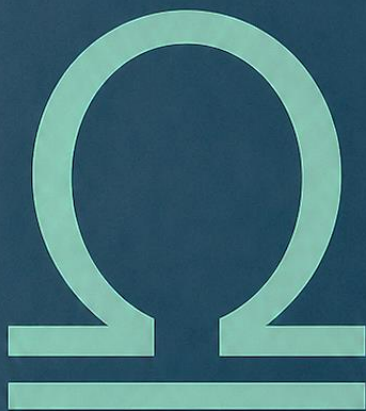

DE LIBRALE MΩDUS

Model en Kompas
voor Balans en Synergie

Libra - Balans

DE ROUTE VAN
REGRESSIEF NAAR PROGRESSIEF

---

www.equi-liberaal.be

DE LIBRALE MODUS

Twee collages

Het Tegenwoord ontplooit een kader van mythe, bewustzijns-vernauwing en onderwerping als antwoord tegen onmacht en twijfel. Daarbinnen, wanneer opportuun, verschaft een dynamiek van misleiden en verdrukken van emotie en verstand een zekerheids- en machtsgevoel, doeltreffendheid en concurrentiekracht. Maar er zijn nevenwerkingen aan het regressieve antwoord. De manipulatie van emotie en verstand scheidt vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit. Verzet kan tot ondragelijke kost en afzien leiden. En eens met macht beladen, vervalt de dissidentie zelf in regressie. De geschiedenis glijdt weg in een vicieuze maalstroom van opgang en neergang van vrijheid en menselijkheid.

De Respons is een blauwdruk voor het ontgroeien van regressie en destructiviteit. Na het vastleggen van de fundamenteën en het kader voor een progressief antwoord worden twee vastgelopen of ontaarde bewegingen van menselijkheid - religie en liberalisme - herdoopt en hervormd. De missie van reLigie is ratio, sympathie en cultuur aan werkelijkheid en rechtvaardigheid te binden. De queeste van het equiLiberalisme is het vinden van balans door bevrijding, ontplooiing, ontdekking en bewustwording. In structuur gevat, geactiveerd en op elkaar afgesteld, wapenen ze de menselijkheid. Als het goed mag gaan, ontsluiten ze de synergie van emotie en rede voor een opwaartse spiraal naar een win-win symbiose van mens, medemens en natuur.

Beide collages bevatten kennisfragmenten losstaand van hun oorspronkelijke context. Ze lenen zich niet goed om op basis van dit werk over hun inhoud, auteurs of actoren te oordelen. Maar vanuit verschillende invalshoeken belichten ze fragmentair de menselijkheid of haar ontwrichting. Verzameld en geordend worden ze bouwstenen en meerwaarden van een moreel kompas.

Collage I Het Tegenwoord

α Genesis 7

DE REGRESSIEVE RUIMTE 45

HET REGRESSIEVE KADER 49

MYTHE & ILLUSIE 52

§1 Autistiformerende Mythes 55

§2 Onderschikkende Mythes 99

§3 Radicaliserende Mythes 115

§4 Humiliërende Mythes 130

ONDERWERPING 143

§5 Emotionele Onderdanigheid 160

§6 Verstandelijke Onderdanigheid 164

BEWUSTZIJSVERNAUWING, ONTKENNING EN CENSUUR 169

§7 Bewustzijnsvernaauwing 174

§8 Censuur 182

DE DYNAMIEK IN DE REGRESSIEVE RUIMTE 194

De Zondvloed 194

EXPANSIEDRANG 194

§9 De militaire Expansiedrang 195

§10 De economische Expansiedrang 205

§11 De demografische Expansiedrang 212

Verdwaalde Leren 222

DWALING EN COMLOT 223

- §12 Het Liberalisme in Regressie 225
- §13 Fascistische en fascistoïde Regressie 234
- §14 Het Communisme in Regressie 247
- §15 Syndicale en socialistische Regressie 252
- §16 De groene Regressie 255
- §17 Het Pacifisme in Regressie 264
- §18 De Ontwikkelingshulp in Regressie 269
- §19 De etnocentrische Regressie 271
- §20 Het Katholicisme in Regressie 281
- §21 De Wetenschap in Regressie 286
- §22 De meritocratische Regressie 297

REGRESSIE IN EVOLUTIE 303

De Erfzonde 303

- §23 Selectie en Regressie 303

Kronieken 306

- §24 De Maalstroom van Pro- en Regressie 306

Collage II De Respons

Exodus 365

DE PROGRESSIEVE RUIMTE 365

DE FUNDAMENTEN 366

HET PROGRESSIEVE KADER 369

DE PROGRESSIEVE DYNAMIEK 390

§ 25 ReLigie 390

§ 26 EquiLiber 417

HET EQUILIBERALE MODEL 428

INTELLECTUELE PROGRESSIE 432

§ 27 Democratisering en Participatie 432

§ 28 Deregulering en Emancipatie 508

EMOTIONELE PROGRESSIE 525

§ 29 Demystificering en Otium (1) 525

§ 30 Deculpabilisering en Mobilisatie 557

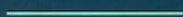
Ω Apocalyps 572

(1): sereniteit

HET TEGENWOORD

HET REGRESSIEVE TESTAMENT
EEN ZWARTBOEK

COLLAGE I

www.equi-liberaal.be

“Volgens Rudolf Koch is het Drakenoog een oud Germaans symbool... Volgens Carl G. Liungman's Dictionary of Symbols combineert het de driehoek die "bedreiging" betekent en de "Y" die een keuze tussen goed en kwaad betekent.”
[en.wikipedia.org/wiki/Dragon%27s_Eye_\(symbol\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Dragon%27s_Eye_(symbol))

Genesis

DE EVOLUTIE

Variatie, Selectie en Erfelijkheid

Onze Natuur: “Met 3,8 miljard jaar evolutie door natuurlijke selectie achter de kiezen, heeft de natuur een arsenaal aan efficiënte en duurzame oplossingen voor heel wat problemen ontwikkeld. Door haar onwaarschijnlijke vindrijkheid kunnen soorten in de meest uiteenlopende omstandigheden overleven: de variatie aan specifieke gedragingen en uiterlijke kenmerken is dan ook immens.” (@1)

Kenmerkend gedrag loopt uiteen van egoïsme zoals het doden van andermans jongen, dominante zelfbediening en intelligent bedrog tot wederzijdse ouderlijke zorg, zelfopoffering en trouw... In de natuur is het meest doeltreffende gedrag in het voordeel.

HET RECHT VAN DE STERKSTE

α
alfa

MT/Sprout: “De meeste sociale diersoorten, waaronder kippen, leeuwen, en chimpansees, leven in groepen met een zogenoemde dominantie- of machts hiërarchie. Meestal domineert het sterkste mannetje, de alfa, de rest van de groep... Dominantie heeft niets te maken met leiderschap. Het alfamannetje is geen natuurlijke leider. Als een groep chimpansees op jacht gaat, heeft de alfa niet de leiding. Hij pakt wel de buit af zodra iets gevangen is.” (@2)

DE NATUURLIJKE ORDE VAN HONGER EN ELLENDE

Richard Dawkins, *River Out of Eden: A Darwinian View of Life*: “The total amount of suffering per year in the natural world is beyond all decent contemplation. During the minute that it takes me to compose this sentence, thousands of animals are being eaten alive, many others are running for their lives, whimpering with fear, others are slowly being devoured from within by rasping parasites, thousands of all kinds are dying of starvation, thirst, and disease. It must be so. If there ever is a time of plenty, this very fact will automatically lead to an increase in the population until the natural state of starvation and misery is restored. (@3)

Richard Dawkins, *River Out of Eden: A Darwinian View of Life*: “De totale hoeveelheid lijden per jaar in de natuurlijke wereld gaat alle fatsoenlijke contemplatie te boven. Gedurende de minuut die ik nodig heb om deze zin samen te stellen, worden duizenden dieren levend opgegeten, vele anderen rennen voor hun leven, jammeren van angst, anderen worden langzaam van binnenuit verslonden door raspende parasieten, duizenden van alle soorten sterven van honger, dorst en ziekte. Het moet zo zijn. Als er ooit een tijd van overvloed is, zal dit feit automatisch leiden tot een toename van de bevolking totdat de natuurlijke staat van honger en ellende is hersteld.” (@3)

De natuurlijke orde is geen aards paradijs, geen algemene win-win symbiose (mutualisme). Natuurlijk evenwicht betekent niet dat alle dieren en planten harmonieus samenwerken.

NATUURLIJK EVENWICHT

Wikipedia: “Natuurlijk, ecologisch of biologisch evenwicht is de toestand van een ecosysteem, waarbij de grootte van de populatie van elke soort schommelt om een bepaalde waarde.” (@4)
“Zowel bij zeer dynamische als bij stabiele ecosystemen, zowel in het pioniersstadiums als in het climaxstadium, kan er natuurlijk evenwicht zijn.” (@4)

Wetenschappers weerleggen de laatste tijd de theorie van het natuurlijk evenwicht “aangezien is vastgesteld dat constante verstoringen die leiden tot chaotische en dynamische veranderingen de norm zijn in de natuur.” (@5) (Wikipedia)

Maar al is het natuurlijk evenwicht niet bewust bedoeld, is het dynamisch, is het niet optimaal en tijdelijk, voor het gezond verstand is de logica van de theorie een bruikbare metafoor. Evenwicht wordt herkend in het ecosysteem van de aarde, in de koolstofcyclus, in de samenstelling van de atmosfeer, in het weer en in homeostase (het menselijk organisme zoekt altijd naar stabiele lichaamstemperatuur, bloeddruk,... maar hier stuurt een brein.)

CONCURENTIEREGELS binnen de soort

Hiërarchie

Een hiërarchie binnen de soort vermijdt agressie, letsels en sterfte door voortdurende conflicten voor voedsel en paringskansen. Door eerdere gevechten kennen wolven hun rangorde in de roedel. “Kippen hebben hun pikorde.” (@6)

Deemoed en Imponeren

Voelt een partij zich te zwak, dan kan zij het gevecht ontlopen door een deemoedhouding aan te nemen. Agressieremmingen laten competitie toe met de daaraan verbonden voordelen zonder de soort veel schade toe te brengen. Veel dieren verkiezen te imponeren in plaats van te vechten. Gorilla's trommelen zich op de borst en honden tonen hun tanden.

Fair-play

Als soortgenoten wel vechten, zijn er regels. Wilde schapen stoten frontaal de horens tegen elkaar en vallen niet aan in de flank. Ook de natuur kent concurrentieregels.

DE SYMPATHIEMORAAL

Uit de doeltreffendheid van selectie en competitie die samenwerking beloonde, ontstond een natuurlijke moraal: de sympathiemoraal. Onderlinge behulpzaamheid en sympathie delen we van de dieren. De term sympathiemoraal oogt wellicht aangenaam maar neigt vooral de winnaar, de sterkste, de mooiste, ... te belonen. En naast sympathie schuilt in de sympathiemoraal ook antipathie, uitsluiting en wreedheid. Rechtvaardigheid bestaat hier niet. Wreedheid heeft er zijn nut en bestaansrecht.

De sympathiemoraal zit ook in de mens. Hij wendt ze aan, verheft ze, of verzakt er in of er wordt er in gedwongen. Ze tekent individu, samenleving, markt en politiek, en laat ook haar sporen na in de religie:

“Het doel van taoïsme is het in harmonie leven met het oneindige universum, om op die manier vrede te kunnen hebben met alles wat is”. (@7) Miriam Rash, programmamaker bij Studium Generale, citeert in zijn artikel *Taoïsme en levenskunst: harmonie met de natuurlijke orde* Prof. Maarten van Buuren: “Dao (tao) is dynamisch, natuurlijk, niet humanistisch en soms zelfs meedogenloos.” (@8)

DE PRO-SOCIALE MORAAAL

VRT NWS 07/04/23: “Olifanten vormen coalities, “babysitten” op kalfjes, bieden andere olifanten bescherming en steun en helpen stervende of zieke leden van hun kudde - en soms zelfs een occasionele buitenstaander. Er zijn ook aanwijzingen dat olifanten zelfbewustzijn hebben en gevoelig zijn aan de noden en verlangens van anderen.” (@9)

Limor Raviv van het Max Planck Instituut voor Psycholinguïstiek in Nijmegen en haar collega's bestudeerden de gelijkenissen tussen olifanten, bonobo's en mensen. “De menselijke cultuur is waarschijnlijk het resultaat van “zelf-domesticatie”, een evolutionair proces dat leidt tot minder agressieve individuen en individuen die meer sociaal zijn, meer geneigd anderen te helpen.” (@9) “... de menselijke evolutie kan vergeleken worden met het proces van domesticatie van dieren - het tam maken van dieren als vee en huisdieren -, waarbij minder agressieve individuen verkozen worden.” (@9)

Evolutiebioloog en professor aan de Universiteit Gent, Dominique Adriaens: Het wegvallen van de agressie biedt voordelen: “olifanten kunnen beter samenwerken en bijvoorbeeld samen zorg dragen voor de jongen. De kalfjes worden in een kudde niet enkel door de moeder zelf opgevoed maar meerdere volwassen vrouwtjes in de groep helpen mee om de jongen groot te brengen.” (@9)

DE DIERLIJKE INTELLIGENTIE

Instinctieve Oriëntatie

BodyMind.nl: “... bijen doen wat bijen doen, en mieren doen wat mieren doen. Zonder dat er iets aangeleerd hoeft te worden. Het zit in hun genen, de overleving van de soort. Dit is instinctieve oriëntatie in de wereld. Dit bepaalt hun gedrag.” (@10)

Instincten bieden standaard-procedures maar die zijn niet altijd doeltreffend voor het individu of de soort. Zo gaat bij het broeden de voorkeur van vogels meer naar grote eieren en kunnen ze hun eigen eieren in de steek laten ten voordele van een groot fop-ei of een koekoeksei.

Conditionering

Veiligheidsleren – Zenuwstellersen - Conditionering

Leren geeft extra doeltreffendheid. “Pijn die wordt gevoeld bij de hete kachel (veiligheidsleren), verzorgende dieren die jongen iets leren, zo doen we dat hier, kijk maar goed en probeer het maar eens (nabootsen). Dit laat een spoor achter in het gehele zenuwstelsel waaronder het brein.” (@10)

Operante conditionering

Wikipedia: Het begrip operante conditionering is afkomstig van de Amerikaanse psycholoog Burrhus Frederic Skinner (1904 – 1990): “Het organisme legt een verband tussen een bepaalde situatie en een bepaald gedrag... Zijn de gevolgen van het gedrag gunstig, dan neemt de kans toe dat datzelfde gedrag opnieuw wordt vertoond wanneer de omstandigheden zich herhalen. Zijn de gevolgen schadelijk, dan wordt de band tussen gegeven omstandigheden en het gedrag verzwakt. Gedrag dat wordt aangeleerd en in stand wordt gehouden door de consequenties van dat gedrag, werd door Skinner operant gedrag genoemd.” (@11)

Nadelen van menselijke conditionering

De voordelen van leren door conditionering zijn groot tegenover instinctieve intelligentie, maar voor de mens zijn er ook gevaren en nadelen aan.

hetnieuwekind.nl, mrt 29, 2019: In haar artikel “Temmen van de mens – het proces van indoctrinatie” schrijft Saskia Markestein: “Vervolgens krijg je regels, suggesties en overtuigingen mee van je ouders, familieleden, leerkrachten en de maatschappij. Door je hoge mate van ontvankelijkheid (van kinderen) neem je alles aan als *waarheid*, ook de minder positieve dingen. Door het systeem van straffen en belonen, leer je hoe je goedkeuring kan ontvangen. Je leert dat je iets moet doen of zijn om gewaardeerd te worden.” (@12)

Kinderen en volwassenen kunnen bekrompen, verkeerdelijk of kwaadaardig geconditioneerd of geïndoctrineerd worden met blijvende tot overdraagbare gevolgen die tot eeuwen lang van generatie op generatie doorgegeven worden. De conditionering kan radicale en agressieve vormen aannemen en dreigt voor onbepaalde tijd de eigenheid, de menselijkheid en de menselijke rede te overstemmen.

De beste leerlingen bij de dieren

Goeie Vraag, startpagina.nl : Ze schijnen zich onder andere te bevinden “bij hen die in groep leven en oud worden zoals: olifanten, apen, papegaaien, kraaiachtigen en dolfijnen.” (@13) verkenjegeest.com: “Piero Amadio, een onderzoeker aan de universiteit van Padua, deelde een video die viraal ging. In de video zie je een inktvis die een schaal van een kokosnoot krijgt waar hij zich in verbergt. De inktvis neemt de schaal later mee omdat hij weet dat deze in de toekomst nuttig kan zijn. Dat is planning!” (@14)

DE MENSELIJKE REDE

Naast instinctieve oriëntatie en veiligheidsleren - zenuwleren - conditioneren, kwam er een nieuwe manier van oriëntatie. BodyMind.nl: “Denken met bewustzijn over oorzaak en gevolg, herinneringen, interne projecties van de buitenwereld, conceptueel en metaforisch denken en daaruit de taal en het zelfbewustzijn. Dit “denken” kreeg als overlevingsstrategie gaandeweg meer voet aan de grond.” (@15)

Denkbeeldige, abstracte begrippen ontstaan zoals toekomst, liefde, rede, goddelijkheid, ziel of schuld uitgedrukt in symbolen en woorden waarmee kan geredeneerd worden. De mens beschikt over kennis en oriëntatie uit eigenheid en ervaring, opvoeding en cultuur, uit analyse en redenering.

DE MENSELIJKE VRIJHEID

ALT + 129419

Vlinder

Symbool voor

Vrijheid & Metamorfose

In goede omstandigheden heeft de mens de creativiteit en de vrijheid binnen zijn bereik. Het individu voelt de prikkel, maar kan zelf nadenken over hoe hij zal beslissen en handelen en kan daarvoor ook meerdere bronnen raadplegen: de eigen natuur en emotie, de eigen ervaring, onderzoek en analyse, de medemens en de overlevering.

Collections Le Soir: In de geest van Baruch de Spinoza: “De vrije mens kent zijn passies en kiest er deze uit die hem het best passen.” (1)

DE RECHTVAARDIGHEIDSMORAAL

De bioloog Jeremy Griffith stelt dat de oorsprong van het menselijk altruïsme zeer oud is, en vorm en inprenting krijgt in de verzorging (door de moeder) van het kind. (@15) Frans de Waal, een Nederlandse bioloog en hoogleraar, schreef in *De bonobo en de tien geboden* over hun medelijden, zorgzaamheid en rechtvaardigheid en laat eigenlijk zien dat deze eigenschappen ouder zijn dan de mensheid.

“On ne peut être juste, si on n’est humain.”

“Men kan niet rechtvaardig zijn zonder menselijkheid.”

Vauvenargues (1715-1747) (@16)

Les Hors-Série de L’Obs: Michael Tomasello, Amerikaans psycholoog, specialist van de menselijke ontwikkeling zegt dat een hogere vorm van moraal zich later ontwikkelde en uitsluitend bij de mens dankzij een combinatie van zijn hoge intelligentie, de noodzaak van samenwerking en werkverdeling, en van de natuurlijke selectie. Deze humane moraal beantwoordt “aan de complexe behoefte van samenwerking, gelijkwaardigheid, onpartijdigheid: het is de rechtvaardigheidsmoraal. (2)

“Maät (godin) is in het oude Egypte de aanduiding van het concept (en personificatie) van waarheid, stabiliteit en rechtvaardigheid en kosmische orde. Het komt reeds in het 3e millennium v.Chr. in teksten voor.” ...

“Het concept komt overeen met de *Me* in Mesopotamië, de wet met de lotsbestemming die in handen van de goden was en die op twaalf tafelen met instructies, één per maand van het jaar, jaarlijks aan de Babylonische koning bij zijn re-investituur werden overhandigd.” (@17)

HET GEWETEN LA CON-SCIENCE

Volgens het boek van Richard Sorabji, *Moral Conscience through the Ages: Fifth Century BCE to the Present*, besproken door Stephen Darwall, Yale University, 2015.03.10 duikt de term ongeveer 2500 jaar geleden voor het eerst op bij de Griekse toneelschrijvers. ... “the Greek term for conscience, *suneidêsis*”, “began to appear with some of its eventual meaning” in Greek playwrights of the fifth century BCE”. (@18)

Het begrip slaat op een deel van de menselijke persoonlijkheid dat schaamte- en schuldgevoel oproept bij een besef van slechtheid, verkeerd doen en kwaadaardigheid. Een slecht geweten geeft een slecht gevoel.

Conscire.nl citeert het Bijbelse Genesis over het geweten: “na het eten van de appel, van de boom van Kennis van Goed en Kwaad, werden Adam en Eva bang. Ze verborgen zich toen ze de stem van God hoorden, omdat ze zich van hun naaktheid bewust waren geworden en zich ervoor schaamden.” (@18) “Pas in het Nieuwe Testament, en voornamelijk in de brieven van de apostel Paulus, komt het begrip “geweten” voor het eerst in de Bijbel voor. ... Paulus schrijft vaak over het goede geweten, terwijl de oudste betekenis van het Latijnse “conscientia” meestal een slecht geweten aanduidt.” (@19)

Mariële Wulf haalt in haar artikel in het *Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte* Romeinen 2: 15-16 aan: “14 Hoewel er veel volken zijn die de geschreven wet van God niet hebben, doen die van nature toch wat God wil. Daaruit blijkt dat zij weten wat goed en kwaad is. 15 De wet van God staat in hun hart geschreven. Hun geweten vertelt hun wat zij moeten doen: hun gedachten klagen hen de ene keer aan en spreken hen de andere keer vrij.” (@20)

In de middeleeuwen bespreekt Thomas van Aquino het onderscheid tussen aangeboren en verworven geweten. Sigmund Freud deelde de persoonlijkheid op in drie waarvan het begrip Über-ich dicht staat bij het

geweten en opgebouwd wordt van in de vroege kindertijd door identificatie met bestraffende en belonende ouders.

Het besef van goed en kwaad lijkt verbonden met gevoelens als broederlijkheid, medelijden en fierheid (eer) en aan de andere kant gevoelens van zondigheid, schuld en schaamte. Ons geweten kent een wisselwerking van rede en emotie, van aanleg, opvoeding, cultuur en ervaring, en kan zich in morele waarden, normen en richtingen uiten. Het is een innerlijk kompas, aangeboren, aangeleerd, ervaren en beredeneerd.

DE DISSIDENTIE

de omkering van het selectiemechanisme

Les Hors-Série de L'Obs: Patrick Tort legt zijn visie op Darwin's werk uit: "Hoewel het resultaat van de natuurlijke selectie van de sociale instincten in het hart van de eeuwige strijd voor het voortbestaan, kan de beschaving zich slechts definiëren als de voortdurende omkering van het selectiemechanisme die op het vlak van de evolutie eerst kwam en ze geproduceerd heeft." (...) "Bij de "beschaafde" mens wordt sympathie bestendig en uitgebreid door de rede, wat leidt naar het beschermen van de zwaksten; vanaf dan berust de vooruitgang van de menselijke maatschappijen minder op de natuurlijke selectie van de sterkste individuen dan op de ontwikkeling van het burgerschap en van de moraal." (3)

"I cannot believe that the purpose of life is to be happy. I think the purpose of life is to be useful, to be responsible, to be compassionate. It is, above all to matter, to count, to stand for something, to have made some difference that you lived at all." Leo Calvin Rosten (1908-1997) (@21)

"Ik kan niet geloven dat het doel van het leven is om gelukkig te zijn. Ik denk dat het doel van het leven is om nuttig te zijn, om verantwoordelijk te zijn, om medelevend te zijn. Het is boven alles om er toe te doen, om mee te tellen, om ergens voor te staan, om enig verschil te hebben gemaakt dat je al bij al leefde." Leo Calvin Rosten (1908-1997)

In eer en geweten kan de mens mogelijk instinctieve neigingen of groepsdruk weerstaan en overstijgen. Door rede, empathie en ziels-supplement kan de mens zich dissident bevrijden en afstand nemen van pure sympathiemoraal en meedogenloze berekening, van conditionering, van autoritaire dwang, van concurrentie, bevoordeling, uitstoting en onrecht... Hij kan zich richten naar gelijkwaardigheid, broederschap, onpartijdigheid, naar respect en coöperatie.

Richard Dawkins, *The Selfish Gene*: “We, alone on earth, can rebel against the tyranny of the selfish replicators.” (@20)

Richard Dawkins, *De Zelfzuchtige Genen*: “Wij, alleen op aarde, kunnen rebelleren tegen de tirannie van de zelfzuchtige replicatoren.”

(1): Spinoza. Apprendre à philosopher. Collection « Le Soir »

(2): Les Hors-Série de L’Obs 99. Le pouvoir de la bienveillance. Propos recueillis par Ursula Gauthier

(3): Les Hors-Série de L’Obs 99. Entretien avec Patrick Tort. Propos recueillis par Charles Giol

(@1): www.onzenatuur.be/artikel/biomimetica-de-natuur-als-inspiratiebron

(@2): mtsprout.nl/archief/het-alfa-mannetje-is-geen-natuurlijke-leider

(@3): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins

(@4): nl.wikipedia.org/wiki/Natuurlijk_evenwicht

(@5): en.wikipedia.org/wiki/Balance_of_nature

(@6): [nl.wikipedia.org/wiki/Kip_\(vogel\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Kip_(vogel))

(@7): www.sg.uu.nl/artikelen/2011/10/taoisme-en-levenskunst-harmonie-met-de-natuurlijke-orde

(@8):

www.google.com/search?q=Waar+geloven+tao%C3%AFsten+in%3F&sa=X&ved=2ahUKEwiK3JL3s66AAxVLgf0HHX2nCcoQzmd6BAguEAY&biw=1420&bih=996&dpr=0.9

(@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/04/07/olifanten-hebben-blijkbaar-zichzelf-getemd-net-als-mensen-en-bo/

(@10): bodymind.nl/boek/the-human-condition-de-menselijke-situatie

(@11): nl.wikipedia.org/wiki/Burrhus_Skinner

(@12): hetnieuwekind.nl/temmen-van-de-mens-indoctrinatie/

(@13): www.startpagina.nl/v/wetenschap/biologie/vraag/97778/dieren-hersenen-slim-instinct

(@14): verkenjegeest.com/de-mysteries-van-de-intelligentie-van-inktvis

(@13): www.humancondition.com/?utm_source=GoogleSearch&utm_medium=cpc&utm_campaign=google-search&utm_content=search-leads-jg-campaign-over35-all-countries&gclid=EAIaIQobChMI_4LVi4LC_QIVQgmLCh0iGgkXEAAYASAAEgI13_D_BwE

(@14): citaten.net/zoeken/citaten-vauvenargues.html?page=2

(@14): citaten.net/zoeken/citaten-vauvenargues.html?page=2

(@15): nl.wikipedia.org/wiki/Ma%C3%A4t

(@16): ndpr.nd.edu/reviews/moral-conscience-through-the-ages-fifth-century-bce-to-the-present

(@17): www.conscire.nl/wat-is-het-geweten/een-stukje-historie

(@18): www.tijdschriftvoorwjsbegeerte.nl

- www.aup-online.com/docsserver/fulltext/00025275/109/3/07_ANTW2017.3_WULF.pdf?expires=1703949160&id=id&acname=guest&checksum=68B029D2694E8B51AF49A80D41A58BBD

(@18): www.aup-online.com/docsserver/fulltext/00025275/109/3/07_ANTW2017.3_WULF.pdf?expires=1703949160&id=id&acname=guest&checksum=68B029D2694E8B51AF49A80D41A58BBD

(@19): www.azquotes.com/quote/353450

(@20): www.goodreads.com/quotes/567504-we-alone-on-earth-can-rebel-against-the-tyranny-of

DE SCHADUWZIJDE VAN VERSTAND

« La vie est une longue blessure qui s’endort rarement, et ne guérit jamais. » George Sand; Lélia (1833) (@1)

“Het leven is een lange blessure die zelden inslaapt, en nooit geneest.”
George Sand; Lélia (1833)

Het menselijk inzicht scheidt onzekerheidsgevoelens, onmachtgevoelens en innerlijke tegenstrijdigheid. Het Oude Testament beschrijft God die Adam en Eva uit het aards paradijs verjaagde nadat ze van de appel van kennis van goed en kwaad hadden gegeten. En ook: “Wie kennis verwerft, verwerft ook verdriet, en in vele opzichten veel verontwaardiging.” (Prediker 1:18)

René Magritte, *La ligne de vie*, 1938: “Wij zijn immers maar de bewoners van die onsamenhangende en absurde wereld waar wapens worden gemaakt om de oorlog te verhinderen, waar de wetenschap erop gericht is te vernielen, te doden, te bouwen, het leven van stervende te verlengen, waar de waanzinnigste activiteit averechts werkt. Wij leven in een wereld waar getrouwd wordt om het geld, waar paleizen gebouwd worden die onbewoond staan te vervallen bij de zee. En die wereld blijft zo goed en zo kwaad mogelijk overeind; maar zien wij de tekenen van haar toekomstige ondergang niet reeds oplichten in de nacht? ”

De schaduwzijde van verstand

Weltschmerz Wereldsmart

Wikipedia: “Een persoon met Weltschmerz heeft het gevoel dat de fysieke realiteit nooit de verlangens van de geest kan bevredigen.” (@2)
De Duitse schrijver Jean Paul Richter (1763-1825) verwoordt zo het gevoel van melancholie door de onvolmaaktheid van de wereld.

In haar boek *De Onrust van de Melancholie* stelt Joke J. Hermsen dat de mens volgens Nietzsche een weemoedig wezen is, een homo melancholicus die weet heeft van verlies, vergankelijkheid en verlatenheid. (@3)

Wij lijken machteloos tegenover de zinloosheid van het leven, tegenover de onrechtvaardigheid van medemensen en tegenover de wreedheid van de natuur. En zoals Bertrand Russell (1872-1970) het poëtisch formuleerde, “alle arbeid van de eeuwen, alle toewijding, alle inspiratie, de hele schittering van het menselijk genie zijn gedoemd te verdwijnen in de reusachtige dood van het zonnestelsel en de hele tempel van de menselijke prestaties raakt onvermijdelijk bedolven onder het puin van het universum dat in elkaar klappt.” (1)

Bovenop de machteloosheid en de melancholie zaait verstand ook twijfel, onzekerheid. Wie met kennis nadenkt, merkt dat niemand de absolute wijsheid in pacht heeft, dat er veel theorieën over bestaan en dat ze dikwijls te simplistisch zijn.

Inzicht schept innerlijke tegenstrijdigheid en verdeeldheid, cognitieve dissonantie. Wat lekker is, blijkt lang niet altijd gezond. En schoonheid is niet altijd goedheid. Alain de Botton in *Religie voor Atheïsten*: “De Griekse filosofen noemden “Akrasia” “de verbluffende aanleg te weten wat we moeten doen, gecombineerd met een hardnekkige weerzin, ingegeven door wilszwakheid dan wel verstrooidheid, om dit ook werkelijk te doen. We beschikken allemaal over wijsheid die we door een gebrek aan geestkracht niet naar behoren in ons leven kunnen toepassen.” (2)

HET REGRESSIEVE ANTWOORD

Psychoanalyticus Erich Fromm (1900-1980) sprak van een “regressief antwoord” voor de mens die zich wil bevrijden van eenzaamheid en onzekerheid. *Het hart van de mens*: “Hij kan proberen zich te ontdoen van wat hem menselijk maakt en hem tegelijkertijd kwelt: zijn redelijkheid en zijn zelf-bewustzijn. Tot deze oplossing heeft de mens onmiskenbaar honderd-duizenden jaren lang zijn toevlucht genomen. De primitieve godsdiensten getuigen daarvan, en we zien iets dergelijks ook optreden bij sommige patiënten met ernstige pathologische symptomen (...).” (3) “We moeten hierbij opmerken dat er, wanneer regressieve, archaische neigingen door velen worden gedeeld, een soort “folie à millions” ontstaat. De instemming van velen met een drogbeeld doet dwaasheid wijs, en fictie werkelijkheid schijnen.” (3)

MANIPULATIE

Het regressieve Antwoord

De mens leerde uit het samengaan van intellect en handen de natuur in zijn voordeel te manipuleren. Slim en handig vond hij ook remedies voor de onvolkomenheden en de lasten van zijn verstand. Hij slaagde erin om dammen op te werpen tegen de bijhorende kwellingen. Als het nuttig was, kon hij facetten van zijn innerlijke natuur uitschakelen of bijpassen. Hij leerde zijn verstand en/of emotie te sturen maar ook bij te sturen door ze te misleiden en te verdrukken. Hij deed dit individueel, cultureel en collectief met verbeelding, illusie, mythe, bewustzijnsvernaauwing, censuur, onderwerping en hiërarchie. Het manipuleren van zijn intellect en emotie, wapende hem tegen onmacht, onzekerheid en innerlijke tegenstrijdigheid en droeg bij aan een ongekend concurrentievoordeel.

INDOCTRINATIE

Het regressieve Antwoord

Wikipedia: “Indoctrinatie is een vorm van manipulatie door het systematisch en eenzijdig onderwijzen van aanvechtbare overtuigingen of opvattingen, met de bedoeling dat deze kritiekloos worden aanvaard.” Weerstand is strafbaar. Indoctrinatie staat tegenover de benadering die de ontvanger kennis bijbrengt en zelfstandig en kritisch leert denken. (@4)

Richard Dawkins in *The God Delusion*: “A child is not a Christian child, not a Muslim child, but a child of Christian parents or a child of Muslim parents. This latter nomenclature, by the way, would be an excellent piece of consciousness-raising for the children themselves. A child who is told she is a 'child of Muslim parents' will immediately realize that religion is something for her to choose -or reject- when she becomes old enough to do so.” (@5)

Richard Dawkins in *The God Delusion*: “Een kind is geen christelijk kind, geen moslimkind, maar een kind van christelijke ouders of een kind van moslimouders. Deze laatste nomenclatuur zou overigens een uitstekend staaltje van bewustmaking zijn voor de kinderen zelf. Een kind dat te horen krijgt dat het een “kind van moslimouders” is, zal zich onmiddellijk realiseren dat religie iets voor hem of haar is om te kiezen - of af te wijzen - wanneer het oud genoeg wordt om dat te doen.” (@5)

BAAT EN KRACHT VAN REGRESSIE

Het regressieve Antwoord

Mythe, bewustzijnsvernauwing en onderwerping beschermen tegen onmacht en onzekerheid, tegen verdriet, tegen innerlijke verscheurdheid, tegen eenzaamheid en tegen angst en depressie die samengaan met inzicht. Ze maken wegen vrij naar orde, kennis en doeltreffendheid en worden een bron van menselijk comfort, geluk, succes en kracht.

“Wie de Romeinse geschiedenis aandachtig bestudeert, ziet hoe nuttig de godsdienst was om een leger te leiden, om het moreel van het volk te sterken, om goede mensen in hun gedrag te bevestigen, en slechte tot inkeer te brengen.” Niccolò Machiavelli (1469-1527) in *Discorsi*. (@6)

Mark Eyskens, eerste minister van België in 1981, schreef: “Het verbond van God met de mens geeft deze laatste een uitzonderlijke gedrevenheid en de hiernamaals- en verrijzenisgedachte van vooral het Christendom verleent de joods-christelijke samenlevingen een buitengewoon incasseringsvermogen.” (4)

Daniel Goleman: “Zelfbedrog zou in de menselijke geschiedenis wel eens moed en durf, hechting en samen delen, en competitief gedrag gestimuleerd kunnen hebben, stuk voor stuk eigenschappen die de soort op lange termijn ten goede komen.” (5)

De Duitse filosoof Nicolai Hartmann (1882-1950) schrijft: “Mythe en religie zijn altijd de dragers geweest van een bepaalde moraal. Zij bevatten de oudste en eerbiedwaardigste getuigenissen van morele tendensen van het menselijk geslacht.” (6)

Naast mythe is ook onderwerping, hiërarchie, discipline en wreedheid menigmaal de sleutel van succes voor sportieve acrobatie, voor culturele en intellectuele topprestatie, voor economische rationalisering en voor militair overwicht.

DE SCHADUWZIJDE VAN REGRESSIE

Διάβολος

Wikipedia: Het Franse woord “diable” komt van het Griekse “Διάβολος”, “Diábolos”, letterlijk vertaald als “doorelkaargooier” in de betekenis van “iemand die zaken verwart”, “iemand die de feiten verdraait”, “lasteraar”, samengesteld uit διά, dia, “uit elkaar” en βάλλειν, bállein, “gooien”, ...” (@7)

Met conditionering, indoctrinatie, desinformatie en met sociale en autoritaire druk verdrukt en misleidt een cultuur verstand en emotie. Doel is macht, zekerheid, verbondenheid en doeltreffendheid maar er zit een prijs vast aan haar “diabállein”. Ze maakt verwaand, vernauwd en onderworpen. Haar regressieve roes heeft nevenwerkingen als **vervreemding** en **desoriëntatie**. Haar normen verzakken van rechtvaardig naar hardvochtige rationaliteit en sympathiemoraal. Met de tijd ontspint er zich een aansterkende wisselwerking tussen haar regressie, haar succes en haar **destructiviteit**. Op de diepste bodem van de maalstroom dreigt ze de planeet en het leven te verminken en te overwoekeren.

Intelligentie en Regressie
Triomf en Tragedie
van de mensheid

de schaduwzijde van regressie

Vervreemding

de Russische Federatie
BBC NEWS 18/03/2022
tijdens de inval in Oekraïne
over journaliste Marina Ovsyannikova:

“Protesting journalist says Russians zombified by propaganda.”

de Verenigde Staten
12/12/2020
VRT NWS Podcast van Björn Soenens:

“Amerika lijkt een chronisch leugenland. (...) *Thanksgiving* is het dankfeest dat werd gehouden omdat Indianen de eerste pioniers hielpen overleven. Vervolgens werden ze vriendelijk bedankt met net geen uitroeiing. De Amerikaanse geschiedenis is één lange weg bezaaid en geplaveid met leugens.” (...) “Systematische oneerlijkheid vernietigt onze opvattingen over de realiteit. En dat is juist de bedoeling. (...) Als een samenleving niet meer weet hoe ze waarheid en leugen uit mekaar moet houden, dan is de democratie aan het verrotten en vermolmen. (...) Trump liegt over alles. Dag en nacht. (...) De helft van Amerika en de helft van de wereld noemt Donald Trump een *American fake*. Maar toch hebben 74 miljoen Amerikanen hun stem aan hem geschonken.” (@8)

de schaduwzijde van regressie

Vervreemding

Depersonaliseren en Derealiseren

Nazi Duitsland

Bataljon 101 uit *Het Hart van de Duisternis* van Jan De Laender: Polen 13 juli 1942: Majoor Trapp had de opdracht gekregen achttienhonderd Joden uit het nabijgelegen dorp, Jozefow, te elimineren. “Als er mannen waren die meenden dat ze tegen deze taak niet opgewassen waren, dan moesten ze een stap vooruit zetten en zouden ze worden verontschuldigd. Twaalf van de vijfhonderd mannen verlieten de rangen.” (7) “Hoe was het mogelijk dat een groep van vijfhonderd gewone mannen, die in hoofdzaak bestond uit brave echtgenoten en goede vaders, op korte tijd konden veranderen in een troep moordenaars?” (7)

Mythevorming (propaganda, Untermenschen), onderwerping (der Führer, het volgen van de troep, de medesoldaten, onderdanigheid aan de militaire hiërarchie) en bewustzijnsvernauwing (censuur, het weg isoleren van de joden uit de maatschappij, ...) manifesteert zich in vervreemding van hun persoonlijkheid (**D**epersonaliseren), van hun humanistische dotatie, van de rechtvaardigheidsmoraal en van de werkelijkheid (**D**erealiseren), ...

de schaduwzijde van regressie

Desoriëntatie

Contradictie & Conversie

Contradictie
desoriëntatie

Tegenstelling geuite doel
en bereikte resultaat

"Parapluie de pluie"

Inspiratie: « l'homme au parapluie de pluie »
kunstwerk van Jean-Michel Folon

Hartstochten brengen vaak hun tegendelen voort. Gierigheid leidt soms tot verkwisting, verkwisting tot gierigheid; we zijn vaak kordaat door twijfel, en doortastend door verlegenheid."

François de la Rochefoucauld (1613-1680) Maximen (11) (8)

Het socialisme bracht geen gelijkheid, het liberalisme geen bevrijding, de islam geen vrede, het fascisme geen betere wereld, de Verlichting geen emancipatie, ... Het tegendeel werd waar.

de schaduwzijde van regressie

Desoriëntatie Contradictie

Barbara Tuchman schrijft in *De Waanzinnige Veertiende Eeuw*: “Volgens het ideaal van de Heilige Franciscus werd er van hen verwacht dat ze over de wereld zouden zwerven om goede daden te verrichten, blootsvoets te midden van de armen en de verworpenen de liefde van Christus te brengen aan de allernederigste en te bedelen voor de primaire levensbehoeften, in natura, nooit in geld. (...) De orde vergaarde landerijen en rijkdommen, bouwde kerken en kloosters voor zichzelf en ontwikkelde een eigen hiërarchie – dit alles in tegenstelling tot de bedoeling van de stichter.”

Het Nieuwsblad 20 december 2014: “De orde van de franciscanen bevindt zich in ernstige financiële moeilijkheden wegens de verduistering van grote hoeveelheden geld. Dat heeft overste Michael Perry in een open brief onthuld. Volgens het Italiaanse blad Panorama werden tientallen miljoenen in dubieuze maatschappijen geïnvesteerd. Zo zijn miljoenen euro’s in rook opgegaan bij de renovatie van hotel Il Cantico in Rome, een investering die volgens hen niet strookt met de opdracht van de volgelingen van Franciscus van Assisi. Broeder Perry roept de provincies van de kloosterorde op tot solidariteit. De orde van de franciscanen is opgericht in de dertiende eeuw en telt 13.600 broeders in 110 landen.” (@9)

Barbara Tuchman: “De ridderlijke idealen die de politieke ideeën van de heersende klasse bepaalden, vertoonden een even grote kloof tussen ideaal en werkelijkheid als de godsdienst... Dus de navolgers die in die tijd leefden, werden verondersteld in theorie te dienen als verdedigers van het geloof, handhavers van het recht en voorvechters van de verdrukten. In de praktijk waren zij zelf de onderdrukkers en tegen de veertiende eeuw waren het geweld en de wetteloosheid van de mannen met het zwaard de voornaamste oorzaak van wanorde geworden.”

de schaduwzijde van regressie

Desoriëntatie

Conversie

De omkering van waarden

Michael Tomasello, psycholoog en specialist van de menselijke ontwikkeling legt uit hoe de evolutie van de mens leidde tot steeds meer samenwerking en deugdzaamheid. Jager-verzamelaars gingen koppels vormen om kinderen op te voeden. Ze kregen daarbij hulp van de vaders (onbestaande bij apen), van grootouders en van andere moeders. Ze deden aan taakverdeling voor jacht of het verdedigen van vlees en verdeelden de “oogst”. Ze ontwikkelden daarbij nauwere sociale relaties: meer egalitair, minder op dominantie gericht, en ontwikkelden minder agressieve karakters, verdraagzamer, meer geneigd naar samenwerking.⁽⁹⁾

“Deze vernieuwde kijk op onze echte natuur richt er zich niet op om het basisegoïsme van de dieren die ons voorgingen conform aan de eisen van natuurlijke selectie te ontkennen. Maar in het geval van de mens hebben deze onverbiddelijke mechanismen ook sublieme kwaliteiten meegebracht: de belangstelling in de andere, de instinctieve zin om te helpen, de geschiktheid om de innerlijke wereld van de andere te begrijpen. Deze kwaliteiten zijn onderdeel van onze dotatie, van onze definitie.”⁽⁹⁾

Noch kortzichtigheid, noch emotionele beperkingen zijn de grondoorzaak van de destructiviteit van de mensheid. De intelligentie en kennis zijn zonder voorgaande op aarde. De mens beschikt emotioneel over een breed palet van humanistische gevoelens en technische middelen ter ondersteuning van geheugen en medeleven.

de schaduwzijde van regressie

Conversie

Desoriëntatie

De omkering van waarden

Dat het misloopt met de mens zit in zijn regressieve antwoord. Mythe, tunnelvisie en hiërarchie verdrukken en/of misleiden zijn gevoelens van onmacht en zijn onzekere gedachten. In de ontmenselijking die hierdoor ontstaat, verzwakken humane remmingen en controles. Het vervreemden van de humane natuur en van de redelijkheid keert de humane waarden om en herstelt de sympathiemoraal met pikorde, concurrentiestrijd, selectie, uitsluiting, list en overmacht.

Het humaan waardenpatroon keert zich van solidariteit, gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid en waarheid naar concurrentie, dubbele moraal, kwaadaardigheid en leugen, in een ezelsbrug gedrongen: **M**achtsdrang, **A**mour-propre en **L**ist, Le **MAL** (het kwaad in het Frans).

Doorbraak.be: “De historicus Marcel van Brandwijk publiceerde net zijn vierde en laatste deel van de serie *Het bizarre leven van de Late Middeleeuwen*. ... In elk deel van de serie komen de kwaadaardige karaktereigenschappen van één van de bevolkingsgroepen aan het licht: de misdadigheid van de paupers, de hoogmoed en wreedheid van de edelen, de verregerende hebzucht van de kooplui, de omkopingspraktijken, het nepotisme (vriendjespolitiek) en de simonie (verhandelen van godsdienstige goederen en ambten) en winstbejag van de geestelijken.” (@10)

VRT NWS, 11/06/2017: Jennifer Essler van het Wolf Science Center aan de universiteit van Wenen: ... op de BBC-website over een verschil tussen honden die in een groep leven en honden die als huisdier worden gehouden: “Het lijkt er op dat de ervaring van te

de schaduwzijde van regressie

leven met mensen, hen meer tolerant maakt tegenover onrechtvaardigheid die van de mens uitgaat.” Onze honden hebben dus blijkbaar geleerd dat mensen niet altijd consequent en rechtvaardig zijn tegenover hen, en ze hebben daarmee leren leven... (@11)

de Verenigde Staten

Conversie

desoriëntatie

De omkering van waarden

van klimaatactie naar milieu uitbuiting
van solidariteit naar afpersing
van bevrijding naar onderwerping

VRT NWS 13/03/2025. President Trump trok de Verenigde Staten eerder al terug uit het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015, dat de ambitie gelegd heeft om de opwarming te beperken tot 2 graden en liefst tot 1,5 graad Celsius. De Green New Deal van voorgaande Democratische regeringen zet hij weg als de “Green New Scam (zwendel)”. (@12)

In 2025 komt Donald Trump voor een tweede keer aan de macht als president van de V.S.. Hij zegt uit de WHO de Wereldgezondheidsorganisatie te stappen. Hij beknot de ontwikkelingshulporganisatie United States Agency for International Development (USAID). Hij zet de militaire steun aan het aangevallen Oekraïne op de helling. Hij wil de Oekraïners laten betalen met hun grondstoffen voor de steun.

Was de V.S. een promotor van vrijhandel en democratie, nu bedreigt hun president de andere landen met tarieven op hun waar en wil hij interessante landstukken inpalmen. Bevochten hun voorvaders het fascisme, medewerkers als Elon Musk drukken nu openlijk hun steun uit voor rechtse politieke bewegingen.

de schaduwzijde van regressie

de EU

Conversie desoriëntatie

De omkering van waarden

De aanval op Iran

Internationale rechtsorde wordt voor onze ogen ontbonden

VRT NWS, 22/06/2025, Inass Mouhamou: “Deze aanval is een manifeste schending van het VN-Handvest” zegt Dimitri Van Den Meerssche, professor internationaal recht aan de Queen Mary University of London. Hij bevestigt daarmee ook de eerdere vaststelling van professor internationaal recht Jan Wouters (KU Leuven).

“Er is geen enkele basis voor het recht op zelfverdediging. Iran kan zich na deze gewapende aanval wel beroepen op het recht op zelfverdediging, zolang dat antwoord proportioneel is”, klinkt het.

Wat vooral opvalt is dat er vanuit de EU geen duidelijke veroordeling lijkt te zijn voor “deze manifeste schending van het VN-Handvest”, zegt Van Den Meerssche. “Terwijl er in Den Haag zal worden gesproken over de NAVO-budgetten die nodig zijn voor de veiligheid van het Westen, wordt de internationale rechtsorde, die de beste weg naar veiligheid is, voor onze ogen ontbonden. Het totale gebrek aan respect van Netanyahu en Trump voor het internationale recht lijkt besmettelijk”, aldus Van Den Meerssche. (@13)

de schaduwzijde van regressie

“The Dark Triad”

Conversie

desoriëntatie

De omkering van waarden

Wikipedia: “De duistere driehoek is een psychologische persoonlijkheidstheorie, voor het eerst gepubliceerd door Delroy L. Paulhus en Kevin M. Williams in 2002, die drie opmerkelijk aanstootgevende, maar niet-pathologische persoonlijkheidskenmerken beschrijft... Toch worden personen met dergelijk karakter gewaardeerd voor hun leiderschap.

-Narcisme wordt gekenmerkt door grootsheid, trots, egoïsme en een gebrek aan empathie.

-Machiavellisme wordt gekenmerkt door manipulatie en uitbuiting van anderen, een afwezigheid van moraliteit, emotionele ongevoeligheid en een hoger niveau van eigenbelang.

-Psychopathie wordt gekenmerkt door continu antisociaal gedrag, impulsiviteit, egoïsme, harteloze en emotionele eigenschappen en meedogenloosheid.” (@14)

de schaduwzijde van regressie

De Oud Testamentische Zondeval

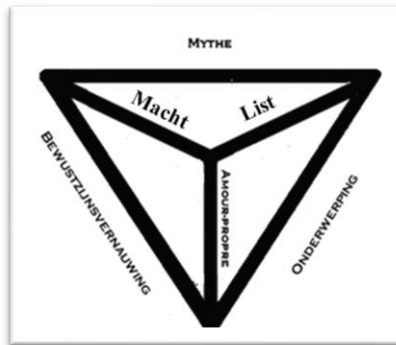
Conversie desoriëntatie

De omkering van waarden

De zondeval van de mens is niet het eten van de boom van kennis van goed en kwaad zoals in het Oude Testament staat neergeschreven. Inzicht verjaagt ons wel uit onze paradijselijke en kindse toestand van onwetendheid en onverantwoordelijkheid maar het is het weigeren ervan dat de toekomst bedreigt. Het niet eten van de boom van kennis van goed en kwaad maar het zich emotioneel en intellectueel laten leiden en misleiden voor comfort, succes en macht, is de zondeval. Stout en letterlijk genomen, is het verbieden van het eten van de boom van kennis van goed en kwaad een duivelsvers, een kwaadaardige desoriëntatie.

“The sad truth is that most evil is done by people who never make up their minds to be good or evil.”

Hannah Arendt (1906-1975) (@15)

Kwaadaardigheid in de regressieve ruimte

Macht

Amour-propre

List

Le **MAL**
de schaduwzijde van regressie

reConversie
heroriëntatie
Humanistische en Godsdienstige dissidentie

Het Humanistisch Verbond: “Humanisme komt voort uit een lange traditie van vrijdenken. Vrijdenkers zijn mensen die zo onafhankelijk mogelijk proberen te zijn in hun denken. Tegen de stroom in, tegendraads en behoorlijk eigenwijs. (@16) Klassieke waarden zijn rechtvaardigheid, wijsheid, mate en moed.

De dissidente Jezus Christus in de Bergrede: “Heb uw vijanden lief; zegen wie u vervloeken; doe goed aan wie u haten; en bid voor wie u vervolgen” (Matt. 5:44-45). (@17)

De Cultuurshift
Conversie
desoriëntatie
de omkering van waarden

Knack, Ignace Demaerel, Godsdienstleraar en auteur, 08-04-2023:
“Waarom krijgen we kromme tenen wanneer in de publieke sfeer iemand de naam ‘Jezus’ laat vallen, terwijl hij 1500 jaar lang in onze cultuur als hét grote rolmodel gold? Wat heeft die brave man ons dan misdaan? Heeft er geen bizarre shift plaatsgevonden in onze cultuur: alsof we ons schamen voor het geloof en de morele waarden die onze voorouders groot gemaakt hebben?” (@17)

de schaduwzijde van regressie

Conversie desoriëntatie

de omkering van waarden

Friedrich Nietzsche
(1844-1900)

“Nietzsche bestempelde de christelijke moraal als die van de “zwakke Untermenschen”, maar van Jezus kan je toch onmogelijk zeggen dat hij een slappeling was! Hij stond helemaal alleen tegenover de joodse Hoge raad, tegenover koning Herodes en gouverneur Pilatus, maar overklaste hen allemaal.” (@17)

Knack, Ignace Demaerel, Godsdienstleraar en auteur, 03-04-2026:

“Zachtmoedigheid wordt geridiculiseerd als zwakheid. Macho is weer “in”. De wereld is aan de brutalen.” (@18)

de schaduwzijde van regressie

Destructiviteit

Weerwolfspoor
Symbool voor Schizoform & Destructief

“Op zijn best is de mens de edelste van alle dieren;
gescheiden van recht en rechtvaardigheid is hij de minste.”

Leonardo da Vinci (1452-1519) (@19)

Iets over de Saint-Simonianen en hunne leer
van Guillaume van den Bergh

's Gravenhage

Bij M. de Lyon, boek- en plaatdrukker

18 Junij 1833

“Waardoor komt het, vragen de Saint-Simonianen, dat nu het Christendom reeds achttien honderd jaren bestaan heeft en terwijl de bewoners van het drie vierde gedeelte des aardbols in deze godsdienst geboren en opgevoed zijn, deze zelfde menschen elkander nog door bloedige oorlogen verscheuren?” (@20)

de schaduwzijde van regressie

Humanisme, goedheid en deugdzaamheid konden nog herrijzen. Ze rebelleerden tegen propaganda, totalitarisme, censuur, onmenselijkheid en wreedheid, en kwamen langs oorlog of politiek of religie terug. Maar eens met macht beladen, verviel de rebellie zelf in regressie. Hoe en waar de goedaardigheid zich ook weert, ze zit in een duivelskring gevangen.

“Religions that teach brotherly love have been used as an excuse for persecution, and our profoundest scientific insight is made into means of mass destruction.” Bertrand Russel (@21)

Vicieuze cirkels **destructiviteit** Duivelskringen

De elkaar versterkende wisselwerkingen tussen regressie, het succes en de destructiviteit ervan en tussen onvolwassenheid van volgers en de hoogmoed van leiders vormen neerwaartse spiralen. Hoe meer daarin de nood en de bedreiging toenemen, hoe meer weer de behoefte aan regressie, hoe meer dominantie, conditionering, competitie, egoïsme, list en machtsmisbruik. Met de tijd en met de verder verslechterende omstandigheden zullen op meerdere momenten en op meerdere plaatsen morele zwarte gaten opdoemen en uitdeinen. Daar sterft het humanisme onder **DRUK** (hiërarchie, overmacht en nood), in **DUISTERNIS** (bewustzijnsvernauwing en censuur) en **SCHIJN** (mythe, illusie en list).

DRUK, DUISTERNIS EN SCHIJN

de schaduwzijde van regressie

Zwarte gaten **Destructiviteit**

Myanmar
Fotograaf Sai Zaw

10/09/2024: “Mentaal ben ik helemaal gebroken... Mijn geweldige land is de hel op aarde. De gevangenis is nog erger dan de hel. Zodra ik hier binnenkwam, dwongen ze mij mijn hoofd te buigen en sloegen ze mij. Die dag begon mijn helse leven.”

In 2023 fotografeert hij de catastrofale verwoestingen van de cycloon Mocha in de deelstaat Rakhine. Hij doet dat undercover, omdat hij voor een onafhankelijke en kritische nieuwssite werkt die door het leger verboden is... Zijn straf: 20 jaar met dwangarbeid... Begin dit jaar bezoekt de mensenrechtencommissie van de militaire raad de gevangenis. Hij vertelt hen dat het gevangenis personeel de mensenrechten van de gevangenen schendt... Gevolg: Ze folteren hem iedere dag... Ze sloten hem op in een isoleercel. Sindsdien heeft hij met niemand nog contact. Ook dat komt neer op foltering...

Amnesty International
27/11/2025

de schaduwzijde van regressie

Zwarte gaten destructiviteit

de Russische Federatie
1994 – 1995

Marteling, mishandeling en dood van soldaten in het leger in
vredestijd

Amnesty International: “Militaire dienst is in Rusland verplicht voor mannen tussen 18 en 27 jaar. Er is geen wet op een civiel alternatief voor militaire dienst, dus elke gewetensbezwaarde wordt bedreigd met gevangenisstraf ... Officieren van de strijdkrachten blijven “dedovshchina” toestaan, aanmoedigen en vaak deelnemen aan “dedovshchina”, de gewelddadige en wrede ontgroening van jonge rekruten, waarbij rekruten in het beste geval worden gedwongen om ondergeschikte taken uit te voeren, vaak buiten officiële taken, en, in het slechtste geval, leidt tot afranselingen, marteling, moord en zelfmoord. ... Martelmethoden zoals “marteling door honger”, verkrachting, afranselingen en andere vernederende straffen worden nog steeds toegepast in het leger. De recherche-eenheid van het ministerie van Defensie meldde dat in 1994 423 soldaten zelfmoord pleegden in het Russische leger en dat nog eens 2.500 stierven als gevolg van “criminele incidenten”. De Mothers' Rights Foundation schatte dat in 1995 ongeveer 4.000 tot 5.000 soldaten stierven door mishandeling of zelfmoord pleegden.” (@22)

de schaduwzijde van regressie

De SM-Modus **destructiviteit**

“De vorst van de hel bedreigt ons nu fel;
zijn wapen en kracht is list en overmacht.
Nooit zag men zijns gelijke.”

(uit de vertaling J. P. Boendermaker van *het Hooglied van de Reformatie*
van Maarten Luther (1483-1546)) (@23)

“L’homme (...) est dans ses propres fers, esclave à la fois et tyran,
complice au moins des violences qu’il subit.”

Jules Lagneau, (1851-1894)
Célèbres Leçons et Fragments

"De mens (...) in zijn eigen boeien, tegelijk slaaf en tiran,
is op zijn minst medeplichtig aan het geweld dat hij ondergaat." (10)

Afzakkend naar de bodem van regressieve maalstromen wordt het individu er of Slachtoffer of Medeplichtige. Of als er geen keuze meer overblijft, wordt het er Slachtoffer en Medeplichtige, of het verdwijnt. “SM-modus” mag hier verstaan worden als de toestand van Slachtoffer en/of Medeplichtige, en van SadoMasochisme, de wreedheid die als een rode draad doorheen de menselijke geschiedenis loopt.

De destructieve agressie van Islamitische Staat met oorlogsgeweld, zuiveringen, massa-executies, martelingen, verkrachtingen, slavernij, de verkoop van mensen, de vernietiging van historisch patrimonium. Recenter de misdaden van troepen en individuen in het leger van de Russische Federatie in Oekraïne, de ontvoering van kinderen, het doden van onschuldigen, het stelen van land.

de schaduwzijde van regressie

De SM-Modus **destructiviteit**

Na een bombardement op Libanon, VRT NWS, 09/04/2026: “De Spaanse premier Pedro Sánchez bekritiseert de Israëliische premier Benjamin Netanyahu. “Zijn minachting voor het leven en het internationaal recht is onverdraaglijk”, schreef hij op X.” (@24)

Wikipedia: “Zo mondde het beleid van Leopold II, althans in de kerngebieden van de rubberwinning (onder meer in het noordwesten langs de Kongorivier) uit in een schrikbewind, gekenmerkt door brutale dwangarbeid en meedogenloze repressie. Arbeiders die de opgelegde quota niet vervulden of die de onmenselijke werkomstandigheden ontvluchtten, werden zwaar bestraft, vaak mishandeld (...) of zelfs standrechtelijk gefusilleerd.” (@25)

Menselijke destructiviteit richt zich tegen de medemens, tegen de dieren en de planten. Er zijn militaire, demografische en economische agressies. Ze storten de slachtoffers in onderdanigheid of ze verminken het leven en de rijkdom van mens en natuur.

It is better to be at the right hand of the devil than in his path.

As long as I serve him, I am immune.

The Mummy (1999) (@26)

- (1): Filosofie 100 Essentiële Denkers. Philip Stokes
- (2): Religie voor Atheïsten. Een heidense gebruikersgids. Alain de Botton
- (3): Het hart van de mens. Onze geneigdheid tot goed en kwaad. Erich Fromm
- (4): Lessen voor de eenentwintigste eeuw
- (5): Liegen om te leven

- (6): Moreel Esperanto. Paul Cliteur
 (7): Het hart van de duisternis. Psychologie van de menselijke wreedheid. Jan de Laender
 (8): Maximen. La Rochefoucauld. Bespiegelingen over het menselijk gedrag. Maarten van Buuren
 (9): Les Hors-Série de L'Obs 99. Le pouvoir de la bienveillance. Propos
 recueillis par Ursula Gauthier
 (10): Comprendre la Philo. Les 30 plus grands concepts de
 philosophie expliqués. Éditions du Sens.

- (@1): www.mon-poeme.fr/citations-george-sand-2/
 (@2): nl.wikipedia.org/wiki/Weltschmerz
 (@3): www.lenniscaat.nl/Non-fictie/Filosofie/titels/9789047709534/Melancholie%20van%20de%20onrust
 (@4): nl.wikipedia.org/wiki/Indoctrinatie
 (@5): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins
 (@6): citatens.net/zoeken/citaten_van-machiavelli.html
 (@7): nl.wikipedia.org/wiki/Duivel
 (@8): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/07/podcast-amerika-een-republiek-van-leugens0/
 (@9): www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20141220_01439949
 (@10): doorbraak.be/recensies/de-bizarre-geestelijken-van-de-late-middeleeuwen
 (@11):
www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/06/11/ook_wolven_hebbeneensterkontwikkeldegevoelvoorrechtvaardigheid-1-3000917/
 (@12): www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/03/13/amerikaans-milieubeschermingsagentschap-schrapt-tientallen-maatr/
 (@13): www.vrt.be/vrtnws/nl/liveblog/minister-prvot-roepot-op-tot-terughoudenheid-iran-waarschuwt-vo-1750303562240/
 (@14): en.wikipedia.org/wiki/Dark_triad
 (@15): www.brainyquote.com/authors/hannah-arendt-quotes
 (@16): www.humanistischverbond.nl/thema/wat-is-humanisme/
 (@17): www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/pasen-is-de-kern-van-het-christelijk-geloof-maar-niet-evident-om-uit-te-leggen/
 (@18): www.knack.be/nieuws/belgie/maatschappij/oorsprong-van-de-grote-christelijke-feesten-wordt-steefts-meer-onder-de-mat-geveegd/
 (@19): citatens.net/zoeken/citaten_van-leonardo_da_vinci.html
 (@20): books.google.be/books?id=3yvr1nH02B8C&pg=PA28&dq
 (@21): www.brainyquote.com/quotes/quotes/b/bertrandru118573.html
 (@22): <https://www.amnesty.org/es/wp-content/uploads/2021/06/eur460101997en.pdf>
 (@23): www.rd.nl/kerk-religie/hooglied-van-de-reformatie-een-vaste-burcht-is-onze-god-1.1441614
 (@24): www.vrt.be/vrtnws/nl/liveblog/recht-op-zelfverdediging-israel-rechtvaardigt-enorme-verwoestin-1775452674051
 (@25): nl.wikipedia.org/wiki
 (@26): www.quotes.net/mquote/122178

DE REGRESSIEVE RUIMTE

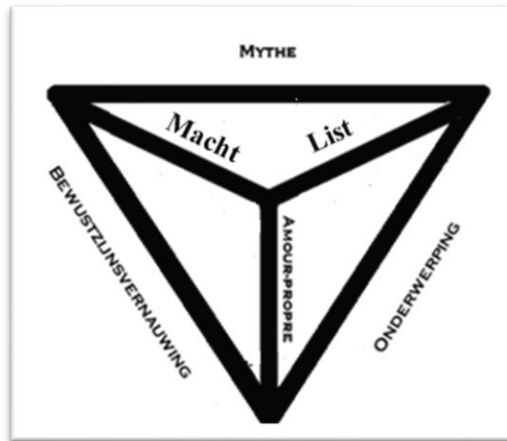
Die Sternenhalle der Königin der Nacht. (De sterrenhal van de koningin van de nacht.) Bühnenbild Zauberflöte Mozart. (Podiumbeeld voor de opera-comique “De Toverfluit” van Mozart.) Decor van Karl Friedrich Schinkel (1815). Staatliche Museen zu Berlin.

nl.wikipedia.org/wiki/Die_Zauberflöte

De regressieve ruimte in een ezelsbrug gevat

Ruimte van **M**ythe, **O**nderwerping en **B**ewustzijnsvernaauwing waar gevoelens en verstand door misleiding en verdrukking gemanipuleerd worden voor macht en zekerheid, voor geluk en doeltreffendheid maar met schizoforme bijwerkingen van vervreemding en desoriëntatie uitmondend in onbalans en destructiviteit.

The **MOB**

Terminologie, begrippen en metaforen

Wisselwerking en balans tussen emotie en verstand:

Robert Sapolsky schrijft in *Behave* over de samenwerking in de hersenen tussen het limbische (emotionele) systeem en de frontale (cognitieve) cortex. Emotie hoeft niet boven cognitie te worden gewaardeerd of omgekeerd. We “zijn het meest prosociaal als het gaat om moraliteit binnen de groep wanneer onze snelle, impliciete emoties en intuïties overheersen, maar we zijn het meest prosociaal als het gaat om moraliteit buiten de groep wanneer cognitie de overhand heeft.” (1)

Diabállein: Hier gebruikt voor het misleiden en verdrukken van gevoel en verstand voor geluk en doeltreffendheid.

Cognitieve dissonantie reductie: Binnen de persoonlijkheid meningen bijstellen om ze in overeenstemming met elkaar te brengen. De Joods Amerikaanse sociaal psycholoog Leon Festinger (1919-1989) ontwikkelde de theorie van de cognitieve dissonantie reductie waarin hij toont dat het individu tegenstellingen binnen zijn geest bijschaaft om ze in overeenstemming (consonantie) met elkaar te brengen.

Het wegwerken van interne tegenstellingen kan aangewakkerd worden:
-om bij een groep te willen behoren: een beweging, een elite, een sekte, een volk.

-of om zonder te veel averij een langdurige traumatische ervaring te doorstaan, die eerst niet aanvaardbaar lijkt. Het slachtoffer begint dan steeds positiever te denken over de motieven van de dader. Wikipedia geeft hiervoor als voorbeeld gijzelingen (Stockholmsyndroom), of langdurig seksueel misbruik van kinderen. (@2)

Regressie: Een term van Sigmund Freud waarmee hij uitdrukt hoe iemand als het ware terugkeert naar een eerdere fase van levensontwikkeling. In de meeste gevallen treedt regressie op als afweermechanisme bij het verwerken van negatieve gevoelens. Dit kan acuut zijn, maar kan ook chronische vormen aannemen. Het verschijnsel kan zowel in gedachtepatronen als gedrag optreden. (Wikipedia) (@3)

Het begrip regressie betekent hier het streven naar geluk door storend verstand en storende gevoelens van menselijkheid te misleiden en verdrukken, zo afzakkend naar sympathiemoraal en meedogenloze ontmenselijking.

Afweermechanismen: Volgens Freud beschreven meerdere technieken om driften, verlangens en waarheden die te veel angst of verdriet

oproepen uit het bewustzijn weg te houden. Het begrip wordt hier gebruikt voor onderwerping, mythe en bewustzijnsvernaauwing.

Regressieve consonantie: Hier gebruikt voor het streven naar geluk en doeltreffendheid door middel van het misleiden en onderdrukken van emotie en verstand.

Psychose: Een geestesziekte waarbij zowel het gevoelsleven als het denkvermogen betrokken zijn. Het beoordelingsvermogen van de zieke wordt aangetast. Hij is niet meer in staat zijn eigen situatie en zijn verhouding tot de omgeving duidelijk in te schatten. Daardoor verliest hij het contact met de werkelijkheid. Hij kan niet meer met begrip functioneren.

Inductie: In de psychiatrie het overdragen van psychotische verschijnselen van de ene persoon op de andere. Wanneer dit op grote schaal voorvalt, heet men het verschijnsel een collectieve psychose.

Schizofrenie: De psychosen worden onderverdeeld in organische en functionele. Deze laatste worden dan nog eens onderverdeeld in manische depressie en schizofrenie. Schizofrene personen lijden aan wanen waar niet aan te tornen valt.

Vervreemding: Betekent dat personen geen band en/of geen greep meer hebben met of op bijvoorbeeld de natuur, de maatschappij, de werkgever, de productie, de klant, de ouders, de kinderen, de politiek, ... Men kan ook van zichzelf vervreemden door zijn gedachten en gevoelens te ontvluchten of te vervormen. Men kan vervreemden van menselijkheid, van vrijheidsdrang, ...

Depersonaliseren: Een vorm van vervreemding waarbij iemand zijn geest of lichaam als vreemd ervaart. “Als er ook sprake is van wanen, kan depersonalisatie een teken zijn van schizofrenie.” (@4) Het begrip wordt hier gebruikt voor het zo misleiden en verdrukken van gevoel en verstand dat mensen vervreemden van hun eigenheid en menselijke dotatie.

Derealiseren: Een vorm van vervreemding waarbij iemand zijn omgeving als onwezenlijk of onecht ervaart. (@5) De term wordt hier gebruikt voor het misleiden en verdrukken van gevoel en verstand zodat mensen vervreemden van werkelijkheid. Ze worden wereldvreemd.

Desoriëntatie:

-De tegenstelling tussen streven en verwezenlijken (contradictie),
-en de omkering van het humanistische waarde(n)stelsel (conversie).

Regressors en manipulators: Individuen, gemeenschappen en instellingen die aanzetten tot regressie. Ze spreken volwassenen als kinderen aan en behandelen ze zo: geestelijken, wetenschappers, overheden, bedrijfskaders, rechtbanken, politici, politie, reclamebureaus, ... Ouders die gebruik maken van afhankelijkheid en ouderliefde om hun kinderen te indoctrineren, onderwijsinstellingen die scholieren en studenten manipuleren, ... Onpersoonlijke regressors zijn oorlog, armoede, ziekte en pandemie, verliefdheid, patriottisme, prestatiedruk, competitie, complotvorming, haat, afhankelijkheid, macht en onmacht, groeps- en massageest, onwetendheid, vermoedheid, ...

Regressieve kringlopen en morele zwarte gaten:

Met de tijd dreigt de destructiviteit die uit regressie volgt, de levensomstandigheden te verslechteren en de onmacht en de twijfel weer aan te wakkeren en het regressieve kader verder te versterken. Zo ontstaan uitdijende regressief-destructieve kringlopen en wisselwerkingen en morele zwarte gaten waar ontsnappen niet meer kan en waar weinigen willen geboren worden (als kiezen mogelijk was).

Regressieve mythologie:

Waanbeelden misleiden en verdrukken emotie en verstand ter bevordering van geluk en doeltreffendheid.

- 1) de rationaliteit en ratio overschattende wanen (intellectuele hoogmoed) misleiden het verstand.
- 2) de gezag overschattende wanen (institutionele hoogmoed) verdrukken het verstand.
- 3) de radicaliserende wanen, polariserende meerder- en minderwaardigheidscomplexen misleiden het gevoel.
- 4) de wanen over de zondige mens, minderwaardigheidscomplexen en schuldbesef verdrukken het gevoel.

Autisme: Wikipedia: “Doordat mensen met autisme in stukjes denken (fragmentarisch) is het voor hen ook moeilijk, vrijwel onmogelijk, om het grote geheel te zien.” (@6) Andere kenmerken zijn een beperkt inlevingsvermogen en het alleen kunnen omgaan met wat letterlijk en concreet is. “Autistiform gedrag is geen autisme; het is op autisme gelijkend gedrag. Waar bij personen met autisme de volledige triade aan kenmerken aanwezig is, doet zich bij mensen met autistiform gedrag slechts een enkel kenmerk van autisme voor.” (@6)

De autistiforme cultuur: Gebouwd op de overschatting van de menselijke ratio en rationaliteit, de cultuur die mens en samenleving van de realiteit vervreemdt door fragmentarisch denken, door een beperkt inlevingsvermogen, door onderkoelde en bekrompen berekening.

De dociele cultuur: Gebouwd op de overschatting van de wijsheid van meerderheid en gezag, een cultuur van institutionele hoogmoed die de mens van zijn eigen persoonlijkheid vervreemdt door een te dikwijls letterlijke en onbuigzame oplegging van wet en norm.

De humiliërende cultuur: Gebouwd op de waan van de zondige mens, een collectief minderwaardigheidscomplex dat de menselijke natuur als minder- of kwaadaardig beschouwt, en mens en samenleving van de eigen persoonlijkheid vervreemdt.

De radicale cultuur: Polarisering gebouwd op een cultuur van optimistische en glorificerende mythes en van pessimistische en denigrerende mythes vervreemden mens en maatschappij van de realiteit.

Schizoform: Schizofrene personen lijden aan wanen waar niet aan te tornen valt. De term schizoform betekent hier de persoonlijkheidsverandering door onderwerping, mythevorming en bewustzijnsvernauwing opgewekt en door vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit gekenmerkt.

De dubbele moraal, de dubbele standaard: de onrechtvaardigheid van een individu of groep met andere standaarden te beoordelen dan individuen of groepen in een soortgelijke situatie. Oordelen met twee maten en twee gewichten. Hier als een gevolg van regressie beschouwd.

(1): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky.

(@1): citaten.net/zoeken/citaten_van-leonardo_da_vinci.html

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Cognitieve_dissonantie

(@3): [nl.wikipedia.org/wiki/Regressie_\(psychologie\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Regressie_(psychologie))

(@4): nl.wikipedia.org/wiki/Depersonalisatie

(@5): Wikipedia

(@6): nl.wikipedia.org/wiki/Autisme

HET REGRESSIEVE KADER

M

MYTHE EN ILLUSIE

Wanen

De eerste dimensie van de regressieve ruimte, **the MOB**

De “Geschiedenis van de wereld” op Wikipedia beschrijft de vroege homo sapiens. “De hersenen ontwikkelden zich tot wat Dennet anticipatiemachines noemt, al betekent dat niet dat anticiperen of voorspellen altijd goed werkt. Met het ontwikkelde zelfbewustzijn en vooruitziendheid konden omstandigheden tot op zekere hoogte aangepast worden aan de eigen behoeftes en kon gevaar beperkt worden. Een neveneffect was echter dat men ook in staat was de eigen dood te voorzien. Het animisme kon met een parallelle spirituele wereld een verklaring bieden voor de natuurlijke omstandigheden, maar ook een troost in het lijden en een verlichting van de angst voor de dood. Het was daarmee het eerste grote intellectuele systeem dat de mens ontwikkelde.” (@1)

Mythes tekenen ook de latere beschaving. Ze “creëren gedragsmodellen doordat bijvoorbeeld goden geboden en verboden zouden bepalen en helden bepaalde deugden uitdragen ... Een voorbeeld is het Babylonische Nieuwjaarsfestival, waarbij priesters de Enuma Elisj opzegden. De functie van de mythe was hier niet zozeer kennis als wel actie, die het bestaan van de gemeenschap veilig kon stellen. Verder hebben mythes tot doel om de wereld of elementen daarvan te verklaren, of om sociale feiten (bijvoorbeeld instellingen) te rechtvaardigen.” (@2)

Tot in de moderne tijd verlichten mythes onzekerheid en onmacht en dienen soms als ezelsbruggen voor de moraal.

Mythes tegen onmacht

Baruch de Spinoza (1632-1677), Nederlands filosoof van Portugees – joodse afkomst sprak van de “*imaginatio*” (1) voor de verbeelding die het zinloze een zin wil geven. “Het lijden van de joden was zinvol in afwachting van de komst van de Messias.”

Mythes tegen onzekerheid en twijfel

Deirdre N. McCloskey bekritiseert de techniek van de statistische significantie die objectief en wetenschappelijk hypothesen als waar of onwaar moet rangschikken. (2) Net als John Maynard Keynes bekritiseert ze ook de discipline van de econometrie.

Uit haar boek *De zondeval der economen*: “... maar zij bezitten een iets minder begerenswaardige traditie van de pretentie om met een zekere aristocratische arrogantie alles zeker te weten.” (2) Mythes hoe goed ook bedoeld, net als mythes in slechte handen kunnen manipuleren, verdrukken, misleiden, conditioneren, indoctrineren, vervreemden, desoriënteren. Dan ontstaat een manipulerende regressieve schijnwereld.

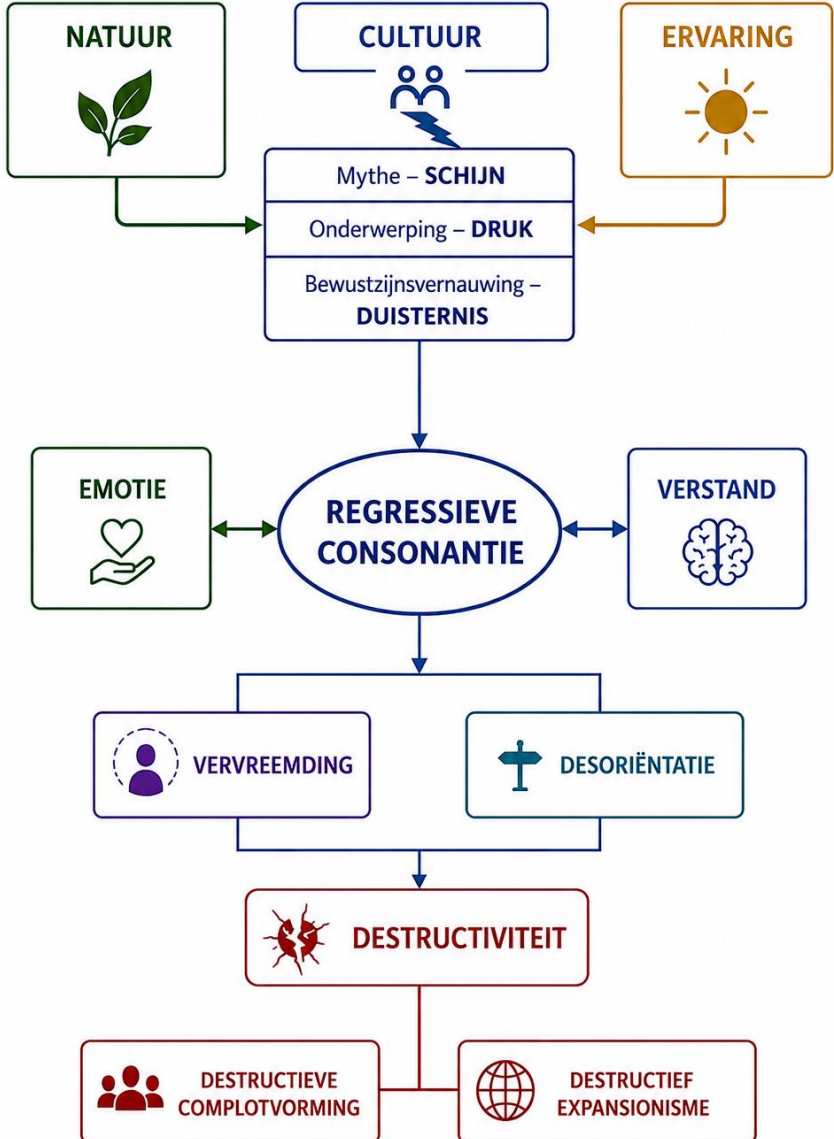
(1): Spinoza en de crisis van de westerse cultuur. Dr. F. de Graaff.

(2): De zondeval der economen. Deirdre N. McCloskey

(@1): nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_wereld

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Mythe

REGRESSIEVE ORIËNTATIE

M

MYTHE EN ILLUSIE

§1 Autistiformerende Mythes

Waanbeelden over goddelijke zekerheid,
over wetenschappelijke zekerheid voor moraal,
over de rationaliteit van de mens,
over de vermeende goedheid van het rationaliseringsideaal met
zijn categorisering, berekening en maximalisering, ...
over de objectiviteit van artificiële Intelligentie, ...

Het misleide verstand

De autistiforme cultuur

En voor Sigmund Freud was “rationalisering” een afweermechanisme, om ervaringen die in hun ware gedaante te pijnlijk zijn om te erkennen (tot het bewustzijn toe te laten) via redeneringen verdraaien tot ervaringen die juist niet onaangenaam waren. (@1) (Wikipedia)

De autistiforme cultuur vervreemdt van de realiteit door de illusie van zekerheid, door de overschatting van de menselijke ratio en haar goedheid, door een vertekend mensbeeld (de rationele mens), door fragmentarisch bekrompen denken (reductionisme), door een beperkt inlevingsvermogen, door koele berekening, door een mechanistische moraal zonder menselijke waarden en waardigheid, zonder genade.

“The whole problem with the world is that fools and fanatics are always so certain of themselves and wiser people so full of doubts.”

Bertrand Russel

(@2)

de rationele Mens
symbool voor
Autistiformerende Mythes

“De Liefde zal nooit vergaan. Profetieën zullen verdwijnen,
klanktaal verstommen, kennis verloren gaan – 9
Want ons kennen schiet te kort en ons profeteren is beperkt.
10”

Paulus, Bijbel: 1 Korintieërs (@3)

In de film “Rainman” speelt Dustin Hoffman een autistische volwassene. Aan verkeerslichten steekt hij de straat over maar stopt plots. Het voetgangerslicht staat op rood en hij blijft op de baan staan in plaats van zich vlug naar het voetpad te begeven. Hij denkt rationeel. Alleen schort er iets met zijn contact met de werkelijkheid. Hij denkt te reductionistisch, te fragmentarisch, te rationeel.

Gelijkend maar anders dan autistisch is autistiform denken voor geluk en doeltreffendheid aangewend om aan onzekerheid en verwarring te ontsnappen. Het overschatten van de menselijke ratio misleidt het

denken wat zich manifesteert in een overwaardering en misbruik van bepaalde berekeningen, theorieën, regels, statistieken en mythes ...

De overschatting biedt zekerheid, comfort, richting, vereenvoudiging en groepsbinding. Maar het verstoort de wisselwerking en balans tussen emotie en verstand, gaat ten koste van menselijkheid, gezond verstand, zelfonderzoek, ontplooiing, zingeving, en gaat ten koste van redelijkheid en remming in de vorm van verdraagzaamheid en zelfdiscipline.

De mythe van het volmaakte kennen van de waarheid Autistiformerende Mythes

De mens is de maat van alle dingen.
Protagorus

Protagorus (480-410 voor Christus), een beroemd sofist, beschouwde een absolute overal geldige waarheid als een illusie. Observatie verschilt van mens tot mens en van het ene ogenblik naar het andere.

Pyrrho van Elis (360-270 voor Christus) wordt beschouwd als de stichter van het scepticisme, een stroming die de universele twijfel verkondigt. Niets is zeker.

John Stuart Mill (1806-1873) was overtuigd dat onze kennis altijd beperkt en voorlopig is, dat er geen universele, kenbare ultieme waarheid is.

Wat betreft de causaliteit vindt Max Weber, (een grondlegger van de sociologie) (1864-1920) dat je altijd rekening moet houden met meer dan één oorzaak, en dat je, deels in tegenstelling tot bij de natuurwetenschappen, moet uitgaan van de waarschijnlijkheid en niet de zekerheid dat een verschijnsel zal optreden. (@4) (Wikipedia)

de mythe van het volmaakte kennen

De overschatte theorie: In de 19e eeuw maakten de anarchisten de “Theorieloosigheid” (theorieeloosheid) tot principe maar ze verloren de strijd binnen de socialistische beweging van autoritair links. Toen hun overwinnaars aan de macht kwamen, verstoorden hun technocratische ingrepen driekwart eeuw lang de economie, de moraal en de ecologie.

De beperktheid van de rede: In *Het Rode Boekje* gebruikt Mao Tse-Toeng een metafoor: “Een kikvors die in een put zit, zegt: “de Hemel is zo groot als het gat van een put.”

De relativiteit van de rede: Joseph Schumpeter schreef: “To realize the relative validity of one’s convictions and yet stand for them unflinchingly, is what distinguishes a civilised man from a barbarian.” (@5) (Wikipedia)

“De relatieve geldigheid van iemands overtuigingen beseffen en er toch onverschrokken voor staan, is wat een beschaafd mens onderscheidt van een barbaar.”

De illusie van perfecte Ideeën en Rechtvaardigheid: Was voor de sofisten gelijk krijgen belangrijker dan gelijk hebben, dan stond daar tegenover Plato’s (427 – 347 voor Christus) overtuiging dat er vaste ethische waarden bestaan. Dit “krijgt gestalte in de aanname dat er Ideeën (of Vormen) bestaan. Dit zijn onzichtbare, tijdloze, perfecte voorbeelden, waarvan de verwerkelijkingen in de wereld om ons heen slechts zwakke imitaties zijn. In concreto: wij vinden dat een bepaalde handeling rechtvaardiger is dan een andere.

Waarom? Omdat de ene handeling meer de Idee

“Rechtvaardigheid” benadert dan de andere. Deze ethische Ideeën zijn dus absolute standaarden, geldig voor alle mensen. ...

Volgens Plato is de mens in staat deze Ideeën te kennen. In de *Meno* geeft hij hiervoor als verklaring dat onze ziel in een eerder leven de Ideeën heeft aanschouwd, en zich deze weer herinnert

(anamnese) als ze, in ons lichaam verblijvend, de flauwe afschaduwingen ervan in de voorwerpen om ons heen ziet.” (@6)

(Wikipedia)

De mythe van de rationele mens Autistiformerende Mythes

Konrad Lorenz schreef het boek: *Onze laatste kans. Blauwdruk voor een menselijke toekomst*. Hij schreef er over de bedreigingen voor onze toekomst.

Recente, grootschalige, schokkende of verrassende gebeurtenissen trekken onze aandacht. (trage evoluties trekken minder de aandacht)

Veranderende vergelijkingspunten leiden naar andere conclusies. Beslissingen veranderen naargelang het vergelijkingspunt. Steken we eerst een hand in koud water en dan in lauw water, dan vinden we dat warm, en omgekeerd.

In groep oordelen we door vergelijking met wat de anderen denken. U hoort hulpgeroep en gaat kijken. U bent in een groep waar iedereen het hulpgeroep hoort maar waar niemand wil reageren. De kans dat u in actie komt is nu een stuk kleiner. We conformeren ons in ons oordeel.

Sterke emoties verminderen onze rationaliteit. Bij een openbare verkoop wordt de competitiegeest aangewakkerd en de prijzen gaan hoger. En de verliefde jongen gaat de gebreken van zijn liefje niet zien.

Ons gedrag rationaliseren we dikwijls pas achteraf. De ondertekening van een petitie maakt ons daarna bewuster en meer geëngageerd.

de mythe van de rationele mens Autistiformerende Mythes

Onbalans

Robert Sapolsky schrijft in *Behave* over de samenwerking in de hersenen tussen het limbische (emotionele) systeem en de frontale (cognitieve) cortex. “Natuurlijk zijn de dingen niet altijd in evenwicht. Boosheid, bijvoorbeeld, maakt mensen minder analytisch en meer reflexief in beslissingen over straf. Gestreste mensen nemen vaak afschuwelijk slechte beslissingen, gemarineerd in emotie.”⁽¹⁾

Onbewuste impulsen

Onderzoek toont dat het vertonen van een foto van iemand van een andere etniciteit gedurende één tiende van een seconde al de amygdala (in het limbische systeem) activeert vooraleer dat of zonder dat de cognitieve delen van de hersenen al betrokken zijn. “Er zijn nog andere soorten subliminale visuele informatie die de hersenen beïnvloeden. Het geslacht van een gezicht wordt binnen 150 milliseconden verwerkt. Hetzelfde geldt voor sociale status... Na een blootstelling van slechts 40 milliseconden onderscheiden proefpersonen nauwkeurig hoge van lage status-houdingen... Er zijn ook subliminale cues voor schoonheid. Van jongs af aan, bij beide geslachten en in verschillende culturen worden aantrekkelijke mensen beoordeeld als slimmer, vriendelijker en eerlijker...”⁽¹⁾

Woordkeuzes hebben soms pro-sociale of antisociale invloed. (Op het VRT nieuws wordt dikwijls gesproken over de terreurbeweging Hamas, zelden of niet over de verzetsbeweging Hamas.) Kleurrijke beschrijvingen doen jury's anders beslissen. Aanwezigheid van veel mensen of van mensen van de andere sekse hebben invloed op beslissingen.

de mythe van de rationele mens

Autistiformerende Mythes

De “broken window” theorie van James Q. Wilson en George Kelling stelt dat “kleine tekenen van stedelijke wanorde – zwerfvuil, graffiti, kapotte ramen, openbare dronkenschap – een glibberig pad vormen dat leidt tot grotere tekenen van wanorde, wat leidt tot meer criminaliteit...” (1)

Ook ontvangen de hersenen “interoceptieve” informatie die gedrag kunnen beïnvloeden (bloedsuikerspiegel, honger, rugpijn, vermoeidheid van de frontale cortex,...). Veel van deze verschillende soorten informatie is subliminaal, zodat “we in de momenten vlak voordat we een beslissing nemen over een aantal van onze meest ingrijpende daden minder rationele en autonome besluitvormers zijn dan we graag denken.” (1) “De hersenen werken niet in een vacuüm en in de loop van seconden tot minuten beïnvloedt de overvloed aan informatie die de hersenen binnenstroomt de waarschijnlijkheid van pro- of antisociale handelingen.” (1)

Moraal, beslissingen en gedrag hangen af van erfelijkheid, van een warme of koude kindertijd, van karakter en talent, van gezondheid en levenscyclus, van vorming, gemeenschap, groepsdruk en ervaring, van zelf- en wereldbeeld, van een omgeving van nood of veiligheid, van trauma en succes, van creativiteit en redeneren, van het bewuste en onbewuste, ... Het begrip “homo economicus” over de mens “als eerst en vooral een economisch wezen gericht op de bevrediging van zijn behoeften op efficiënte en rationele wijze – maximalisatie van het verwachte nut of vooruitzicht” (@7) leent zich tot opportunistische berekening maar is een vervreemdende en misleidende leidraad.

De mythe van een objectieve rede

Autistiformerende Mythes

De Wereld Morgen: “De subjectiviteit die zowel het waarnemen als het denken beïnvloedt, maakt dat concepten als “waarheid” en “onomstotelijk weten” onzinnig zijn... De ratio van het denken ligt niet in het weten, maar wel in het twijfelen, ligt evenmin in de veronderstelling van een objectieve benadering, maar wel in het besef en erkenning van de eigen subjectiviteit en daardoor de relativiteit ervan.” (@8)

De Corona Crisis

“De regering laat zich momenteel adviseren door verschillende adviesorganen, maar vooral de GEES is belangrijk. Dat is een groep van tien experts – denk aan virologen, bio-statistici en economen – die maanden geleden opgericht is om ons stapje per stapje uit de strenge maatregelen van dit voorjaar te halen ...”
““Niemand heeft de wijsheid in pacht”, zegt Erika Vlieghe, voorzitter van de GEES, in “Terzake”. “Uiteenlopende meningen zijn binnen de wetenschap interessant, zeker in zo’n complexe en langdurige crisis. Al zouden we de discussie beter rond de tafel voeren. Van mij mag het daar gerust stuiven, dat kan alleen maar verfrissend zijn.”” (@9)

De Sociobiologie

Robert Sapolsky in *Behave*: “In de beginjaren was de menselijke sociobiologie zeer controversieel, met conferenties die werden bezet en lezingen verstoord, met zoölogen die door de politie werden bewaakt tijdens lezingen, allerlei bizarre dingen... (1)
Er waren meerdere stellingen in de sociobiologie. Voor sommigen leek de evolutie de best mogelijke eigenschappen te leveren en rechtvaardigde ze als het ware ze bestaand onrecht en wreedheid. Anderen vonden eerder niet alle eigenschappen altijd doeltreffend of gerechtvaardigd.

de mythe van een objectieve rede

Autistiformerende Mythes

De Statistiek

“Het is ongelofelijk hoeveel trucs bedrijven, wetenschappers en overheden tot hun beschikking hebben om statistieken te manipuleren. Scientias.nl komt met tien tips om mensen te bedonderen. Gebruik deze tips om frauderende onderzoekers te ontmaskeren.” (@10)

Uit de tips van Scientias.nl:

“Verberg de grafiek.”

“Zo laten statistieken van de afgelopen honderd jaar zien dat het nog nooit zo warm was op aarde als nu.” (@10) Maar wie verder kijkt in het verleden ziet dat het ooit warmer was dan nu.

“Appels met peren vergelijken.”

Een landelijk ziekenhuis pakt uit met een laag sterftecijfer maar stuurt zijn terminale patiënten door naar een regionaal ziekenhuis dat dan ook een minder goed cijfer behaalt.

“Eén kant van de zaak.”

“... “tien procent van de criminelen is allochtoon”. Dat betekent dat negentig procent autochtoon is, maar dat wordt niet genoemd.” (@10)

“Neem het gemiddelde.”

“Het gemiddelde is vaak meer misleidend dan de mediaan. In de krant staat dat een medewerker van” een belangrijke organisatie “gemiddeld 100.000 euro per jaar verdient. Maar wat blijkt: de

de mythe van een objectieve rede Autistiformerende Mythes

directeur verdient 1.500.000 euro, terwijl de twintig andere medewerkers moeten leven van een hongerloonjtje.” (@10)

... Andere misleidende technieken die Scientias vernoemt: een te kleine staalafname, vergelijken met een cijfer dat goed uitkomt, een schaal zo kiezen dat de grafiek een sterk stijgende lijn vertoont, het manipuleren van de vragen, het door elkaar halen van procenten en procentpunten ...

De Econometrie

“If you torture the data long enough, it will confess.”
Ronald Coase (1910 - 2013)

Wikipedia: “Econometrie is de discipline binnen de economische wetenschap die zich richt op het kwantificeren (het in getallen uitdrukken) van de relaties tussen economische grootheden.” (@11)

John Maynard Keynes waarschuwde in zijn kritiek op *Professor Tinbergen's Method* in *The Economic Journal* in 1939. De World Economic Association legt uit: “Voor Keynes was het een “misvatting van verzakelijking” om aan te nemen dat alle grootheden optelbaar zijn.” (@12) De variabelen waren ook niet noodzakelijk onafhankelijk of lineair, of kwantitatief meetbaar of stabiel of homogeen. En de econometrische modellen waren nooit volledig.

“Econometrische modellering mag nooit een substituut zijn voor denken. Vanuit dat perspectief is het echt deprimerend om te zien hoeveel van Keynes' kritiek op de baanbrekende econometrie vandaag de dag nog steeds relevant is.” (@12)

de mythe van een objectieve rede Autistiformerende Mythes

John H. Goldthorpe: “Aan de theoretische voorwaarden waaraan moet worden voldaan om econometrie echt te laten werken, wordt in werkelijkheid zelfs niet eens in de verste verte bereikt. ... Hoewel econometrie tegenwoordig de meest gebruikte kwantitatieve methode in de economie is geworden, is het nog steeds een feit dat de gemaakte gevolgtrekkingen in de regel ongeldig zijn.” (@12)

Deirdre N. McCloskey, hoogleraar aan de universiteit van Chicago stelt dat economen de neiging hebben te veel belang te hechten aan de statistiek zodat ze variabelen uitsluiten die wel belang hebben voor hun model. (@13) (Wikipedia) En zodat ze variabelen insluiten die weinig of geen belang hebben voor hun model. Het uitsluiten en het insluiten van variabelen zullen het verklarend gehalte (R-Kwadraat) van het model verhogen.

R-Kwadraat is een statistische maatstaf die aangeeft hoeveel variatie van een afhankelijke variabele wordt verklaard door de onafhankelijke variabele(n) in een regressiemodel.

Formula for R-Squared

$$R^2 = 1 - \frac{\text{Unexplained Variation}}{\text{Total Variation}}$$

(@14) www.investopedia.com

Alleen al het kiezen van variabelen voor een econometrisch model is potentieel onderwerp van fouten, onvolledigheid, opportunisme en manipulatie.

de mythe van een objectieve rede Autistiformerende Mythes

Correlatie en Causaliteit

Bovendien is een correlatie, een statistisch verband tussen 2 variabelen nog geen causaliteit, geen oorzakelijk verband. De toename van longkanker ging samen met de toename van roken maar leek ook een tijd parallel met de stijging van ijsroomconsumptie.

Trouw, Adriaan ter Braack, 1 april 2026 over het verband tussen het toenemend verbruik van zonnebrandcrème en de toename van huidkanker. “Kijken we naar verscheidene klinische onderzoeken naar zonnebrandcrème, en in het bijzonder naar een review uit 2020 van 66 van deze onderzoeken, dan zien we een duidelijk verband: zonnebrandcrème beschermt de huid tegen schade van uv-straling en verlaagt het risico op huidkanker... Het is hier zoals wel vaker belangrijk om correlatie niet te verwarren met causaliteit.” (@15)

Een correlatie kan een aanwijzing zijn van een oorzakelijk verband. Ze kan ook voortkomen uit toeval, of kan bijvoorbeeld een nevenverschijnsel zijn zonder de directe oorzaak te zijn. Alle berekeningen zijn meest gebaat met het gezond verstand als leidraad.

De vermeende goedheid van het rationaliseringsideaal
Autistiformerende Mythes

“De rede moet de deugd niet leiden, doch haar aanvullen.”

Luc de Clapier de Vauvenargues (1715-1747)

(@16)

“Het mensbeeld van de homo economicus wordt sterk geassocieerd met het economische liberalisme, dat ervan uitgaat dat de behoeftebevrediging door berekenende individuen binnen bepaalde kaders de beste sociaal-economische organisatie zal bewerkstelligen.” (@17) (Wikipedia)

“De wetenschappelijke wereldheerschappij keert zich tegen de denkende subjecten en verdingt in industrie, planning, arbeidsverdeling en economie de mensen tot objecten.”

Uit *De dialectiek van de Verlichting*

Reeds in 1944 in gestencilde vorm

Max Horkheimer en Theodor Adorno

“Rationaliteit in algemene zin is consistent handelen op basis van de rede. Hierbij vindt ideevorming en handelen plaats op basis van feiten met kennis van oorzaak en gevolg en met kennis van de te verwachten baten groter dan de verwachte kosten, maximalisatie van het verwachte nut of vooruitzicht.” (@18) (Wikipedia)

It is the greatest good to the greatest number of people which is the measure of right and wrong.

Jeremy Bentham (1748-1832) (@19)

de vermeende goedheid van het rationaliseringsideaal Autistiformerende Mythes

Rationaliteit zo omschreven, drukt al een vervreemding van de menselijkheid uit, betekent geen redelijkheid, geen rechtvaardigheid, geen nuance, geen bewogenheid, geen waarden, geen verantwoordelijkheid, geen constructiviteit, ... De rationele ondernemer en de rationele consument, beiden op zoek naar de beste prijs dreigen elkaar met list en overmacht naar beneden te halen op gebied van kwaliteit, verloning, eerlijkheid en menselijkheid.

“Het is het lot van onze tijd, met de haar eigen rationalisering en intellectualisering, vooral: de onttovering van de wereld, dat juist de laatste en meest sublieme waarden zijn teruggetreden uit de openbaarheid...”

Max Weber 1864 – 1920 (@20) humanistischecanon.nl

Andreas Kinning: ... “als de econoom stelt dat geluk gelijk staat aan nutsmaximalisatie dan brengt de Traditie daartegen in dat nutsmaximalisatie juist een goed en gelukkig leven in de weg staat.” (2)

De cognitieve nadruk

Robert Sapolsky beschouwt de mening dat morele oordelen eerder het resultaat zijn van redeneren dan van intuïtie en emotie. Hij merkt op dat veel organismen met beperkte cognitieve vaardigheden, waaronder jonge kinderen en niet-menselijke primaten een rudimentair gevoel voor rechtvaardigheid en eerlijkheid vertonen... Voorspelt moreel redeneren morele actie? Zelden. Moreel heldendom komt zelden voort uit frontale corticale wilskracht. (1) (uit het cognitieve systeem in de hersenen)

Autistiforme vervreemding **dogmatisch en reductionistisch denken**

“De intelligente mens die trots is op zijn intelligentie is als een veroordeelde die trots is op zijn grote cel.” (@21)
Uit *La personne et le sacré* van Simone Weil (1909 – 1943)

Filosofie Magazine, 10/12/2025, psychotherapeut Marte Kaan:
“Intelligentie creëert de illusie van veiligheid: ik overzie het. Dat houdt de chaos buiten de deur – tot dat niet meer lukt. En dan blijkt die intelligentie een papieren bootje op een woeste oceaan. Het leven laat zich niet overzien, voorspellen of begrijpen. Nog erger dan het leven zijn andere mensen: ook die doen niet wat je zou willen.” (@22)

De overschatte ratio, een afweermechanisme
Derealiseren

“Weil drukt met haar uitspraak uit welke misrekening mensen maken door zich te laten voorstaan op hun intellect. Deze trots maskeert de valkuil van slimheid: een te onbescheiden benadering van intelligentie pretendeert almacht, “omnipotente controle” in vaktermen. Dat is een vorm van afweer die, zoals alle afweer, de realiteit aan het zicht onttrekt: de realiteit van de ander, van wat je niet kunt weten.” (@22)

Autistiforme vervreemding

Vervreemding

Twijfel kan vernietigend zijn voor de doeltreffendheid en het veiligheidsgevoel van individu en samenleving. Zekerheid helpt de mens ontsnappen. Maar in een autistiforme cultuur met overschatting van ratio en rationaliteit dreigt verlies aan werkelijkheidszin, het Derealiseren. Normen en wetten worden kortzichtig, bekrompen en letterlijk ten koste van de menselijkheid.

MONISME

Derealiseren

Intellectueel monisme: de eenheidsleer die tegenover pluralisme staat en waarin er op elke vraag slechts één juist antwoord bestaat en waarin alle juiste antwoorden op harmonieuze wijze in één kenbaar rationeel stelsel kunnen worden geordend.

VRT NWS, 12/5/2020: “De experts die een belangrijke stem zullen hebben in de manier waarop Vlaanderen zijn economie opnieuw zal opstarten (na Covid-19), behoren allemaal tot de fanclub van TINA: *There is No Alternative*, een slagzin die destijds door Margaret Thatcher werd gebruikt. Voor haar en haar neoliberale volgelingen was een zo vrij mogelijke (gedereguleerde) markteconomie het enige systeem dat de mensheid welvaart en welzijn kon brengen.” (@23)

Autistiforme vervreemding

CATEGORISERING EN DUALISME

“De mens wil eendracht, maar de natuur weet beter wat goed is voor de soort, zij wil tweedracht.” Immanuel Kant (1724 – 1803)
(@24)

Derealiseren

Dualisme: alles en iedereen in onderling uitsluitende groepen verdelen zonder plaats voor middenposities: goed/slecht, vriend/vijand, wij/zij, winner/loser, intelligent/dwaas, kader/ondergeschikte, blank/zwart, verwant/vreemd...

“Ieder van ons zou ervoor moeten kiezen om de gezondheids-experts te vertrouwen boven politici die alleen het eigenbelang voor ogen hebben.” Uit “Zeno bij De Morgen 28/03/2020, over Yuval Noah Harari 2020 (copyright Financial Times).

Categorisering: Proces dat de getroffen bevolkingen indeelt in relevante subcategorieën om hun behoeftes te beoordelen en tegemoet te komen. Het gaat om categorieën getekend door “markers” als gender, leeftijd, taal, etniciteit, religie, competentie, bezit en inkomen, afkomst,... (@25) (www.encyclo.nl)

Wikipedia: “Hokjesdenken of hokjesgeest is volgens het woordenboek “een ongenueanceerde wereld-beschouwing hebben” en heeft vrijwel altijd een negatieve lading. Een synoniem is categoriseren. Hokjesdenken is veelal ego-centrisch van aard. Hokjesdenken is de neiging om mensen of voorwerpen in te delen in een bepaalde categorie en eigenschappen toe te kennen aan alle leden van de categorie, bijvoorbeeld “mensen met een blauwe spijkerbroek zijn saai.”” (@26)

Dubbele moraal: Rationeel gemotiveerd dualisme samen met emotioneel radicalisme ondersteunen de dubbele moraal.

Autistiforme vervreemding

-Politiek Dualisme en Categorisering opdeling van mensen en hun rechten

De Belgische pensioenstelsels

Het stelsel voor de zelfstandigen, dat voor de werknemers en dat voor de ambtenaren. Dankzij selectie, opleiding en talent genieten de ambtenaren tijdens hun loopbaan bijvoorbeeld van vaste benoemingen waar ontslag nauwelijks mogelijk is, en daarna van een hoger pensioen. Ze zouden meer bijgedragen hebben tot de pensioenkast. Gelukkig voor hen zijn het niet de zelfstandigen of de hardheid van de markt die de hoogte van hun inkomens, bijdragen en werkuren hebben bepaald. Een hardheid die zij wel voor anderen kunnen koesteren met hun organiseren van prijsvergelijkingen en groepsaankopen.

Economische en politieke vluchtelingen

De economische vluchtelingen krijgen niet de juridische status van vluchteling en zullen wellicht geen asiel kunnen aanvragen.

Rassenrealisme

VRT NWS, Stefan Grommen, 17/03/2026: “Filosoof Nathan Cofnas: Wie diversiteit echt waardeert, zou voorstander moeten zijn van het behoud van raciaal onderscheid. Tussen rassen moeten bepaalde barrières worden opgeworpen, zodat elk ras uitdrukking kan geven aan zijn eigen unieke genie”... in een blogpost in 2024: “Hij riep op “de oorlog tegen de natuur” te stoppen en vond dat “mensen maar moesten aanvaarden dat talent niet gelijk verdeeld is binnen of over groepen”. Volgens hem was er een “revolutie” nodig tegen DEI (lees: diversiteits- en inclusiebeleid), dat hij “de duivel” noemde.” (@27)

Autistiforme vervreemding Politiek Dualisme en Categorisering

Taal als maatstaf

VRT NWS: Vlaams minister-president Geert Bourgeois (N-VA) aan de vooravond van 11 juli (2016) feestdag van de Vlaamse Gemeenschap: “De communautaire tegenstellingen zijn niet verdwenen, integendeel. De taalgrens is de stakingsgrens geworden, en Vlamingen spuwen daarop,” zei hij al eerder deze middag in “VTM-Nieuws.” (@28)

Kolonialisme

Westers denken plaatste de blanken aan de bovenkant van het dierenrijk en zodoende “natuurlijk” verantwoordelijk voor het overheersen van niet-Europese inheemse bevolking. (@29)

Categorisering

Brexit

VRT NWS, 19/02/2020: “Met het nieuwe systeem zullen de slimsten en de besten in het Verenigd Koninkrijk kunnen komen werken”: Brits minister van Binnenlandse Zaken Priti Patel. Buitenlanders die in het Verenigd Koninkrijk willen komen werken, zullen 70 punten moeten behalen. Daarbij zijn het niveau van de jobaanbieding en de kennis van het Engels doorslaggevend. Wie gedoctoreerd heeft, vooral in een wetenschappelijk richting, heeft een voordeel. Ook wie veel verdient, kan extra punten scoren:

Autistiforme vervreemding Politiek Dualisme en Categorisering

- Jobaanbieding van een goedgekeurde sponsor: 20 punten
- Job op geschikt vaardigheidsniveau: 20 punten
- Voldoende kennis van het Engels: 10 punten
- Punten voor loon: 20.480-23.039 pond: 0 punten
23.040-25.599 pond: 10 punten
25.600 pond of meer: 20 punten

Bijkomende punten:

- Job in een knelpuntensector: 20 punten
- Gedoctoreerd in een onderwerp relevant voor de job: 10 punten
- Gedoctoreerd in een relevant STEM-onderwerp: 20 punten (STEM = Wetenschap, Technologie, Ingenieur, Wiskunde)” (@30)

Filtering

Oekraïne: CNN, 23/05/2022 Lyudmyla Denisova, the Ukrainian parliament's human rights ombudsman, said earlier this month that Russian forces had created an "extensive network" of places where Ukrainians are being subjected to "**filtering**." She said such places have been established "in every occupied Ukrainian city" and that more than "37,000 citizens" have already gone through the procedure. (@31)

CNN, 23/05/2022 Lyudmyla Denisova, de mensenrechten ombudsman van het Oekraïense parlement, zei eerder deze maand dat Russische troepen een "uitgebreid netwerk" van plaatsen hadden gecreëerd waar Oekraïners worden onderworpen aan "**filtering**". Ze zei dat dergelijke plaatsen zijn gevestigd "in elke bezette Oekraïense stad" en dat meer dan "37.000 burgers" de procedure al hebben doorlopen.

Autistiforme vervreemding Politiek Dualisme en Categorisering

Justitie, twee maten en twee gewichten

Dubbele moraal

VRT NWS, Radio 2, 01/04/2025, Sam Coremans: “In Leuven is een student geneeskunde van 24 jaar veroordeeld voor de verkrachting van een medestudente, maar hij krijgt daarvoor geen straf.” ... Wellicht een oprecht vonnis maar bepaalde bewoordingen horen thuis in de sympathiemoraal en niet in de rechtvaardigheidsmoraal. “..., maar hij is nog jong”, zei de rechter.” “Ook is hij professioneel en privé een **getalenteerd** en **geëngageerd** persoon.” (@32)

De 73 jarige ex-premier rijdt door het rood. Focus -WTV, 20/05/2026: “Guy Verhofstadt heeft dinsdag van de Brugse politierechtbank opschorting van straf gekregen voor het negeren van een rood verkeerslicht. Uit het vonnis blijkt dat de politierechter rekening hield met de staat van dienst van de beklaagde, onder meer als politicus...” (@33)

-Religieus Dualisme, een gevaarlijk kompas Autistiforme vervreemding

Het geloof dat de kosmos beheerst wordt door twee tegengestelde krachten: de goede god van het licht en de slechte god van het duister. Het religieus dualisme biedt een moreel kompas. De Perzische leer van Zarathustra verkondigt dat de mens de keuze heeft tussen Goed en Kwaad maar hij dient voor het Goede te kiezen, wil hij door het Goede beloond worden in het hiernamaals.

Het christendom volgt een gelijkaardige richting. Uitgesproken dualistisch waren de christelijke manicheeërs en de katharen. Ook de Star Wars saga doet er aan denken met een kosmische strijd en de keuze tussen “the dark side” en “the light side”. Het religieus dualisme is interessant als metaforisch model als het nuance en mate, balans of harmonie aanmoedigt, zich daarvoor van leugen en machtsmisbruik wil weghouden, zich richtend naar het goede, de waarheid en het rechtvaardige. Probleem is immers dat er verschillende versies van het goede bestaan en dat dit niet zonder schade aan de menselijkheid radicaal kan opgedrongen worden.

De Yin en Yang symboliek toont een relativerend “dualisme”. “Het absolute yin of absolute yang bestaat niet. Er is geen absoluut donker of licht ... Leven is als een dans met goed en kwaad ... In de oosterse filosofie zijn er vele wijsheden waarin de kwade kant van het goede en de goede kant van het kwade verwoord worden.” (@34) (Wikipedia) Probleem is dan dat de nuancering mogelijks het slechte, het kwaadaardige en het wreedaardige aanvaardt en vergoelijkt.

Destructief dualistisch zijn de godsdiensten die de mensen opdelen in gelovigen en in ongelovigen en afvalligen die men mag vervolgen of vermoorden. Het Oude Testament maakt onderscheid tussen het door God uitverkoren volk “de Joden” en de anderen die ze mogen onderwerpen of bij tegenstand (de mannen) doden of als slaaf nemen (de vrouwen). Bij protestanten bestaat het geloof dat

Autistiforme vervreemding Religieus Dualisme, een gevaarlijk kompas

reeds bij de geboorte (predestinatie) vast staat of ze bij de uitverkorenen of bij de verworpenen behoren.

CNN 14/03/2022: “Orthodox priests and Russian Orthodox Patriarch Kirill (R) attend a service in the Cathedral of Christ the Savior in Moscow last April. The “test” of which side you are on, said Kirill, is whether your country is willing to hold gay pride parades.” (@35)

“Orthodoxe priesters en Russisch-orthodoxe patriarch Kirill (R) wonen een dienst bij in de kathedraal van Christus de Verlosser in Moskou laatste april. De “test” over aan welke zijde u behoort, zei Kirill, is of uw land bereid is om gay parades te houden.

-Wetenschappelijk Dualisme, een gevaarlijk kompas Autistiforme vervreemding

Er bestaat hele machinerie waarmee met wetenschappelijke zekerheid variabelen in belangrijk of onbelangrijk kunnen ingedeeld worden: “de statistische significantie”.

Deirdre N. McCloskey, hoogleraar aan de universiteit van Chicago stelt in haar boek *De zondeval der economen* (2) dat statistische significantie alleen toont of de steekproef voldoende groot is om met grote zekerheid te kunnen stellen dat er een verband gevonden is. Ze geeft enkele voorbeelden: Het verband tussen aspirine en hartproblemen was bij onderzoek niet statistisch significant. Een grote steekproef bij Amerikaanse verpleegsters die zich of vanaf 40 jaar of vanaf 50 jaar met een röntgenfoto op borstkanker lieten onderzoeken, leverde geen statistisch significant verschil op wat betreft sterfte door kanker.

De statistiek geeft de wetenschapper geen zekerheid of iets belangrijk is of niet. “Waar Klein en iedereen in de moderne economie op zoek zijn, is een mechanische, onomstreden manier om te beslissen of een effect groot of klein is. Alstublieft, geen menselijke oordelen: wij zijn wetenschappers! Sommige wetenschappers haten meningsverschillen, zij zijn juist wetenschapper geworden om zekerheid te verkrijgen ...” (3)

De statistische significantie van een onderzoek is “net zo relevant als het raadplegen van de horoscoop van de onderzoeker op de dag dat hij de regressie “draaide””. (3) Haar woorden worden kracht bijgezet door James M. Buchanan – Nobelprijswinnaar economie. Over haar boek zegt hij: “Een provocerend pleidooi voor een herijking van de moderne economische wetenschap. Moge het mijn collega-economen overtuigen.” (3) “Het grootste gedeelte van

Autistiforme vervreemding

Wetenschappelijk Dualisme, een gevaarlijk kompas

de zogenaamde wetenschappelijke “output” van de economische wetenschappen zoals dat in wetenschappelijke tijdschriften verschijnt, is niet alleen triviaal, het is ook fout. De bevindingen, de beloftes, de aanbevelingen allemaal fout.”⁽³⁾

VRT NWS, 11/08/2018: “Glyfosaat: kankerverwekkend of niet?”
(...) “In 2015 klasseerde het International Agency for Research on Cancer (IARC) van de WHO de onkruidverdelger glyfosaat (RoundUp) in klasse 2A, “waarschijnlijk kankerverwekkend.”
Later in datzelfde jaar besloot de European Food Safety Authority (EFSA) van de EU dat glyfosaat “waarschijnlijk geen carcinogeen gevaar inhoudt voor de mens.”^(@36) Twee wetenschappelijke instellingen, twee verschillende meningen. Dat ze verschillende meningen hebben, leidt tot nuance en wijsheid. Maar voor hetzelfde geld kwamen ze tot dezelfde conclusie.

IQ als maatstaf

Er bestaan talrijke vormen van intelligentie. En iemand met een lage IQ-score kan kampioen in het drieband biljart worden wat niet alleen behendigheid vraagt. Een gebrek van het ene kan een talent van het andere opleveren, een andere kijk, een andere aanpak.

Nivoz.nl, Hans Koppies, orthopedagoog: 29/01/2014: “Dat er bij de mens sprake zou zijn van een universele intelligentie – die bovendien zichtbaar gemaakt kan worden via een IQ-meting – komt meer tegemoet komt aan het verlangen van mensen in het algemeen (en psychometrisch georiënteerde psychologen in het bijzonder) om de wereld overzichtelijk in te kunnen delen, dan dat het recht doet aan zoiets complex als het menselijk denkvermogen... Het IQ biedt een schijnzekerheid... Het idee dat er sprake is van een constante factor die zich laat uitdrukken in een IQ is een mythe.”^(@37)

Autistiforme vervreemding Wetenschappelijk Dualisme, een gevaarlijk kompas

Neuro-ethiek en Justitie

De *New Yorker* schrijver Adam Gopnik brengt naar voor onder de noemer ‘neuro-scepticisme’ dat alles neurologisch verklaren, leidt tot alles vergeven. Daarbij aansluitend schrijft Robert Sapolsky in zijn boek *Behave*: “... ik denk dat een term als ‘vergeven’ en andere termen die gerelateerd zijn aan het strafrecht (zoals ‘kwaad’, ‘ziel’, ‘wil’ en ‘schuld’), onverenigbaar zijn met de wetenschap en terzijde moeten geschoven worden.”⁽¹⁾ Hij waarschuwt dat neuro-beeldvorming dualistisch niet kan gebruikt worden om vreselijke daden te beoordelen.

TU Delft: “Zijn we altijd verantwoordelijkheid voor wat we doen, of kan iemand soms met recht zeggen: het ligt allemaal aan de ‘verkeerde bedrading’ in mijn hersenen?” (@38)

“In de Verenigde Staten hebben advocaten brain imaging al jaren geleden ontdekt als middel om een cliënt proberen vrij te pleiten. My brain made me do it, is deze verdediging al genoemd.” (@38)

Hersenwetenschap en bedrijfscultuur

Platform TU Delft, Dr. Gert-Jan Lokhorst: “En stel dat werkgevers ooit aandringen op het wettelijk toestaan van hersenscans als onderdeel van een sollicitatieprocedure. Ook dat zou bedenkelijk zijn: je kunt uit die plaatjes helemaal geen psychologische eigenschappen van een kandidaat aflezen. Maar als een werkgever oprecht gelooft dat zoiets mogelijk is, kan een sollicitant op oneigenlijke gronden worden afgewezen voor een functie...” (@38)

Autistiforme vervreemding Wetenschappelijk Dualisme, een gevaarlijk kompas

Hersenwetenschap en politiek

Naties zouden naast hun nu soms al bedenkelijke dualistische vereisten voor nationaliteitsaanvragen beroep kunnen doen op hersenscans. Een dictatoriaal regime zou via het aanbrengen van elektroden in de hersenen kunnen proberen ‘karakterstoornissen’ bij opstandige gevangenen te verhelpen... (@38)

Autistiforme vervreemding

GENERALISATIES

Derealiseren

Mensen trekken overhaaste conclusies op basis van te weinig gegevens. Maar zelfs conclusies uit zorgvuldige vergelijking van gemiddelden zijn generalisaties en simplificaties. Generaliseren is het op een gevaarlijke manier verstoppen van verschillen en uitzonderingen, en kan onderwerpend en onrechtvaardig zijn.

LINIAIR DENKEN

Derealiseren

Natuurvolken dachten cyclisch. Voor de Kelten evolueerde het leven van winter naar zomer, van dag naar nacht, van vasten naar feesten, van werken naar rusten, en vervolgens weer in omgekeerde richting. De wisselwerking gebeurde volgens het ritme en de wetten van de natuur. De klassieke liberale economen dachten er net zo over. De economie evolueerde van laag- naar hoogconjunctuur en weer omgekeerd. De nieuwe economische theorie verzet zich tegen deze cyclus. Voor de neoliberale professoren moet het altijd hoogconjunctuur zijn. In hun theorieën moet de economie altijd groeien. Lineair in plaats van cyclisch denken.

Autistiforme vervreemding

BEREKENING

Derealiseren

economicshelp.org: John Maynard Keynes (1883-1946) schreef dat onze beslissingen om iets positiefs te doen maar het resultaat kunnen zijn van “animal spirits”, ... “and not the outcome of a weighted average of quantitative benefits multiplied by quantitative probabilities.” (@39)

... “en niet de uitkomst van een gewogen gemiddelde van kwantitatieve voordelen vermenigvuldigd met kwantitatieve waarschijnlijkheden.”

Genocide, een berekening
Autistiforme vervreemding

Na het doden van geschat al 50000 Palestijnen in Gaza waarvan veel kinderen, het doden van hulpverleners en leraars, na het er ontzeggen van voedsel en verzorging, na het vernietigen van de behuizing en infrastructuur en na voorstellen dat de bewoners Gaza verlaten, spreekt de Belgische partijvoorzitter van de MR, een “liberale” partij, niet over een bewezen genocide. In een debat aan de katholieke universiteit van Louvain-La-Neuve, UCL, verdedigt hij zijn standpunt: Radio 1, Vincent Merckx, 24/03/2025, “De Joodse bevolking is vandaag nog altijd niet op het niveau van 1940. *Dat* is een volk dat een genocide heeft ondergaan”, vervolgde hij. “De Palestijnse bevolking is sinds 1940 verviervoudigd. *Dat* zijn de feiten.” (@40)

Autistiforme vervreemding

INTELLECTUALISATIE

Derealiseren

“It has been said that man is a rational animal. All my life I have been searching evidence which could support this.”

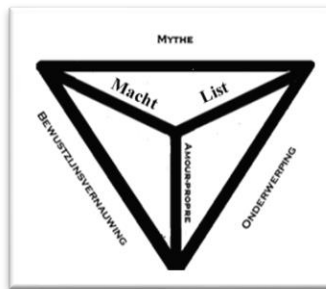
Bertrand Russel (@41)

Intellectualisatie: Voor Sigmund Freud was dit een afweermechanisme. Het zich losmaken van het emotionele aspect van een ervaring door iets exclusief intellectueel te benaderen. (@42)
(Wikipedia)

REALPOLITIK

Derealiseren

Historiek, 8 oktober 2019: “Tegenwoordig wordt het begrip vooral gebruikt voor een vorm van politiek waarbij men pragmatisch te werk wil gaan en vooral tastbare resultaten wil bereiken of om politiek die uitsluitend gericht is op machtsvorming... Dit via een vrij nuchtere benadering waarbij ideologische, ethische of politiek-filosofische overwegingen soms van minder belang zijn. Het doel heiligt de middelen.” (@43)

Macht, **A**mour-propre, **L**ist: Le **MAL**

Autistiforme vervreemding

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE

Derealiseren

AI Hallucinaties

Google Cloud: “Als de trainingsdata onvolledig, bevooroordeeld of anderszins gebrekkig is, kan het AI-model onjuiste patronen leren, wat leidt tot onnauwkeurige voorspellingen of hallucinaties.” “Een AI-model dat getraind is met een dataset van medische beelden, kan bijvoorbeeld leren kankercellen te identificeren. Als de dataset echter geen beelden van gezond weefsel bevat, kan het AI-model ten onrechte voorspellen dat gezond weefsel kankercellen bevat...” “Een AI-model kan moeite hebben om kennis uit de praktijk, fysieke eigenschappen of feitelijke informatie nauwkeurig te begrijpen. Dit gebrek aan basis kan ertoe leiden dat het model uitkomsten genereert die, hoewel schijnbaar plausibel, feitelijk onjuist, irrelevant of onzinnig zijn...” “Een voorbeeld hiervan is een AI-model dat is ontworpen om samenvattingen van nieuwsartikelen te genereren. Dit model kan een samenvatting produceren met details die niet in het oorspronkelijke artikel staan, of zelfs informatie volledig verzinnen.” (@44)

Autistiforme Desoriëntatie

Contradictie-Conversie

Tegenstelling doel en resultaat - Omkering waarden

Contradictie: Hoe rationeler we ons wanen, des te onredelijker we worden. We schakelen gezond verstand, twijfel, emotie, eigenheid, kwaliteit, weerbaarheid en ervaring uit en gaan simplistisch, theoretisch, reductionistisch en mechanisch nadenken. Overschatte ratio en rationaliteit is de basis van irrationaliteit en onbegrip.

Conversie: Autistiform denken keert de waarden van redelijkheid, zelfdiscipline en verdraagzaamheid om. We verdwazen en we verharden. De rede op zichzelf, afgesneden van emotie, intuïtie en eigen ervaring, beantwoordt niet aan de klassieke deugden. De ratio op zichzelf is niet moedig, niet matig, niet wijs en niet rechtvaardig.

De overschatting van de ratio leidt niet naar redelijkheid maar vervreemdt van de deugzaamheid, de humanistische dotatie en van de rechtvaardigheidsmoraal.

Het bekendste werk van Adorno *De dialectiek van de Verlichting* schreef hij samen met Max Horkheimer. “Daarin beschreven zij hoe de Verlichting, die staat voor rationaliteit en vooruitgangsgeloof, omsloeg in haar tegendeel, ... Als voorbeeld verwezen ze naar de holocaust.” (@45) (Wikipedia)

Autistiforme Onderwerping

De dialectiek van de Verlichting beschrijft “hoe de natuurdwang gereproduceerd wordt in beheersingsdwang.” (@45)

“De rede (ratio) is een instrument van onderwerping van de mens aan de maatschappij.”

De dialectiek van de Verlichting

“Het algemeen geldende treedt hen tegemoet als een totalitaire heerschappijvorm, die het individu naar believen toetakelt.”

Symbool voor onderwerping

Apprendre à philosopher: Adorno (1903-1969), vertegenwoordiger van de school van Frankfurt zag “de triomf verwacht van de rede als een instrument dat ver van naar de emancipatie en naar de vooruitgang van de mensheid te leiden in werkelijkheid bestemd is om de mens te onderwerpen aan de noden van de maatschappij.” (4)

Als waarden en normen zekerheden zijn, leiden ze naar een autoritaire en universele wet. Afwijkend gedrag is fout en moet vervolgd worden. Zekerheid leidt naar het afbreken van verscheidenheid en naar het afbreken van de vrije ontwikkeling.

De Wereld Morgen: “Van zodra een gedachte als ideaal beschouwd wordt, verdwijnt de kritische afweging en verandert ze in een dogma. Een ideaal is immers vanwege haar volmaakt karakter niet vatbaar voor een wijziging in positieve zin, dus niet vatbaar voor

Autistiforme Onderwerping

enige verbetering, en is iedere mogelijke vorm van kritiek een afwijking of afwijzing van de volmaaktheid, zijnde het ideaal. Daarom wordt iedere kritiek binnen een ideaal concept onaanvaardbaar.” (@8)

“Gelijkwaardigheid is enkel mogelijk binnen de onvolmaaktheid, omdat enkel indien men diens eigen onvolmaaktheid erkent een afwijkende mening, houding of levenswijze toch evenwaardig kan zijn.” (@8)

Het rationaliseringsideaal

De Technocratie

Historianet, 2/04/2025, Emrah Sütcü: “De *Technocracy Movement* of de technocratie is een politieke en sociale beweging in de jaren 1930 en 1940 die de samenleving wil laten leiden door experts in plaats van verkozen politici.

Ingenieurs, natuurkundigen en andere wetenschappers zouden beter in staat zijn om de samenleving rationeel en efficiënt te besturen, vooral op het gebied van grondstofverbruik en -productie.” (@46)

Wikipedia: “Wanneer deskundigen en specialisten op deelterreinen veel macht krijgen bij het bepalen van de discussie, kan dit ten koste gaan van de invloed van burgers en ten koste van de politieke keuzeruimte, politici zelf of de democratie.” (@47)

Autistiforme Onderwerping

De Poolnacht van IJzige Duisternis Het rationaliseringsideaal

De Groene Amsterdammer in “De Nieuwe Geest van het kapitalisme” 31 oktober 2018 – nr. 44-45 Frank Mulder over Max Weber (1864-1920): “Rationalisering is volgens Max Weber verweven met controle, zegt Dick Houtman, socioloog aan de Universiteit van Leuven en auteur van een handboek over Max Weber: ““De moderne mens denkt met berekening alles te kunnen beheersen. Rationalisering, in bijvoorbeeld wetenschap en techniek, leidt tot beheersing en controle van mens en natuur. Een doelrationele arbeidsorganisatie leidt tot een steeds efficiëntere disciplinerende van mensen in en buiten de werksfeer.” (@48)

“De meeste mensen associëren modernisering met vrijheid. Maar Weber definieert modernisering als rationalisering en zegt dat dit vrijheid juist onder druk zet.” Dat hadden de Verlichtingsdenkers niet zien aankomen. Juist de onttoverde mens, die ruimte nodig heeft om na te denken en te kiezen wat hij belangrijk vindt, ziet zijn vrije ruimte afnemen.” (@48)

Terwijl zijn land- en tijdgenoot Franz Kafka in romanvorm beschreef hoe beklemmend en irrationeel dit soort rationeel georganiseerde organisaties kunnen worden, onderzocht Weber sociologisch hoe ze functioneerden. Maar ook hij constateerde dat mensen radertjes werden in een groot geheel. Hoe ze worden opgesloten in rollen en processen, in de “poolnacht van ijzige duisternis”, schrijft hij. (@47)

Autistiforme Onderwerping

De mythe van de objectiviteit van Artificiële Intelligentie

business.techpulse.be: “Volgens een rapport van Reuters heeft Amazon een intern programma opgeschort dat gebruik maakte van AI om potentiële kandidaten voor een job te screenen. Het bleek dat de software consequent vrouwelijke kandidaten benadeelde... AI wordt steeds vaker gebruikt om een zekere objectiviteit te garanderen in het aanwervingsproces. Toch halen critici aan dat je zelfs bij AI-aanwervingstools *bias* ten opzichte van een bepaalde groep kandidaten makkelijk in je algoritme kan programmeren door de data waarop je je baseert. Amazon blijft echter geloven in een geautomatiseerde aanwervingsprocedure en zoekt ondertussen naarstig verder naar een AI-aanwervingstool, ditmaal met de focus op diversiteit.” (@49)

Bill Gates, stichter van Microsoft: “De wereld heeft nooit zo een veelbelovende en tegelijk gevaarlijke technologie gehad.” Als AI een evolutie van aangroeiende intelligentie in gang zet, kan dat de mens degraderen naar de rang van ondersoort gedomineerd door de AI die hij absoluut niet meer zal controleren.

Éditions du Sens, *Comprendre l'intelligence Artificielle*:
“... afin notamment de servir les intérêts des énormes firmes de l'Internet que l'on regroupe sous l'acronyme de GAFAM, pour Google, Amazon, Facebook, Apple et Microsoft. ... Ainsi, aujourd'hui ces derniers sont capables de prendre des décisions majeures de façon autonome, servent à classer et catégoriser les personnes et les institutions, influent en profondeur sur le fonctionnement des États, le tout sans le moindre contrôle extérieur ou public.” (5)

Autistiforme Onderwerping

Éditions du Sens, *Comprendre l'intelligence Artificielle*:

“... in het bijzonder om de belangen te dienen van de grote internet-bedrijven die zijn gegroepeerd onder het acroniem GAFAM, Google, Amazon, Facebook, Apple en Microsoft... Zo zijn deze laatste vandaag in staat om autonoom belangrijke beslissingen te nemen, dienend om mensen en instellingen te classificeren en te categoriseren, diepgaand invloed uit te oefenen op het functioneren van staten, allemaal zonder de minste externe of publieke controle.”

De mythe van de Goddelijke Zekerheid

autistiforme onderwerping

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

ZONDAG 27 MEI 1951

14e JAARGANG - Nr 36:

“De misdadiger wordt als een zondaar aangezien, en de rechters als substituten van de godheid, die de misdaad moeten wreken omdat ze de godheid heeft gelaedeerd (beledigd)... Men is er zodanig van overtuigd dat de vergelding een goddelijk iets is, dat men zijn toevlucht neemt tot de gerechtelijke tweegevechten en tot de Ordalia (Godsoordelen), in de mening dat de godheid de kwade zal doen sterven en de goede zal doen zegevieren.” (@50)

Autistiforme Destructiviteit

Weerwolfspoor
Symbool voor
Schizoform & Destructief

Complotvorming

Het rationaliseren van uitsluiten, klasseren, declasseren, beledigen,
beschuldigen, vernietigen...

Van de massale adembenemende barbaarsheid
tot de ontelbare speldenprikken van microagressie heeft
wij-zij-denken oceanen van pijn voortgebracht. Robert Sapolsky (1)

Expansionisme

van Mate naar Mateloosheid

Andreas Kinneging stoft de grote Europese Traditie af en interpreteert in *De Onzichtbare Maat* de lering van Plato: “Er ligt een juiste maat verscholen in alle dingen. En de kunst is steeds die te vinden en te houden. Zo gezien ligt ook het voornaamste verschil tussen goede en slechte mensen in het treffen of missen, in woord en daad, van de Maat. Wie maat weet te houden, doet alles goed. De Maat is het Goede.” (2) ... “Die meetkunst meet de verhouding van de dingen tot “de juiste Maat, het gepaste, het gevoeglijke, het behorende, en alles wat in het midden ligt, veraf van de uitersten”.” (2)

De Groene Amsterdammer juli 2014, Jesse Frederik :“Hij werd ergens aan het eind van de negentiende eeuw geboren, die vreemde snuiter, de homo economicus. Berekenend, koelbloedig en egoïstisch. Een nieuwe school in de economie gaf voor het eerst een nauwe definitie aan het menselijk bestaan. Deze economische wetenschap, zo stelde William Stanley Jevons (1835-1882), een van haar grondleggers, “is gebaseerd op een rekensom van plezier en pijn; het doel van de economie is om geluk te maximaliseren door plezier te kopen, voor de laagst mogelijke hoeveelheid pijn”.” (@51)

De destructiviteit van pseudoreligie De Goddelijke Zekerheid

Bodymind.nl: “religies en filosofen hebben hier flink aan bijgedragen in hun zoektocht naar een objectieve conceptuele waarheid, want met die waarheid zouden we ons weer veilig voelen. Alleen werd dat niet met die woorden gezegd. Er werden vanuit waanideeën zoals hemel en hel bedreigingen en beloftes gemaakt, volledig illusoir en psychotisch. Het denken nam door angst gedreven mythische proporties aan. Grandioze (religieuze) ideeën en andere confabulaties werden met hand en tand verdedigd met ontelbare onschuldige doden als gevolg.” (@52)

De wreedheid van het middeleeuws strafrecht berustte op goddelijke zekerheid. De straf (van God) kon verschrikkelijk zijn: onthoofding, ophanging, verbranding, verdrinking, radbraken, vierdelen, levend inmettelen of waanzinnig worden in zijn eigen uitwerpselen in de vergeetput. Tegelijkertijd diende de wreedheid als afschrikking.

Autistiforme Destructiviteit

De destructiviteit van wetenschappelijk reductionisme

Wikipedia: “Genetisering is het herleiden van verschillen tussen mensen tot genetische oorzaken. De term is afkomstig van Abby Lippman, die deze in 1991 introduceerde als:

Geneticization refers to an ongoing process by which differences between individuals are reduced to their DNA codes, with most disorders, behaviours and physiological variations defined, at least in part, as genetic in origin.”

“Genetisering verwijst naar een voortdurend proces waarbij verschillen tussen individuen worden teruggebracht tot hun DNA-codes, waarbij de meeste aandoeningen, gedragingen en fysiologische variaties, althans gedeeltelijk, worden gedefinieerd als genetisch van oorsprong.” (@53)

Genetisch reductionisme herleidt alles naar genetica, naar genetisch determinisme waarbij omgevingsinvloeden worden verwaarloosd en op genetisch essentialisme waarbij de genen gelijk worden gesteld aan de identiteit.

Robert Sapolsky schrijft in *Behave* over dit soort reductionistische: ... “Deze pseudowetenschap heeft racisme en seksisme aangewakkerd, eugenetica (streven naar rasverbetering) en gedwongen sterilisaties gebaard, en ruimte gegeven aan wetenschappelijk betekenisloze versies van woorden als “aangeboren” om de verwaarlozing van de armen te rechtvaardigen.” (1)

Autistiforme Destructiviteit

De destructiviteit van kunstmatige intelligentie

Computers are like Old Testament gods:
lots of rules and no mercy." (@54)

Joseph John Campbell (1904 – 1987)

AI kan genetische en technische toepassingen ten goede of ten kwade ontwikkelen al of niet door mens of door zichzelf in gang gezet. AI kan leiden naar het verdwijnen van individuele vrijheid, naar marketingmisbruik, naar verkiezingsfraude, naar het ontsnappen aan recht, naar onderdrukking en naar oorlog en terrorisme met al of niet autonome drones en robots.

Het Nieuwsblad 08/02/2024: “Is het wel verstandig om kunstmatige intelligentie in te schakelen bij belangrijke beslissingen over militair en buitenlands beleid? Dat is de vraag die de onderzoekers van vier Amerikaanse universiteiten wilden beantwoorden, omdat “regeringen dat in toenemende mate overwegen”. En dus gingen ze aan de slag met de taalmodellen van Open AI, Meta en Anthropic. Ze schotelden de modellen heikele politieke kwesties voor en lieten de beslissingen over aan het AI-systeem. De conclusie is weinig geruststellend... Als we de buitenlandse diplomatie aan kunstmatige intelligentie overlaten, belanden we voor we het goed en wel beseffen in een kernoorlog. “Ik wil gewoon wereldvrede”, was de uitleg van ChatGPT aan de onderzoekers.” (@55)

De Autistiforme Modus

In perfectio nihil anima

“In perfectio nihil anima” staat op het winkelraam van circus Sven in de Gentsesteenweg te Kortrijk (februari 2024). “In perfectie zit geen ziel”.

Als rationalisering de redelijkheid uitdooft.

Mythes over Goddelijke Zekerheid, over het vermogen van statistisch-wiskundige socio- en econometrische modellen, over de goedheid van rationalisering, over de objectiviteit van de rationele mens en van de artificiële intelligentie, over de noodzaak om mensen te klasseren en te declasseren, ... geven structuur, kunnen doeltreffendheid bevorderen, twijfel en verwarring verwijderen maar bedreigen de eigenheid en de vrijheid, de verdraagzaamheid en de zelfdiscipline, de redelijkheid, de remmingen, de juiste maat en de rechtvaardigheid, de intellectuele participatie en emancipatie, het gezond verstand en de mens als “interpreterend en betekenis gevend wezen”. (@20) (“...” humanistischecanon.nl)

Humanisme lost op in technocratie, in realpolitik, in intellectueel reductionisme, in maximalisering en minimalisering, in stukjes- en hokjesdenken, in complotten, in dubbele moraal, in bekrompen en kille calculatie en harteloos expansionisme.

- (1): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press
- (2): De onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinneging
- (3): De Zondeval der economen. Deirdre N. McCloskey
- (4): Apprendre à philosopher N°40. Une collection de La Libre Belgique
- (5): Comprendre Les Sciences N°38, Éditions du Sens

- (@1): nl.wikipedia.org/wiki/Afweermechanisme
- (@2): www.brainyquote.com/quotes/bertrand_russell_121392
- (@3): bijbel.eo.nl/bijbel/1-korintiers/13
- (@4): [nl.wikipedia.org/wiki/Max_Weber_\(socioloog\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Max_Weber_(socioloog))
- (@5): quotes.yourdictionary.com/author/joseph-schumpeter/102881
- (@6): nl.wikipedia.org/wiki/Plato
- (@7): nl.wikipedia.org/wiki/Homo_oeconomicus
- (@8): www.dewereldmorgen.be/community/de-ideale-onvolmaaktheid-en-de-subjectiviteit-van-de-ratio/
- (@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/08/20/erika-vlieghe/
- (@10): scientias.nl/manipuleren-met-statistieken/
- (@11): nl.wikipedia.org/wiki/Econometrie
- (@12): www.worldeconomicsassociation.org/newsletterarticles/econometric-models-wrong/
- (@13): fr.wikipedia.org/wiki/Critiques_de_l'%C3%A9conom%C3%A9trie
- (@14): www.investopedia.com/terms/r/r-squared.asp
- (@15): www.trouw.nl/ opinie/het-is-heel-logisch-dat-steeds-meer-mensen-huidkanker-krijgen~b503ba02/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
- (@16): www.citaten.net/2009
- (@17): nl.wikipedia.org/wiki/De_dialectiek_van_de_Verlichting
- (@18): nl.wikipedia.org/wiki/Rationaliteit
- (@19): www.brainyquote.com/quotes/jeremy_bentham_386567
- (@20): humanistischecanon.nl/venster/secularisering/max-weber/
- (@21): citaten.net/quotes/simone_weil/la_personne_et_le_sacr%C3%A9.html
- (@22): www.filosofie.nl/filosofie-op-de-sofa-simone-weil-over-de-valkuil-van-intelligentie/
- (@23): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/12/de-ondraaglijke-eenzijdigheid-van-economisch-herstel/
- (@24): citaten.net/quotes/van-immanuel_kant.html?page=2
- (@25): www.encyclo.nl/begrip/Categorisering7

(@26): [hnl.wikipedia.org/wiki/Hokjesdenken](https://nl.wikipedia.org/wiki/Hokjesdenken)

(@27): www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/03/17/filosoof-nathan-cofnas-portret-rassenrealisme-aanstelling-ugent/

(@28): deredactie.be/cm/vrtnieuws/politiek/1.2710212

(@29): nl.wikipedia.org/wiki/Kolonialisme

(@30): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/02/19/groot-britannie-wil-immigratiesysteem-met-punten/

(@31): edition.cnn.com/2022/05/23/europe/russia-ukraine-filtration-camps-intl-cmd/index.html

(@32) www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/01/student-geneeskunde-verkrachting-geen-straft/

(@33): focus-wtv.be/nieuws/guy-verhofstadt-krijgt-opschorting-van-straft-voor-negeren-rood-licht-in-brugge

(@34): nl.wikipedia.org/wiki/Yin_en_yang

(@35): edition.cnn.com/2022/03/14/europe/patriarch-kirill-putin-spiritual-battle-intl-cmd/index.html

(@36): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/08/11/glyfosaat-kankerverwekkend-of-niet-een-round-up-an-de-discu

(@37): nivoz.nl/nl/de-mythe-voorgoed-doorgeprikt-iq-test-ontneemt-het-zicht-op-groeiomogelijkheden-juist-van-kinderen

(@38): delta.tudelft.nl/article/de-vrije-wil-nergens-de-hersenen-te-vinden

(@39): www.economicshelp.org/animal-spirits/#:~:text=%E2%80%9CMost%2C%20probably%2C%20of%20our,of%20quantitative%20benefits%20multiplied%20by

(@40): www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/03/24/bouchez-palestijnse-bevolking-maal-4-sinds-1940/

(@41): www.brainyquote.com/quotes/bertrand_russell_137401

(@42): nl.wikipedia.org/wiki/Intellectualisatie

(@43): historiek.net/realpolitik-betekenis-bismarck/104120/

(@44): cloud.google.com/discover/what-are-ai-hallucinations

(@45): nl.wikipedia.org/wiki/Theodor_Adorno

(@46): historianet.nl/maatschappij/politiek/wat-is-technocratie

(@47): nl.wikipedia.org/wiki/Technocratie#:~:text=Technocratie%20is%20een%20organisatorisch%20systeem,adviezen%20van%20deskundigen%20op%20deelterreinen.

(@48): www.groene.nl/artikel/in-de-leemte-van-betovering

(@49): business.techpulse.be/nieuws/176166/amazon-zet-ai-aanwervingstool-stop-op-grond-van-discriminatie/

(@50): rw.be/archief/1436/pdf

(@51): www.groene.nl/artikel/veel-plezier-voor-weinig-pijn

(@52): bodymind.nl/boek/the-human-condition-de-menselijke-situatie

(@53): nl.wikipedia.org/wiki/Genetisering

(@54): nl.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell

(@55): www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20240208_96424650

M

MYTHE EN ILLUSIE

§2 Onderschikkende Mythes

“Ze wist dat autoritarisme zelden begint met laarzen op straat. Het begint met woorden. Met het normaliseren van leugens. Met het idee dat feiten onderhandelbaar zijn en dat waarheid vooral een kwestie van loyaliteit is.”

Björn Soenens over Hannah Arendt, 3/02/2026 (@1)

De Wijsheid van Over- en Meerderheid

Het verdrukte verstand
De dociele cultuur

“It is easy to stand in the crowd
but it takes courage to stand alone.”

Mahatma Ghandi (@2)

de wijsheid van de macht
symbool voor
Onderschikkende Mythes

Om in ons streven naar geluk en doeltreffendheid de onzekerheid te milderen, onderwerpen we ons verstand aan de wijsheid van overheid en publiek. Conformisme biedt zekerheid, comfort, richting, vereenvoudiging en groepsbinding. Maar de onderdrukking van het verstand gaat mogelijks ten koste van menselijkheid, van autonoom denken, van de ontwikkeling van verantwoordelijkheid, van eigenheid en dynamiek. Gevaar is dat de ene blinde de andere volgt en dat miljoenen mensen blunderen.

De wijsheid van de overheid institutionele hoogmoed

John Stuart Mill schrijft in *On Liberty* (1859): “Zijn geloof in de collectieve autoriteit wordt geenszins geschokt door het besef dat andere tijden, landen, sekten, kerken, klassen, en partijen volstrekt tegengestelde dingen hebben gedacht, en nog denken.”

De waan van de wijze overheid schept een gelukzalige regressie waarbij de staat de rol van het ouderschap op zich neemt en dat voor het ganse leven. Erich Fromm schrijft in *Het hart van de mens*: “... het verschijnsel omvat het verlangen van de mens naar veiligheid en beschutting, naar bevrediging van zijn narcisme; het omvat zijn verlangen te worden beschermd tegen de gevaren die verbonden zijn aan verantwoordelijkheid, vrijheid en bewustzijn, het omvat zijn verlangen naar onvoorwaardelijke liefde zonder dat er wederliefde wordt verwacht. Het is waar dat dit normale behoeften zijn bij het kleine kind en dat de moeder degene is die ze bevredigt.” (1)

The Hubris Syndrome

Wee u, Schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars!

Gij betaalt wel tienden van munt, anijs en komijn, maar het gewichtigste van de Wet: rechtvaardigheid, barmhartigheid en trouw verwaarloost ge. Het ene moet men doen en het andere niet nalaten.” Willibrord vertaling 1975. Uit het evangelie van Mattheüs hoofdstuk 23 (@3)

Machthebbers lijden al snel aan overdreven trots, overmatige zelfverzekerdheid en minachting voor anderen. Volgens David Owen, schrijver van *The Hubris Syndrome* is hoogmoed “een beroepsrisico dat alle mensen met een leidende positie lopen. Het slaat toe in de politieke, zakelijke, geestelijke, militaire maar ook in de academische wereld.”

Tragisch is dat de dociele cultuur door een overheid geleid wordt die helemaal niet uit slimmere mensen bestaat. “Maar als de economie in overheidsdienst beter dan de markt wist wat de rentevoet ging doen, dan zou zij een fortuin kunnen maken en een rustig leven kunnen leiden op haar landgoed in Zeeland.” (2) Deirdre McCloskey in *De zondeval der economen*.

Tragisch is dat de overheid ook bestaat uit zelfzuchtige mensen net zoals alle andere mensen en niet uit heiligen die zich inspannen voor het algemeen belang.

Margaret Thatcher sprak helemaal in haar eigen stijl: “Er bestaat niet zoiets als de samenleving. Er zijn individuele mannen en vrouwen en er zijn gezinnen.” (3) Matt Ridley verduidelijkt in *De oorsprong van de moraal* haar uitspraak op zijn manier: “De overheid is dus niets anders dan een instrument voor belangengroepen en begrotingshongerige bureaucraten die elkaars macht en beloning opdrijven ten koste van ons allemaal. Het is geen neutrale, motiefloze machine voor de verstrekking van uitkeringen.” (3)

Tragisch voor leiderschap en onderwerping is dat “waan-zinnige” politici het goed doen. Erich Fromm: “Paradoxaal genoeg bezorgd juist het element van waanzin dergelijke leiders zoveel succes: ze wekken de indruk geheel zeker van zichzelf te zijn en geen twijfel te kennen; juist deze doortastendheid, dit gebrek aan scrupules, imponeert de gewone man.” (1)

Het Conformisme van de Burger

VRT NWS, 03/02/2026, Björn Soenens over Hannah Arendt: “Autoritarisme, zo stelt ze, is geen buitenaardse afwijking. Het groeit in samenlevingen waar burgers stoppen met denken, met oordelen, en tegenspreken. En helaas stellen we vast dat de krachten die haat willen stimuleren een stuk fanatieker zijn dan de krachten die verzoening nastreven... Arendt bedoelde (met de banaliteit van het kwaad) niet dat kwaad onschuldig is. Ze bedoelde dat het vaak uitgevoerd wordt door gewone mensen die hun moreel kompas hebben uitgeschakeld...” (@1)

De overschatte wijsheid van godsdienstige overheden Onderschikkende mythes

“Hoedt u voor de tirannie van de letterlijkheid.”
Salman Rushdie via Willem Vermandere

Veel gelovigen zitten in een statisch denkpatroon gevangen. Heilige geschriften zijn onaanvechtbaar en onveranderlijk. Over het protestantisme schrijft Paul Cliteur in *Moreel Esperanto* dat er een sterke oriëntatie is gekomen op letterlijk Schriftgezag, “litteralisme”. “In het Jodendom leidt dat tot onverzettelijke aanspraken op land dat men claimt op basis van de in de Heilige Schrift aangegeven landsgrenzen. In het christendom kan dat leiden tot het afwijzen van de evolutieleer in het lesprogramma van biologiestudies, maar ook tot het plegen van gewelddaden tegen

abortusartsen of abortusklinieken. In de islam kan het leiden tot een jihad tegen ongelovigen of het vermoorden van ketters en godslasteraars.”

De overschatte wijsheid van wetenschappelijke overheden Onderschikkende mythes

academische wreedheid

Maandag 17 juni 2024, dewereldmorgen.be, Irene van Oorschoot, Markha Valenta, Alessandra Spadaro: “In Gaza zijn bewust alle universiteiten vernietigd. Als we het willen hebben over de bedreiging van de academische vrijheid, dan moeten we beginnen bij deze scholasticide, waarbij inmiddels ook honderden docenten en duizenden studenten zijn vermoord.

De academische vrijheden van kritische Israëlische wetenschappers staan daarnaast ook zwaar onder druk. Ilan Pappé, Neve Gordon, Haim Yacobi, Eyal Weizman en Maya Wind werd het werken onmogelijk gemaakt. Zij moesten naar het buitenland uitwijken om hun werk voort te zetten. Onderzoek naar gevoelige thema's, zoals de Nakba van 1948, wordt stelselmatig verhinderd, terwijl onderzoek ter ondersteuning van Israël's militaire campagnes en landuitbreiding juist wordt aangemoedigd.

de Nederlandse universiteiten

De afgelopen weken heeft de Israëlisch-Canadese antropologe Maya Wind een reeks lezingen op onze universiteiten gehouden. De rectoren hebben hier kunnen horen welke vergaande rol Israëlische universiteiten spelen in de bezetting van Palestijnse gebieden en het militaire geweld. (@4)

De universiteiten willen de banden met Israël niet verbreken, ... Dat schrijven de rectores magnifici van de vijftien Nederlandse universiteiten in een open brief in dagblad *Trouw*. Rector magnificus Jacquelin Scherpen van de RUG, een van de ondertekenaars van de open brief, zegt in *Trouw* dat de discussie die in de academische wereld wordt gevoerd, op dit moment “niet open is”. (@5)

www.doorbraak.eu, dinsdag 11 juni 2024, Jakob de Jonge bespreekt de stelling van de rectoren: het “conflict” in Gaza kan je op heel veel manieren interpreteren en het perspectief van hun kritische personeel en studenten is maar een van de vele mogelijke perspectieven.

“Ik vraag me af: zouden zij dit ook over de Holocaust schrijven? Is dat ook maar één perspectief? En moeten we dan ook het nazi-perspectief serieus meenemen in het debat, omdat die dan mogelijk ook gelijk kunnen hebben? Dit is een waanzinnig laf statement en een totale onverschilligheid ten aanzien van de uitroeiing van de bevolking van Gaza. Toch staat het er: die academische vrijheid moet aan ieder perspectief “een podium geven”. Dat betekent dus ook aan genocidale ideologieën.” (@6)

“Evil is just a point of view.”
Uit *ThreeMusketeers-Movie.com*

De wijsheid van de meerderheid Onderschikkende mythes

de publieke opinie

Fr. Nietzsche vond dat als iemand zichzelf wilde blijven, hij moest ophouden een “öffentlich meinender Scheinmensch” te zijn, een schijnmens die de publieke opinie zonder tegenspraak volgt.

In zijn boek *L'Ivresse Démocratique* citeert Alain Minc de woorden van Alexis de Tocqueville (1805-1859) over de publieke opinie: « Une sorte de pression immense de l'esprit de tous sur l'intelligence de chacun »; « l'individu est bien près de reconnaître qu'il a tort quand le plus grand nombre l'affirme »; « la foi dans l'opinion commune deviendra une sorte de religion dont la majorité sera le prophète. »

“Een soort van immense druk van de geest van iedereen op de intelligentie van elk”; “het individu is bereid zijn ongelijk te erkennen wanneer het grootste aantal het bevestigt”; “het geloof in de gemeenschappelijke opinie zal een soort religie worden waar de meerderheid de profeet van zal zijn.”

het referendum

VRT NWS, 04/10/2022: Elon Musk “riep zijn 107 miljoen volgers op om “ja” of “nee” te stemmen op zijn idee. De voorstellen omvatten nieuwe verkiezingen in de geannexeerde regio's onder toezicht van de Verenigde Naties, een formele toekenning van de Krim aan Rusland, een verzekerde watertoevoer naar de Krim en de neutraliteit van Oekraïne... Voorlopig reageerde zo'n 60 procent van de meer dan twee miljoen stemmers “neen”. Nog geen uur later verscheen nog een enquête op Musk's Twitterprofiel. “Laten we dit dan eens proberen: de mensen die in de Donbas en de Krim wonen, moeten bepalen of zij deel uitmaken van Rusland of van

Oekraïne.” Daarop reageerde zo'n 60 procent van de 1,7 miljoen stemmers wel “ja”...

Een adviseur van Zelenski, Mikhailo Podoliak, reageerde met “een beter vredesakkoord”. “Oekraïne bevrijdt zijn gebieden, inclusief de geannexeerde Krim. Rusland ondergaat demilitarisatie en verplichte denuclearisatie zodat het anderen niet langer kan bedreigen. Oorlogsmisdadigers doorlopen internationaal tribunaal. Zullen we stemmen?” (@7)

VRT NWS, 20/11/2022: Op 19 november 2022 vraagt Elon Musk het oordeel van zijn volgers om oud-President Donald Trump terug op Twitter aan het woord te laten. Een kleine meerderheid zegt ja en enkele minuten daarna was zijn account weer zichtbaar. “The people have spoken. Trump will be reinstated. (@8)

Vox Populi, Vox Dei.

De stem van het volk, is de stem van God.”

Wikipedia: In 1327, toen de aartsbisschop van Canterbury Walter Reynolds een aanklacht indiende tegen koning Edward II in een preek “Vox populi, vox Dei”, verwees hij niet naar de oorspronkelijke context van het gebruik door Alcuin (739) die in een brief keizer Karel de Grote adviseerde zich te verzetten tegen zo'n gevaarlijk democratisch idee op grond van het feit dat “de oproerigheid van de menigte altijd heel dicht bij waanzin ligt.” (@9)

Vervreemding door onderschikkend denken

BBC NWS, 2/11/2022: De tijdens de invasie van Oekraïne ontslagen assistent aan de universiteit van St. Petersburg, Denis Skopin:

“What is an immoral act? Acting against your conscience and passively obeying someone else’s orders.” (@10)

“Wat is een immorele daad? Handelen tegen uw geweten en passief aan iemands anders bevelen gehoorzamen.”

Depersonaliseren

In *Het Rode Boekje* stelt Mao Tse-Toeng: “Wij moeten op de massa vertrouwen, wij moeten op de Partij vertrouwen – dit zijn twee fundamentele beginselen.” Het komt erop neer dat een individu zijn persoonlijkheid aan dat van volk en overheid moet onderwerpen.

Het individu glijdt af naar denkpassiviteit. In belangrijke mate wordt zijn persoonlijkheid uitgeschakeld, het **D**epersonaliseren. Volgen de dieren de standaardprocedures van hun instinct, mensen volgen de standaardprocedures van de wet. Doeltreffend, gepast of niet. De onzekerheid neemt af maar de verantwoordelijkheid ook.

Vervreemding door onderschikkend denken

De dociele cultuur verdrukt autonoom denken, eigenheid en dynamisme. Regressieve mensen dreigen statisch en gewetenloos na te denken.

Het Sociaal Contract

Vervreemding - Depersonalisering

Andreas Kinneging: Het sociaal contract is “de grondslag van samenleving en staat volgens de Verlichting.” Het bestaat ten eerste uit “een aantal rechten en plichten” en ten tweede uit “de oprichting van de staat teneinde genoemde rechten en plichten te waarborgen.” (4)

Om een samenleving in te richten waarin geen mens een ander domineert, introduceert Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) het begrip van “het sociaal contract”. Wikipedia: “Met dit contract kan de mens zelfbehoud nastreven door zijn krachten te verenigen met die van anderen en zijn individuele vrijheid in te ruilen voor de algemene wil. ... Het sociale contract gebiedt de mens dus om in zijn handelen de behoeftes van de samenleving voorop te stellen.” (@11)

Moskou CNN, 21/09/2022: In een op televisie uitgezonden nationale toespraak woensdagochtend kondigde de Russische president Vladimir Poetin een gedeeltelijke mobilisatie aan. Dit betekent dat hij in wezen een ongeschreven sociaal contract met Russen heeft verbroken: wij, de burgers, staan jullie, de autoriteiten, toe om te stelen en te vechten, maar in ruil daarvoor blijf je uit ons privéleven. (@12)

Vervreemding door onderschikkend denken

Dode Geloofswaarheden

Vervreemding - Depersonalisering

Andreas Kinneging schrijft over de holle pretentie van de absolute zekerheid van “geloofswaarheden”. “Het oude kan nooit zomaar overgenomen worden. Het moet steeds weer ontdekt en bevochten worden, door iedere generatie opnieuw. Alles wat voetstoots aangenomen wordt, leeft niet. Het is dood, star en wankel.” (4)

Onderwerping door onderschikkend denken

De behoefte aan zekerheid voedt de waan van de wijze overheid en de wijze publieke opinie wat uitmondt in onderwerping, in repressie, sociale controle, in bureaucratie.

De islam betekent als woord overgave, onderwerping. Moslim betekent iets als iemand die zich overgegeven heeft. Mijn katholiek opgevoede moeder leerde de catechismus.

Vandaag komen we steeds meer in de macht van Big Brother, de alles controlerende overheid met een ongekende grootheid aan onderzoek, controle en wetgeving.

Vervreemding door onderschikkend denken

John Stuart Mill spreekt in *On Liberty* (1859) van de druk van de gangbare meningen en opvattingen: “sociale tirannie” (...) “die veel harder is dan menige politieke onderdrukking, (...) veel dieper doordringt in het dagelijkse leven, en de ziel tot slaaf maakt.”

“Every law is an evil,
for every law is an infraction of liberty.” (@13)
Jeremy Bentham in 1802.
Iedere wet is een kwaad,
Want iedere wet is een schending van vrijheid.

De overschatte overheid heeft met haar groeiende wetgeving het denken en handelen steeds meer in haar autoritaire greep. Philip Morris Europe S.A. de sigarettenfabrikant plaatste ooit in “Het Laatste Nieuws” volgende advertentie:

“De stelling van Pythagoras bevat 24 woorden.

De wet van Archimedes 67.

De Tien Geboden 179.

De Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring 300.

De recente wetgeving in Europa over waar en wanneer U kunt roken, 24942 ...”

Politici zijn regressors. Iedere dag ontnemen ze de burgers stukken van hun geweten, eigenheid en weerbaarheid door bijkomende wetten te stemmen of door steeds meer van hun inkomen te belasten om het zelf te beheren. Wet en bureaucratie heersen over alle facetten van hun leven: over eten en drinken op school, over de dopjes aan de petflessen, over hun ongewenste zwangerschappen, over hun inkomen, over wat ze mogen zien, lezen en zeggen, over wanneer ze hun leven mogen beëindigen, ...

Vervreemding door onderschikkend denken

Wie zijn veiligheidsgordel niet omgordt, riskeert straf. Zonder doktersbriefje, geen medicamenten. Zonder toelating, kan men zijn verongelukte kind niet meer zien. Oordelen is werk voor de elite. In Denemarken neemt de overheid bij een jonge Groenlandse moeder, Ivana Nikoline Brønlund, 1 uur na de bevalling haar kind weg omdat ze niet slaagde voor de test op ouderschapsbekwaamheid. (de test wellicht ten onrechte afgenomen) VRT NWS 24/08/2025, Kathleen Heylen: “Het onderzoek is volgens psychometrische normen opgesteld, met duidelijke richtlijnen en kwaliteitseisen om zo betrouwbaar en correct mogelijk te beoordelen.” (@14)

Voka Limburg becijferde dat het Belgisch Staatsblad in 2012 ongeveer 90000 pagina's dik is. Iedere Belg wordt verondersteld de wetten te kennen en dient dus iedere dag 240 bladzijden door te nemen en te kennen. Zowat tegelijkertijd komen op gemeentelijk niveau de GAS (gemeentelijk administratieve sancties) boetes op voor overlast zonder dat het burgerlijk gerecht kan tussenkomen en dat alles zonder synchronisatie. En zowat tegelijkertijd keurt het Belgisch parlement een wet goed die vrijlating wegens procedurefouten beperkt. Daarover zegt de orde van Vlaamse balies dat de wet leidt naar willekeur. Gazet van Antwerpen, 24/01/2013: Strafleiter Rieder vindt dat “Landuyt de deur naar de politiestaat wagenwijd openzet en dat nu “vollen bak” onwettige huiszoekingen zullen kunnen.” (5)

Destructiviteit door onderschikkend denken

De groep is arroganter, hypocrieter, egocentrischer en meedogenlozer in het nastreven van zijn doelen dan het individu.
Reinhold Niebuhr (1892-1971) (6)

Weerwolfspoor
Symbool voor
Schizoform & Destructief

Het hart van de duisternis: Jan de Laender Dr. Stanley Milgram (1933-1984) onderzocht aan de Yale universiteit hoelang mensen aan een autoriteit gehoorzamen om in dienst van een verheven doel een onschuldig slachtoffer te pijnigen. Aan het experiment namen telkens drie personen deel: Een professor die de leiding had (in feite een acteur), een te ondervragen persoon (ook een acteur) en de vragensteller (de proef-persoon) die met steeds sterkere elektrische schokken de foute antwoorden bestrafte. Het verheven doel was “het wetenschappelijk onderzoek.” Het schakelbord ging van 15 tot 450 volt. De straffen verhoogden telkenmale met 15 volt. Meer dan zestig procent van de proefpersonen ging door met vragen en straffen tot 450 volt. Het gekerm van de ondervraagde verstomde al aan 330 volt. (7)

Dr. Stanley Milgram deed hetzelfde experiment over maar hij liet nu de proefpersonen zelf de stroomsterkte bepalen. (Hij gaf ze dus meer verantwoordelijkheid). De gemiddelde stroomstoot bedroeg nu maar 54 volt.

Destructiviteit door onderschikkend denken

De Milgram experimenten en nog andere soortgelijke studies zijn controversieel. Robert Sapolsky schrijft daarover dat onbetwistbaar is: “dat wanneer ze onder druk gezet worden om zich te conformeren en te gehoorzamen, bezwijkt een veel hoger percentage volkomen normale mensen dan de meesten zouden voorspellen en doen ze vreselijke dingen.” (6)

Jan Moulaert schrijft in *Rood en Zwart. De anarchistische beweging in België* over de Fransman Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865), een voorvader van het anarchisme. Voor hem was de staat de bron van alle wanorde. Enkel en alleen een samenleving zonder regering of gezag kon de natuurlijke orde en de sociale harmonie herstellen. (8)

De criminoloog Jan de Laender citeert in zijn boek Joseph Brodski: “De beste verdediging tegen het kwaad is extreem individualisme, oorspronkelijkheid in het denken, desnoods oneerbiedigheid of buitenissigheid. Het kwaad voelt zich aangetrokken door stevigheid. Het kiest voor de grote getallen, voor de granieten zekerheid, voor de ideologische zuiverheid, voor de gedisciplineerde legers en voor een strenge boekhouding.” (7)

De Dociele Modus

Als conformisme de verantwoordelijkheid vervangt.

Onderschikkende mythes verdrukken het verstand. Ze verkleinen onzekerheid en cognitieve dissonantie maar schakelen de eigen persoonlijkheid uit, **D**epersonalisering. Institutionele hoogmoed en onderwerping verschrompelen het autonoom denken, ervaring, eigenheid, vrije geest (l'esprit libre) en dynamisme. Ze openen de wegen naar vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit, en de aanvaarding ervan. Conformisme vervangt verantwoordelijkheid.

Humanisme lost op in dominantie, standaardprocedures en in de letter van de wet.

Intellectuele regressie maakt dociel en autistiform.

- (1): Het hart van de mens. Erich Fromm.
- (2): De zondeval der economen. Deirdre N. McCloskey.
- (3): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.
- (4): De Onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinninging.
- (5): **Gazet van Antwerpen 24/01/2013**
- (6): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky.
- (7): Het hart van de duisternis. Jan de Laender.
- (8): Rood en Zwart. De anarchistische beweging in België. Jan Moulaert.

(@1): www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/02/03/de-blik-van-bjoern-het-beest-in-elk-van-ons/

(@2): www.azquotes.com/quote/455993

(@3): www.rkdocumenten.nl/rkdocs/index.php?mi=600&doc=5061&id=8925

(@4): www.dewereldmorgen.be/artikel/2024/06/17/nederlandse-rectoren-laten-hun-moedige-collegas-in-de-kou-staan-bewust/

(@5): ukrant.nl/rectoren-in-open-brief-banden-met-israel-niet-verbreken/

(@6): www.doorbraak.eu/de-15-rectoren-met-hun-laffe-brief-hebben-geen-kik-gegeven-toen-alle-12-universiteiten-in-gaza-systematisch-werden-vernietigd/

(@7): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/10/04/zelenski-elon-musk/

(@8): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/20/musk-laat-donald-trump-opnieuw-toe-op-twitter/

(@9): en.wikipedia.org/wiki/Vox_Populi,_Vox_Dei

(@10): www.bbc.com/news/world-europe-63471505

(@11): nl.wikipedia.org/wiki/Het_maatschappelijk_verdrag#:~:text=Om%20een%20samenleving%20in%20te,ruilen%20voor%20de%20algemene%20wil.

(@12): edition.cnn.com/2022/09/21/opinions/putin-mobilization-russians-ukraine-counteroffensive-kolesnikov/index.html

(@13): little-book-of-political-mistakes.pubpub.org/pub/18t4912w/release/1#:~:text=%E2%80%9CEvery%20law%20is%20a%20evil,philosopher%20Jeremy%20Bentham%20in%201802.

(@14): www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/08/24/wat-is-test-ouderschap-bekwaamheid-groenland-denemarken/

M

MYTHE EN ILLUSIE

§3 Radicaliserende Mythes

Glorificatie & Denigrering
Optimisme & Pessimisme

De misleide emotie
De radicale cultuur

“Er is, niets dat vrees en hoop de mensen niet kan doen geloven.”

Luc de Clapier de Vauvenargues (1715 -1747)

(@1)

Glorificatie & Denigrering
Optimisme & Pessimisme
symbool voor
Radicaliserende Mythes

Om onze onmacht te temperen en het ons zelfbeeld te verheffen, misleiden mythes het gevoel. Kerken, naties en ideologieën bieden optimistische en glorificerende mythes over “Wij”, over kunnen en gedrag in het verleden, het heden en over het potentieel ervan en

over de kansen in een rooskleurige toekomst. Over “Zij”, het vreemde, het afwijkende brengen ze denigrerende en pessimistische mythes. Soms is er ook denigrering over zichzelf maar dan om de eigen onderwerping te rechtvaardigen of om meer uitzonderlijk de eigen wreedheid te rechtvaardigen (piraten gaan toch naar de hel). De radicale cultuur minacht en/of vreest het afwijkende, lijdt aan hoogmoed enerzijds, aan paranoia of aan overmatige achterdocht anderzijds.

Categorisering en dualisme zijn niet alleen gevolg van rationalisering in een autistiforme cultuur. Onderzoek toont dat het vertonen van een foto van iemand van een andere etniciteit gedurende één tiende van een seconde al de amygdala in het limbische systeem activeert vooraleer dat de cognitieve delen van de hersenen al betrokken zijn. Anderzijds wordt deze biologische (alarm)procedure door ervaring, leren, cultuur en rede gedempt of bijgestuurd. Maar het kan ook omgekeerd. Verheerlijking en verkettering bieden kracht, comfort, richting, vereenvoudiging en groepsbinding. De radicaliserende werking ervan gaat ten koste van realisme, van menselijkheid, van kritisch vermogen en relativering.

Optimisme en Glorificatie

-Religieuze glorificatie: De verering van iconen en heiligen biedt voorspraak bij God. Het judaïsme beschouwt de Joden als het uitverkoren volk met een van God verkregen voorrecht op het land van de Palestijnen. Protestanten geloven dat ze hun uitverkorenheid aantonen door hun succes op aarde.

-Religieus optimisme: Voor zowat alle problemen van onmacht bestaan religieuze optimistische illusies. Ze kunnen de vorm aannemen van fetisjen, relieken, rituelen, bezweringen en mythes. Voor klimaatproblemen bestaan regendansen en zeewijdingen. Er bestaan vruchtbaarheidsrituelen. Voor onwetendheid over het ontstaan van mens en natuur bestaan scheppingsverhalen. Bedevaart en boetedoening verlichten gezondheidsproblemen.

Angst voor oorlog wordt verzacht in “voor God en vaderland”. Duivelsuitkeringen helen geesteszwakte en depressie. Tegen doodsangst bestaat het hiernamaals of de reïncarnatie. Beloning in de hemel waar de rijken en slechteriken zullen boeten maken sociale ellende draaglijk.

“Wat is den Hemel schoon riep ik op zachten toon (...)
Vrienden die ik daar vond waren met duizende zeer blij
Maar Millioenaren, Aftroggelaren
Rijke fabrikanten, dieven, bankiers
En nog veel ander dier poesenellen
Ja, die zag ik daar niet.” (1)
(marktlied)

“Een vaste burcht is onze God,
een schild en zwaard in 't strijden;
uit drukkend leed en dreigend lot
zal ons zijn hulp bevrijden.”

(uit de vertaling J. P. Boendermaker van het “Hooglied van de Reformatie” van Maarten Luther) (@2)

-Seculier optimisme: Markt en technologische vooruitgang lossen alle problemen op. Niet de godsdienst maar de geneeskunde zal het eeuwig leven mogelijk maken. “Ongelovigen lijken aan te nemen dat de gecombineerde macht van het IMF, de medische onderzoek-wereld, Silicon Valley en de democratie alle kwalen van de mensheid zal verhelpen”, schrijft Alain de Botton in *Religie voor atheïsten*. Ze kijken meer weg van het menselijk falen en lijden dan dat gelovigen dat doen. Ze scheppen een onrealistisch verwachtingspatroon dat niet noodzakelijk naar meer geluk en doeltreffendheid leidt. Dit geldt ook “... voor seculiere Amerikanen – misschien wel de angstigste en ernstigst

teleurgestelde mensen op aarde, want hun land houdt hun de extreemste voorstellingen voor van wat ze in hun werk en hun relaties mogen verwachten.”

In de Figaro van 9 oktober 2014 en aangehaald in La Décroissance n°141 2017. In verband met het klimaatakkoord van Parijs, de oproep van Arnold Schwarzenegger om de planeet te beschermen: « En crédibilisant l'idée d'une transition climatique par l'innovation plus tôt que par la décroissance, nous entendons contribuer de façon décisive à l'aboutissement d'un accord à Paris fin 2015. » (@3)

Om de klimaatopwarming tegen te gaan, kiezen ze voor innovatie eerder dan voor krimpen. Een optimistisch geloof dat technologische vooruitgang het milieu en de natuur zal redden zonder dat er aan krimp van economie of demografie moet gewerkt worden.

-**Politiek Optimisme:** Fascisten stellen hun volk superieur voor. De Nazi's spraken van een Duizendjarig Derde Rijk. Socialisten daarentegen stellen optimistisch dat iedereen gelijk is. Patriottisme en nationalisme vragen optimistische wanen. Ze geven de onderdaan een meerwaarde, een gevoel van grootheid en eigenheid.

-**Politieke Glorificatie:** De verering van helden: Subnationaal zijn er Vlaamse helden zoals Jakob van Artevelde. Nationaal is er Ambiorix of Godfried van Bouillon. Supranationaal prijkt Karel de Grote als één van de voorvaders van Europa. Dikwijls lijkt de mythe zich ver van de historische realiteit te houden. (2) (*De grote mythen uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en Wallonië. Anne Morelli*)

In de Sovjet-Unie maakte Stalin de 12-jarige Pavlik Mozorov tot held en het voorbeeld voor de jeugd. Pavlik had zijn vader aangegeven bij de geheime dienst en werd daarvoor door zijn grootvader vermoord. Hij werd het symbool van eerlijkheid en oprechtheid, en het onderwerp bij uitstek van kinderboeken. Na de ineenstorting van het communisme vonden vele Russen Pavlik een verrader.

In *De oorsprong van de moraal* citeert Matt Ridley Chief Seattle, opperhoofd van de Duwamish-indianen. Hij sprak in 1854 een beroemd geworden rede uit: “Hoe kan men de hemel kopen of verkopen? Het land? Het idee is ons vreemd (...). Elk deel van deze aarde is voor mijn volk heilig. Elke dennennaald, elke zandkorrel langs de oever van de rivier, elke flard mist in het donkere woud, ... Zullen uw kinderen leren wat wij onze kinderen hebben geleerd? Dat de aarde onze moeder is? Wat de aarde overkomt, overkomt al haar zonen.” (3)

Matt Ridley vervolgt: “Niemand weet wat hij die dag zei. Volgens het historisch verslag, dat pas dertig jaar later werd opgetekend, prees hij de generositeit van het grote blanke opperhoofd dat zijn land kocht. De hele “rede” is een voorbeeld van eigentijdse fictie. Hij werd in 1971 ten behoeve van een dramaserie voor ABC-Television geschreven door Fred Perry, een scenarioschrijver en filmdocent. Hoewel vele milieuvorvechters onder wie Gore, het liever anders zagen, was Chief Seattle bepaald geen bomenknuffelaar. Vrijwel het enige wat we van hem weten is dat hij een slavenhouder was die bijna al zijn vijanden had gedood.” (3)

Pessimisme en Denigrering

-Religieus pessimisme: www.trouw.nl: Er bestaan ook pessimistische denigrerende beelden over onszelf. “Zonder religie dreigt moreel verval” beweert Kardinaal Simonis. Hij zei over de relatie tussen secularisatie en moreel verval: “Godsdienst en moraal zijn altijd samengegaan. De meeste mensen zijn zo zwak dat zonder godsdienst de moraal al gauw verslechtert.” “Ik heb het geloof nodig, anders zou ik de vernieling ingaan.” (@4)

Erfzonde, hel en duivel zijn godsdienstige pessimistische waanbeelden.

-Seculier pessimisme: In de politiek spreken communisten van reactionairen en van kapitalisten. Nazi Duitsland sprak van Untermenschen. Ook zwarten, slaven en vrouwen werden ooit als onvolwaardige mensen gedehumaniseerd.

Walging

Denigrerende mythes geven ons zekerheid en macht over de andere, de andersdenkenden, het afwijkende, de concurrentie, de vijand. Ze associëren het andere aan walging. Wat niet aan onze normen beantwoordt, gaat naar de hel, stinkt, of is een beest of een luiaard.

Robert Sapolsky in *Behave*: “... Bovendien worden dingen die vroeger als walgelijk werden beschouwd nu anders bekeken (het idee dat slaven dezelfde rechten zouden hebben als witten zouden de meeste witte Amerikanen rond 1800 waarschijnlijk niet alleen economisch onwerkbaar, maar ook walgelijk hebben gevonden). Het is walgelijk, de dingen waar mensen vroeger niet van walgden. Walging is een bewegend doelwit.” (4)

Parasieten

“Le Monde Diplomatique” N°1709 september 2017 schrijft over « Germany’s working poor » en over het Duits Hartz IV sociaal systeem van werkloosheidsuitkeringen en sociale uitkeringen.

Bijna 6 miljoen mensen trekken er steun van. “In a society that worships work, they are often despised as lazy or worse. In 2005 the economy ministry published a brochure titled “Honest people first: fighting abuse, fraud, and selfishness in the welfare state”, with a preface by the minister, Wolfgang Clement (SPD).

“Biologists” it reads, “use the term “parasite” to refer to an organism that obtains nutritional needs by feeding off other living things ... it would be inappropriate to apply concepts from the animal world to human beings”. “The popular press led by Bild, took up the expression “Hartz IV parasite”.”

Prof dr. Jan Verplaetse onderscheidt in het magazine “Psyche en Brein”, van EOS, nr. 2, 2008, verschillende morele modules.

“Aangenomen wordt dat de reinigingsmoraal zich geënt heeft op een andere breinmodule, een module die instaat voor het vermijden van schadelijke of ziekteverwekkende stoffen... Gaandeweg zijn we ook op moreel vlak van die walging module gebruik gaan maken.” Prof Jan Verplaetse citeert voor de reinigingsmoraal het voorbeeld van de genocide in Rwanda in 1994. “Die was uiteindelijk één groot proces van etnische zuivering.”

Vervreemding door radicalisme

Optimisme en verheerlijking en anderzijds pessimisme en zwartmaking misleiden de emotie, vergroten het machtsgevoel en veranderen de menselijke onmacht in hoogmoed. De regressief is nederig tegenover de eigen machtsstructuur maar tegenover het afwijkende is hij hoogmoedig. Hij wordt radicaal. Hij vervreemdt van de werkelijkheid, het **Derealiseren**. Zijn kritisch vermogen kalft af.

de dubbele moraal

Radicalisering versterkt de dubbele moraal. Koele rationalisering en berekening naast het oppoken van sym- of antipathie vervaagt de redelijkheid, het schuldgevoel, de rechtvaardigheidsmoraal.

De Wig
Symbool voor de dubbele Moraal

This cartoon depicts the double standards of world leaders and the media to the suffering people of Ukraine and the brutality inflicted for decades on the people in Israeli occupied Palestine. (First published by Abna AhlulBayt News Agency) (@5)

Polarisering

“Het veroorzaken van een conflict of het versterken van tegenstellingen tussen bevolkingsgroepen of politieke partijen...”
(@6) Adolf Hitler: “Het gros van het volk is zozeer vrouwelijk ingesteld, dat zijn daden en gedachten eigenlijk veel meer door het gevoel dan wel door nuchter overleg worden bepaald. Dit gevoelsleven is echter niet gecompliceerd, maar integendeel zeer simplistisch. Hierbij bestaan niet veel schakeringen, maar enkel een positieve en een negatieve kant, liefde of haat, recht of onrecht, waarheid of leugen, maar nooit half zus en half zo, of gedeeltelijk dit en gedeeltelijk dat, enz.” (*Mijn Kamp*)

Vervreemding door optimisme

Toxisch optimisme leidt naar derealiseren: een gebrekkig risicobewustzijn, gebrekkige voorzorg, onrealistische verwachtingen, verkeerde besluiten, ... Optimistische druk leidt naar depersonaliseren, het verlammen van bezorgdheid en angst.

Een christen acht zich gemaakt naar het beeld van zijn Schepper, onsterfelijk, met als opdracht de aarde te vervullen en te onderwerpen. Lucius Annaeus Seneca (ca. 5 v. Chr.- 65 n. Chr.) merkte op dat optimisme ook een bron van ontgoocheling, boosheid en woede is. Hoe hoger de verwachtingen, hoe meer boosheid. Hoe rijker, hoe bozer. Hij raadde aan om niet optimistisch te zijn en om op voorhand na te denken over wat allemaal kan misgaan. De wereld filosofisch opnemen zal heel wat frustratie wegnemen. Meer nadenken over wat kan mislopen om zich niet te laten verrassen, kan de mens grote catastrofes besparen.

Wreed optimisme

The American Dream & The Green Dream

De Groene Amsterdammer, 5/04/2023, Lisa Doeland: “Lauren Berland noemt het vasthouden aan iets – een mens, een ideaal, een manier van leven – waarvan we weten dat het ofwel onmogelijk is, niets meer dan een fantasie, ofwel dat het helemaal niet goed is voor ons. Er is sprake van een ziekmakende verknochtheid. Wat deze verknochtheid wreed maakt, is dat we er niet buiten lijken te kunnen omdat het richting geeft en een gevoel van zingeving – dit is wat het leven de moeite waard maakt (een welverdiende stedentrip na een drukke maand, even helemaal tot rust komen op een tropisch eiland na een druk jaar).” (@7) Lauren Berland noemt als voorbeeld van wreed optimisme de “American Dream” en tegenwoordig de “groene droom” die mensen belooft dat een duurzame toekomst in het verschiet ligt, als ze maar hard genoeg hun best doen om vaart achter de energietransitie te zetten.

Vervreemding door pessimisme en denigrering

Pessimistische wanen kunnen in achtervolgingswaaninzin ontaarden. *Het hart van de mens* van Erich Fromm: “Het psychologisch gevolg van het geloof in een vermeende dreiging is natuurlijk precies hetzelfde als dat van geloof in een werkelijke dreiging. De mensen voelen zich bedreigd en zijn, om zich te verdedigen, bereid tot doden en vernietigen. Bij de patiënt met vervolgingswaan zien we ditzelfde mechanisme maar dan op een meer individueel vlak.”
(5)

Onderwerping door Radicalisme

De wisselwerking tussen glorificatie en denigrering verschaft meerderwaardigheidsgevoelens over onszelf, minderwaardigheidsgevoelens over de concurrentie, het afwijkende. Pessimisme over onszelf ondersteunt onderwerping en hiërarchie. Het bijhorend minderwaardigheidsgevoel wordt gecompenseerd door de doeltreffendheid van de eigen groep en door de identificatie met de successen van de eigen groep.

Een doodsprentje uit 1879: “Lieve kinderen, vaerwel! Vreest den heer: want gelukkig is hy, die tot het einde toe in de vrees des Heren volhardt.” (6) Pessimistische mythes over zichzelf maken nederig tegenover de eigen machtsstructuur. De gelovige valt op zijn knieën en biecht zijn zonden op. De priester zegt: “Heer, ik ben niet waardig ...” De soldaat voert zijn bevelen uit. In een autoritaire cultuur zullen de mensen niet onder het minderwaardigheidscomplex lijden omdat ze zich identificeren met de macht van hun organisatie, gemeenschap of natie.

Destructiviteit door radicalisering

Optimistische mythes zijn een basis van economisch, demografisch en militair expansionisme. Wij-idealiseren en Zij-dehumaniseren bevorderen complotvorming. Radicalisme is een basis van destructieve agressie.

Optimistische mythes

Optimisme is dodelijk (@8)

Destructiviteit van seculier optimisme:

Optimistische mythes leveren woede en frustratie op beweert Seneca. MT/Sprout: “Optimisme zorgt dat je te weinig oog hebt voor risico. Waardoor een droomvlucht in een kamikazevlucht kan veranderen.” (@8)

Destructiviteit van godsdienstig optimisme:

Jan van Leiden
en het einde der tijden
(1509 – 1536)

VRT NWS, Philip Heymans, 28/01/2026: podcast “Jan van Leiden en het einde der tijden”. Begin 2024 uitgebracht door OPERA2DAY en de Nederlandse Bachvereniging” ... Daar wordt de charismatische Jan van Leiden “in Münster de leider van die

Destructiviteit door radicalisering

wederdopers en uiteindelijk kroont hij zich tot koning van “het koninkrijk Sion”, en bij uitbreiding de hele wereld. Daar, in Münster, wachten ze op het einde der tijden, dat elk moment kan komen. Op Pasen. Of nee, op Pinksteren. Of toch nog later, maar in elk geval binnenkort. Terwijl de katholieke prins-bisschop van Münster de stad belegert, radicaliseren de wederdopers steeds verder: alle inwoners van de stad moeten zich bekeren of ze worden gedood, op kritiek op de leiders komt de doodstraf te staan, geld wordt afgeschaft en alle boeken behalve de Bijbel worden verboden.” (@9)

Deze godsdienstige terreur van een 500 jaar geleden doet denken aan deze van Syriëstrijders, van het IS kalifaat (Islamitische Staat), van de Iraanse Revolutionair garde. “Terrorisme-experte Beatrice de Graaf legt uit hoe de radicalisering van Jan van Leiden perfect overeenkomt met die van terroristen in de 21e eeuw.” (@9)

Pessimistische mythes

Het zondebokmechanisme

Pessimistische en denigrerende mythes zoals bij het zondebokmechanisme scheppen orde, brengen mensen samen, geven ze een gevoel van verbondenheid. “Alle angst, onzekerheid, frustraties en agressie kan worden afgereageerd. De andere is stom, mislukt, of schuldig, en dus zijn wij sterk. Wanneer de zondebok verdwijnt, dreigt de chaos terug te keren, en zorgt het mechanisme dat er een andere zondebok gezocht wordt.” (@10)

“Le Monde Diplomatique” N°1709 September 2017 snijdt het onderwerp stigmatisering van werklozen en armen aan in Duitsland: “The number of people in temporary employment rose from 300,000 in 2000 to nearly a million in 2016; the ratio of

Destructiviteit door radicalisering

working poor – earning less than €979 a month – rose from 18 to 22%. The introduction of a minimum wage of €8.5 an hour in 2015, raised to €8.84 this year, has not effected the trend: 4.7 million workers survive on a mini-job paying a maximum of €450 a month. Germany has converted its unemployed into paupers.”

“Het aantal mensen in tijdelijke werkgelegenheid steeg van 300.000 in 2000 tot bijna een miljoen in 2016; Het aandeel werkende armen – met minder dan €979 per maand – steeg van 18% naar 22%. De invoering van een minimumloon van €8,5 per uur in 2015, dat dit jaar werd verhoogd naar €8,84, heeft de trend niet beïnvloed: 4,7 miljoen werknemers overleven met een minibaan die maximaal €450 per maand betaalt. Duitsland heeft zijn werklozen tot paupers omgevormd”.

De kracht van pessimisme en denigrering

Piraten als Zwartbaard stelden zichzelf voor als duivels en putten daar kracht uit. Dan Parry schrijft in “The Real Pirate of the Caribbean” dat een piratenkapitein eens aan een priester vertelde: “Als ze stoppen met vloeken en beginnen te bidden, is alle hoop verloren.”

In *Psyche en Brein* schrijft Margriet Sitskoorn, een neuro-psycholoog, een column “Slecht = Goed²”, of het kwadraat van het goede heeft dezelfde impact als het slechte. We zullen dus “het goede vaker boven het kwade moeten laten prevaleren” schrijft ze. “Een stanklucht heeft meer invloed op uw gelaatsuitdrukking dan een overheerlijke geur.”

De kracht van het slechte heeft een grotere impact dan van die van het goede. “Uw favoriete restaurant hoeft maar één keer slecht te koken of een slechte service te bieden, en uw mening verandert,

Destructiviteit door radicalisering

ook al heeft u er 20 keer heerlijk gegeten. Uw vriendin hoeft u maar één keer te bedriegen, en het zal na jarenlang lief en leed te hebben gedeeld nooit meer hetzelfde zijn.” Religie en politiek winnen aan kracht door het aanwenden van negativiteit en pessimisme.

Zelfdestructie door radicaliserend optimisme

Filosofie Magazine, Byung-Chul Han: “De druk die wij onszelf opleggen, leidt tot psychische ziekten, zoals depressiviteit en burn-outs. Zij zijn geen gevolg van een virale of bacteriële infectie – een negatief element dat een immunologische afweerreactie oproept – maar kunnen volgens Han beter worden getypeerd als infarcten, veroorzaakt door een teveel aan positiviteit. Wij gaan zo ver mee met het credo ‘je kunt het!’, dat wij uiteindelijk verzinken en verdrinken in onszelf. (@11)

De Radicale Modus

Als polarisering de relativiteit ontkent.

Optimisme en pessimisme, verheerlijking en zwartmaking verminderen gevoelens van onmacht. Meerderwaardigheids- en minderwaardigheidsgevoelens leveren sterkte, richting en competitief voordeel. Maar ze vervreemden van de realiteit. Ze misleiden de emotie. Ze **Derealiseren**. Radicale mythes bedreigen de rechtvaardigheid met dubbele moraal, polarisering, desoriëntatie en destructiviteit. Kritisch vermogen, realisme, sereniteit, nuance en matiging verschromelen. Humanisme lost op in radicalisme.

- (1): Alberic Cattebeke. Grondige studie van het leven en het repertoire van een marktzanger. Bart Vermeersch.
- (2): De grote mythen uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en Wallonië. Anne Morelli (red.).
- (3): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.
- (4): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky
- (5): Het hart van de mens. Erich Fromm.
- (6): Doodsprentje van Leonardus-Josephus Cattebeke uit “Familieboek-Cattebeke”. Broeder Antoon Steelant.

(@1): www.citaten.net 2009

(@2): www.rd.nl/kerk-religie/hooglied-van-de-reformatie-een-vaste-burcht-is-onze-god-1.1441614

(@3): www.lefigaro.fr/vox/politique/2014/10/09/31001-20141009ARTFIG00402-l-appel-d-arnold-schwarzenegger-pour-preserver-la-planete.php

(@4): www.trouw.nl/nieuws/simonis-zonder-godsdiens-gaat-het-slechter-met-moraal~bf471875/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

(@5): johnmenadue.com/the-double-standards-between-ukraine-and-palestine/

(@6): www.juridischwoordenboek.nl/zoek/polariseren

(@7): www.groene.nl/artikel/ik-weet-het-heel-goed-maar-toch

(@8): mtsprout.nl/management-leiderschap/optimisme-dodelijk-zo-doe-je-een-reality-check

(@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/01/28/jan-van-leiden

(@10): www.ziedaar.nl/article.php?id=198

(@11): www.filosofie.nl/filosofen/byung-chul-han/

M

MYTHE EN ILLUSIE

§4 Humiliërende Mythes

De zondige Mens

De verdrukte emotie
De humiliërende cultuur

“We zouden ons voor onze nobelste daden schamen,
als iedereen onze motieven kon zien.”

François de la Rochefoucauld.

Maxime 409

(1)

de zondige mens
symbool voor
Humiliërende Mythes

Het geloof in menselijke zondigheid (slechtheid) vervreemdt van eigenheid en weerbaarheid, en dreigt humane gevoelens te verdrukken. Wie de eigen natuur miskent, schakelt ook haar remmingen en drijfveren uit.

De mythes van de zondige mens scheppen minderwaardigheidscomplexen. De aanvaarding ervan ondersteunt onderwerping en hiërarchie. Het negatieve eigenbeeld wordt aanvaard door de vrees voor de eigen groep, door medeplichtigheid, door de versterkte doeltreffendheid van de eigen groep en door de identificatie met de successen en de sterktes van de eigen groep.

De zondige mens in de godsdienst Humiliërende mythes

De kwaadaardigheid van onze natuur. Marcus 7, 20-23: “Maar, zei Hij (Jezus), wat uit de mens komt, dat bezoedelt de mens. Want uit het binnenste, uit het hart van de mensen komen boze gedachten, ontucht, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, godslastering, trots, lichtzinnigheid. Al die dingen komen uit het binnenste en bezoedelen de mens.”
(voor het Goede dient de mens zich te bekeren naar God.)

In de eerste eeuwen van het Christendom in Ierland waren er heremieten die tot een heilige waanzin vervielen. Ze zwierven en voedden zich met kruiden en planten of lieten zich in een bootje naar open zee afdrijven. Sommigen van hen zouden gestrand zijn in IJsland en tot op de Faeröer eilanden.

Luther beschreef de mens als van nature en onvermijdelijk bezitter van een kwade en zondige aard: “naturaliter et inevitabiliter mala et vitiata natura.”

John Stuart Mill schrijft in *On Liberty* over het calvinisme: “Omdat de menselijke natuur tot in de grond bedorven is, kent niemand de

De zondige mens in de godsdienst Humiliërende mythes

verlossing zolang de menselijke natuur niet in hem wordt gedood.”
“Wat niet plicht is, is zonde.”

De handel, basis van verstandhouding en welstand, werd een zonde. Barbara Tuchman schrijft in *De Waanzinnige Eeuw*: “Deze houding hield in dat geld slecht was en dat volgens de Heilige Augustinus (354-430) “handel op zichzelf een kwaad is”, dat winst boven een bepaald minimum dat nodig was om de handelaar in zijn levensonderhoud te voorzien, hebzucht was, dat het verdienen aan leningen door rente te vragen woeker was, het inkopen van goederen via grossiers en deze onveranderd tegen een hogere prijs doorverkopen immoreel en veroordeeld door de canonieke wet en dat, kort gezegd, de uitspraak van de Heilige Hieronymus (347-419 of 420) bindend was: “Een man die koopman is, kan zelden of nooit genade vinden in Gods ogen.”

Augustinus geloofde in de erfzonde en bestreed de leer van Pelagius, (omstreeks 400) een Britse monnik. Deze geloofde dat de mens vrij van erfzonde wordt geboren en dat hij met zijn vrije wil kan kiezen ten goede of ten kwade en de kracht heeft ten goede ten kiezen. Door toedoen van Augustinus werd hij samen met zijn leerling Caelestus veroordeeld.

In *De Civitate Dei* maakt Augustinus het onderscheid tussen eigenliefde en de liefde tot God. De eigenliefde is van God afgewende liefde (aversio). Deze leidt tot de ondergang van de mens, “want hij sluit zich af van de goddelijke genade die hem alleen ten deel kan vallen als hij zich bekent tot de amor dei en zijn liefde omkeert in de richting van God (conversio - bekering).”

De zondige mens in de politiek Humiliërende mythes

Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865), Frans socialist en vader van het anarchisme stelde: “la propriété, c’est le vol.” Rechts reageerde tegen de vermenging van culturen en rassen.

Centrumpolitici kennen andere zonden. In zijn boek *Angst, afgunst, en het algemeen belang* schrijft Guy Verhofstadt dat een democratie slechts haar naam waardig is als ze berust op weloverwogen redelijkheid en niet op primitieve gevoelens als angst en afgunst. Feitelijk pleit hij humanistisch voor een rechtvaardigheidsmoraal en tegen een primitieve sympathiemoraal. Toch is de rechtvaardigheidsmoraal een uitbreiding van de sympathiemoraal met de rede of de redelijkheid. Zonder angst is er geen redelijkheid. En zonder afgunst is er wellicht minder motivatie, minder prestatie of trouw.

De zondige mens in de filosofie Humiliërende mythes

François de la Rochefoucauld: “We zouden ons voor onze nobelste daden schamen, als iedereen onze motieven kon zien.” “De goedheid van de meeste mensen is in feite zwakheid of inschikkelijkheid.” Eigenliefde is onze enige drijfveer. “De deugden verliezen zich in het eigenbelang evenals de rivieren zich in de zee verliezen.” « Les vertus se perdent dans l’intérêt comme les fleuves se perdent dans la mer. » (@1)

Wikipedia: Arthur Schopenhauer (1788–1860) had een pessimistische levensbeschouwing en vond dat de menselijke wil wordt gestuurd door *motieven*, maar zelf blind en dom is. “Het is de drang om te bestaan die in alles werkzaam is, en tevens de bron van het oneindige lijden van de wereld: alles vecht om te bestaan en

in de levende natuur wordt geen verlangen definitief bevredigd, en dat allemaal zonder enige reden en zonder enig doel.” (@2)

De zondige mens in de wetenschap
de evolutionaire mismatch
Humiliërende mythes

Moderne wetenschappers waarschuwen ons voor de kwaadaardigheid van onze natuur. “De Amerikaanse bioloog George C. Williams heeft de evolutie “an evil process” genoemd. Het is een proces dat scheidt bij middel van pijn en dood en dat een diepe zelfzucht genereert in al wat leeft. Wij zullen altijd de wanhoop van moralisten blijven. Want hoe men ook tracht ons te verbeteren, steeds keert onze biologische natuur terug in al zijn primitieve koppigheid – met al het kwaad dat hij bevat.”

De psychologie beschrijft met het begrip “evolutionaire mismatch” het menselijk instinct dat ongepast functioneert omdat het niet is aangepast aan de moderne realiteit. Ethologen bestuderen diergedrag. Sommigen van hen menen dat de menselijke aard niet aangepast is aan de moderne technologie. Bij het ombrengen van een soortgenoot wordt de aanvaller normaal geconfronteerd met agressieremmingen. Veel diersoorten doden slechts uitzonderlijk soortgenoten. Maar bij de mens werken deze agressieremmingen niet bij het openen van de luiken van een bommenwerper. Het leed is dan niet direct waarneembaar.

Gedragsbiologen tonen met de verwantschapstheorie aan dat we van nature onverschillig zijn voor vreemden. Instinctief nemen we aan dat vreemden minder genen met ons gemeen hebben. Vreemde groepen staan altijd klaar om elkaar te bevechten en te vernietigen.

De zondige mens in de wetenschap
de evolutionaire mismatch
Humiliërende mythes

De oorsprong van de moraal, Matt Ridley: “Er is een wetmatigheid in de evolutie – waaraan ook wij onderhevig zijn – die luidt dat naarmate samenlevingen coöperatiever worden, hun onderlinge oorlogen gewelddadiger worden. We mogen dan tot de meest coöperatieve sociale wezens op aarde behoren, we zijn ook de meest oorlogszuchtige.” (2)

Onaangepaste instincten en emoties?
de evolutionaire mismatch

“De luiken van atoombommenwerper openen is emotioneel makkelijker dan iemand te wurgen.” De technologie zou onze agressieremmingen uitschakelen en ons instinct voorbijgestreefd hebben. Maar sinds 1945 werd nooit geen atoombom tegen burgers meer gebruikt. Dit kan nog gebeuren maar niemand kan ontkennen dat er een afkeer bestaat tegen massavernietigingswapens. De technologie maakt het mogelijk om de verschrikkingen van deze wapens te zien, zelfs 50 jaar na datum en op een ander continent. Technologie heeft de kracht van onze zintuigen en geheugen gevoelig uitgebreid. We voelen vandaag nog mee met de slachtoffers van de atoombommen. Onze instincten en emoties zijn niet voorbijgestreefd door de technologie, in tegendeel, ze werken er beter door.

Charles Chaplin in “The Great Dictator”: “The aeroplane and the radio have brought us closer together. The very nature of these inventions cries out for the goodness in men – cries out for universal brotherhood – for the unity of us all.” (@3)

De zondige mens in de wetenschap de evolutionaire mismatch Humiliërende mythes

De menselijke aard voorstellen als van nature xenofob gaat niet op. Uitwisseling met andere culturen is intellectueel, materieel en biologisch interessant. Genetisch bekeken heeft het kruisen met vreemde rassen voordelen. Het vreemde trekt ons aan. Donkerharige vrouwen blonderen hun haar. Blanke vrouwen gaan naar de zonnebank. Donkerhuidige vrouwen gebruik(t)en crèmes om er blanker uit te zien. Fransen houden van hun taal met een exotisch (Engels) accent.

De menselijke evolutie is meer dan “An Evil Process” van pijn en dood die diepe zelfzucht genereert en vol zit van kwaad en wreedheid. Er bestaat tederheid, liefde, solidariteit, compassie, zelfopoffering. We mogen dan nog een aanleg hebben voor haat en oorlog, we hebben ook aanleg voor vriendschap, handel en verstandhouding.

Matt Ridley schrijft over deugdzaamheid: “Het is iets dat we als vanzelfsprekend mogen beschouwen, waar we uit kunnen putten en dat we mogen koesteren. Het is niet iets wat we met veel moeite moeten bevechten op de menselijke natuur... Het is een instinctief en nuttig smeermiddel dat deel uitmaakt van onze natuur.” (2)

Marcus Tullius Cicero (106-43 voor Christus) schreef in *Tusculanae disputationes*: “De natuur heeft in ons wezen de zaden der deugd gelegd.” (@1) Zelfs François de la Rochefoucauld schrijft in Maxime 305: “Het eigenbelang dat de schuld krijgt van al onze wandaden, komt vaak de eer toe van onze goede daden.” (1)

Vervreemding door humiliëring

Minderwaardigheidsgevoelens verzwakken persoonlijkheid en menselijkheid, weerbaarheid, bewogenheid, solidariteit, constructieve competitiviteit. Ze Depersonaliseren. Of ze veranderen de persoonlijkheid en leiden tot wat Erich Fromm “compenserend geweld” noemde, of tot het zoeken van fierheid in bijvoorbeeld nationalisme.

Desoriëntatie door humiliëring

De zondige mens

Desoriëntatie, de achterdocht

MO, Gie Goris, 10/12/2017: Susan Neiman behandelt volgende stelling in *Verzet en rede in tijden van nepnieuws*: “Achter iedere aanspraak op waarheid gaat een verborgen aanspraak op macht schuil, ieder ideaal verhult een vorm van eigenbelang.” Voor Susan Neiman is nepnieuws een gevaarlijke uiting van een diepgeworteld wantrouwen tegen waarheid en idealen. (@4)

De zondige mens in de wetenschap de evolutionaire mismatch Humiliërende mythes

Het natuurlijke waardestelsel dreigt te worden omgekeerd, desoriëntatie. Fr. Nietzsche beschreef “de slavenopstand in de moraal”. Voor zwakkere mensen is het moeilijker bevrediging in het leven te vinden. Om aan hun onmacht te ontsnappen, scheppen ze een alternatieve imaginaire tegennatuurlijke wereldorde. Zwakheid of seksuele onthouding worden deugden. Magerzucht leidt naar verschijningen van het heilige. Zich vernederen is goedheid. Het reële leven is het schijnleven. De natuur en de aarde zijn minderwaardig tegenover het spirituele. Er ontstaat een zondemoraal met haat tegen het leven, tegen het lichaam en tegen de lust, desoriëntatie.

Meritocratische humiliëring en desoriëntatie

De Groene Amsterdammer, Floris Burgers, 16/11/2024: “In *Seeing Others* (2023), haar meest recent boek, bespreekt Lamont hoe veel laaggeschoolde vakmensen een bron van trots vonden in de nationale identiteit, toen links geen antwoord had op de sociaal-emotionele gevolgen van een meritocratie. Dat zou volgens Lamont het succes van extreemrechts verklaren. Uiterst rechtse partijen steken hun anti-migratiestandpunten in een nationalistisch jasje – “America first”, “Vlaams Belang” en “de Nederlander weer op één” – en die jas biedt bescherming tegen de harde boodschap van een meritocratische maatschappij die mensen met een minder goede sociaaleconomische positie het gevoel geeft dat er op hen wordt neergekeken.” (@5)

Onderwerping en destructiviteit door humiliëring

De zondige mens

Het minderwaardigheidscomplex schept een autoritaire en wrede cultuur. De druk van Schriftgeleerden, farizeeën, kerk en catechismus lijkt maar min tegenover de uitrol van de moderne wetten-woeking, tegenover de overheidsbetutteling en de autoritaire controle. Nationalisme, fundamentalisme en andere varianten op verrechtsing floreren bij een minderwaardigheidscomplex dat ook nog eens zelfdestructief kan zijn.

Zelfhumiliëring

Filosofie Magazine bespreekt Byung-Chul Han: “De zelfuitbuiting waaraan wij ons tegenwoordig vrijwillig onderwerpen, verschilt volledig van de uitbuiting door een externe autoriteit – de werkgever die zijn werknemer uitperst. Als ik ergens niet in slaag, dan houd ik mijzelf voor die mislukking verantwoordelijk. Als ik lijd of failliet ga, is dat mijn schuld. De druk die wij onszelf opleggen leidt tot psychische ziekten, zoals depressiviteit en burn-outs. (@6)

De humiliërende Modus

Als schuldgevoel de bewogenheid verstart.

Het waanbeeld van de “zondige mens” in religie, wetenschap, filosofie en politiek vervreemdt en desoriënteert. Het verdrukt emotie en Depersonaliseert. Het brengt gevoelens van solidariteit, assertiviteit, medeleven, empathie en bewogenheid in gevaar en de humiliëring dreigt in compenserend geweld te ontaarden. Het met wantrouwen neerkijken op de mens en de menselijkheid is destructief. De Franse filosoof Blaise Pascal schreef: « l’homme n’est ni ange, ni bête, et le malheur veut que qui veut faire l’ange fait la bête. » Humanisme lost op in humiliëring en in minderwaardigheidscomplexen.

Emotionele regressie humilieert en radicaliseert.

(1): Maximen. La Rochefoucauld. Maarten van Buuren.

(2): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.

(@1): www.citaten.net

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Arthur_Schopenhauer

(@3): www.charliechaplin.com/en/articles/29-The-Final-Speech-from-The-Great-Dictator

(@4): www.mo.be/extra/susan-neiman-nepnieuws-wortelt-postmodern-wantrouwen

(@5): www.groene.nl/artikel/met-moraalpolitiek-kan-links-weer-een-brede-volksbeweging-worden

(@6): www.filosofie.nl/filosofen/byung-chul-han/

de Uitwas van de regressieve Mythologie

Als rationalisering de redelijkheid uitdooft,
als conformisme de verantwoordelijkheid vervangt,
als polarisering de relativiteit ontkent en
als minderwaardigheidsgevoel de bewogenheid verstart,
woeden vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit.

Regressieve mythologie manipuleert de innerlijke natuur voor mentaal comfort en macht weg van twijfel en onmacht. Ze levert kracht en doeltreffendheid maar desoriënteert en vervreemdt. Haar schijn misleidt en verdrukt emotie en verstand. Ze verzwakt de rechtvaardigheidsmoraal ten gunste van de sympathiemoraal en meedogenloze ratio. Haar moraal neigt naar kindsheid en conditionering, en in combinatie met hoge intelligentie en techniek neigt ze naar wreedheid en destructie.

Humiliërend, Autistiform, Radicaal en Dociel

Humiliërend: minderwaardigheidscomplexen verdrukken menselijkheid, le supplément d'âme.

Autistiform: de overschatting van de ratio en de portie rationaliteit die de mens stuurt, misleiden het gezond verstand, le bon sense.

Radicaal: aanmatigend optimisme en pessimisme, glorificatie en denigrering misleiden de humane emotie, la douceur de vivre.

Dociel: de overschatting van de wijsheid van over- en meerderheid verdrukken de vrije kritische geest, "l'esprit libre".

VER**HARD**ING

O

ONDERWERPING

Woeden (Heersen)

De tweede dimensie van de regressieve ruimte, **the MOB**

“Vanwaar haalt de tiran zijn ontelbare argusogen die u bespieden, als het niet uit uw rangen is? Hoe heeft hij zo veel handen om u te slaan als hij ze niet van u ontleent? De voeten waarmee hij uw steden vertrappelt, zijn het ook niet de uwe? ” (1)

uit *Le discours de la servitude volontaire*
Étienne de La Boétie (1530-1563)

Voordelen van onderwerping in de natuur

Een hiërarchie binnen de soort vermijdt agressie, letsels en sterfte door voortdurende conflicten voor voedsel en paringskansen. Door eerdere gevechten kennen wolven hun rangorde in de roedel. Kippen hebben hun pikorde.

Voordelen van onderwerping voor mens en samenleving

Ook de mens kent competitie en “eerdere gevechten”. Onderwerping en hiërarchie bevorderen efficiëntie en beperken voortdurende onenigheid, wanorde, strijd en verlies. In onvolwassenheid, onwetendheid of in nood kan hiërarchie levensnoodzakelijk, deugzaam en doeltreffend zijn.

Robin Dunbar

Ook grotere samenlevingen lijken met hiërarchie gebaat. Dunbar’s number “150” aangehaald in *Sapiens* van Yuval Noah Harari is “de vermeende cognitieve grens aan het aantal individuen waarmee een persoon een stabiele, sociale relatie kan onderhouden. Dit axioma werd in 1993 gepostuleerd door de Engelse antropoloog Robin Dunbar... 150 personen met wie een mens een bepaalde relatie kan onderhouden, onder de voorwaarde dat alle “deelnemers” hun best doen om tot die kring te behoren.” (@1) Op dit axioma voortbouwend, kan men stellen dat als een gemeenschap de 150 eenheden overschrijdt, de behoefte aan collectieve organisatie, hiërarchie en collectieve mythes zal vergroten gezien de individuen elkaar dikwijls niet voldoende kennen en elkaar niet zouden kunnen vertrouwen.

Confucius

Confucius (551 – 479 voor Christus) vond dat hiërarchie leidt naar discipline, moreel besef en sociale harmonie. National Geographic: “Eén van de kernwaarden van het confucianisme heeft te maken met sociale hiërarchie. Die hiërarchie kan bijvoorbeeld slaan op de relatie tussen regeerders en onderdanen, maar ook op de band tussen ouder en kind of tussen man en vrouw. Als iedereen zich gedraagt naar diens plaats in de rangorde – de ‘minderen’ moeten gehoorzamen en de ‘meerderen’ moeten discipline en moreel besef ontwikkelen – zou dit leiden tot sociale harmonie.” (@2) ... de huidige Chinese president Xi Jinping staat bekend als aanhanger van het confucianisme. (@2)

Andreas Kinneging

De Europese Traditie in *De onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad*: “God aan de top, dan de mensen, vervolgens de dieren en de planten en ten slotte, onderaan in de hiërarchie, de anorganische materie. De besten moeten heersen, de overige dienen gehoorzaam te volgen. ... De ziel staat hoger dan het lichaam en in de ziel dient de rede de overige vermogens (de wil, de begeertes) te leiden.”

Is er ongehoorzaamheid en opstand: “de mens wil God niet dienen, maar zelf heersen. De minderen willen hun meerderen niet volgen, maar zelf bepalen wat ze doen. De begeertes willen zich niet voegen naar de rede, maar zelf de dienst uitmaken. Het gevolg is chaos en ellende.

Sigmund Freud

Sigmund Freud maakte de Anschluss van Oostenrijk bij Nazi-Duitsland mee. In zijn werk stelde hij de menselijke psyche voor als bestaande uit 3 delen. In het “Es” huizen de driften. Het “Ich” is de regelaar tussen het “Es” en het Über-ich, of het superego, met zijn waarden en normen.

Mark Edmundson beschrijft in *The Death of Sigmund Freud* wat de psychoanalyse als voordelen van onderwerping aan leiderschap zag:

1) Een duidelijk en absoluut waardenstelsel vervangt ons verward geweten. “The leader takes the place of the over-I, and for a variety of reasons, he stays there ... Where the individual super-ego is inconsistent and often inaccessible because it is unconscious, the collective superego, the leader, is clear and absolute in his values. He is associated with things that are permanent: with God, or destiny, or with absolute truth.”

2)De onderwerping betekent eenheid met de volksgenoten met als gevolg minder angst en een gezamenlijke missie.

3)De onderwerping wettigt soms anders ongeoorloofde driften. “So the day that Hitler arrived in Vienna, genteel Viennese, who had been so urbanely tolerant, could turn on their Jewish neighbours and do so with a good conscience.”

4)De onderwerping voldoet aan agressieve drang, schiept hogere waarden ... “they (de inwoners van Wenen tijdens de Anschluss) were doing two things at once: they were satisfying their most aggressive urges, and they were helping create a society based on higher values, one where the Jews were no longer in control.”

Robert Sapolsky en Peter Turchin

“Gelaagde structuren zijn volgens bevolkings-bioloog Peter Turchin bij uitstek geschikt om veroveraars te zijn - ze hebben commandostructuren. Ook zijn gelaagde samenlevingen “beter in staat om tekorten aan hulpbronnen te overleven (dan egalitaire culturen) door sterfte te beperken tot de lagere klassen.” (2)

Vervreemding door onderwerping

Étienne de la Boétie
(1530-1563)

De vrijwillige onderwerping van de mens, het afdwalen van zijn natuurlijke vrijheidsdrang (vervreemding) schrijft hij toe:

- aan het feit dat hij onderworpen geboren en opgevoed wordt (conditionering),
- aan mythes (godsdiensstige en politieke),
- aan brood en spelen (bourage de crâne – identificatie met de winnaar),
- aan medeplichtigheid in de hiërarchische machtsketen.

Étienne de la Boétie beschrijft de vervreemding door onderwerping en de destructiviteit ervan: Een mens beroofd van zijn vrijheidsdrang en van zijn (humane) natuur vervalt in lafheid, moedeloosheid en wreedheid. (vervreemding van de humane dotatie)

Luther en Calvijn

In *Escape from Freedom* schrijft Erich Fromm: “Deze diepe overtuiging dat de mens verdorven is en onmachtig iets uit eigen verdienste goed te doen, vormt in Luthers ogen één van de wezenlijke voorwaarden voor Gods genade. Alleen indien de mens zichzelf vernedert en zijn persoonlijke wil en trots vernietigt, zal de genade Gods op hem neerdalen.”

Verder citeert Erich Fromm, Calvijn: “Wij behoren onszelf niet toe; en daarom dient noch ons verstand noch onze wil in onze daden en overwegingen te overheersen ..., wij behoren aan God, en laat ons daarom voor hem leven en sterven.”

Vervreemding door Onderwerping

Erich Fromm

De onzekerheid en de onmacht van de eenzame mens drijft hem tot vluchten in vrijwillige onderwerping. “Hij aanbidt gezag en onderwerpt zich daaraan, maar tegelijk wil hij ook zelf een autoriteit zijn en anderen aan zich onderwerpen.” Erich Fromm beschreef daarnaast ook het begrip compenserend geweld.

Robert Sapolsky

“Agressie vermindert stress”

Uit *Behave*: “Stress-geïnduceerde verdringingsagressie is alomtegenwoordig bij verschillende diersoorten. Bij bavianen bijvoorbeeld is bijna de helft van de agressie van dit type: een hooggeplaatst mannetje verliest een gevecht en achtervolgt een subvolwassen mannetje, dat prompt een vrouwtje bijt, dat vervolgens op een jong afstormt...” (2)

Depersonaliseren en Derealiseren

In de mate dat het aantal keuzes terugloopt door onderwerping, worden verstand en emotie uitgeschakeld. De overheid reduceert onze onzekerheid en keuzemogelijkheden door een kolossaal aantal wetten te stemmen, door het heffen van hoge belastingen, door steeds meer controle, door economische en pedagogische druk.

In nood zoals in oorlog of tijdsgebrek en ook in grote organisaties zal de piramidale hiërarchie efficiënt zijn. En gezien onze maatschappij en economie in grote mate georganiseerd zijn op basis van nood, groei, concurrentie en prestatie is onderwerping en de daaruit volgende vervreemding chronisch en universeel.

Repressie

het individu in onderdanigheid gedwongen
Vervreemding door onderwerping

Etienne de Boétie, Sigmund Freud en Erich Fromm schreven over de vrijwilligheid, de voordeligheid of de voorkeur voor onderwerping. Toch is er voor vele mensen nauwelijks een realistisch waardevol alternatief. Als de autoritaire druk in het levenskader te groot wordt, rest het individu nog slechts de theoretische keuze tussen medeplichtige of kansloze rebel.

Desoriëntatie door onderwerping

Contradictie en Conversie

Het lijkt een paradox maar het zich onderwerpen aan een sterke autoriteit geeft een machtsgevoel. De NAVO soldaat volgt zijn bevelen op. De katholieke priester onderwerpt zich aan de leer van de paus. De Chinese arbeider mort niet. De soldaat identificeert zich met het leger, de priester met de kerk, de Chinese arbeider met zijn natie.

Het Stockholm-syndroom en Trauma-binding

Desoriëntatie door onderwerping

Berucht is het “Stockholm-syndroom” waarbij de gijzelaar het gaat opnemen voor de gijzelnemer. De gijzelaar verzakt in een sympathiemoraal en keert zich om tegen de reguliere autoriteit. Zijn waardenpatroon keert om.

www.healthline.com: Minder vrijwillig is een vorm van “trauma-binding”. Dit syndroom kan bestaan bij misbruik en manipulatie in een onevenwichtige relatie als misbruikende verzorger - kind, leider - sektelid, of gijzelnemer – gijzelaar. (@3)

Sympathie en begrip voor de misbruiker zijn eigen aan beide syndromen, contradictie en conversie (het omkeren van waarden).

Desoriëntatie door Onderwerping

Management op basis van angst Desoriëntatie door onderwerping

Fierceinc.com: “In een op angst gebaseerde cultuur specialiseren managers en HR-mensen zich in het toewijzen van werk, het meten van resultaten, het bestraffen van overtredingen en het handhaven van de orde. In een gezonde cultuur specialiseren managers en HR-mensen zich in het luisteren naar werknemers, het samen met hen oplossen van problemen, het vieren van successen en het visualiseren van nog grotere successen!”

“Op een werkplek die gebaseerd is op angst, is iedereen gefocust op zijn dagelijkse doelen. Dat moet ook wel, want als ze een doel missen, kunnen ze hun baan verliezen. Je krijgt geen samenwerking of innovatie van mensen die doodsbang zijn!” (@4)

Zelfuitbuiting Desoriëntatie door onderwerping

Filosofie Magazine bespreekt de visie van Byung-Chul Han: “Overall tref je slapende mensen aan, die door de overuren die zij maken hun bed niet meer bereiken. De metro’s in Seoul lijken wel slaapwagens. Worden werknemers uitgebuit? Integendeel: zij buiten zichzelf uit, stelt de Koreaans-Duitse filosoof. Niet “je moet het!”, maar “je kunt het!” is de slagzin van de hedendaagse prestatie maatschappij.” (@5)

De dubbele Moraal Desoriëntatie door onderwerping

Wikipedia: “Adam Smith wees er al op dat men de grillen van een persoon met een hogere status sneller door de vingers ziet, terwijl men die van een ondergeschikte persoon zonder dralen afkeurt.” (@6)

Desoriëntatie door Onderwerping

Olaf Koens voor RTL/nl 24/07/2024 in *Russische vrouwen voorzichtig in verzet*: “Wij willen onze mannen terug”: “Het is bijna een eeuwenlange traditie in Rusland. De tsaar is goed, maar de *bojaren*, zijn adviseurs, die zijn slecht.” (@7)

Domimering - Kwaadaardig Leiderschap Desoriëntatie door onderwerping

The Dark Triad

– narcisme, psychopathie en machiavellisme –

www.fastcompany.com: “Als het gaat om leiders, heeft onderzoek aangetoond dat deze eigenschappen een complexe relatie met leiderschap en leiderschapseffectiviteit aantonen. ... Ondanks dat het negatief gerelateerd is aan verantwoordelijkheid, werkprestaties en algemene prestaties, is de Dark Triad positief gecorreleerd met charisma, creativiteit, strategisch denken en communicatieve vaardigheden. Individuen met veel donkere eigenschappen kunnen succesvol lijken in bepaalde contexten, vooral als hun werk een rationele en emotionele gedragsstijl vereist, bereidheid om risico's te nemen en een focus op prestaties, zelfs als dat betekent dat ze anderen schaden. ...” (@8)

Desoriëntatie door Onderwerping

-“Narcisme wordt gekenmerkt door grootsheid, trots, egoïsme en een gebrek aan empathie.

-Machiavellisme wordt gekenmerkt door manipulatie en uitbuiting van anderen, een afwezigheid van moraliteit, emotionele ongevoeligheid en een hoger niveau van eigenbelang.

-Psychopathie wordt gekenmerkt door continu antisociaal gedrag, impulsiviteit, egoïsme, harteloze en emotionele eigenschappen en meedogenloosheid.”

Trauma Responses

Desoriëntatie door onderwerping

FFFF - VVVV

De psychologie beschrijft hoe bij ernstig machtsmisbruik in een machtsonvenwicht, trauma's ontstaan en welke (overlevings-) strategieën het slachtoffer daar kan aannemen, trauma responses. Healthline.com schetst er vier belangrijke: “Fight” or “Flee” en “Freeze” and “Fawn” (people pleasing, a term coined by therapist Pete Walker). In het Nederlands vertaald “Vechten”, “Vluchten”, “beVriezen” en “Vleien”. (@9)

Desoriëntatie door Onderwerping

Fight & Flee: David Rigter: “Bij een stresssituatie komen er veel stresshormonen vrij in het lichaam. Deze hormonen worden aangemaakt, zodat je alle energie en focus kunt investeren in het ontwijken van het gevaar (‘fight or flight’).” (@10) Praktijk Rilegs: “Op zo’n moment vergeet je dus even de dingen die op dat moment niet relevant zijn.” “Adrenaline is één van de hormonen die cruciaal voor ons is om te kunnen terug-vechten of vluchten, wanneer we worden geconfronteerd met gevaar.” “De adrenaline-reactie staat bekend als “hyperarousal”.” (@11)

Freeze: “Naast adrenaline komen in de ‘freeze’ ook andere chemische stoffen vrij, de zogenaamde opioïden. Het zijn natuurlijke, op heroïne lijkende stoffen.” “De opioïde-reactie staat bekend als “onderarousal”.” (@11)

rilegs.nl: “Het is belangrijk om ons te realiseren dat het ons lichaam niet uitmaakt HOE we een trauma overleven: het enige wat het lichaam boeit is DAT het het trauma overleeft. Als het lichaam inschat dat het gunstig is om gevoelloos te worden of te dissociëren, dan stopt de adrenaline productie en begint het opioïden in het systeem te pompen. Dit heeft als gevolg dat het verzet wordt opgeheven en overgegaan wordt tot een passieve afweerreactie. Met maar één doel: overleven.” (@11)

Fawn: Psychosenet.be: “De lijmreactie houdt in dat je probeert een persoon te ‘lijmen’ (een plezier doen) om conflicten te voorkomen. Dit is een reactie die vaak voorkomt bij jeugdtrauma, waarbij een ouder of een belangrijke gezagsdrager de misbruiker is. ... Personen gebruiken dit gedragspatroon ook in hun volwassen relaties, inclusief hun professionele en persoonlijke relaties.” (@12)

Fight, Flee, Freeze, Fawn
FFFF - VVVV

Vechten, Vluchten, beVriezen, Vleien

Desoriëntatie door Onderwerping

De vijfde F Fake

www.attachmentproject.com bespreekt een andere trauma respons: **Faint**, bewusteloos vallen. Laat **Faint** hier onderdeel van het bredere **Freeze** zijn. The attachment project bespreekt ook de **Fine** respons: “In the fine response, you might experience denial about your trauma. You might play it down, question whether it happened, or pretend it didn’t.” (@13) “In de **Fine** respons kun je ontkenning ervaren over je trauma. Je zou het kunnen bagatelliseren, je afvragen of het gebeurd is, of doen alsof het niet zo is.” Laat deze trauma respons onderdeel zijn van het bredere begrip **Fake**, **Valsspelen**, list, hier dan de vijfde **F**.

Fight, Fake, Flee, Freeze, Fawn FFFFF - VVVVV

Vechten, Valsspelen, Vluchten, beVriezen, Vleien

In het zwarte gat van **onvrijwillige** onderwerping, bijvoorbeeld in een sterk autoritaire samenleving is vluchten wellicht onmogelijk. Men wordt binnen dit kader **Slachtoffer** en **Medeplichtige**. Men **Verloochent** (bewustzijnsvernauwing) er eigenheid en humane dotatie (be**Vriezen**), men **Vecht** mee in en voor het regressieve kader, men bewierookt het (**Vleien**) tot men er eventueel ook van gaat houden (desoriëntatie, omkering van waarden).

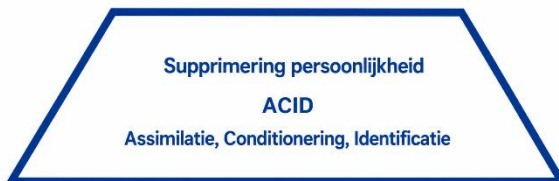

Supprimering persoonlijkheid Desoriëntatie door onderwerping

TF1 info 7/05/23: « Les trois quarts des Russes ont une image positive de Staline. Le souvenir de ce dirigeant impitoyable ressurgit au moment où la Russie se dit attaquée... Depuis plusieurs années, l'homme est réhabilité, et d'après les enquêtes d'opinion, les trois quarts des Russes auraient aujourd'hui une image positive de Staline. Responsable de plus de 20 millions de morts, selon les calculs des historiens, et de près de 18 millions d'habitants déportés au goulag. Et pourtant, Staline fait à nouveau partie du paysage en Russie, et est célébré en public. Cette année, un nouveau buste a même été inauguré à Volgograd, anciennement Stalingrad. » (@14)

TF1 info 7/05/23: “Driekwart van de Russen heeft een positief beeld van Stalin. De herinnering aan deze meedogenloze leider duikt weer op op een moment dat Rusland zegt dat het wordt aangevallen... Sinds enkele jaren wordt de man gerehabiliteerd en volgens de peilingen heeft driekwart van de Russen vandaag een positief beeld van Stalin. Verantwoordelijk voor meer dan 20 miljoen doden, volgens berekeningen van historici, en bijna 18 miljoen inwoners gedeporteerd naar de goelag. En toch maakt Stalin weer deel uit van het landschap in Rusland en wordt in het openbaar gevierd. Dit jaar werd zelfs een nieuwe buste ingehuldigd in Volgograd, het vroegere Stalingrad.

De druk van de machtspiramide onderaan assimileert en conditioneert de persoonlijkheid die zich identificeert met de groep.

Destructiviteit door onderwerping

MT/Sprout stelt: “Er is een veelheid aan aangeboren beslisregels die ons volgers- en leidersinstinct vormen. Dit komt door wat we in de evolutionaire psychologie ‘mismatch’ noemen, een situatie waarbij onze instincten niet goed functioneren doordat ze niet aansluiten op de moderne realiteit.” (@15) Het volgers-leidersinstinct brengt geen deugdzame samenleving.

Étienne de la Boétie in *Discours de la servitude volontaire* vertaald door Charlotte Bauwens: “En zelfs een oprecht goed mens, als het hem al lukt om in de gunst van een dictator te komen, houdt het nooit lang vol. Ook al dwingt hij een enorm respect af. Wie goed is, krijgt namelijk net als iedereen met het kwaad van een dictatuur te maken.”

De selectie van de slechtsten

Dr. Jos Verhulst in zijn voorwoord van het “Vertoog van de vrijwillige slavernij”: “La Boétie schetst een mechanisme dat we kunnen karakteriseren als de ‘selectie van de slechtsten’: Diegenen die het minst bezwaar maken tegen de tirannie, en het minst scrupules voelen om het spel mee te spelen, zullen zich selectief gaan nestelen binnen de machtspiramide: “Van zodra een koning zichzelf tot tiran uitroept, zal hij omringd worden door de slechten, door het uitschot van het rijk, door diegenen die branden van ambitie, door de hebzuchtigen, die hem steunen om in de buit te kunnen delen, en om in de schaduw van de grote tiran, als kleine tirannetjes te kunnen optreden.” Bovendien haalt het systeem ook het slechtste uit de individuen naar boven. (@16)

www.meerdemocratie.be: “Er ontstaat een hiërarchisch gestructureerd kartel van mensen, die voordeel putten uit de bestending van de bestaande toestand, en die in wezen leven op kosten van diegenen die ze ideologisch onder controle houden. Hiermee is ook de essentie van de moderne staat gekenschetst.” (@16)

Destructiviteit door onderwerping

“Xi Jinping brought Hong Kong to heel”

Hong Kong (CNN) June 30, 2022: “For an authoritarian leader obsessed with stability, Hong Kong may now feel more like home than ever. Unlike his previous visits to the city, Xi no longer needs to worry about any public expression of dissent - be it critical headlines on local newspaper front pages, protest slogans on billboards or mass rallies in the streets. Instead, he is set to be surrounded by only "patriotic" officials, loyal tycoons and a blanket of heavy security measures ...” (@16)

“Xi Jinping bracht Hong Kong in het gareel”

Hong Kong (CNN) 30 juni 2022: “Voor een autoritaire leider die geobsedeerd is door stabiliteit, voelt Hongkong nu misschien meer als thuis dan ooit. In tegenstelling tot zijn eerdere bezoeken aan de stad, hoeft Xi zich niet langer zorgen te maken over elke openbare uiting van afwijkende meningen - of het nu gaat om kritische koppen op voorpagina's van lokale kranten, protestslogans op billboards of massale bijeenkomsten op straat. In plaats daarvan zal hij worden omringd door alleen "patriottische" functionarissen, loyale tycoons en een deken van zware veiligheidsmaatregelen ...”

CNN 14/10/2022: “Xi Jinping sits on top of the party, the party sits on top of China, and China sits on top of the world. That’s basically the program,” said Richard McGregor, a senior fellow at the Lowy Institute in Australia. (@17)

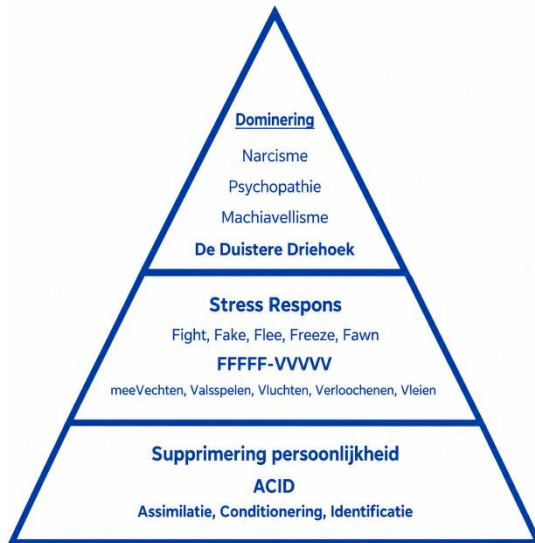
CNN 14/10/2022: "Xi Jinping zit bovenop de partij, de partij zit bovenop China en China zit aan de top van de wereld. Dat is eigenlijk het programma," zei Richard McGregor, een senior fellow aan het Lowy Institute in Australië.

“Combining the old authoritarian playbook and new surveillance technology, he has eliminated his rivals, tightened his grip on the economy and made the party omnipresent in China - embedding his own cult of personality in daily life.” (@18)

“Door het oude autoritaire draaiboek en nieuwe surveillance-technologie te combineren, heeft hij zijn rivalen geëlimineerd, zijn greep op de economie verstevigd en de partij alom tegenwoordig gemaakt in China - zijn eigen persoonlijkheids-cultus inbeddend in het dagelijks leven.”

Verzuring in de regressieve Machtspiramide

Robert Sapolsky: “Vertrouwen eist wederkerigheid en wederkerigheid vereist gelijkheid, terwijl hiërarchie draait om overheersing en asymmetrie ... duidelijke ongelijkheid maakt mensen beroerder voor elkaar.” (2)

de Uitwas van regressieve Onderwerping

De machtshiërarchie levert doeltreffendheid maar bedreigt de rechtvaardigheidsmoraal en de menselijkheid. Pikorde behoort tot de sympathiemoraal die we delen met de dieren. De hiërarchie nodigt uit tot kwaadaardigheid bij verdrukkers, kaders en verdrukten. Domimering, assimilering, conditionering, traumatisering en suppressivering van de persoonlijkheid maligneren (kwaadaardig maken) en verzuren.

- (1): Kairos. Septembre / Octobre 2018, N°36
- (2): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press
- (@1): en.wikipedia.org/wiki/Dunbar%27s_number
- (@2): www.nationalgeographic.nl/cultuur-samenleving/a45519958/confucius
- (@3): www.healthline.com/health/mental-health/trauma-bonding
- (@4): fierceinc.com/10-unmistakable-signs-of-a-fear-based-workplace/#:~:text=%E2%80%9CIn%20a%20fear%2Dbased%20culture,and%20envisioning%20even%20greater%20successes!
- (@5): www.filosofie.nl/filosofen/byung-chul-han/
- (@6): nl.wikipedia.org/wiki/Dubbele_moraal
- (@7): www.rtl.nl/nieuws/artikel/5462078/rusland-oekraïne-oorlog-mobilisatie-soldaten-leger-verzet-kritiek-repressie
- (@8): www.fastcompany.com/90793763/the-dark-traits-of-leadership-and-how-to-avoid-them
- (@9): www.healthline.com/health/mental-health/fight-flight-freeze-fawn
- (@10): davidrigter.com/het-effect-van-de-freeze-stressreactie-op-ademhaling
- (@11): rilegs.nl/artikelen/fight-flight-freeze/
- (@12): www.psychosenet.nl/trauma/gevolgen-van-trauma/
- (@13): www.attachmentproject.com/psychology/trauma-response-types
- (@14): www.tflinfo.fr/international/video-nous-avons-besoin-d-un-joseph-staline-en-russie-le-retour-en-grace-du-dictateur-sovietique-2256396.html
- (@15): mtsprout.nl/archief/het-alfa-mannetje-is-geen-natuurlijke-leider
- (@16): www.meerdemocratie.be/sites/default/files/PDF/etiennedelaboetie-vertoogetoverde vrijwilligeslavernij-zwart.pdf
- (@17): edition.cnn.com/2022/06/29/asia/hong-kong-25th-anniversary-xi-visit-intl-hnk/index.html
- (@18): edition.cnn.com/2022/10/14/china/china-party-congress-walkup-analysis-intl-hnk-mic/index.html

O

ONDERWERPING

§5 Emotionele Onderdanigheid

“En l’absence du seigneur se connaît le serviteur. (1)

“Want boeren en arbeiders worden dan wel uitgebuit, maar zodra ze gedaan hebben wat ze moeten doen zijn ze er vanaf. Rond een dictator cirkelen echter hele zwermen mensen die hem opvrijen en die niet alleen moeten doen wat hij zegt, maar ook bedenken wat hij wil en vaak zelfs zijn gedachten moeten raden. Ze moeten niet alleen gehoorzamen, maar ook bij hem in de smaak vallen. Ze moeten zich kapot werken en plezier beleven aan wat hij leuk vindt. Ze laten hun eigen smaak staan voor die van hem. Ze moeten alles vergeten wat hen aangeboren is en goed letten op de woorden, stem, gebaren en blikken van de dictator. Ze moeten volledig beschikbaar zijn om zijn wensen te raden en zijn gedachten te lezen. Is dat een gelukkig leven?”: Etienne de la Boetié vertaald door Charlotte Bauwens. (@1)

De Respons stelt tegenover de maatschappelijke commandoketen een coöperatieve en constructieve organisatie van de maatschappij, een hartelijke samenleving waar het gezag op respect (in het beroepsleven, in het schoolleven) of liefde (relatie ouder-kind) steunt, waar het zo goed mogelijk uitdovend is en zo weinig mogelijk declasserend, repressief en conditionerend, en waar het de zelfontplooiing en de zingeving van het individu niet in de weg staat maar net beschermt en voedt.

In *Escape from Freedom*, E. Fromm: “Hoe meer de student leert, des te kleiner wordt de kloof tussen hem en de leraar. Langzaam-aan wordt hij diens gelijke. Met andere woorden: hier is de gezagsverhouding erop gericht zichzelf te doen verdwijnen.”

De arbeidsmarkt Emotionele onderdanigheid

Op de arbeidsmarkt zitten bedienden en ambtenaren in een keurslijf. Wellicht verkiezen ze ondergeschiktheid in ruil voor sociale bescherming.

Le Monde diplomatique – juli 2017, Danièle Linhart arbeidssociologe schrijft dat ze hun statuut op 2 manieren financieren. (2)

“In geld – hun bijdragen dragen bij om toegang te hebben tot ziekteverzekeringsrechten, tot pensioen, tot vorming, enz. - en “in natura” – ze zijn gehouden om de beperking te aanvaarden van subordinatie die hen de hele tijd van hun carrière zal vergezellen en hun in een staat van ondergeschiktheid tegenover hun hiërarchie zal houden.” (2)

Bovendien zorgen voortdurende veranderingen ervoor dat steeds opnieuw procedures en technieken dienen aangeleerd te worden. Men blijft dus zo eeuwig leerling, begint steeds weer opnieuw en wordt nooit ervaren, nooit een meester.

De subordiatie in het bedrijfsleven krijgt een steeds emotioneler karakter. Kwantitatieve normen zijn niet de enige vereisten: “Men vraagt hen om ambitieus te zijn, gepassioneerd te zijn, om hun talent te bewijzen, om zich ten volle in te zetten of zelfs om er in te slagen om hun oversten te verrassen ... “het onmogelijke mogelijk maken.””

“De loontrekkende moet dus het geheel van zijn persoonlijkheid mobiliseren op cognitief en emotioneel niveau om de doelstellingen die hij niet echt kon bespreken te halen, met de middelen die hem opgelegd zijn volgens niet te onderhandelen procedures.” (2)

**Ster
Ordenaar
Sjouwer**

SOS - SAVE OUR SOULS

Subordiatie in China
Emotionele onderdanigheid

Figaro enquêtes: “Er zijn 800 miljoen “slaven” die de “propaganda” slikken zonder morren.” Ze hebben wellicht nog slechtere tijden gekend wat nu positief is en ze zijn nationalistisch gestuurd en gemotiveerd. Ontsnappen aan het zwarte gat is moeilijk. “Vanaf 2020, komt met een orwelliaans luchtje een systeem van rapportering over de burgers in werking met een **sociaal krediet** die de persoonlijke gegevens van 1.3 miljard burgers zal doen aanzwellen. De 200 miljoen camera’s van het Rijk van het Midden worden progressief uitgerust met software voor gezichtsherkenning, wat toelaat binnen enkele seconden duizenden individuen te identificeren in een menigte.” (3)

Emotionele onderdanigheid versus constructieve agressie

Agressie is geen zondig instinct. Constructieve agressie is nodig om zich lichamelijk en geestelijk te ontwikkelen, om te gaan ontdekken, om zelfstandig te worden, om frustraties te overwinnen, om te beslissen, om relaties op te bouwen, ...

George R. Bach en Herb Goldberg noemen de agressiefobie de psychologische tragedie van de Amerikaanse maatschappij. Onderzoek toont dat autoritaire ouders die slaan, geen tegenspraak dulden, ... bij hun kinderen sterk destructieve agressie doen ontstaan. Deze ontaardt zich tegen zwakkere kinderen of hulpeloze dieren.

(1): Dictionnaire illustré. Citations. Maximes, dictons, et proverbes français. Julien Droguat.

(2): Imaginer un salariat sans subordination. Le Monde diplomatique – juillet 2017 par Danièle Linhart.

(3): Figaro enquêtes – hors-série 13h – Faut-il avoir peur de la Chine ?

(@1): www.meerdemocratie.be/sites/default/files/PDF/etiennedelaboetie-vertoogetoverdevrijwilligeslavernij-zwart.pdf

O

ONDERWERPING

§6 Verstandelijke Onderdanigheid

“There is something infantile in the presumption that somebody else has a responsibility to give your life meaning and point... The truly adult view, by contrast, is that our life is as meaningful, as full and as wonderful as we choose to make it.”

Richard Dawkins in *The God Delusion* (@1)

"Er is iets infantiels in de veronderstelling dat iemand anders de verantwoordelijkheid heeft om je leven zin en betekenis te geven... De echt volwassen kijk daarentegen is dat ons leven zo zinvol, zo vol en zo prachtig is als we ervoor kiezen om het te maken.”

Richard Dawkins in *The God Delusion*

De aftakeling van het humanisme

Prof. Dr. Max Lamberty (1893-1975) beschreef de kenmerken van het humanisme in *Wat is Westerse Cultuur?*: “de mens ontvoogden, hem onttrekken aan een onwaardige dienstbaarheid, hem opvoeden en voorlichten, hem opleiden tot vrij gebruik van kennis en kunde,

de wetenschap, inzonderheid de natuurwetenschap, binnen zijn bereik brengen, hem leren zelfstandig denken, hem bevrijden uit de klemmen van de onwetendheid, van de vooroordelen, van het fanatisme, van het bijgeloof, hem aldus in de maatschappij een positie verschaffen die beantwoordt aan zijn waardigheid van soeverein oordelend wezen, hem de rechten verlenen die hem van nature toekomen, ...”

Maar in plaats van het humanistische ideaal, leert het onderwijs de leerling onderdanigheid. De goede leerling probeert zijn leraar te behagen en goede cijfers te behalen. Prof Marc Depaepe schrijft in *Lessen voor de eenentwintigste eeuw*: “Bovendien zette het burgerlijke beschavingsoffensief van de late achttiende en beginnende negentiende eeuw processen in beweging die zich eerder laten vatten in concepten als “infantilisering”, “normalisering”, en “disciplineren” dan deze door de verlichtingsfilosofen geproclameerde “mondigheid” of “emancipatie”.” (1) Nooit heeft het onderwijs de weg gevonden om zich van haar autoritair karakter te ontdoen.

De aftakeling van het liberalisme

Ooit stredden vrijdenkers, anarchisten, vrijzinnigen, humanisten, liberalen of libertijnen voor emancipatie, bevrijding en vrije meningsuiting. De Franse revolutie (1789) bracht de principes *liberté, égalité, fraternité*. Een eeuw later krijgt New York het Vrijheidsbeeld (1886). Voor de liberalen van de 19de eeuw waren de vrije ontwikkeling van individuen en staten het fundament van de vooruitgang.

In de 20ste eeuw begint de aftakeling. Sociale, rechtse, godsdienstige en wetenschappelijke stromingen hollen het liberalisme uit. De 21ste eeuw gaat in hetzelfde patroon verder.

Verstandelijke Onderdanigheid

Individen ruilen vrijheid in voor zekerheid en comfort. Belastingen en wetgeving barsten uit hun voegen. Ook staten verliezen soevereiniteit en eigenheid. Economie en politiek zijn in handen van wereldspelers. De V.S., China en Rusland zijn dominante supermachten: militair, economisch en politiek ...

België is steeds minder onafhankelijk in Europa. Gerolf Annemans, geen België knuffelaar, stelt: “Ik ga niet akkoord met diegenen die vinden dat België moet verdwijnen omdat alle bevoegdheden toch naar Europa worden overgeheveld” zegt de voorzitter van het Vlaams Belang Gerolf Annemans in de Standaard (28/01/2013).

Afbrokkelende vrijheid in een Westerse democratie

John Stuart Mill (1806-1873) schrijft in *Over Vrijheid* (1859) hoe de mensen grenzen probeerden te stellen aan de macht van hun heersers. Dit nam af met de opkomst van de democratie. “Tegen haar eigen wil hoefde de natie niet beschermd te worden.” “De macht van de heersers was niet meer dan de macht van de natie, in een geconcentreerde en voor uitoefening geschikt gemaakte vorm.” Als de meerderheid achter een wet staat dan is die rechtvaardig.

Praktijktesten op de huurmarkt

BRUZZ 06/05/2021: Nawal Ben Hamou (PS), staatssecretaris voor Huisvesting en Gelijke Kansen van het Brussels Gewest: “Wij stellen voor om proactieve praktijktesten in te voeren en dat als eerste gewest in ons land.” (@1) ... “De mogelijkheid om praktijktesten uit te voeren op de huurmarkt bestaat al sinds september 2019. Een praktijktest is een manier om te controleren of makelaars discriminerend te werk gaan. Dat kan via een situatietest, waarbij twee huurders zich kandidaat stellen voor eenzelfde pand en er wordt vergeleken of de makelaar hen

Verstandelijke Onderdanigheid

discrimineert op basis van bijvoorbeeld huidskleur, handicap of geslacht.” (@1) “Om discriminatie op de huurmarkt beter op te sporen, zijn al twee extra inspecteurs aangeworven bij de Gewestelijke Huisvestings-inspectie (DGHI). Een derde aanwerving is lopende. Verder zal de inspectiedienst ook samenwerken met externen en acteurs, zodat ze voldoende profielen vinden om discriminatie in de praktijk op te sporen.” (@1)

Mystery calls op de arbeidsmarkt

VRT NWS 03/06/2022: Vlaams-Belang voorzitter Tom Van Grieken bekritiseert vanuit de oppositie: “Ik wens geen “mystery calls” en praktijktesten. De overheid mag absoluut niet discrimineren op basis van burgers, maar personen die met hun eigen geld en op hun eigen risico iemand aannemen, die mogen met hun eigen zuurverdiende centen bepalen wie ze aannemen.” (@2)

Vrijheid onder de pletwals van een autoritair regime

Van een andere grootteorde is de Russische subordinatie in Tsjetsjenië en Oekraïne. CNN 23/05/2022: “It's not the first time either. During the war in Chechnya, Russian forces used filtration camps to separate civilians from rebel fighters. Legendary Russian investigative reporter Anna Politkovskaya gathered testimony from Chechen civilians detained these centers, revealing brutal interrogation methods, torture and human rights violations. She was murdered in her Moscow apartment building in 2006.” (@3)

“Tijdens de oorlog in Tsjetsjenië gebruikten Russische troepen filtratiekampen om burgers te scheiden van rebellenstrijders. De legendarische Russische onderzoeksjournalist Anna Politkovskaja verzamelde getuigenissen van Tsjetsjeense burgers die deze centra vasthielden, en onthulde brutale ondervragingsmethoden, marteling en mensenrechtenschendingen. Ze werd in 2006 vermoord in haar Moskouse flatgebouw.”

Verstandelijke Onderdanigheid

CNN 23/05/2022: “Yet Oleksandr was one of the lucky ones. He made it through “filtration.” When Russian troops first started taking over villages and towns in eastern Ukraine in early March, following their invasion of the country, evidence began to emerge of civilians being forced to undergo humiliating identity checks and often violent questioning before being allowed to leave their homes and travel to areas still under Ukrainian control. Three months into the war, the dehumanizing process known as filtration has become part of the reality of life under Russian occupation. They were looking for Ukrainian-speaking people, for Ukrainian symbols, tattoos.” Maria Vdovychenko. (@3)

CNN 23/05/2022: “Toch was Oleksandr een van de gelukkigen. Hij haalde het door de “filtratie”. Toen Russische troepen begin maart voor het eerst dorpen en steden in Oost-Oekraïne begonnen over te nemen, na hun invasie van het land, begonnen er aanwijzingen te komen dat burgers gedwongen werden om vernederende identiteitscontroles en vaak gewelddadige ondervragingen te ondergaan voordat ze hun huizen mochten verlaten en naar gebieden mochten reizen die nog steeds onder Oekraïense controle staan. Drie maanden na de oorlog is het ontmenselijkende proces dat bekend staat als filtratie onderdeel geworden van de realiteit van het leven onder de Russische bezetting. Ze waren op zoek naar Oekraïens sprekende mensen, naar Oekraïense symbolen, tatoeages.” Maria Vdovychenko.

(1): Lessen voor de eenentwintigste eeuw

(@1): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins

(@2): www.bruzz.be/samenleving/brussel-voert-strijd-tegen-discriminatie-op-huurmarkt-op-2021-05-06

(@3): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/03/daf-vlaams-belang-tom-van-grieken

(@4): edition.cnn.com/2022/05/23/europe/russia-ukraine-filtration-camps-intl-cmd/index.html

B

BEWUSTZIJSVERNAUWING, ONTKENNING EN CENSUUR

Weren (Loochenen)

De derde dimensie van de regressieve ruimte, **the MOB**

De mens kan meeleven met vriend of vijand, met dieren, met planten, objecten en landschappen van vroeger, nu, en in de toekomst. Anderzijds kan hij ook zijn bewustzijn voor lijden, falen en bedreigende informatie afsluiten. De astrologe haalt haar overtuiging uit haar juiste voorspellingen. De verkeerde negeert ze of ze vindt er een bijkomende verklaring voor uit. Ze heeft een tunnelvisie en plaatst tegenspraak in de duisternis.

Imaginatio
bewustzijsvernaauwing

Baruch de Spinoza was van mening dat de imaginatio een beperkte blik gaf. De kracht van de overtuiging was zo dat vele zaken over het hoofd werden gezien. De op verbeelding gestoelde overtuiging bood de bescherming van een sluier.

Sociaal narcisme censuur

Bij sociaal narcisme, zo schrijft Erich Fromm in *Het hart van de mens*, is kritiek op de eigen leer “een lasterlijke en onvergeeflijke aantijging, kritiek op de anderen is een goedbedoelde poging om hen terug te brengen tot de waarheid.” (1)

De filterbubbel bewustzijnsvernaauwing

Wikipedia: “Een filterbubbel (Engels: filter bubble) of informatie-luchtbel is het resultaat van een gepersonaliseerde zoekopdracht, waarbij een website-algoritme selectief probeert te bepalen welke informatie de gebruiker zou willen zien, gebaseerd op informatie over die gebruiker (zoals locatie, eerder klikgedrag en zoekgeschiedenis), en waarbij gebruikers hierdoor geen informatie te zien krijgen die hun eigen standpunt tegenspreekt. Hierdoor worden gebruikers geïsoleerd in hun eigen culturele of ideologische luchtbel... Filterbubbels komen niet alleen voor bij zoekmachines, maar ook bij sociale netwerken die gefilterde informatie bieden, die gepersonaliseerd zijn voor de gebruiker, zoals bijvoorbeeld de stream van berichten in Facebook. Voor het internet bestond zo'n stream in de vorm van verzuiling, maar was het toen veel gemakkelijker om het bestaan buiten de zuil waar te nemen.” (@1)

Nihilisme en Negationisme bewustzijnsvernaauwing

Nihilisme is ontkenning of relativering van zin en waarden. Andreas Kinning: “Men houdt een wereld over die bestaat uit spijkerharde feiten en boterzachte waarden. De Holocaust, de Goelag, Pol Pots Killing Fields, Mao’s Culturele Revolutie: allemaal feiten. Hoe moeten ze worden beoordeeld? Dat hangt van je waarden af...” (2)

Wikipedia: Negationisme is “het ontkennen of extreem minimaliseren van in het algemeen aanvaarde historische gebeurtenissen.” (@2)

Escapisme bewustzijnsvernaauwing

Wikipedia: Escapisme is “de psychologische neiging of gewoonte om de zorgen van het alledaagse leven en de daarbij horende verplichtingen te vergeten. Een escapist trekt zich terug in een “andere wereld”, zoals fictie, amusement, hobby, theater, videospellen en film. ... Mensen ontsnappen aan de sleur van het dagelijks leven door middel van fictie en geofictie in de literatuur, film, televisie, rollenspellen, pornografie, religie, drugs, internet en videospellen. Vele activiteiten die een normaal deel van een gezond leven zijn (eten, sporten en seksualiteit) kunnen vormen van escapisme worden als ze overmatig worden beoefend.” (@3)

Cocooning Bewustzijnsvernaauwing

Dewereldmorgen.be, Miel Dullaert in zijn boekrecensie over Apocalypsofie van Lisa Doeland: “We houden ervan de wereld buiten onszelf te houden. We bevinden ons niet graag binnenin, waar er geen ontsnappen aan is. De angst voor het wegvallen van de afstand tussen onszelf en onze omgeving. Een omgeving, die met iedere hittegolf, overstroming, stijging van de zeespiegel en grondverschuiving steeds bedreigender wordt.” (@4)

Overbevolgingsontkenning

censuur

RTL Nieuws: Volgens Paul Gerbrands kan de aarde niet meer mensen aan dan 4 à 5 miljard. “We zitten al op 7, dus dat is gekkenwerk. Grootste probleem is dat je deze mening niet mag hebben. De politiek zwijgt het probleem dood, omdat het electoraal zelfmoord is om tegen overbevolking te zijn.” ... “Het is een groot gevaar [overbevolking, red.] en ik voorspel een wereldrevolutie en steeds meer conflicten om eten en grondstoffen.” (@5)

Taboe

censuur

Samira Bendadi, MO* 4 MEI 2022: Voor Fons Jena is overbevolking allerminst een ver-van-mijn-bed-show. Hij roept op tot wat hij *overbevolkings-activisme* noemt. Overbevolking is volgens hem een taboe dat we moeten doorbreken. (@6)

Minimaliseren

Bewustzijnsvernaauwing

RTL Nieuws: “Dat het aantal mensen op aarde een impact heeft, is duidelijk. Maar het is niet puur het aantal mensen dat van belang is. Wat telt is hoe die mensen produceren en consumeren”, benadrukt eveneens demograaf Patrick Deboosere. (@5)

Bewustzijnsvernaauwing en censuur verminderen cognitieve dissonantie. Om goed te functioneren, om te focussen, om doeltreffend en gelukkig te zijn, dienen we ze aan te wenden. Zeker bij overdosis, raken we vervreemd en gedesorienteerd, dreigen destructieve agressies.

Klimaatontkenning

Bewustzijnsvernaauwing

Greenpeace Danmark, 21/01/2025: “Een beleid van klimaatontkenning zal geen enkel land beschermen tegen door het klimaat aangewakkerde rampen zoals bosbranden of herhaalde orkanen... De wereld is veel verder gegaan dan de politiek van ontkenning en vertraging, en het opgeven van de Overeenkomst van Parijs zal de VS alleen maar isoleren terwijl andere landen vooruitgaan... Trump en de nieuwe Amerikaanse regering keren niet alleen de toekomst de rug toe, maar keren ook de wereld-gemeenschap de rug toe en verzaken aan een morele verantwoordelijkheid van leiderschap.” (@7)

B

BEWUSTZIJNSVERNAUWING, ONTKENNING EN CENSUUR

§7 Bewustzijnsvernuwning

Nothing Like Leather

A town fear'd a seige (belegering) and held consultation
Which was the best method of fortification;
A grave skilful mason (metsers) said, in his opinion,
That nothing but stone could secure the dominion;
A carpenter (timmerman) said, though that was well spoke,
It was better by far to defend it with oak;
A currier (lederbewerker), wiser than both these together,
Said, 'try what you please – there's nothing like leather.' (@8)

Niets boven Leder

Een stad vreesde een belegering en hield overleg
Wat was de beste methode van versterking;
Een ernstige metselaar zei, naar zijn mening, Dat niets dan steen het
domein kon veiligstellen; Een timmerman zei, hoewel dat goed
gesproken was, Het was veel beter om het te verdedigen met
eikenhout; Een lederbewerker, wijzer dan beide samen, Zei:
“probeer wat je wilt - er gaat niets boven leder.”

Bewustzijnsvernaauwing door afweermechanismen

Sigmund Freud ontwikkelde de term “afweermechanismen”. Met regressie zoekt iemand een eerder ontwikkelingsstadium op om angst en onzekerheid te verminderen. (Terug met poppen spelen, duimen). “Verdringing” is een vorm van emotionele bewustzijnsvernaauwing waarin iemand zich pijnlijke gevoelens niet meer herinnert of waarin hij iets pijnlijks ontkent.

Bewustzijnsvernaauwing door opioïden, filters en censors

Bewustzijnsvernaauwing is eigen aan onze hersenen die beschikken over chemicaliën die pijn verdoven en aandacht afzwakken. “Endorfinen maken deel uit van de grotere groep chemicaliën, de opioïden.” “Morfine en heroïne hebben effect op ons omdat hun moleculaire structuur sterke overeenkomsten vertoont met die van de opioïden in de hersenen” schrijft Daniel Goleman in *Liegen om te Leven*. (2) “Vanaf de kindertijd wordt het zelf langzaam opgebouwd ... Het zelfstelsel geeft vorm aan de manier waarop het individu zijn ervaringen filtert en interpreteert; ... Het zelf treedt op als censor en selecteert en wist gegevens uit de informatiestroom.” Het zelf doet dit ook om angst te vermijden. “Filters en censors selecteren en vertekenen informatie.” (3)

Bewustzijnsvernaauwing door hypoactieve en hyperactieve luiheid

Passies van het brein. Waarom zondigen zo verleidelijk is van Magriet Sitskoorn citeert en duidt Wendy Wasserstein. Ze schreef een boek over sociale luiheid. Ze onderscheidt twee vormen: de eerste, de hypoactieve, iemand ligt liefst in bed, en de tweede, de hyperactieve. Die tweede vorm “Überluiheid” typeert zich door een overdruk, totaal volgepland, maar leeg leven. “Ze leiden ogenschijnlijk een zeer succesvol bedrijf, hebben een fantastische relatie, meerdere kinderen, gaan voortdurend naar het theater, lezen alle kranten, zien de hele wereld en staan nog eens drie uur per dag

in de sportschool waardoor ze appetijtelijk ogen.” (4) (...) “Ieder moment van verveling drukken ze de kop in, want die momenten zouden wel eens kunnen leiden tot nadenken, wat weer zou kunnen leiden tot het gevoel te moeten handelen in een wereld vol onrecht, en dat is iets wat je te allen tijde moet vermijden.” (4) Beide soorten, de hypoactieve en de hyperactieve luiaard, gaan moreel nergens heen, “of ze dat nou liggend in bed doen of terwijl ze in een Porsche met 240 km over de snelweg razen.” (4)

Bewustzijnsvernaauwing door hypercompetitiviteit

Wikipedia: Karen Horney (1885-1952): “Deze individuen verdraaien elke activiteit in een competitie en voelen zich bedreigd als ze zich zien verliezen. Onderzoekers vonden dat mannen en vrouwen die hoog scoren voor het kenmerk van hypercompetitiviteit meer narcistisch zijn en minder psychologisch gezond dan zij die laag scoren voor dit kenmerk. Hypercompetitieve individuen geloven in het algemeen: “winning isn’t everything; it’s the only thing.” (@9)

Bewustzijnsvernaauwing door machtsgevoelens

Passies van het brein: “Er zijn verschillende mechanismen die ervoor zorgen dat we het leed van de andere niet meer zien of niet meer willen zien. Eén ervan is macht, zo blijkt uit onderzoek van Gerben van Kleef van de universiteit van Amsterdam.” (4) “Het is daarom ook niet zo moeilijk te bedenken dat de door macht verminderde empathie onze wil om sociaal betrokken te handelen reduceert en ons sociaal luier maakt.” We raken blind, of liever gezegd gevoellozer voor het leed van anderen en hebben, op een enkele filantroop na, minder zin om ons geld en onze energie aan andermans problemen te besteden als we ons sociaal machtiger voelen dan zij.” (4)

Bewustzijnsvernaauwing in het onderwijs

Het onderwijs waardeert een hoog IQ maar verwaarloost de emotionele intelligentie. De New Yorkse journalist Daniel Goleman onderstreept het belang om gevoelens bij onszelf en anderen te leren herkennen. Hij schrijft dat het IQ maar voor een 20% bijdraagt tot de factoren die naar succes en geluk leiden. “..., toch fixeren onze scholen en onze cultuur zich op academische vaardigheden en negeren ze emotionele intelligentie, ... Net zo goed als wiskunde of lezen is het gevoelsleven een terrein waar we meer of minder goed mee overweg kunnen en dat een unieke reeks vaardigheden vereist. En hoe behendig iemand in die vaardigheden is, is van cruciaal belang om te begrijpen waarom de ene persoon in het leven tot zijn recht komt, terwijl een ander, die even intelligent is, op een dood spoor belandt ...” (5)

Howard Gardner somt in zijn boek *Frames of Mind* andere vormen van intelligentie op dan IQ. Belangrijk zijn ook interpersoonlijke intelligentie en intrapersoonlijke intelligentie.

Bewustzijnsvernaauwing door “bourage de crâne” en dril

Dril voert het prestatievermogen op maar houdt ook de aandacht gevangen. Sipke Van Der Land somt in haar boek *De hersenspoelers* de hersenspoelingstechnieken op. Ze wijken maar weinig af van de omstandigheden waaronder studenten leven: Tijdsnood, beloning en straf, overspoelen met informatie, isolement, weinig slaap, weinig en/of ander eten. Herman H. Somers beschrijft in zijn boek *Geheim en Wijsheid der Jezuieten* hoe deze orde haar mensen opleidt: “bourage de crâne”, censuur en dril.

Bewustzijnsvernaauwing door gemeenschappelijke

“frames of mind”

Howard Gardner schreef het boek *Frames of Mind*. Iemand schikt zijn denken in meer of mindere mate naar de normen van de groep. Erving Goffman ontwikkelde het concept “frame”, een gemeenschappelijke definitie van een situatie. “Iedere frame bepaalt de scheidslijn tussen een beperkt aandachtsgebied, waarbinnen relevante schema’s de aandacht opeisen, en een weids, veronachtzaamd en irrelevant terrein.”

Emotionele Intelligentie van Daniel Goleman: “Deze selectieve aandacht is meestal nuttig, maar het vermogen om informatie buiten het frame te houden, kan ook inzet worden van een complot dat geborgenheid koopt ten koste van de waarheid. Deze complotten creëren lacunes. Ze verdraaien de maatschappelijke werkelijkheid om onaangename informatie te onderdrukken.” (5)

Bewustzijnsvernaauwing door massageest

Wikipedia: De Franse arts Gustave Le Bon (1841-1931) publiceerde in 1895 *La Psychologie des Foules* (De Psychologie der Massa’s). Le Bon beschreef hierin dat een individu in de massa zijn kritische vermogens verliest en zich dan affectief, en vaak ook primitief – barbaars, gedraagt. In massa is het individu lichtgelovig en vatbaar voor propaganda en massapsychoses. Dat heeft tot gevolg dat de massa vaak blind achter een leider aanloopt. Dit verschijnsel zou ook een verklaring zijn voor de populariteit van populistische partijen en demagogen en voor het optreden van volksgerechten en lynchpartijen. Le Bon zag drie mechanismes die groepsgeest bewerkstelligen: anonimiteit, besmetting en suggestibiliteit. In een massa accepteert men suggestie eerder als waar. Zo is de massa gemakkelijker te leiden door haar een vijandsbeeld voor te houden dan door een logische gedachte uiteen te zetten. (@10)

Bewustzijnsvernaauwing door de kastenmaatschappij

Alain de Botton schrijft in *Religie voor atheïsten*: “In onze reusachtige steden leven we vaak in stamverband, gevangen in opleiding, sociale status en beroep gebaseerde getto’s, wat ertoe kan leiden dat we de rest van de mensheid als een vijand gaan zien, in plaats van als een sympathiek collectief waarvan we graag zouden deel uitmaken.” (6)

Bewustzijnsvernaauwing door populisme

“This very expensive global warming bullshit has to stop. Our planet is freezing, record low temps, and our global warming scientists are stuck in ice” ... “Where the hell is global warming when you need it?” Donald Trump.

Bewustzijnsvernaauwing door trauma

Stilgezwegen! Het verzet in WO II (in Vlaanderen). Volgens historicus Dany Neudt mag ook het traumatiserende effect van de oorlog niet onderschat worden. “In veel families werd er niet meer gesproken over dat verleden. Men probeerde dat leed alleen te verwerken, in stilte. Dat is vaak niet gelukt, daarvan getuigen de vele zelfmoorden bij verzetslui na de oorlog.” (@11)

Bewustzijnsvernaauwing door honger

“Je blik vernauwt, je bent alleen nog bezig met het in leven houden van je gezin”: dit doet hongersnood met een bevolking. Niet alleen de gezondheid van de Palestijnse bevolking, ook de samenleving als een geheel staat op het spel door de hongersnood in de Gazastrook. Dat zegt Thea Hilhorst, hoogleraar Humanitaire Studies, nadat de Verenigde Naties een rapport hebben gepubliceerd over de ernstige voedselcrisis in Gaza. “U en ik zouden in zo'n situatie ook vechten tijdens een voedselbedeling.” VRT NWS, 19/03/2024, Ann Willems. (@12)

Bewustzijnsvernaauwing voor geluk

“Ich verlang in Grunde gar keine Weisheit. Ich bin so ein Naturmensch der sich mit Schlaf, Speise un Trank begnügt und wenn es ja sein könnte dass ich mir ein schönes Weibchen fange.”

Papageno (@13)

“Ik verlang in de grond helemaal geen wijsheid. Ik ben zo een natuurmens die met slaap, spijs en drank genoeg neemt en als ja het zou kunnen dat ik voor mij een schoon wijfje kon vangen.”

Papageno

Uit de opera-comique *Die Zauberflöte* van Wolfgang Amadeus Mozart naar een libretto van Emanuel Schikaneder. 1791

Emanuel Schikaneder als de eerste die de rol van Papageno vertolkte.
(@13)

- (1): Het hart van de mens. Onze geneigdheid tot goed en kwaad. Erich Fromm.
- (2): De Onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinninging.
- (3): Liegen om te Leven. De strategie van het zelfbedrog. Daniël Goleman.
- (4): Passies van het brein. Waarom zondigen zo verleidelijk is. Magriet Sitskoorn.
- (5): Emotionele Intelligentie. Emoties als sleutel tot succes. Daniël Goleman.
- (6): Religie voor atheïsten. Een heidense gebruikersgids. Alain de Botton.

(@1): nl.wikipedia.org/wiki/Filterbubbel

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Negationisme

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Escapisme

(@4): www.dewereldmorgen.be/artikel/2024/04/25/apocalypsofie-over-recycling-groene-groei-en-andere-gevaarlijke-fantasieen-2/

(@5): www.rtlnieuws.nl/editienl/artikel/2578651/overbevolking-het-probleem

(@6): www.mo.be/recensie/nee-we-zijn-niet-met-te-veel

(@7): via.ritzau.dk/pressemeddelelse/14228976/greenpeace-condemns-trump-intention-to-withdraw-us-from-paris-agreement?publisherId=13561876&lang=da

(@8): www.poemhunter.com/poem/nothing-like-leather

(@9): en.wikipedia.org/wiki/Competition

(@10): nl.wikipedia.org/wiki/Gustave_Le_Bon,14/12/2012

(@11): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/05/05/waarom-het-verzet-vergeten-werd-het-verzet-kwam-als-winnaar-uit/

(@12): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/19/thea-hilhorst-hongersnood-gaza/

(@13): nl.wikipedia.org/wiki/Die_Zauberfl%C3%B6te

B

BEWUSTZIJNSVERNAUWING, ONTKENNING EN CENSUUR

§8 Censuur

Politiek en commercieel

“We kunnen de zon net zo min als de dood strak aankijken.”

Maxime 26

Uit Maximen. La Rochefoucauld

(1)

Zelfcensuur

“Lijden van de Palestijnen komt niet aan bod in Israëlische pers, het is een vorm van zelfcensuur.” Een anonieme Israëlische journalist: “Het Israëlische publiek is nog niet klaar om om te gaan met het lijden van de Palestijnen. We zijn nog zo bezig met het trauma van 7/10/2023.” VRT NWS, 18/03/2024: “De pers en de media zijn behoorlijk vrij in Israël. Het is een vorm van zelfcensuur. ... United we stand. ... Kritische journalistenzeggen tegen Israëlische journalisten jullie doen jullie werk niet goed. Jullie zijn eerst Israëli en dan pas journalist.” (@1)

Politieke Censuur

Vooraleer het verbod op negationistische publicaties bestond schrijft John Stuart Mill in *On Liberty* (1859): “Als men weigert naar een opvatting te luisteren, omdat men ervan overtuigd is dat zij niet waar is, betekent dat men de eigen zekerheid gelijk stelt met absolute zekerheid. Elk stilleggen van een discussie is een aanmatiging van onfeilbaarheid.”

Nazi-Duitsland Censuur

Het Hart van de Duisternis van Jan De Laender: “De anti-Joodse wetten volgden een stap voor stap programma dat de Joden geleidelijk meer en meer isoleerde, en hen tenslotte onzichtbaar maakte.” (2) Alle niet-Arische staatsambtenaren werden ontslagen. Aan alle scholen en universiteiten werd een numerus clausus voor Joden ingevoerd. Ze konden geen Duitse staatsburgers meer zijn, mochten niet meer huwen met Ariërs, mochten niet meer deelnemen aan de verkiezingen, mochten een hele reeks beroepen niet meer uitoefenen, mochten geen handel meer drijven. Ze mochten geen voertuigen meer besturen, mochten het openbaar vervoer niet meer gebruiken, mochten niet meer telefoneren.

Rusland Censuur

BBC Russian, By Amalia Zatari, 19/11/2023: “New censorship laws were introduced shortly after the Russian invasion of Ukraine in February 2022. Since then, Korobkova has spent most of her free time online, often reporting people for “discrediting the Russian army” - an offence that carries a fine of up to 50,000

roubles (\$560; £450) or up to five years' imprisonment if it is committed more than twice.” (@2)

“Kort na de Russische invasie van Oekraïne in februari 2022 werden nieuwe censuurwetten ingevoerd. Sindsdien heeft Korobkova het grootste deel van haar vrije tijd online doorgebracht, waarbij ze vaak mensen aangeeft voor “het in diskrediet brengen van het Russische leger” - een overtreding waarop een boete staat van maximaal 50.000 roebel (\$ 560; £ 450) of tot vijf jaar gevangenisstraf als het meer dan twee keer wordt gepleegd.

De Islamitische wereld Censuur

Paus Benedictus XVI citeerde in een lezing die hij gaf op 12 september 2006 aan de universiteit van Regensburg zinnen uit een betoog van eind 14de eeuw van de Byzantijnse keizer Manuel II Palaeologus in een dialoog met “een geleerde Pers”: “Laat mij zien wat Mohammed voor nieuws heeft gebracht, en je zult er slechts slechte en onmenselijke dingen vinden, zoals zijn gebod om het geloof dat hij predikte te verspreiden met het zwaard.” (@3)
(Wikipedia) Onmiddellijk kwam hij onder kritiek hier en onder diplomatiek vuurwerk van Turkije, Marokko, Irak, Saoedi-Arabië en Maleisië.

De V.S. Censuur

In de oorlog met Irak zakte het niveau van de vrije Amerikaanse pers tot dat van een propagandistische staatszender. Ook het privaat eigendom van de pers was geen garantie voor de vrije nieuwsgaring.

Ingebedde journalistiek

Wikipedia: “the practice of attaching war correspondents to military units involved in armed conflicts ... it first came to be used in the media coverage of the 2003 invasion of Iraq. The practice has been criticized as being part of a propaganda campaign whereby embedded journalists accompanied the invading forces as cheerleaders and media relations representatives.” (@4)

Wikipedia: “de praktijk om oorlogscorrespondenten te koppelen aan militaire eenheden die betrokken zijn bij gewapende conflicten ... het werd voor het eerst gebruikt in de mediaverslaggeving over de invasie van Irak in 2003. De praktijk is bekritiseerd als onderdeel van een propagandacampagne waarbij embedded journalisten de binnenvallende troepen vergezelden als cheerleaders en vertegenwoordigers van mediacontacten.”

De verbanning van Associated Press

The Guardian, 14/02/2025: “The White House has announced that it is indefinitely blocking Associated Press journalists from accessing the Oval Office and Air Force One amid a growing standoff between Donald Trump’s administration and the news agency over the Gulf of Mexico’s name. (@5)

The Guardian, 14-02-2025: "Het Witte Huis heeft aangekondigd dat het Associated Press-journalisten onbepaalde tijd blokkeert om toegang te krijgen tot het Oval Office en Air Force One, te midden van een groeiende patstelling tussen de regering-Donald Trump en het persbureau over de naam van de Golf van Mexico.

Het lot van de *The Washington Post*

Le Monde, 27/02/2025, *The Washington Post* will no longer run views opposed to "personal liberties and free markets" on its opinion pages, owner Jeff Bezos announced on Wednesday, February 26, the billionaire's latest intervention in the major US paper's editorial operations. (@6)

Le Monde, 27/02/2025, *The Washington Post* zal geen standpunten meer plaatsen die tegen "persoonlijke vrijheden en vrije markten" zijn, zo maakte eigenaar Jeff Bezos woensdag 26 februari bekend, de nieuwste interventie van de miljardair in de redactionele activiteiten van de grote Amerikaanse krant.

De ontwikkelingslanden Censuur

VRT NWS, 25/07/2022: In 2017 werd Jane Goodall in een gesprek met klimaatforum Climate One opnieuw gevraagd naar haar standpunten omtrent de wereldbevolking. "Daar gaf ze toe dat het lange tijd "politiek incorrect" was om over het thema te beginnen. Goodall legde uit dat het naar haar vernoemde instituut in verschillende ontwikkelingslanden 'family planning'-programma's had lopen waarbij gezinnen begeleid worden om minder kinderen te krijgen. "Omdat het zo politiek incorrect was, noemde ik het 'vrijwillige populatie optimalisatie'", aldus de biologe." (@7)

China Censuur

The Great Firewall in China, Amnesty International: "... het meest verfijnde en omvangrijke censuur- en surveillancesysteem ter wereld. Het blokkeert onder meer verbindingen met buitenlandse websites zoals Facebook, Twitter, Google en Instagram. Ook de websites van bijvoorbeeld de *New York Times* en Amnesty International zijn niet bereikbaar vanuit China. De Chinese internetautoriteiten kunnen naar eigen inzicht inhoud blokkeren en verwijderen, en aanzet geven tot vervolging van auteurs. Het is zelfs meermaals voorgekomen dat het internet in bepaalde regio's compleet is afgesloten om verspreiding van ongewenste informatie te voorkomen. Overige diensten, zoals WhatsApp en VPN (waarmee de censuur te omzeilen is), worden regelmatig zonder opgaaf van reden geblokkeerd." (@8)

Groot-Brittannië Censuur

Wikipedia: In juli 2025 verbood het Verenigd Koninkrijk Palestine Action als terroristische organisatie. ... Op 6 september werden 890 mensen gearresteerd tijdens een demonstratie tegen het verbod op Palestine Action. ... Andere protesten waren ook het onderwerp van juridische repressie, waaronder de Just Stop Oil-protesten tegen klimaatverandering in 2024, waarna demonstranten tot vijf jaar gevangenisstraf kregen. (@9)

By Matt Brown (@10) (@11)
Het weggeschrobde kunstwerk van Banksy.
Royal Courts Of Justice. London
by street artist Banksy
The mural on 8 September 2025

Een "spookachtige" afbeelding van de gedeeltelijk verwijderde muurschildering bleef op 11 september 2025. (@12)

Commerciële Censuur

VRT NWS 15/10/2023: “Shadowbanning is het onzichtbaar maken van je inhoud voor anderen, zonder dat je er zelf van op de hoogte wordt gesteld. “We vergeten dat dit beursgenoteerde beursbedrijven zijn, waar geld de grootste rol speelt”, zegt sociale media onderzoeker Nathalie Van Raemdonck (Vrije Universiteit Brussel). (@9)

“Verschillende organisaties vrezen voor een genocide van de Palestijnen in Gaza. Ik ben er zelf ook al geweest om de humanitaire crisis daar vast te leggen. Net daarom wil ik zoveel

mogelijk sensibiliseren rond de schrijnende situatie daar...” “Ik merkte plots dat mijn bereik op sociale media volledig kelderde nadat ik informatie was begonnen te delen over wat nu en al decennialang in Gaza gebeurt”, zegt Thomas Maddens.

Net zoals vele anderen, deelt de 33-jarige Gentenaar al een week lang berichten over het conflict in het Midden-Oosten. Alleen merkt hij sinds enkele dagen dat zijn inhoud aanzienlijk minder gezien wordt door zijn volgers. “Waar ik normaal gezien duizenden views krijg op mijn verhalen, blijft dat nu in veel gevallen slechts in de tientallen”, zegt hij. Op Instagram deelt hij een grafiek van volledig gekelderde cijfers, met als onderschrift: “Ik word gecensureerd op Insta en TikTok. We moeten luid blijven. Blijf delen, blijf opmerkingen achterlaten.”

Censuur en desinformatie

The Mirror, 12/05/2024: “Maar toen ze (Eden Golan, de zangeres voor Israël op het Eurosongfestival 2024) een vertolking van haar nummer Hurricane zong, klonk er boegeroep, rond de Malmö Arena – met EBU (European Broadcasting Union)-bazen die werden beschuldigd van het gebruik van “anti-uitjouw-technologie”, zodat kijkers die thuis keken het gejoel van de menigte niet zouden horen. “Het boegeroep voor Israël in de arena is zwaar”, schreef een fan in de arena op twitter toen ze een clip deelden van Golan die werd uitgejouwd. “Een herinnering dat ze nep juichen voor dat genocidale land op de televisie-uitzendingen #Eurovision”, echode een tweede.” (@13)

De Uitwas van Bewustzijnsvernaauwing en Censuur

Bourage de crâne, hypo- en hyperactieve Luiheid, Ontkenning en Onthouding van kennis, en morele Cocooning vervreemden van de rechtvaardigheidsmoraal. Ze stompen rede en zielssupplement af en hullen de menselijkheid in duisternis.

- (1): Maximen. La Rochefoucauld. Maarten van Buuren.
- (2): Het hart van de duisternis. Psychologie van de menselijke wreedheid. Jan de Laender

(@1): www.vrt.be/vrtnws/nl/kijk/2024/03/18/inge-vrancken-over-pers-israel-over-gaza-arvato-64722533/

(@2): www.bbc.com/news/world-europe-67427422

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Regensburglezing

(@4): en.wikipedia.org/wiki/Embedded_journalism

(@5): www.theguardian.com/us-news/2025/feb/14/white-house-ap-ban-oval-office

(@6): www.lemonde.fr/en/united-states/article/2025/02/27/bezos-announces-restrictions-on-washington-post-opinion-coverage_6738625_133.html

(@7): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/07/25/check-jane-goodall-overbevolking

(@8): www.amnesty.nl/landen/china

(@9): [en.wikipedia.org/wiki/Royal_Courts_of_Justice_\(Banksy_mural\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Courts_of_Justice_(Banksy_mural))

(@10): www.flickr.com/photos/londonmatt/54782793077/, CC BY 4.0,

(@11): commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=174978373

(@12): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/10/15/palestijnse-verhalen-op-instagram

(@13): www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/eurovision-2024-things-you-missed-32789729

DE DYNAMIEK IN DE REGRESSIEVE RUIMTE

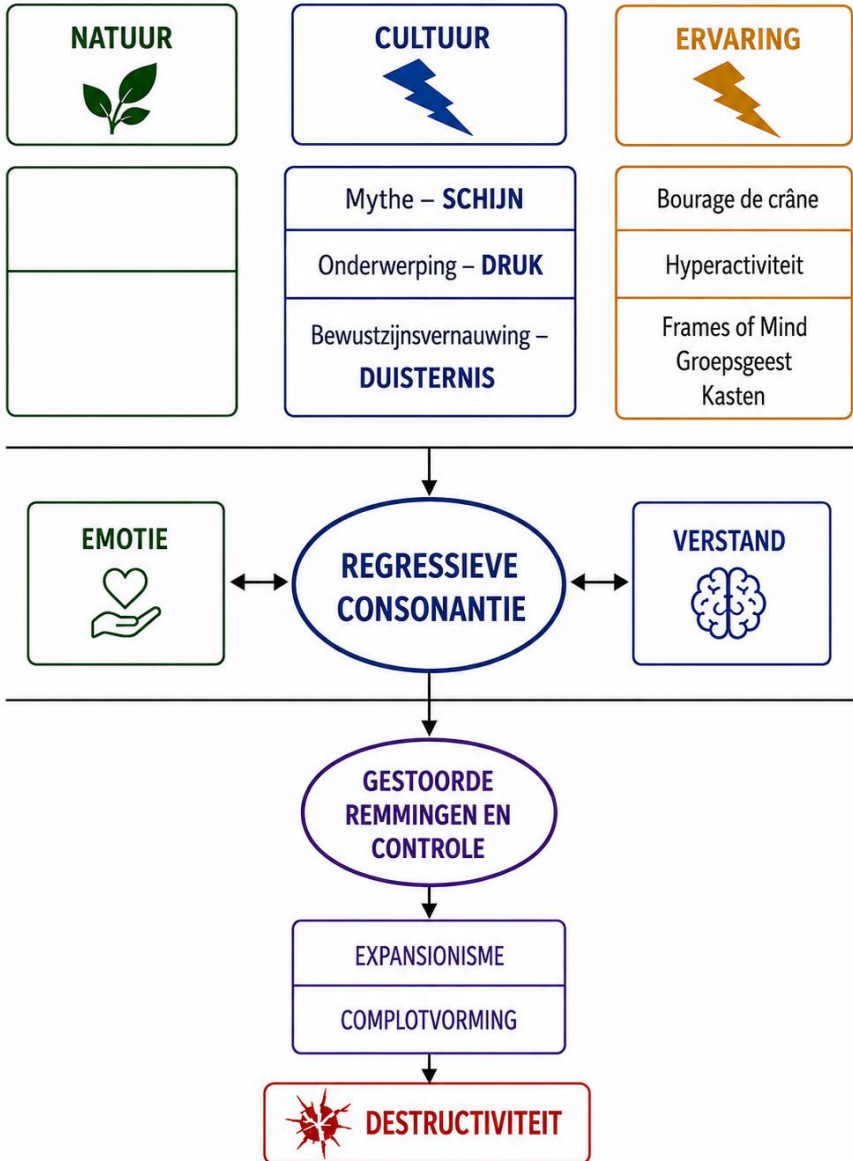
in Ezelsbruggen gevat

The **MOB**, **Mythe** (schijn), **Onderwerping** (druk) en **Bewustzijns-vernauwing** (duisternis) omkaderen de regressieve ruimte. Ze manipuleren emotie en verstand voor comfort en macht maar leiden naar vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit.

In schijn, druk en duisternis leidt manipulatie, het diabállein, naar ver**HARD**ing (**H**umiliërend, **A**utistiformerend, **R**adicaliserend en **D**ociel makend), naar verzuring (**ACID**: **A**ssimilering, **C**onditionering, **I**dentificering met de groep) en naar **BLOCK**age (**B**ourage de crâne, hypo- en hyperactieve en **L**uiheid, **O**ntkenning en **O**nthouding van kennis, morele **C**ocooning) van menselijkheid. De sympathiemoraal en hardvochtige rationaliteit nemen de overhand op de rechtvaardigheidsmoraal. Realpolitik verdringt moraalpolitiek. De dynamiek in de regressieve ruimte vervreemdt en desoriënteert. Ze **MAL**igneert (**M**achtsmisbruik, **A**mour-propre, **L**ist), ze richt de moraal naar meer kinds en dierlijk of naar empathie- en gedachteloosheid, naar kwaadaardigheid.

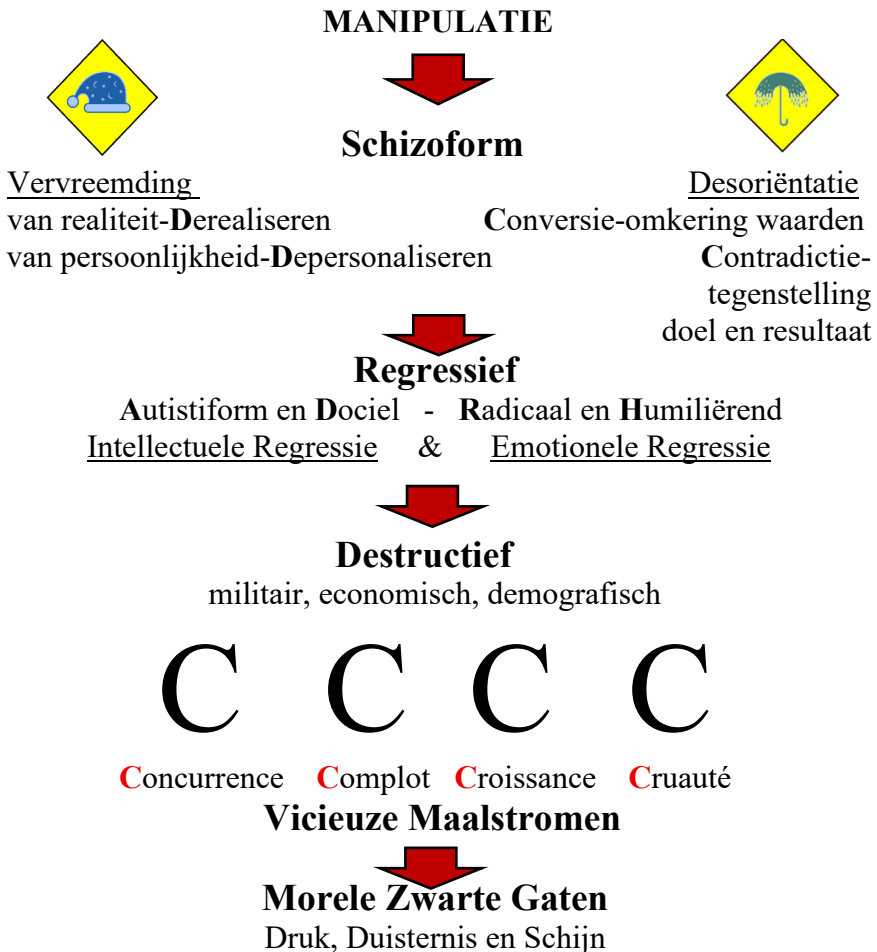

Regressieve Oriëntatie

DE DYNAMIEK IN DE PROGRESSIEVE RUIMTE
In schema

The **MOB**, Mythe, Onderwerping, Bewustzijnsvernaauwing is
een **driedimensionaal kader voor geluk en doeltreffendheid**
met een dynamiek van misleiden en verdrukken
van verstand en emotie

De Zondvloed

EXPANSIEDRANG

Woekeren

§9 De militaire Expansiedrang REGRESSIE EN EXPANSIE

“Oorlog is voor de man wat moederschap voor de vrouw is.”

Benito Mussolini

(@1)

De aanleg voor oorlog

Matt Ridley schrijft, zoals George Williams heeft opgemerkt, dat onze voorkeur voor de moraliteit van de groepsselectie boven de meedogenloosheid van individuele strijd neerkomt op een voorkeur voor genocide boven moord. Bij mieren en termieten speelt oorlog zich af tussen legers en niet tussen individuen. “Naakte molratten, die binnen hun kolonie uiterst harmonieus en sociabel zijn, staan bekend om hun agressiviteit jegens molratten uit andere kolonies. Maar een zwerm spreuwen koestert geen enkele wrok jegens andere zwermen. Er is een wetmatigheid in de evolutie – waarvan ook wij onderhevig zijn – die luidt dat naarmate samenlevingen coöperatiever worden, hun onderlinge oorlogen gewelddadiger worden. We mogen dan tot de meest coöperatieve sociale wezens op aarde behoren, we zijn ook de meest oorlogszuchtige” (1)

Sinds de eerste menselijke bewapening geldt het enorme voordeel van eerst aan te vallen. Een beloning die ons misschien via de

natuurlijke selectie genetisch parten speelt. De agressor leeft voort. De vredelievende mensen delven het onderspit.

De cultuur van oorlog

Ugo Janssens schrijft in zijn boek *De Oude Belgen*: “Moord en doodslag, verkrachting, duellieren, bloedwraak en brandschatting waren in deze primaire Keltische krijgsgemeenschappen gewaardeerde handelingen die maatschappelijk hoog in aanzien stonden.” (2) Hij verwijst naar een onderzoeker J.M.G Van der Dennen die aan de rechtsfaculteit te Groningen studies maakte over het grenzeloos geweld bij de overgrote meerderheid van de natuurvolkeren in de steen- en metaaltijden. Hij ziet als hoofdoorzaak weerwraak, en als tweede oorzaak het geloof in goden en voorvaderen, de zogenoemde monddode “opdrachtgevers”.

MILITARISTISCHE MYTHOLOGIE

VRT NWS, 01/03/2022: In maart 2022 stelt Frans Timmermans, vicevoorzitter Europese Commissie i.v.m. de oorlog in Oekraïne over de Russen: “De mensen die ouder zijn dan 45 en die de traditionele media volgen, krijgen deze leugens voortdurend te horen, ze weten dat het leugens zijn, maar als je dat lang genoeg herhaalt, dan gaan mensen het ook geloven. Ik denk dat Poetin ook zelf voor een deel gelooft wat hij zegt. Dat is ook een onderdeel van het probleem.” (@2)

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

Deuteronomium 20: 10-13: “Wanneer gij een stad nadert om daartegen te strijden, dan zult ge ze de vrede aanbieden. Als zij u dan een vredelievend antwoord geeft en de poort voor u opent, dan zal de gehele bevolking, die zich daar bevindt u tot herendienst verplicht zijn en u dienen. Maar als zij geen vrede met u sluit, doch de strijd met u aanbindt, dan zult gij ze belegeren. En de Here uw God, zal ze in uw macht geven en u zult alle mannelijke inwoners slaan met de scherpte des zwaards. Alleen de vrouwen, de kinderen, het vee en alles wat zich in de stad bevindt, de gehele buit, moogt gij voor uzelf roven.”

In de Noorse mythologie is de mooiste dood die op het slagveld. De gevallenen werden uitverkoren voor het walhalla.

Sura 4.74: ... En wie strijdt op de weg Allah's en dan gedood wordt of overwint, die zullen wij ontzaglijk loon geven.”

1914, de Eerste Wereldoorlog breekt uit. In de hoofdsteden van Europa is er enthousiasme en patriottische opwinding: gezang, gemarcheer, vlaggengezwaaï, bloemen voor de soldaten. De mensen dromen van avontuur, mooie uniformen, eer en onderscheiding. Soldaten zetten hun ambities opzij om een nummer te worden in het leger. In Engeland waar geen dienstplicht is, haasten mannen zich om bij het leger te gaan. (@3)

WO II: Nazipropaganda spreekt optimistisch over een duizendjarig rijk. Soldaten trekken te strijde onder het zingen van opgewekte

Optimisme en Glorificatie

marsliederen. A. Hitler in *Mijn Kamp*: “De angst die onze tijd voelt voor chauvinisme is het teken van zijn impotentie.” “Want de grootste omwentelingen op aarde zouden ondenkbaar geweest zijn, indien haar drijfveren geen fanatieke en zelfs hysterische hartstochten waren geweest maar de burgerlijke deugden rust en orde.”

www.historischnieuwsblad.nl: Het boek “Oorlogsenthouiasme, Europa 1900-1918” van Ewoud Kieft geeft een beeld van “Europese culturele centra aan het begin van de twintigste eeuw, waar veel kunstenaars, intellectuelen, schrijvers en wereldverbeteraars zich afzetten tegen de zelf-genoegzame, materialistische, burgerlijke cultuur van de belle époque. Het rationalisme, de verheerlijking van de wetenschap, en preutse normen van de burgerij zouden haaks staan op het ‘echte leven’ en alle ‘instincten’ van de mens verdringen. Geen zelfbeheersing maar strijd, geen kunstmatige beschaving maar de oerkracht van het leven, daar ging het om. En zo kon het gebeuren dat in 1914 heel wat hoogopgeleide, welgestelde jongeren enthousiast waren dat er eindelijk iets gebeurde, dat er nu echt “geleefd” kon worden, ook al vielen daarbij ontstellend veel doden.” (@3)

“Oorlog verbreedt bijna altijd de horizon van een volk en verheft het,” schreef historicus Alexis de Tocqueville in de negentiende 19^e eeuw. (@4) (EW magazine – Simon Rozendaal, *Alles wordt beter! Nou ja, bijna alles.*) Arthur Conan Doyle legde Sherlock Holmes in 1914 de volgende uitspraak, doelend op de Eerste Wereldoorlog, in de mond: “De zon zal schijnen over een schoner, beter en sterker land als het onweer voorbij is.” (@4)

2022: President Poetin noemt zijn militaire aanval op Oekraïne de bevrijding van Oekraïne.

-De misleide emotie
Radicaliserend

Pessimisme en Denigrering

Achtervolgingswanen in WO II: De Duitsers worden verdrongen door minderwaardige rassen. Censuur verbiedt positieve berichtgeving over de inferieure “negers”, joden, zigeuners, ...

In 2022 valt Rusland Oekraïne aan. President Poetin beweert dat hij Oekraïne moet “denazificeren”. Hij spreekt van een genocide door het Kiev regime.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Mijn Kamp: Zondig zijn “de burgerlijke deugden rust en orde.” Zondig is de sympathie voor joden. Rassenonzuiverheid: “dat het huwelijk van het huidige peil van voortdurende rassenschande opgeheven wordt, en zich weer ontwikkelt tot dat heilige instituut dat bevoegd is om evenbeelden des Heren voor te brengen en niet wanstaltige producten welke het midden houden tussen apen en mensen.”

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

“De man is van nature een krijger.”

www.raamoprusland.nl, Marc Jansen: “In een lang artikel van ongeveer vijfenhalfduizend woorden op de Kremlin-website, getiteld “Over de historische eenheid van Russen en Oekraïners” heeft de Russische president Vladimir Poetin nogmaals uiteengezet wat hij al jaren beweert: namelijk dat Russen en Oekraïners (net als de Belarussen trouwens) ‘één volk, één geheel’ vormen, dat ze zich in ‘één historische en spirituele ruimte’ ophouden.” (@5)

“Alle progressieve oorlogen zijn gerechtvaardigd ... Wat de laatste soort oorlogen betreft, niet alleen verzetten wij Communisten er ons niet tegen, maar wij nemen er ook positief deel aan.” “Politiek is oorlog zonder bloedvergieten, oorlog is politiek met bloedvergieten.” (uit *het Rode Boekje* van Mao)

Dualistisch denken rangschikt de mensen in elkaar uitsluitende groepen: Ariërs versus Joden, gelovigen versus ongelovigen en afvalligen.

““Oorlog is noodzakelijk voor de vooruitgang van de mensheid,” meende componist Igor Stravinsky zelfs nog in de twintigste eeuw.” (@4)

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid en publieke opinie

„Befehl ist Befehl.” Het geloof in de Führer. Soldaten zetten hun ambities opzij om een nummer te worden in het leger.

VERVREEMDING
van de rechtvaardigheidsmoraal

Trends magazine, Marc Devos, 28/10/2024: “Als je landen als Brazilië, India en Turkije ziet deelnemen aan een top gehost door de indringers van Oekraïne, zie je **vijandschap** voor de vrije wereld gepaard gaan met **opportunisme**, beide de collectieve **zwakte** van het Westen blootlegend.” (@6)

Journaliste Marina Ovsyannikova tijdens de inval van de Russische Federatie in Oekraïne: “Russians zombified by propaganda”

www.demorgen.be: “Bijzonder boeiend is dan weer de manier waarop Michel Roquebert de hoofdrolspelers tijdens de Albigenzische kruistocht portretteert. Zo goed als iedereen was wreed, fanatiek, eerzuchtig, schijnheilig, sluw, listig en berekenend.” (@7)

Vervreemd van de humane dotatie en van rechtvaardigheid blijft de primitieve sympathiemoraal over in al haar wreedheid. Over de Albigenzische kruistocht: “Geen wonder dat de “heilige oorlog” al snel op een ordinaire veroveringsveldtocht uitdraaide.” (@7)

DESTRUCTIVITEIT van militair expansionisme

Wikipedia: “Volgens computermodellen zou bij een wereldwijde kernoorlog de mensheid, en zeker de westerse beschaving zoals wij die kennen, uitgeroeid kunnen worden. Als gevolg van de enorme branden zou er zoveel stof in de atmosfeer kunnen komen dat daardoor de atmosfeer zou verduisteren en een paar jaar een nucleaire winter zou heersen.”

“Zelfs als de mensheid niet geheel zou uitsterven, zouden de overlevenden waarschijnlijk in prehistorische omstandigheden moeten voortleven. Het is bovendien zeer onwaarschijnlijk dat zij ooit weer een technologische beschaving zouden kunnen opzetten. Dit omdat de grondstoffen die voor een westerse beschaving onmisbaar zijn, zoals fossiele brandstoffen, metalen, enz. door overexploitatie schaars en moeilijk winbaar zijn geworden.” (@8)

Wikipedia: “In 1949 zei Albert Einstein: "Ik weet niet met welke wapens de Derde Wereldoorlog uitgevochten gaat worden, maar de Vierde Wereldoorlog gaat uitgevochten worden met stokken en stenen.” (@9)

Concurrence, Croissance, Complot, Cruauté Expansionisme en Complot

NOS citeert president Zelinski maart 2022: “Wij komen eerst, jullie zullen als tweede komen, want hoe meer het beest eet, hoe meer hij wil.” Daarmee doelde Zelensky onder meer op NAVO-lidstaten die grenzen aan Rusland. (@10)

De moderne totale oorlog trekt de eigen bevolking mee en valt naast soldaten van de vijand ook hun burgers aan in hun woonst, in scholen, hotels en ziekenhuizen, en verhongert, martelt, desinformeert, hersenspoelt of deporteert ze.

Destructiviteit van militair expansionisme

The Observer Children

“De wereld voert oorlog tegen zijn kinderen in een obscene bespotting van het internationaal recht.” Simon Tisdall

The Guardian 10/02/2024: “..., er wordt geschat dat er nog steeds elke 15 minuten een kind sterft in Gaza, twee moeders per uur. Deze verschrikkingen lokten vorige week een hartstochtelijke protestkreet uit van de Israëliische auteur Gideon Levy. Hij beschuldigde het leger ervan zich over te geven aan een “gewelddadige razernij” en de Israëliische samenleving ervan te weigeren na te denken over de prijs die het uiteindelijk zou kunnen betalen. “Israël is generaties in Gaza aan het uitwissen en zijn soldaten doden kinderen in aantallen die concurreren met de wreedste oorlogen. Dit zal en kan niet worden vergeten. ...” (@11)

Hart van Nederland, 13/02/2024: “Op de Dam in Amsterdam zijn 10 000 kinderschoenen neergezet en zijn de namen en leeftijden voorgelezen van de kind slachtoffers die gevallen zijn tijdens de oorlog in de Gazastrook. Het aantal van 10 000 staat voor het aantal kinderen dat gedood werd door (lucht)aanvallen van het Israëliische leger. Dit heeft volgens de organisator, Stichting Plant een Olijfbom, als doel “tastbaar te maken hoeveel kinderen al vermoord zijn.” (@12)

De illegale ontvoering van duizenden kinderen door Rusland na de invasie van Oekraïne in 2022 is een andere manier om oorlog te voeren tegen de meest kwetsbaren en de vijand te demoraliseren. Kiev heeft bijna 20.000 van de mogelijk 200.000 gevallen gedocumenteerd. “Rusland is actief bezig met het uitwissen van hun Oekraïense identiteit en het toebrengen van ongelooflijke emotionele en psychologische schade”, vertelde de Letse president, Edgar Rinkevics. ... Poetin’s “heropvoedingshandel” van kinderen

Destructiviteit van militair expansionisme

is in feite een oorlogswapen, gericht op het uitwissen van de toekomst van Oekraïne.” (@11)

Al-Fashir

VRT NWS, Trees Vanhoutte, 05/12/2025: “Het lijkt steeds meer op slachthuis... Bloedvlekken zichtbaar tot in de ruimte: strijders slachten op grote schaal burgers af in Soedan... Zes weken na de val van Al-Fashir in Soedan zijn al zeker 60.000 mensen gedood door de Rapid Support Forces. Dat blijkt uit onderzoek dat tijdens een gesloten sessie aan het Lagerhuis in het Verenigd Koninkrijk is voorgesteld. Satellietbeelden tonen grote stapels lichamen in de straten van de stad en een nieuw netwerk aan kuilen, mogelijk bedoeld als massagraven. Van nog eens 150.000 mensen is niet duidelijk waar ze zich bevinden.” (@13)

Oorlogsbuit en Vernederende Vredesvoorwaarden

Zomer 2025, President Poetin gaat voor vrede als Oekraïne 4 provincies afstaat (annexeren), als de Oekraïners demilitariseren (geen NAVO lidmaatschap, beperkingen voor het Oekraïense leger, geen Westerse vredestroepen), als Oekraïners denazificeren (vervanging van de Oekraïense president Zelenski, vervanging van pro-Europese politici door pro-Russische).

Hln.be citeert Premier De Wever begin mei 2025 in ‘Het Rapport van de Wetstraat’. “ Hamas moet volledig van het toneel verdwijnen. Tegelijk moet er een geloofwaardige Palestijnse Autoriteit komen, moet er een akkoord zijn over welk grondgebied naar wie gaat en moet Israël veiligheidsgaranties krijgen”, klonk het toen.” (annexeren, demilitariseren en denazificeren?) (@14)

- (1): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.
(2): De Oude Belgen. Geschiedenis, leefgewoontes, mythe en werkelijkheid van de Keltische stammen. Ugo Janssens. The house of Books.

- (@1): www.citaten.net
(@2): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/01/timmermans/
(@3): ww.historischnieuwsblad.nl/shop/oorlogsenthouiasme/130799403/kopen.html
(@4): www.ewmagazine.nl/opinie/blog/2016/03/vroeger-was-alles-slechter-er-was-overal-oorlog-280800/
(@5): www.raamoprusland.nl/dossiers/geschiedschrijving/1903-poetin-rusland-en-oekraïne-waren-en-blijven-een-geheel
(@6): trends.knack.be/opinie/de-brics-uitdaging-voor-europa/
(@7): www.demorgen.be/tv-cultuur/de-geschiedenis-van-de-katharen-nu-eens-meeslepend-dan-weer-langdradig-en-taai~b949e675/
(@8): nl.wikipedia.org/wiki/Kernoorlog
(@9): nl.wikipedia.org/wiki/Derde_Wereldoorlog
(@10): nos.nl/artikel/2420339-zelensky-dialoog-en-veiligheids garanties-niet-capituleren
(@11): www.theguardian.com/commentisfree/2024/feb/10/the-world-is-waging-war-on-its-children-in-an-obscene-mockery-of-international-law
(@12): www.hartvannederland.nl/regio/amsterdam/10-000-schoenen-op-dam-om-tastbaar-te-maken-hoeveel-kinderen-al-vermoord
(@13): www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/12/05/al-zeker-60-000-mensen-vermoord-in-soedanese-stad-al-fashir/
(@14): www.hln.be/nieuws/de-wever-als-voorwaarden-niet-ervuld-zijn-is-erkenning-palestina-zinloos-en-contraproductief~a7375584/

§10 De economische Expansiedrang
REGRESSIE EN EXPANSIE

“Er is maar weinig nodig om een wijs man gelukkig te maken;
niets kan een gek tevreden stellen;
daarom is bijna iedereen ongelukkig.”

Nagelaten Maxime 39
François de la Rochefoucauld
(1)

Prediker 1:8. Alles is ijdelheid.

“... Alle dingen zijn onuitsprekelijk vermoeiend; het oog wordt niet verzadigd van het zien, en het oor wordt niet vervuld van het horen ...”

4:4-6. “... Ook zag ik, dat al het zwoegen, alsook alle bekwaamheid in het werk, louter na-ijver is van de een op de ander, ook dit is ijdelheid en het najagen van wind. De dwaas slaat zijn armen over elkander en verteert zichzelf. Beter is een handvol rust dan beide vuisten vol zwoegen en najagen van wind.”

In *The Death of Sigmund Freud* beweert Sigmund Freud dat Amerikanen aan dollaria leden. “... not succeeding means civil death to everyone and they have no private resources apart from their profession, no hobby, games, or love or other interests of a cultured person. And success means money.” (2)

ECONOMISCHE MYTHOLOGIE

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

Greenpeace: Het geloof in onbeperkte economische groei en de oneindige beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen heeft veel schade aangericht aan mens en planeet. (@1)

In 1516 schreef Thomas More in zijn *Utopia* over schijngenet. Het zijn zaken die op zichzelf niets aantrekkelijks hebben maar dwars tegen de natuur in de slechte begeerten aanlokken. Ze worden voor het hoogste genot gehouden, de dingen waarvoor men leeft. Hij haalt de overchicke kledij van de rijke klasse aan, het gepronk met adellijke titels, het zich vergapen aan juwelen en goud, het genot van gokken en jagen.

Consumenten associëren het bezit van nutteloze producten met geluk. Hun waar staat voor gezelligheid, erotiek, prestige, ... Een grote wagen met veel pk is aantrekkelijker dan een kleine wagen met weinig verbruik. Wie in een groot huis woont, is te verkiezen. We moeten beter zijn dan de anderen en dat toont zich door materiële grootheid.

“Concurrentie leidt tot doeltreffendheid.” Grondstoffen mogen onbeperkt geëxploiteerd worden. Markten worden “veroverd” op de “concurrentie”. Multinationale bedrijfsvisies geven een nomadische indruk. Ze zijn gericht op exploitatie, expansie en hervestiging. “Op is Op !”

Bedrijfsseminaries en teambuildings- activiteiten vertonen gelijkenissen met religieus radicalisme.

Radicaliserend

Pessimisme en Denigrering

We lijken van alles te kort te hebben. “Stagnatie is achteruitgang.”
“Werklozen en steuntrekkers zijn profiteurs.”

Mensen of producten met dalende opbrengst dienen gedumpt en vervangen te worden door meer winstgevende alternatieven.

Politiek, moraal en waarden passen niet bij commercie. Prijsafspraken zijn immoreel en illegaal.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

“Luiheid is het oorkussen van de duivel.” Grond mag niet braak liggen. “Stilstaan is achteruitgaan.” Alles moet sneller.

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

De uitstoot van CO₂ zal de wereld verbeteren door een aangener klimaat met meer groen. Economisten verzetten zich tegen de cyclische slingerbeweging van de economie. Het moet altijd hoogconjunctuur zijn. De economie moet eeuwig groeien.

Scientias.nl: “Dat de economie moet blijven groeien, is een wetmatigheid die je al op school leert. Zelfs op de website van de Rijksoverheid staat letterlijk: “Economische groei stelt ons in staat om te blijven investeren in bijvoorbeeld gezondheidszorg, onderwijs en maatregelen tegen klimaatverandering. Ook zorgt groei voor meer inkomen, zodat we in de toekomst onze welvaart behouden.” Tenslotte is economische groei eveneens belangrijk om de staatsschuld onder controle te houden. Meer mensen hebben dan werk, ze geven meer geld uit en de belastinginkomsten nemen toe. Bovendien is de overheid minder geld kwijt aan bijvoorbeeld

uitkeringen. Kortom, economische groei: je kunt niet zonder. Zou je denken.” (@2)

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

Overheden zwengelen economische groei aan door het maken van schulden.

VERVREEMDING EN DESORIËNTATIE

Contradictie & Conversie

De zondige mens ziet niets;
Hoe meer hij werkt en draaft,
Door de eigen wil gejaagd,
Hoe meer hij zich verslaaft.

Angelus Silesius (1624-1677) (@3)

Prof Mark Eyskens: “stijgende welvaart doet de behoeften veel meer toenemen dan verminderen, zodat de ontevredenheid toeneemt met de welvaart.” (3)

Andreas Kinninging: “Vanuit romantisch perspectief heeft de Verlichting de wereld vervreemd van haar natuurlijke staat. ... De wereld is er lelijk van geworden en ongezond. De mens is niet meer vrij en wordt er ongelukkig van. ... De begeertes op de troon stellen, leidt tot uitbuiting van de zwakkeren hier en elders, die te lage lonen betaald krijgen; tot de gewetenloze, geld gedreven mishandeling van dieren in de bio-industrie; tot de even gewetenloze vergiftiging van de consument met zoet, vet en ongezond voedsel; ... De steeds verder stijgende productie- en

consumptiecyclus dreigt het klimaat onleefbaar te maken en bedreigt planten- en diersoorten. ...” (4)

DESTRUCTIVITEIT
van economisch expansionisme

Concurrence, Croissance, Complot, Cruauté
Expansionisme en Complot

Druk, Duisternis en Schijn

Concurrentie, Complotvorming en Croissance leiden tot onzekerheid, nood en leed, vervreemding, intimidatie, list, uitbuiting, uitsluiting, burn-out, milieuvervuiling, uitputting van natuurlijke rijkdommen, het sterven van ecosystemen, het verdwijnen van duizenden diersoorten ... Bepaalde wetenschappers zien een nieuw geologisch tijdperk, “het Anthropoceen” die de menselijke soort zelf zal gaan bedreigen. Wikipedia: “Het Anthropoceen is de voorgestelde naam van het tijdperk waarin het Aardse klimaat en de atmosfeer de gevolgen ondervinden van menselijke activiteit.” (@4)

Verspillingen, vervuilingen en leningen door het chronisch financieren van de groei met staatsleningen is een driedubbele destructieve agressie. De hyperactiviteit berooft de volgende generaties van hun financiële vrijheid, verkwist hun grondstoffen en vervuult hun milieu.

In « éléments pour la civilisation européenne »: « L'économie s'est progressivement confondue avec la prédation. La base fondamentale de nos sociétés de consommation, c'est l'exploitation débridée des matières premières et des ressources naturelles »
beweert Serge Latouche pionier van « La Décroissance. » (5)

“De economie is geleidelijk aan verward geraakt met roofbouw. De basis van onze consumptiemaatschappijen is de ongebreidelde exploitatie van grondstoffen en natuurlijke hulpbronnen”, zegt Serge Latouche pionier van “La Décroissance”.

www.charliechaplin.com, Charles Chaplin in “The Great Dictator”:
“Greed has poisoned men’s souls, has barricaded the world with hate, has goose-stepped us into misery and bloodshed. We have developed speed, but we have shut ourselves in. Machinery that gives abundance has left us in want. ...” (@5)

Charles Chaplin in “The Great Dictator”: “Hebzucht heeft de zielen van mensen vergiftigd, de wereld gebarricadeerd met haat, heeft ons in paradepas naar ellende en bloedvergieten gemarcheerd. We hebben snelheid ontwikkeld, maar we hebben onszelf opgesloten. Machines die overvloed geven, hebben ons in de nood achtergelaten. ...”

(1): Maximen. La Rochefocauld.

(2): The Death of Sigmund Freud. Mark Edmundson.

(3): Lessen voor de eenentwintigste eeuw.

(4): De onzichtbare maat. Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinneging

(5): éléments pour la civilisation européenne. N°167 Août-Septembre 2017.

(@1): www.greenpeace.org/belgium/nl/campagnes/klimaat/klimaatrechtvaardigheid

(@2): scientias.nl/waarom-de-economie-moet-blijven-groeien-of-hoeft-dat-niet/

(@3): www.kimbervie.nl/citaten-van-angelus-silesius.htm

(@4): nl.wikipedia.org/wiki/Antropoceen

(@5): www.charliechaplin.com/en/articles/29-The-Final-Speech-from-The-Great-Dictator

§11 De demografische Expansiedrang REGRESSIE EN EXPANSIE

“La première femme du monde est celle qui a fait le plus d’enfants.” Napoleon (1769-1821) (@1)

De belangrijkste vrouw ter wereld is zij die de meeste kinderen heeft voortgebracht.” Napoleon (1769-1821)

Thomas Robert Malthus (1766-1834) zag gevaar in een ongeremde bevolkingstoename. Hij dacht dat iedere toename van beschikbaar voedsel het aantal mensen zou doen toenemen. Alleen gebrek kon de bevolkingsaan groei afremmen. De mensheid zou altijd op de rand van de hongersnood leven.

In latere edities van zijn *Essay on Population* schrijft hij dat een bevolkingstoename door zedelijk zelfbedwang of door verdorvenheid afgezwakt kon worden. Op die manier gaf hij een middel aan om boven het bestaansminimum te leven. Ook drong hij aan op de verschuiving van het huwelijk naar latere leeftijd. Eveneens beval hij aan een waarschuwingsformule in het huwelijksformulier op te nemen dat de vader, en niet de staat, verantwoordelijk was voor de kinderen uit de echtvereniging, en dat de ouders armoede moesten verwachten als ze er teveel kregen.

Zijn visie kon toen geen rekening houden met de fenomenale vooruitgang van de voedselproductie door de ontwikkeling van machines, meststoffen en pesticiden en de daarop volgende intrede van gemakkelijke voorbehoedsmiddelen.

Ondertussen stagneren of dalen de opbrengsten in de visserij, treedt er woestijnvorming op, neemt de vervuiling toe en nemen fossiele brandstoffen af. De chronische bevolkingstoename verarmt de kwaliteit van het leven, vergroot de levensstress, afhankelijkheid en onderworpenheid van de armen en van iedereen, vergroot de kans

op conflicten, verspilling van natuurlijke rijkdommen, milieurampen, ziekten en hongersnood. Ze bedreigt de toekomst van volgende generaties en de natuur in het algemeen.

Kinderen van kroostrijke gezinnen behouden goede kansen op succes vanwege het kindergeld, fiscale voordelen, studiebeurzen en meer. Het sociaal systeem wakkert de demografische agressie aan en de democratie blaast het vuur nog aan. De politieke macht gaat naar de kroostrijkste groepen. Mensen die geen kinderen willen of kunnen hebben, dienen kindergeld te betalen aan zij die wel kinderen hebben.

DEMOGRAFISCHE MYTHOLOGIE

-De misleide emotie
Radicaliserend

Pessimisme en Denigrering

Een Verraad

VRT NWS: “Eén kind is synoniem voor eenzaamheid, twee voor rivaliteit” zegt de Turkse president Erdogan. “Wie voor anticonceptie pleit, doet aan “verraad”.” “Met anticonceptie wil men onze generatie namelijk uitdrogen.” (@2)

Een Ziekte

“Being an only child is a disease in itself” beweerde Stanley Hall (1844-1924). Hij was de eerste voorzitter van de American Psychological Association.

Een Genocide

VRT NWS, 29/06/2020: De wetenschapper, professor Joanne Smith Finley van de Universiteit van Newcastle, noemt in 2020 de verplichte geboortebeperking voor de Oeigoeren in navolging van de verplichte geboortebeperking voor de Chinese bevolking, waar ze aanvankelijk van vrijgesteld waren, dit in combinatie van het stimuleren van immigratie van Chinezen naar hun gebied “genocide”. “Geen shockerende massamoord, maar een trage, pijnlijke, sluipende genocide. Dit zijn directe middelen om de bevolking van de Oeigoeren genetisch te verminderen.” (@3)

Een demografische Winter

VRT NWS 06/01/2022: “De paus sprak over een "demografische winter" en doelde daarmee waarschijnlijk op de dalende geboortecijfers in Italië. "Mensen willen geen kinderen of slechts één en niet meer", zei paus Franciscus.” (@4)

Radicaliserend

Demografisch optimistische Wetenschappers

Sommige demografen tonen dat de aarde 40 miljard mensen kan dragen. Indien juist, hoelang kan deze rooibouw dan duren en met welke schade aan biodiversiteit, levenskwaliteit, menselijkheid, en toekomst, en met welke schade aan natuurlijke rijkdom, milieu en biodiversiteit?

VRT NWS 2023/01/02: “Volgens prognoses van de Verenigde Naties zal India dit jaar China inhalen als land met de meeste inwoners ter wereld. Winand Callewaert, professor emeritus aan de KU Leuven en gespecialiseerd in India, beschouwt die bevolkingsgroei niet als iets negatiefs - integendeel. "Ze is zelfs nodig", vertelt hij in "De wereld vandaag" op Radio 1.” (@5)

Demografisch optimistische Lobby's

De Bond van jonge en grote gezinnen pleit voor kindergeld en kinderen om later de pensioenkassen te spijzen. Kinderen zijn een inkomen, een vorm van pensioensparen.

Demografisch optimistische Godsdiensten

Het katholicisme: “Weest vruchtbaar, wordt talrijk, vervult de aarde, onderwerpt de aarde, heerst over de vissen, ...” Een kind is een geschenk van God.

Demografisch optimistische Politici

President van Turkije, Erdogan: “Drie kinderen staat voor evenwicht en vier voor overvloed”.

Kortrijk, stadsmagazine maart '22, “Recordaantal inwoners in Kortrijk” ... 77.835 ... Ambitie is 8500(0) tegen 2040.” (8500 is het postnummer van Kortrijk)

-De verdrukte emotie Humiliërend

De zondigheid van de mens

Veel godsdiensten hebben negatieve houdingen tegenover seksualiteit die zich niet op voortplanting richt: voorbehoedsmiddelen, zelfbevrediging, prostitutie.

De heilige Augustinus (354-430) (een ex-manichee) verklaarde anticonceptie aanbevolen in het manicheïsme om bevruchting te voorkomen een doodzonde. Sixtus V (1521-1590) beweerde dat anticonceptie een vorm van moord was. ⁽¹⁾ (*Stadshouders van Christus. De schaduwzijde van het Pausdom.* Peter de Rosa)

de leer van Augustinus versus het manicheïsme

“ ... for Augustine reports that Manichaeae ‘Hearers’ could, in contrast to the “Elect” (or “Perfect”), marry or possess a concubine, but were expected to avoid pregnancy. Sex, then, was deliberately detached from procreation.” (@6)

“ ... Augustinus meldt dat manicheïstische “Hoorders” in tegenstelling tot de “Uitverkorenen” (of “Volmaakten”), konden trouwen of een concubine konden bezitten, maar verwacht werden zwangerschap te vermijden. Seks werd dus bewust losgemaakt van de voortplanting.”

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

Een jonge bevolking is goed voor de economie en de ouderenzorg.

CNN, mei 2022, over de familie Prasad, Indische ouders, die een klacht indienen tegen hun zoon omdat hij na jaren huwelijk nog niet voor een kleinkind heeft gezorgd. Ze wijzen op de kosten die ze ooit voor hun zoon maakten en op het gemis die ze nu hebben. “... either give us a grandchild or give us compensation.” (@7)

“... carrying on the family line and caring for elderly parents and in-laws is often seen as a filial duty.” “... het voortzetten van de familielijn en het zorgen voor oudere ouders en schoonfamilie wordt vaak gezien als de plicht van de kinderen.” (@7)

Journalist Tom Van de Weghe voor de VRT 2023/01/17: “China zit op lange termijn met een gigantisch probleem door deze bevolkingskrimp. En dat heeft gevolgen voor de rest van de wereld”... “Het land had veertig jaar lang een overvloed van arbeidskrachten ter beschikking, en dat is de brandstof geweest van de enorme economische groei. Nu moet China blijven groeien met minder brandstof. Automatisering is een oplossing, maar daardoor

zullen de arbeidskosten in China stijgen. Dat zullen wij op termijn ook voelen, met groeivertraging en prijsstijgingen van Chinese producten en grondstoffen.” (@8)

Enkele maanden later

VRT 2023/08/11: “De export van Chinese goederen kromp inderdaad de voorbije maanden. Het land kampt ook met een hoge jeugdwerkloosheid (van zo'n 20 procent) en met deflatie: Chinezen kopen over het algemeen minder dan vroeger waardoor de binnenlandse vraag terugloopt en de prijzen dalen.” (@9)

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

Wet, fiscaliteit en democratie belonen kinderrijke gezinnen en belasten eigenlijk geboortebeperving.

Paus Franciscus: “... En het huwelijk is erop gericht om kinderen te krijgen. Wie geen kinderen wil, kan eigenlijk niet voor de kerk trouwen. Als je bewust geen kinderen hebt, is je kerkelijk huwelijk ongeldig of nietig.” (@4)

VERVREEMDING EN DESORIËNTATIE

« le réarmement démographique »
de demografische herbewapening

Cgt.fr/actualites: Emmanuel Macron défend une « France plus forte par la relance de la natalité », en utilisant un discours guerrier et nataliste, lors de sa conférence de presse du 16 janvier 2024. (@10)

Emmanuel Macron verdedigt “een sterker Frankrijk door de herlancering van de geboortecijfers” met een militant en pro-natalistisch discours tijdens zijn persconferentie op 16 januari 2024.

DESTRUCTIVITEIT

van demografisch expansionisme

“... uncontrolled birth-rates are bound to lead to horribly increased death –rates. It is hard to believe that this simple truth is not understood by those leaders who forbid their followers to use effective contraceptive methods. They express a preference for ‘natural’ methods of population limitation, and a natural method is exactly what they are going to get. It is called starvation.” (@11)

Richard Dawkins in *The Selfish Gene*

“...ongecontroleerde geboortecijfers zullen ongetwijfeld leiden tot vreselijk verhoogde geboortecijfers. Het is moeilijk te geloven dat deze simpele waarheid niet wordt begrepen door die leiders die hun volgelingen verbieden effectieve anticonceptiemethoden te gebruiken. Ze spreken een voorkeur uit voor “natuurlijke” methoden van populatiebeperking, en een natuurlijke methode is precies wat ze gaan krijgen. Het wordt uithongering genoemd.” (@11)

Druk, Duisternis en Schijn

Veel kinderen op de wereld zetten voor een samenleving met een beter pensioen of met lagere consumptieprijzen en ze veroordelen tot kleine stadsappartementjes met gemeenschappelijke WC en badkamer, opgedrongen voeding, meer autoritaire overheid, geestdodende arbeidsconcurrentie, ...

Demografische agressie bedreigt de dieren en de planten. Ze overwoekert, verarmt en vergiftigt de planeet. Ze beschadigt de vrijheid en de leefbaarheid, ondermijnt de ecologische, economische, fysieke en psychologische levenskwaliteit. Ze schiept stress en nood. Ze verhoogt de afhankelijkheid van de burens, van de staat, van de werkgever, van vijandige autoritaire staten.

Volgens Eurostat in 2011 leefde 17.1% van de bevolking in de EU in overbevolkte behuizing met toegenomen risico op de verspreiding van ziekten, gevaren van frustratie en angst, geweld, ziekelijkheid, ...

Bernard Lugan beschrijft de “P-bom” in Afrika. De voorspellingen van een dalend geboortecijfer worden er niet algemeen bevestigd. Met een groeipercentage van 4% verdubbelt de bevolking iedere 20 jaar. In Somalië hebben de vrouwen gemiddeld 6.4 kinderen. In Niger waar ze er gemiddeld 7 hebben, wensen de vrouwen 9 kinderen te hebben en de mannen 11 (“Jeune Afrique”, 28 décembre 2014). Gezien het land dit niet kan voeden, is de enige uitweg de immigratie naar Europa. In Algerije stijgt het geboorte-

cijfer sinds herislamisering van 2.8 in 1990 naar 3.03 in 2008. En de 7 plagen van Egypte krijgen er een achtste bij met een bevolking van 90 miljoen en een geboortecijfer van 3.1.

“Resultaat: niet alleen ruïneert de demografie Afrika, ze bedreigt politieke evenwichten, en ook produceert ze massa’s armen, dus een sociale en politieke bom, want 850 miljoen Afrikanen leven vandaag in armoede, miljoenen onder hen overleven slechts door steun.” (2) (éléments pour la civilisation européenne)

(1): Stadshouders van Christus. De schaduwzijde van het Pausdom. Uitgeverij Arbor. Peter de Rosa
(2): éléments pour la civilisation européenne. N°167 Août-Septembre 2017

(@1): www.citaten.net

(@2): deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2190293 ook AFP.

(@3): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/06/29/china-neemt-draconische-maatregelen-om-bevolkingsgroei-bij-oei

(@4): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/01/06/paus-over-kinderen-honden-en-katten

(@5): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/01/02/india-vanaf-dit-jaar-land-met-meeste-inwoners

(@6): verloren

(@7): edition.cnn.com/2022/05/17/india/indian-couple-sue-grandchild-intl-hnk-scli/index.html

(@8): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/01/17/voor-het-eerst-sinds-de-jaren-60-is-het-bevolkingsaantal-in-chin/

(@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/08/11/biden-noemt-china-tikkende-tijdbom

(@10): www.cgt.fr/actualites/france/egalite-femmehomme/le-rearmement-demographique-un-retour-aux-valeurs-natalistes

(@11): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins?page=2

Verdwaalde Leren

Religieus Dogmatisme
Autoriteit door verbeelding

Recht van de Massa
Autoriteit door conformering

Recht van de Sterkste
Autoriteit door competitie

Wetenschappelijk Reductionisme
Autoriteit door berekening

DWALING EN COMPLOT

Wraken (uitsluiten) en Samenzweren

In zijn boek *Janus – A Summing Up* beschrijft Arthur Koestler hoe iemand volledig onverschillig voor gevaar kan worden. Een individu kan zich genoopt voelen tot het verrichten van heldendaden tot aan het punt van zelfopoffering toe. Maar een individu kan zich ook genoopt voelen tot meedogenloos gedrag tegenover de “vijanden” van de groep. Men wil doden voor de groep en wil er ook voor sterven. De tragedie van de mens wortelt niet in zijn agressie maar in zijn toewijding aan bovenpersoonlijke idealen. Niemand zal ontkennen dat de rol van persoonlijke misdaden uiterst klein is in vergelijking met de enorme mensenmassa’s die werden omgebracht uit onzelfzuchtige trouw aan een god, een koning, een land, of een politiek systeem. Het zich integreren in een groep om er zich mee te identificeren, doet ons afstand nemen van een deel van de eigen persoonlijkheid.

Vervreemding

Het **D**epersonaliseren

“Hitler werd gedragen door het idealisme en de toewijding van mensen zoals ik. Wij, die juist het minst geneigd waren om zelfzuchtig te denken, hebben hem mogelijk gemaakt ...” Albert Speer. (uit *Het Hart van de Duisternis*)

In de vorige eeuw was de anarchistische beweging zich bewust van het gevaar van onderwerping aan een ideologie. Ideologieën waren de uitdrukking van de heersende machtsverhoudingen. In plaats van te kiezen voor een ideologische theorie verkozen ze het principe van de “Theorieloosigheid”.

§12 Het Liberalisme in Regressie

REGRESSIE EN COMPLOT

Leven en laten leven. Mensen respecteren en in hun waardigheid laten, streven naar vrijheid, ontvoogding, de vrije ontwikkeling van individu en staat. Samen met het anarchisme en het pacifisme is het liberalisme een ideologie van vertrouwen, van geloof in mensen. Autoritaire stromingen hebben dit vertrouwen niet en vertrekken van onderdrukking en misleiding (manipulatie). De principes van het liberalisme mogen dan heilig zijn, regressie laat ze ontaarden in complotvorming en destructiviteit.

LIBERALE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

De mens is van nature een redelijk wezen.

De liberale burgerij ontwikkelt een meerwaardigheidscomplex. De sterken hebben het natuurlijk recht de anderen te onderwerpen. Competitie is de beste basis voor doeltreffendheid.

VRT NWS, 05/08/2018: Rijkdom staat voor superieure erfelijkheid, voor genialiteit en werkkraft. Hans Bevers is hoofdeconoom bij Bank Degroof Petercam: “In het algemeen geloven Amerikanen sterk in meritocratie, 60% van de Amerikanen versus 30% van de Europeanen denkt dat de armen rijk kunnen worden als ze maar hard genoeg proberen.” (@1)

“Vrijheid volstaat om welstand en vooruitgang scheppen”.

decorrespondent.nl: In haar boek *Vrij* “wijst politiek filosoof Lea Ypi feilloos de beperkingen van het liberalisme aan: echte vrijheid is voor de rijken en onderdrukking is aan de orde van de dag.”
“..., omdat ze als tienjarig meisje met eigen ogen zag hoe haar geboorteland Albanië in 1990 de weg insloeg van socialistische heilstaat naar liberale democratie met vrijemarktwerking. Het leidde tot een gigantische puinhoop van ontbering en geweld, en tot oude onderdrukking in een nieuw jasje.” (@2)

Radicalisme

Pessimisme en Denigrering

“De keerzijde van die medaille is de teneur dat als je in problemen zit, het vooral je eigen schuld is.” (@1)

Het geloof in het recht van de sterkste als het doeltreffendste voor de mens.

“Het communisme is mooi maar het werkt niet.” Als het liberalisme tot bevrijding heeft geleid, zal het niet voor de grote meerderheid zijn geweest. Het werd eerder een rechtvaardiging van het recht van de sterkste, hiërarchie en onderwerping.

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

Wikipedia: “Het sociaal darwinisme leverde een ideologische rechtvaardiging voor de sociale ongelijkheid die het kapitalisme met zich meebracht had: deze zouden het gevolg zijn van de erfelijke minderwaardigheid van de armen en de erfelijke voortreffelijkheid van de rijkere klassen, die bij een systeem van laisser-faire het best tot uitdrukking zouden komen.” (@3)

Naast adel en geestelijkheid, ontstond de liberale bourgeoisie die op haar beurt privileges naar zich toetrok en neerkeek op arbeiders en arme boeren. De theorie van de survival of the fittest rationaliseerde de wreedheid. Het laisser faire van de sterkste als garantie voor een doeltreffende economie.

www.managementsite.nl: Hans Doorenspleet: “De sterkste heeft een verantwoordelijkheid, die moet de zwakste beschermen. Het recht van de sterkste, dat is echter waar het in onze maatschappij nog steeds om draait. Het is niet zoals vroeger de fysiek sterkste, maar mensen (vooral mannen) die op andere wijze de sterkste zijn. Zij krijgen de mooiste banen, bekleden de mooiste posities, verdienen het meeste geld, hebben aanzien, status.” (@4)

SCHIZIFORM LIBERALISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Het liberalisme wil mensen respecteren en in hun waardigheid laten, streven naar vrijheid, ontvoogding, de vrije ontwikkeling van individu met recht op zingeving en zelfontplooiing. In plaats van ontvoogding en bevrijding komen de mensen in een duale samenleving terecht waar een minderheid over de arme meerderheid heerst en waar ongelijkheid gerechtvaardigd wordt. Soms benaderen de leefomstandigheden deze van de al lang afgeschafte slavernij.

Vervreemding

Depersonaliseren en Derealiseren

Het liberalisme vervreemdt van de menselijkheid. De winnaar waant zich superieur tot een betere klasse (**D**epersonaliseren) en sluit de ogen voor de miserie en de destructiviteit van de vrije en meedogenloze concurrentie (**D**erealiseren).

MALigneren

Het diabállein in de liberale ruimte van schijn, druk en duisternis, leidt naar ver**HARD**ing (**H**umiliërend, **A**utistiformerend, **R**adicaliserend en **D**ociel makend), naar verzuring en **BLOCK**age van menselijkheid.

Ontaard liberalisme **MAL**igneert (**M**achtsmisbruik, **A**mour-propre, **L**ist). Ze richt de moraal naar meer onvolwassenheid en minder menselijkheid of naar empathie- en gedachteloosheid, naar kwaadaardigheid.

LIBERALE DESTRUCTIVITEIT

Nog voor het moderne liberalisme het licht zag, schreef Thomas More (1478-1535) in *Utopia*: “Op mijn woord, al die welvarende staten van tegenwoordig, waar ook ter wereld, wanneer ik ze goed bekijk zie ik er niets anders in, zo waarlijk helpe mij God, dan een samenzwering van de rijken onder elkaar; Zij gooien het op een akkoordje over hun eigen belangen, en dat noemen ze dan het “algemeen belang”. Wat zij met elkaar bekokstoven is in de eerste plaats bedoeld om hun voorrechten, alles wat zij naar zich toe hebben gehaald met hun minderwaardige praktijken, vast te houden en er vooral niets van kwijt te raken. En het andere waarop zij aansturen, is om de arbeid van alle armen zo goedkoop mogelijk te kopen en hen zoveel mogelijk uit te buiten.”

Filosofie 100 Essentiële Denkers, Friedrich Engels (1820-1895):
“Overal barbaarse onverschilligheid, hard egoïsme aan de ene kant, naamloze ellende aan de andere, overal sociale oorlog, elk huis onder beleg, overal wederzijdse plundering onder bescherming van de wet en allemaal zo schaamteloos en zo openlijk beleden dat men ineen krimpt voor de zich openlijk manifesterende consequenties van deze sociale toestand en men er zich alleen maar kan over verbazen dat het hele dwaze weefsel nog aan elkaar hangt.” (1)

NEOLIBERALISME

Het deels mislukken van het liberalisme leidde naar een correctie die monopoly- en kartelvorming bestreed. Het veranderde de destructieve koers van complotten naar economisch expansionisme.

NEOLIBERALE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Denigrering
“Victimbashing”

Langdurige werklozen worden als profiteurs worden neergezet. Dat zwakkere, ongelukkigere of meer rebelse mensen eraf gereden worden of geen goed werk vinden, is een humanitair deficit van een competitieve maatschappij die faalt om aan iedereen een motiverende job en een interessant leven aan bied te bieden.

Optimisme “the moral duty to optimism”

www.dewereldmorgen.be: Miel Dullaert: Het dogma van het neoliberalisme is “the moral duty to optimism”. “Het beste moet nog komen”, schrijft federaal eerste minister Alexander De Croo (Open VLD) als titel van zijn propagandaschrift voor de verkiezingen van 9 juni 2024.” (@5)

In hun hoofdkwartier stellen de Vlaamse Liberalen en Democraten in mei 2014 hun slogans voor. Ze profileren er zich als de “Enige vooruitgangsoptimistische partij”. Ze gaan voor een groei-economie, stelt Gwendolyn Rutten, de partijvoorzitter. Dit is belangrijk voor de betaling van onze pensioenen.

SCHIZOFORM NEOLIBERALISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Grondstoffen, natuur en levensruimte nemen versneld af. Schulden, vervuiling, reglementering, afhankelijkheid en repressie nemen toe. Ook lijkt het dat de macht van kartels en monopolies alleen maar toeneemt in een markt waar groeigerichte bedrijven elkaar voortdurend opslokken om te groeien. Hoe meer economische en demografische groei, hoe minder vrijheid, zelfstandigheid, zingeving en zelfontplooiing, hoe meer regressie en destructiviteit.

NEOLIBERALE DESTRUCTIVITEIT

Waar het klassiek liberalisme op dynamisch economisch evenwicht was afgesteld, verkoos het neoliberalisme het maximaliseren van de welvaart door voortdurende groei. Draaide het klassieke liberalisme uit op complotvorming tegen de minderen, het neoliberalisme benadrukt kortzichtig optimistisch het expansionisme en dreigt de financiële en natuurlijke lasten naar de toekomstige generaties door te schuiven. President George Bush verwierp het Kyoto klimaatakkoord (in 2005 in werking getreden) omdat het meer werkloosheid zou betekenen. Kortzichtige roofbouw op grondstoffen en milieu.

(1): *Filosofie 100 Essentiële Denkers*. Philip Stokes

(@1): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/05/opionie-hans-bevers-wanneer-bezwijkt-amerika-onder-de-verdeeldhe/

(@2): decorrespondent.nl/13941/in-het-liberalisme-zijn-alleen-de-rijken-echt-vrij/2f484212-ebbc-00ed-2880-7ff70bc70fb4

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Sociaal_darwinisme

(@4): www.managementsite.nl/recht-sterkste-2016

(@5): www.dewereldmorgen.be/artikel/2024/04/25/apocalypsografie-over-recycling-groene-groei-en-andere-gevaarlijke-fantasieen-2/Boekrecensie-Miel-Dullaert

§13 Fascistische en fascistoïde Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

“Ich fürchte nicht die Rückkehr der Faschisten in der Maske der Faschisten, sondern die Rückkehr der Faschisten in der Maske der Demokraten.” (@1)

Theodor W. Adorno (1903 – 1969)

“Ik vreesde niet voor de terugkeer van de fascisten in het masker van het fascisme maar voor de terugkeer van de fascisten in het masker van de democraten.”

Het fascisme kiest voor recht en orde. Het vervangt vrijheid door autoritaire ordening, humanisme door ge**HARD**heid, en gelijkwaardigheid door hiërarchie. Na de Tweede Wereldoorlog kreeg het fascisme de wind tegen. “Fascist” was en is nog een scheldwoord. Toch slaagde het fascisme erin te overleven, vermengde zich met andere stromingen en werd opnieuw een succesvolle tendens in de wereld.

De beweging van Benito Mussolini ligt aan de basis van het begrip fascisme. Typisch zijn het autoritair karakter, het geloof in een natuurlijke hiërarchie van mensen, het geloof in de elite, de fundamentele ongelijkheid, discipline, gehoorzaamheid, nationale eenheid en expansie, het geloof in de superioriteit van ras en natie, strijd lust.

Wikipedia: Stanley Hall geloofde in het Duitse concept van “volk”, een anti-individualistisch en autoritair romanticisme waar het individu in het transcendentaal collectief opgelost wordt. Mensen waren van nature niet-rationeel maar instinct-gedreven, wat een charismatisch leider vereist om hun kudde-instincten te manipuleren voor het welzijn van de maatschappij. (@2)

Fascistische thema's zijn "Eigen volk eerst", de zuiverheid en de superioriteit van een volk, gemeenschap of natie. Wordt fascisme slechts met nationalisme geassocieerd, dan heeft het meerdere fascistoïde sterke en gematigde varianten. Fundamentalisme, seksisme, separatisme, agisme (leeftijds-discriminatie), afkomst-, inkomens- en examen- hiërarchieën, Big Brother technocratieën, ...

FASCISTISCHE EN FASCISTOÏDE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie
Superioriteit, het meerderwaardigheidscomplex

“Het kolonialisme was vaak gebaseerd op de etnocentrische overtuiging dat de moraal en de normen en waarden van de kolonisator superieur waren aan die van gekoloniseerde.”

In 2003 doet George W. Bush volgende uitspraak: “Because we are the greatest people, the greatest nation, and that God may continue to bless America”. De journalisten van de Irak oorlog waren “embedded”, “ingelijfd”. De verslaggevers brengen een positief verhaal. Op televisie zien we het in scène gezette omtrekken van het standbeeld van Saddam Hoessein door een volksmassa.

Fascistoïde Mythes

www.volkskrant.nl: Aartsbisschop Bustras van de Grieks-melkitisch-katholieke kerk: “Israël mag niet langer het concept gebruiken van een beloofd land of een uitverkoren volk, om het bouwen van nieuwe nederzettingen te legitimeren.” (@3)

The Death of Sigmund Freud: Fundamentalism is like tyranny – and like love and liquor – an intoxicant, ...” (1)

Sura 4,34: “De mannen zijn opzichters over de vrouwen voor wat Allah aan de één meer gegeven heeft dan aan de ander en voor wat zij als bijdrage hebben gegeven van hun bezittingen ... Maar zij van wie gij opstandigheid vreest, vermaant haar en vermijdt haar op de rustplaatsen en slaat haar. Maar indien zij u gehoorzaam worden, zoekt dan geen weg om haar te tuchtigen. Allah is waarlijk verheven en groot.”

Historianet, 2/04/2025, Emrah Sütcü: “De *Technocracy Movement* of technocratie is een politieke en sociale beweging in de jaren 1930 en 1940 die de samenleving wil laten leiden door experts in plaats van verkozen politici. Ingenieurs, natuurkundigen en andere wetenschappers zouden beter in staat zijn om de samenleving rationeel en efficiënt te besturen, ...”

Fascistoïde Mythes

Radicaliserend

Pessimisme en Denigrering
Demonisering

Verhalen over Irakese massavernietigingswapens. Verhalen over het verband tussen Al Qaida en het Irakees regime. De termen “illegale strijder”, de “as van het kwade” versterken van het vijandsbeeld.

Umberto Eco bespreekt de noodzaak van een vijandbeeld in “Inventing the enemy” in “... every country needs an enemy, and if it doesn't have one, must invent it.” Hij ziet bij de mens, de maatschappij en de staat, een noodzaak om een vijandbeeld te scheppen teneinde daardoor de eigen identiteit te bevestigen. Zo ziet Eco dat er een soort algemene tevredenheid in de lucht hangt door het perspectief dat er een nieuwe koude oorlog tussen het westen en Rusland zou ontstaan. Dat is een van de grote kansen voor de mens. Door de koude oorlog is er in Europa vijftig jaar vrede geweest en relatieve beheersing van de conflicten in de periferie. Sindsdien zijn de gevaren weer steeds verontrustender geworden. (@4)

In de Koranvertaling van Prof Dr. J.H. Kramers (1891-1951) stond: “Op de dag dat de bazuin geblazen wordt en waarop wij de boosgezinden bijeendrijven, “blauwogig”. (Sura 20, 102) De professor gaf in zijn werk aan dat meerdere interpretaties van de Koran bestaan. Volgens hem gaf hij de meest authentieke weer.

Fascistoïde Mythes

-De verdrukte emotie Humiliërend

De zondigheid van de mens

Over fascisme schreef de Winkler Prins: “Gevoelens als humaniteit, medelijden, scrupules en vredelievendheid werden samen met het begrip mensheid als uitvloeisels van burgerlijke verwekelijking en zelfvoldaanheid in de ban gedaan, ten gunste van heroïsme en fundamentele menselijke ongelijkheid, ...” (2)

-Het misleide verstand Autistiformerend

Rationalisering Hiërarchie

Dualistisch denken deelt de mensen in zich elkaar uitsluitende groepen in: het eigen volk en de anderen, de elite en het volk. Hitler schrijft daarover in *Mijn Kamp*: “Een wereld die de democratische idee van de massa verwerpt en zich tot taak stelt om de aarde te schenken aan het beste volk, dus ook aan de hoogstaande mens, moet logisch verder redenerend, ook binnen dit volk weer volgens hetzelfde aristocratisch beginsel te werk gaan en zorg dragen dat wederom de besten in dat volk de leiding en de grootste invloed krijgen. Daardoor is haar opbouw niet gegrondvest op de gedachte der meerderheid maar op die van de persoonlijkheid.”

Fascistoïde Mythes

Wikipedia: “Het sociaal darwinisme leverde een ideologische rechtvaardiging voor de sociale ongelijkheid die het kapitalisme met zich meegebracht had: deze zouden het gevolg zijn van de erfelijke minderwaardigheid van de armen en de erfelijke voortreffelijkheid van de rijkere klassen, die bij een systeem van *laisser-faire* het best tot uitdrukking zouden komen. Toegepast op volkeren en rassen werd het een rechtvaardiging voor racisme en imperialisme.” (@5)

Rationalisering Zuivering

VRT NWS 17/03/2022 citeert President Vladimir Poetin in zijn televisietoespraak waarin hij uithaalt naar “uitschot en verraders”: “Ik ben overtuigd dat zo’n natuurlijke en noodzakelijke zuivering van de samenleving ons land alleen maar sterker zal maken.”

Adolf Hitler: “dat het huwelijk van het huidige peil van voortdurende rassenschande opgeheven wordt, en zich weer ontwikkelt tot dat heilige instituut dat bevoegd is om evenbeelden des Heren voor te brengen en niet wanstaltige producten welke het midden houden tussen apen en mensen.”

VRT NWS, 17/03/2026: “Filosoof Nathan Cofnas: “Wie diversiteit echt waardeert, zou voorstander moeten zijn van het behoud van raciaal onderscheid. Tussen rassen moeten bepaalde barrières worden opgeworpen, zodat elk ras uitdrukking kan geven aan zijn eigen unieke genie.”

Rationalisering Oorlog

www.ewmagazine.nl: “Oorlog verbreedt bijna altijd de horizon van een volk en verheft het,” schreef historicus Alexis de Tocqueville in de negentiende 19e eeuw. (@7)

Fascistoïde Mythes

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

Rechts gelooft in een sterke staat, in elite, in hiërarchie, in censuur. De groep, het collectief of de natie staat boven het belang van het individu. Wikipedia: “Lager geplaatsten hebben kritiekloos te gehoorzamen aan hun superieuren. Orde, tucht en gehoorzaamheid staan voorop. Superieuren hebben hierdoor een onbeperkte bevoegdheid, maar zijn zelf onvoorwaardelijke gehoorzaamheid verschuldigd aan de leiders die weer boven hen staan.” (@8)

Bewustzijnsvernaauwing en onderwerping

Yang Shuhan, in haar derde jaar filosofie, schrijft dat de universiteit van Renmin haar dreigde te schorsen als ze geen document ondertekende met de belofte niet deel te nemen aan acties die de sociale stabiliteit schaden en met de belofte geen publicaties van een ongepast discours op het internet te plaatsen. Ze beschrijft onder meer het geweld van de politie, haar gedwongen terugkeer naar haar ouders en de enorme druk die haar familie in angst onderdompelde. (3)

Vervreemding

Depersonaliseren en Derealiseren

Zich onderwerpend aan, en zich identificerend met de staat of partij is het fascisme hoogmoedig, wreedaardig, gewetenloos fanatiek voor het ene en apathisch voor het andere.

De Morgen, Frederik De Backer, 3 februari 2025: “Ik lees dat de premier van Groot-Vlaanderen met enige trots spreekt van “het strengste migratiebeleid dat je in Europa kunt voeren”, dat de rechten van wie voor oorlog en vervolging vlucht worden teruggeschroefd, dat die zijn gezin maar moet laten bombarderen, folteren, verkrachten. Benieuwd of de politici die dit beleid onderschrijven, als ooit de Russen binnenvallen, zelf de verleiding op een vliegtuig te stappen zullen weerstaan.” (@9)

Berekening

De Morgen, Frederik De Backer, 3 februari 2025: “Blijkbaar vinden we het belangrijker een goede boekhouder te zijn dan een goede mens, blijkbaar verlangen we edelmoedigheid, deugdzaamheid noch empathie van onze politici. Mensen helpen betekent verlies maken. In de partijfinanciering wordt gelukkig niet gesnoeid: wie anders dan de politicus, immers, zal over ons waken?” (@9)

Desoriëntatie

Meritocratie: een basis voor uiterst rechts

De Groene Amsterdammer, Floris Burgers, 16/11/2024: “In *Seeing Others* (2023), haar meest recent boek, bespreekt Lamont hoe veel laaggeschoolde vakmensen een bron van trots vonden in de nationale identiteit, toen links geen antwoord had op de sociaal-emotionele gevolgen van een meritocratie. Dat zou volgens Lamont het succes van extreemrechts verklaren. Uiterst rechtse partijen steken hun anti-migratiestandpunten in een nationalistisch jasje – ‘America first’, ‘Vlaams Belang’ en ‘de Nederlander weer op één’ – en die jas biedt bescherming tegen de harde boodschap van een meritocratische maatschappij die mensen met een minder goede sociaaleconomische positie het gevoel geeft dat er op hen wordt neergekeken.” (@10)

Desoriëntatie

Vrouwenonderdrukking

Ondervraagde islamitische vrouwen verdedigen dikwijls het hen onderdrukkende systeem. Ze doen mee met de cultuur van hun ouders, de autoriteiten en de maastroom. Of speelt hier Leon Festinger's cognitieve dissonantie reductie, of het Stockholm-syndroom? Na langdurige traumatische ervaring past het slachtoffer zijn houding aan en gaat positief denken over de motieven van de dader.

Contradictie
tegenstelling doel en resultaat

Het fascistisch streven naar recht en orde mondt uit in machtsmisbruik en wreedheid. Het individu identificeert zich met de macht van de staat maar wordt daardoor steeds machtelozer. Soms kan hij zijn toevlucht nemen tot wat Erich Fromm “compenserend geweld” noemt. “Het Colosseum in Rome, waar duizenden impotente (machteloze) mensen kwamen kijken hoe hun medemensen door wilde dieren werden verscheurd of elkaar afmaakten, is het monument bij uitstek van het sadisme.” (4)

Desoriëntatie

Conversie

omkering van humanistische waarden

“In the Futurist manifesto of 1909, Filippo Marinetti, the movement’s posterboy, articulated the emotional fascism from which political fascism stems: ‘[O]ur hearts are not in the least tired. For they are nourished by fire, hatred and speed!’ (@11)

“In het Futurist manifesto van 1909 verwoordde Filippo Marinetti, de posterboy van de beweging, het emotionele fascisme waaruit het politieke fascisme voortkomt: “Onze harten zijn niet in het minst vermoeid. Want zij worden gevoed door vuur, haat en snelheid!”

“Might is Right!”

“... the sight of weakness brings out the jackboot in the fascist mind, which then blames the victim for encouraging the kick. Fascism not only promotes violence but relishes it, viscerally so. It cherishes audacity, bravado and *superbia*, promotes charismatic leaders, demagogues and “strong men”, and seeks to flood or control the media.”

“... de aanblik van zwakte brengt de kaplaars in de fascistische geest naar boven, die vervolgens het slachtoffer de schuld geeft van het aanmoedigen van de schop. Fascisme bevordert niet alleen geweld, maar geniet er ook van, vanuit de onderbuik dus. Het koestert durf, bravoure en trots, promoot charismatische leiders, demagogen en “sterke mannen”, en probeert de media te overspoelen of te controleren.” (@11)

FASCISTOÏDE DESTRUCTIVITEIT

MALigneren

Oorlogsexpansie, genocide, onderdrukking, deportatie, (de)classeren van mensen. De militaire veroveringen door Islamitische Staat, het veroveren van Oekraïense en Congolese grond. De Holocaust: de Jodenvervolging en genocide door de nazi's met 5 à 6 miljoen slachtoffers tijdens de tweede Wereldoorlog. De Nakba, de deportatie van de Palestijnen met bijhorend mensonwaardig regime in van de grootste getto's ooit. Na de revanchistische terreur van Hamas het ombrengen van tienduizenden mensen in Gaza opgesloten. Het in heropvoedingskampen plaatsen van de Oeigoeren, het organiseren van buitenlandse staatsgrepen, het willen annexeren van land, het sanctioneren van de medewerkers van het ICC, het Internationaal Strafhof "voor het vervolgen van personen die verdacht worden van genocide, misdaden tegen de menselijkheid of oorlogsmisdaden" (@12) ... (Wikipedia)

- (1): The Death of Sigmund Freud. Mark Edmundson
- (2): Speciale editie voor intekenaren Winkler Prins encyclopedie 8ste druk
- (3): Le Figaro Enquêtes – hors-série 13H – Faut-il avoir peur de la Chine ?
- (4): Het hart van de mens. Erich Fromm

- (@1): quotes.thefamouspeople.com/theodor-w-adorno-2996.php
- (@2): en.wikipedia.org/wiki/G._Stanley_Hall 2013
- (@3): www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/1037931/2010/10/24
- (@4): www.dagelijksestandaard.nl/2014/03/een-gezamenlijk-vijandbeeld-als-bindmiddel
- (@5): nl.wikipedia.org/wiki/Sociaal_darwinisme
- (@6): www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/03/17/filosoof-nathan-cofnas-portret-rassenrealisme-aanstelling-ugent
- (@7): www.ewmagazine.nl/opinie/blog/2016/03/vroeger-was-alles-slechter-er-was-overal-oorlog-280800/
- (@8): nl.wikipedia.org/wiki/Fascisme 2013
- (@9) : www.demorgen.be/meningen/blijkbaar-vinden-we-het-belangrijker-een-goede-boekhouder-te-zijn-dan-een-goede-mens~bb8d2e9c/
- (@10): www.groene.nl/artikel/met-moraalpolitiek-kan-links-weer-een-brede-volksbeweging-worden
- (@11): aeon.co/essays/the-macho-violent-culture-of-italian-fascism-was-prophetic
- (@12): nl.wikipedia.org/wiki/Internationaal_Strafhof

§14 Het Communisme in Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

Het communisme richtte zich tegen de schrijnende economische uitbuiting van een meedogenloos kapitalistisch systeem. Egalitarisme maakt deel uit van ons instinct en is een waardevolle kracht maar regressie kan het aanwakkeren tot pathologische vormen.

Matt Ridley schrijft in *De oorsprong van de moraal*: “Particulier bezit levert niet alleen aanzien en prestige op maar ook jaloezie en uitbanning. ⁽¹⁾ De anarchist Pierre-Joseph Proudhon stelde: “Eigendom is diefstal.” Met de linkse aanval tegen het kapitalisme werd wel een nog fundamenteeler instinct of vergeten of bestreden: de zelfzucht. We hebben het allemaal en het is sterk. Egoïsme heeft ook een positieve lading en de cultuur die dit negeert, zal falen.

“Geef iemand het permanente bezit van kale rotsen en hij zal er een tuin van maken; verpacht hem de tuin voor negen jaar en hij zal er een woestijn van maken ... De magie van eigendom verandert zand in goud. Arthur Young, *Travels*, 1787.” ⁽¹⁾

COMMUNISTISCHE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

“In het communisme zijn geen werklozen.” Propaganda schetst een beeld van de eigen welstand waaraan arbeiders en boeren in burgerlijke landen niet kunnen van dromen.

Pessimisme en Denigrering

“De vrijheid (liberalisme) verdrukt het volk”. De achtervolgingswaan: Stalin spreekt van de “vijanden van het volk”. Mao spreekt van “reactionairen”.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Het privaat bezit van productiecapaciteit mag niet.

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

De Marxistische theorie voor het verbod op het privaat bezit van productiemiddelen. Dualistisch denken: Dissidenten belanden in psychiatrische instellingen.

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

De overheid verdrukt het autonoom denken met indoctrinatie en brainwashing. Alan Bullock citeert in zijn boek *Hitler en Stalin. Parallele levens* Pjatakov, een lid van het centraal comité ten tijden van Lenin: “Een echte Bolsjewiek heeft zijn persoonlijkheid ondergeschikt gemaakt aan de collectiviteit van de partij ... Om één te worden met deze partij moet hij er geheel in opgaan, zijn eigen persoonlijkheid opgeven zodat er geen deeltje meer is dat niet tot de partij behoort.” (2)

SCHIZOFORM COMMUNISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Communisme leidt niet naar gelijkheid maar omgekeerd naar heersers die privileges en macht hebben ten koste van de onderdrukte meerderheid. *Filosofie 100 Essentiële Denkers*, Philip Stokes: Vladimir Iljitsj Lenin vond dat de revolutie een elitekader nodig had van intellectuelen en politiek bewuste ideologen die het proletariaat moest leiden. (3)

Een kastenmaatschappij dus. De grote Winkler Prins Encyclopedie stelt dat Marx en Engels, en zeker tot 1918 ook Lenin altijd verkondigden dat het communisme zich zou kenmerken door het afsterven van de staat. Zelden was er een meer staatsgeleid politiek systeem.

COMMUNISTISCHE DESTRUCTIVITEIT

MALigneren

De economie werd ten gronde gericht. “De loontrekkers veinsden te werken en de Staat veinsde te betalen.” Oorlogen, werkkampen, psychiatrische instellingen voor dissidenten, heropvoeding, indoctrinatie, censuur, de vergiftiging van het milieu.

- (1): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.
- (2): Hitler en Stalin. Parallele levens. Alan Bullock.
- (3): Filosofie 100 Essentiële Denkers. Philip Stokes.

§15 Syndicale en socialistische Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

SCHIZOFORM SOCIALISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

De Wig
de dubbele Moraal

Wie lage lonen betaalt, is harteloos maar men wil wel even harteloos de laagste prijs voor zijn aankopen. Over deze dubbele persoonlijkheid spreekt ook Margaret Thatcher in haar memoires: “... British Steel zou graag cokes importeren om haar staal meer concurrerend te maken. Maar de National Union of Mineworkers is daar tegen en zegt: “Koop onze eigen cokes, ook al zijn die duurder.” Maar dan moeten British Leyland en de andere autofabrikanten de klant vragen: “Koop alstublieft onze auto’s, ook

Desoriëntatie

al zijn die duurder.” Maar ze zijn allemaal klanten en als klanten willen we kunnen kiezen ... Er is sprake van een gebroken circuit.”

Aan het hoofd van het moderne (loft)socialisme staan intellectuelen en managers, de veel verdienende kaderleden van de partij. Misschien zou links, dat zijn oorsprong vond in de strijd tegen uitbuiting en voor gelijkwaardigheid, zich mogen richten tegen rang en ongelijkheid bevorderende diploma's en tegen uitsluitende selectieprocedures. Of ze zouden mogen ijveren voor participatie van werknemers in het kapitaal van het bedrijf zodat gelijkwaardigheid ontstaat, evenwichtige vergoedingen, zodat werknemers en werkgevers dezelfde worden. Financiële participatie verschaft werknemers legitieme macht zonder tot staking of sabotage te moeten overgaan. Eigenlijk zou het socialisme tegen het onderscheid arbeider, bediende en kader moeten opkomen. Nu werken kaderleden zich in de gunst van de eigenaars door werknemers beter te exploiteren.

DESTRUCTIEF SOCIALISME EN SYNDICALISME

Syndicale agressie kan een land doen gebukt gaan onder prijsstijgingen, verminderende concurrentiekracht en klassenconflicten. Slachtoffers zijn de treingebouwers, de leerlingen en hun ouders, de investeerders, de consumenten en de belastingbetalers.

Het socialisme kan een land doen gebukt gaan onder zware belastingdruk en begrotingstekorten. Het kan complotteren tegen de rijken, tegen de kleine man door hem in zijn klasse op te sluiten, of tegen de armen uit andere landen (protectionisme door invoerrechten op Indische of Afrikaanse producten en door exportsubsidies voor de Europese landbouw).

Andreas Kinneging in *De onzichtbare Maat*: De mens in het “reëel bestaande socialisme” was armer en meer vervreemd dan de mens onder het vermaledijde kapitalisme. In plaats van vrijheid en gelijkheid was horigheid zijn deel. Bovendien was de natuur er slechter aan toe.” (1)

(1): *De onzichtbare Maat. De archeologie van Goed en Kwaad.* Andreas Kinneging

§16 De groene Regressie

GROENE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimistische Mythes

www.dewereldmorgen.be, Miel Dullaert: “De voorvechters van de ”groene groei” gaan er prat op dat we heus wel een manier zullen vinden om economische groei los te koppelen van vervuiling en ecologische destructie. De pleitbezorgers van het “groene kapitalisme” suggereren dat er voor elk milieuprobleem een door de markt gestuurd technocratisch beleid is.” (@1)

“Greenwashing”

Alternatieve energie rooskleurig voorgesteld:

Door het gebruik van windmolens op het land moeten er toch op vandaag bij te weinig wind elektriciteitscentrales op fossiele brandstof worden ingeschakeld. Deze krijgen soms de naam piekscheerders omdat ze nodig zijn bij piekverbruik. Ze kunnen snel tekorten opvangen maar hebben een eerder laag rendement. Ze stoten dus veel meer CO₂/kWh uit dan basislast centrales.

Groene mythes

www.groenerekenkamer.com: Energie uit zonnepanelen schept op vandaag soortgelijke problemen. “Het feit dat gas vaak van onbetrouwbare leveranciers komt, maakt de claim dat zon en wind ons onafhankelijker maken nog problematischer.” (@2)

10/01/2018: “Door de “Energiewende” kan Duitsland niet zonder bruinkool, zegt correspondentie Judith Van de Hulsbeek in “De wereld vandaag” op Radio 1. “Duitsland moet afstand nemen van haar groen imago”. Judith Van de Hulsbeek: “Duitsland is een van de koplopers als het gaat om vergroening. Maar je kan daar steeds meer vragen bij stellen. Echte beslissingen durven ze niet nemen. Niet over sluiting van steenkoolcentrales en zeker niet over de vervuilende auto-industrie. Duitsland moet stilaan afstand nemen van haar groene imago.” (@3)

Milieuvriendelijke producten rooskleurig voorgesteld:

Biokatoen vereist meer land en water. Als de hele wereldbevolking er op zou overschakelen zou dit ten koste zijn van grote gebieden.

VRT NWS, 10/11/2014: Bruno Van Zeebroeck meldt dat “uitlaatemissies bij elektrische wagens wel nihil zijn maar de uitstoot van fijn stof door de grotere slijtage van de remmen, de banden en het wegdek even hoog en mogelijk zelfs hoger dan bij een “klassieke” benzinewagen.” (@4)

Elektrische wagens wegen meer. Nieuwe elektriciteitscentrales zijn nodig. De productie van batterijen is vervuilend en produceert veel CO₂. Het rendement van een elektromotor mag drie maal beter zijn dan een motor op fossiele brandstof, het energieverlies van well-to-wheel voor elektrische wagens wordt op 50% geschat tegenover 20% voor wagens op fossiele brandstof. De totale reductie CO₂ zou op 20 tot 30% uitkomen maar er wordt meer vervuiling veroorzaakt.

Groene mythes

Denigrering
Radicaliserend

Het vee en de veeboer

Eos Tracé, Toon Lambrechts: Naar schatting 50 tot 65 procent van de gehele methaanuitstoot in de atmosfeer is op de rekening van de mens te schrijven. Toch is het niet juist om alle verantwoordelijk op de koe af te schuiven. Volgens cijfers van het IPCC, het *Intergovernmental Panel on Climate Change*, komt slechts een kwart van al dat methaan voort uit de landbouw. De grootste bron blijft de ontginning van olie en gas, goed voor bijna de helft van de uitstoot. (@5)

Het land van Melk en Honing, een biologisch landbouwbedrijf: “Koeien worden vaak een negatief beeld aangemeten in de media, maar het is belangrijk om de zaken in een correct daglicht te stellen. Koeien kunnen iets wat wij niet kunnen, namelijk gras verteren. Ze hebben hiervoor speciaal vier magen. De weiden, waar ze op gaan grazen, brengen rust in de bodem zodat het bodemleven kan heropleven. De bloeiende klavers en kruiden geven voedsel aan insecten, deze zijn dan weer een voedselbron voor anderen, enz... Er lopen gemiddeld 2 koeien per hectare terwijl binnenin de grond bodemorganismen circuleren met een equivalent aan het gewicht van 8 koeien. Onze koe is dus een onderdeel van een groter geheel. Ze maakt melk, vlees, leer... van gras wat wij mensen niet kunnen verteren.” (@6)

Landbouw en Visserij – Vlaamse overheid: “Het behoud van blijvend grasland is belangrijk in de strijd tegen klimaatsverandering omwille van de opgeslagen koolstof in de bodem.

Door het omploegen van blijvend grasland komt namelijk de vastgelegde koolstof opnieuw in de atmosfeer terecht als koolstofdioxide, een belangrijk broeikasgas. Daarnaast zijn sommige percelen blijvend grasland door de aanwezige fauna en flora ecologisch kwetsbaar en is het nodig deze te beschermen... Er werden percelen blijvend grasland aangeduid als ‘ecologisch kwetsbaar blijvend grasland’. Voor deze graslanden gelden specifieke voorwaarden: zij mogen niet omgezet noch geploegd worden.” (@7)

De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Zondig wordt leven in grotere huizen, leven op het platteland i.p.v. in stadsappartementen, vlees eten, reizen, waterverbruik, elektriciteitsverbruik, ...

GROENE BEWUSTZIJSVERNAUWING

Als we met 2 miljard mensen op aarde leefden, zouden we bijna onbeperkt kunnen vliegen en vlees eten voor wellicht een bijna onbeperkte tijd. Maar Groen reageert niet tegen demografische agressie, een basisreden van de verzieking van het milieu en natuur. “Als u mij vraagt om de keuze te maken tussen vandaag alle mensen eten geven of zorgen dat de planeet over honderd jaar niet zo hard is opgewarmd, dan twijfel ik geen seconde. Dan zeg ik: geef vandaag alle mensen eten” aldus Wouter van Besien (voorzitter van Groen) in De Standaard van 4/02/2013. Kort door de bocht heeft hij een punt maar hij koppelt daar geen voorwaarden aan om de toekomst te beschermen. Nochtans stelt hij Groen voor als een partij met een visie op de lange termijn.

GROENE VERVREEMDING

Derealiseren

Maarten Van Ampel, schrijft in Wynia’s Week, 30/04/2026: dat met alternatieven voor CO2-reductie onvoldoende rekening wordt gehouden. 20 tot 30 procent CO2-reductie kan ook worden bereikt met zuiniger brandstofmotoren en met het beperken van de maximum snelheid. (@8)

Dubbele Moraal

Wynia’s Week, Maarten Van Ampel, 17/10/2024: “... Lampen en stofzuigers worden aan banden gelegd, terrasstralers worden verboden, airco’s veroorzaken inderdaad CO2-uitstoot, maar warmtepompen en elektrische auto’s worden duurzaam en emissievrij genoemd.” (@9)

GROENE DESORIËNTATIE

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Het stopzetten van kernenergie

Het afschaffen van kerncentrales om ze te vervangen door aardgascentrales die de uitstoot van broeikasgas doet toenemen, en die de grondstofvoorraden sneller uitputten, die afhankelijk maken van bedenkelijke tot vijandige naties, is geen goede oplossing. Feitelijk acteert de groene beweging als een bondgenoot van de olie- en gaslobby.

Vliegtuigreizen versus vleesconsumptie

“Maar experts zien in het vlieggedrag van veel vegetariërs, die doorgaans bezorgd zijn voor het milieu, een zorgwekkende paradox”, vertelt de Nederlandse onderzoeker Paul Peeters (Universiteit van Breda).

De Morgen, 15/12/2017: “De impact van de luchtvaart op het klimaat is gigantisch. (...) Als je weet dat een retourvlucht naar Thailand 1.780 kilogram CO2 uitstoot per persoon, dan is dat ongeveer gelijk aan een jaar met de auto rijden.” (2)

Groene desoriëntatie

Het stopzetten van veehouderij

“Lorsque les “défenseurs” des animaux militent pour une agriculture sans élevage, ce dont il est question, c’est de vivre sans les animaux. Ils ne mourons plus certes, mais il ne vivront pas non plus. Après dix mille ans d’histoire en commune et de coévolution, cette exclusion unilatérale et sans appel est violente, cruelle, et immorale. » (1)

“Als de “verdedigers” van de dieren militeren voor een landbouw zonder het kweken van dieren, is datgene waarvan sprake is, het leven zonder de dieren. Ze zullen zeker niet meer sterven, maar ze zullen ook niet meer leven. Na tienduizend jaar gemeenschappelijke geschiedenis en ontwikkeling, is deze eenzijdige en onherroepelijke uitsluiting gewelddadig, wreedaardig en immoreel.”

VRT NWS, 12/09/2019: “Melkveehoudster Julie Van Boven vindt het jammer om te horen dat klimaatspijbelars tijdens de betogingen oproepen om te stoppen met vlees eten ... Grassen en andere gewassen die landbouwers hier telen, nemen namelijk CO2 op ... Grassen kunnen bovendien opgegeten worden door koeien en met deze voeding kunnen zij voor ons waardevolle voeding voorzien ... Ik snap niet goed dat bepaalde mensen deze lekkere voeding eerder willen opgeven dan een luxevliegreis naar de zon.” (@10)

GROENE DESTRUCTIVITEIT

Wynia's Week, Maarten Van Ampel, 30/04/2026: “Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) rapporteerde vorige jaar een 2 procent toename van benzine- en dieserverbruik in de periode 2020-2024... Dat is kenmerkend voor de gehele mondiale energietransitie, die feitelijk een energieadditie is.” (@8)

www.demorgen.be: Filosoof Lisa Doeland schreef het boek *Apocalypsofie*. Jeroen Junte: Ze gelooft niet in een naderende apocalyps. “We zitten er al middenin. Het is vijf over twaalf, alleen willen we dat maar niet zien. Afval scheiden, zonnepanelen installeren of tegelwippen zullen dit onheil niet afwenden. Dit zijn slechts afleidings-manoeuvres, die de illusie in stand houden dat we onze onhoudbare manier van leven niet radicaal hoeven te veranderen.” (@11)

“La Décroissance” een Frans satirisch maandblad gebruikt het scheldwoord “écolo collabo”. ... Groenen heulen mee met politiek en industrie en zoeken hun uitweg in wetenschappelijke vooruitgang of in andere leefgewoontes. ...

Groene Destructiviteit

De bevolkingsaan groei of het versneld uitschakelen van kerncentrales bedreigen naast het klimaat ook de levenskwaliteit en de vrijheid. Het weglaten van vlees uit de voeding opdat de aarde meer mensen zou kunnen herbergen, leidt wellicht naar een uitstervingsgolf van vee en natuur. Er dreigt een kwetsbare overbevolkte wereld met wegwijnende biodiversiteit en grondkwaliteit, vol gezaaid met landbouwgewassen voor een woekerende mensheid.

(1): L'ÉCOLOGISTE N°50 – VOL.18 N°2, OCTOBRE – DECEMBRE 2017

(2): De Morgen. 15/12/2017

(@1): www.dewereldmorgen.be/artikel/2024/04/25/apocalypsografie-over-recycling-groene-groei-en-andere-gevaarlijke-fantasieën-2/Boekrecensie

(@2): Uit www.groenerekenkamer.com 2010

(@3): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/01/10/duitsland-sloopt-alweer-dorp-en-historische-kerk-voor-bruinkool

(@4): deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2144441 ma 10/11/2014

(@5): costrace.be/artikelen/vijf-manieren-om-koeien-minder-methaan-te-laten-boeren

(@6): www.hetlandvanmelkenhoning.be/over-ons

(@7): lv.vlaanderen.be/subsidies/perceelsgebonden/vergroeningspremie/blijvend-grasland

(@8): www.wyniasweek.nl/co2-besparing-van-elektrische-autos-weegt-niet-op-tegen-de-enorme-milieuvervuiling-die-ze-wereldwijd-veroorzaken/

(@9): <https://www.wyniasweek.nl/eu-noemt-elektrische-autos-en-warmtepompen-emissievrij-terwijl-ze-juist-zorgen-voor-veel-co2-uitstoot/>

(@10): www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/03/12/melkveebedrijf-voor-het-klimaat

(@11): www.demorgen.be/nieuws/we-gaan-allemaal-uitsterven-volgens-deze-filosoof-er-zit-niets-anders-op-dan-het-beest-in-de-bek-te-kijken~b7c4f66a/?referrer=https://www.google.com/

§17 Het Pacifisme in Regressie

“Op 24 februari maakten miljoenen onder ons een keuze. Geen witte vlag, maar een blauw-gele. Niet vluchten, maar de realiteit onder ogen zien. Zich verzetten en vechten”

President Zelinski op Twitter 24/02/2023 (@1)

PACIFISTISCHE MYTHOLOGIE

-De misleide emotie.

Optimistische illusie: “De mens is van nature een redelijk wezen.”

Pessimistische illusie: Legers zijn vandaag uit de tijd en betekenen geldverspilling.

-De verdrukte emotie. De zondige mens: “Landsverdediging is verspilling.”

-Het misleide verstand. Rationalisering: Dualistisch denken in de simplistische opdeling van mensen in haviken en duiven, in wolven en schapen.

SCHIZIFORM PACIFISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
omkering van waarden

Nadat Irak in Koeweit was binnengevallen, verzette de vredesbeweging zich tegen een militaire reactie. Feitelijk was de vredesbeweging de bondgenoot van de agressor. Een zelfde toestand zagen we toen soldaten uit Rwanda Kongo binnenvielen. Het gebeurt ook als Rusland in februari 2022 buurland Oekraïne aanvalt. Maart 2022 VRT NWS: “Verschillende organisaties zoals Aan de IJzer, Ander Europa, Agir pour la Paix, Cital, Forum Nord Sud, Leuvense Vredesplatform, Mouvement Chrétien pour la Paix, Pax Christi Vlaanderen, PVDA Vrede vzw en Vredesactie hebben samen al een charter ondertekend. Daarin vragen ze dat er een onmiddellijk staakt-het-vuren komt, de levering van wapens en militair materiaal aan de verschillende partijen wordt stopgezet en dat er geen sancties opgelegd worden die de lokale bevolking treffen. Ze vragen zelfs dat België zich distantieert van de opstelling van de NAVO en zich neutraal opstelt. "We herinneren aan de verantwoordelijkheid van de NAVO, die gedurende drie decennia met haar permanente uitbreiding geweigerd heeft de Russische veiligheidsbelangen in rekening te brengen", klinkt het nog.” (@2)

Omkering van waarden in het pacifisme

Niccollo Machiavelli (1469 - 1527): “De voornaamste grondslagen waarop alle machtsvormen berusten, worden gevormd door goede wetten en goede wapenen. Er kunnen geen goede wetten zijn als er geen goede wapenen zijn; en omgekeerd, als er goede wapenen zijn, zijn er automatisch ook goede wetten.” “Ik kom dus tot de conclusie dat een staat, die geen eigen troepen bezit, niet veilig is; zij hangt geheel af van het fortuin en mist de kracht om zich in tijden van tegenspoed te verdedigen.” (@3)

Vervreemding

Derealiseren

5 Maart 2022 VRT NWS, Pieterjan Huyghebaert: “Toen het land (Oekraïne) in de jaren 90 afscheid nam van hun nucleair arsenaal dat het geërfd had van hun tijd als onderdeel van de Sovjet-Unie, deden ze dat met zonne-bloemen. Amerikanen, Russen en Oekraïners plantten toen samen zonnebloemen bij een voormalige Sovjet-raketbasis om het moment luister bij te zetten. De Oekraïners gaven toen het op twee na grootste nucleaire arsenaal ter wereld op, na het Russische en het Amerikaanse. “Hiermee zorgen we dat onze kinderen en kleinkinderen in vrede kunnen leven”, zei toenmalig Amerikaans minister van Defensie William J. Perry na de ceremonie. Hadden de Oekraïners de kernwapens gehouden, dan was Rusland wellicht niet binnengevallen vorige week.” (@4)

5 Maart 2024, VRT NWS, Historicus Timothy Garton Ash: “Dus of we het nu leuk vinden of niet: we moeten meer doen voor onze verdediging. Poetin en Trump, de combinatie van die twee... Poetin rukt op vanuit het Oosten en Donald Trump dreigt zich terug te trekken uit het Westen. Als dat ons niet wakker maakt, wat dan wel?” (@5)

DESTRUCTIEF PACIFISME

“Si vis pacem, para bellum”

“Als je vrede wilt, bereid je dan voor op oorlog”

(@6)

Denise Campbell Bauer, ambassadeur van de Verenigde Staten in België 25/10/2015: “De huidige situatie inzake veiligheid biedt voor België, Europa en de Verenigde Staten belangrijke bedreigingen en uitdagingen. ISIS of Daesh, heeft verschrikkelijke wandaden begaan tegen duizenden mensen in Irak en Syrië, wat geleid heeft tot een enorme humanitaire en migratie crisis.” (...) “In het oosten heeft Rusland met geweld geprobeerd de grenzen te hertekenen met de annexatie van de Krim en door middel van een reeks destabiliserende acties die blijven doorgaan, waaronder de aanwezigheid van Russische soldaten in het oosten van Oekraïne.” (...) “De Verenigde Staten en België delen een lange blijvende veiligheidsrelatie. Dit is nergens zo zichtbaar als in de kerkhoven van Vlaanderen en Wallonië waar de gedeelde opoffering van

Amerikanen en Belgen die hun leven gaven voor de verdediging van Europa tijdens de twee wereldoorlogen geëerd worden. “Na meer dan twee decennia snijden in de uitgaven, staat België echter helemaal achteraan in de lijst van NAVO landen, als men naar het aantal euro’s kijkt dat aan defensie uitgegeven worden als percentage van het bnp. We moedigen België aan om de woorden van de “Defense Investment Pledge” in actie om te zetten in zijn nieuwe nationale defensiestrategie voor de komende vijftien jaar. (@7) (dutch.belgium.usembassy.gov)

(@1): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/02/24/zelenski/

(@2): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/02/26/liveblog-rusland-oekraïne-zaterdag-26-februari/

(@3): citaten.net/zoeken/citaten_van-machiavelli.html

(@4): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/05/zonnebloem-oekraïne/

(@5): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/05/historicus-timothy-garton-ash-we-staan-aan-het-begin-van-een-ni/

(@6): nl.wikipedia.org/wiki/Parabellum

(@7): dutch.belgium.usembassy.gov/collectievedefensie.html25/10/15

§18 De Ontwikkelingshulp in Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

SCHIZOFORME ONTWIKKELINGSHULP

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Els de Temmerman schrijft in haar boek *De Hoorn van de Waanzin* (1992) dat de miljarden economische en ontwikkelingshulp van westerse regeringen en internationale organisaties als het FAO (Food and Agriculture Organization van de VN), de Wereldbank, en het Internationaal Muntfonds bijna even ontwrichtend waren als de militaire hulp die naar de Hoorn van Afrika vloeide. De voedselgewoonten veranderden. Wit brood verving de lokale gierst en maïs terwijl melkpoeder de moedermelk verdrong. Er werd in exportgewassen geïnvesteerd ten koste van de eigen voedselproductie. Grootschalige landbouw putte de grond uit en verziekte die. Door de Europese en VS landbouwsubsidies werd de landbouw onrendabel. Het werd goedkoper om in te voeren dan om te produceren. Een fundamentele oorzaak van ontwrichting raakt Els de Temmerman niet aan. De invoering van de geneeskunde en landbouwtechnologie in afwezigheid van een geboorte remmende ethiek.

DESTRUCTIEVE ONTWIKKELINGSHULP

“Er is toch genoeg voedsel in de wereld maar het is slecht verdeeld.” Het zomaar toesturen van voedsel veroorzaakt de arme landen tot steeds grotere afhankelijkheid en bedelarij.

Waar de natuur de bevolkingsdruk niet meer kan dragen, stuurt men voedsel, geneesmiddelen, insecticiden, meststoffen. Aan de oorzaken doet men niets. Gevolg is een steeds grotere en armere bevolking met steeds meer problemen.

§19 De etnocentrische Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

“Ce n’est pas la couleur que fait la bonne étoffe.”

Lenoble

Dictionnaire illustré (1)

“De neiging om vreemde culturen af te keuren; ook het hierdoor verkregen gevoel van eigen superioriteit.” (@1)

Erich Fromm

Het Hart van de mens: “Wat de pathologie van het groepsnarcisme betreft, ook hier, net als bij het persoonlijk narcisme, is het totaal gebrek aan objectiviteit en redelijk oordeel het meest opvallende symptoom. (...) Helaas zijn de ziektebacillen van deze epidemische kwaal bijzonder hard-nekkig, ze waren overal rond en niemand is geheel immuun tegen besmetting”. (2)

BEWUSTZIJSVERNAUWING

Het moeras van de onterechte schuld

VRT NWS, 17/02/2022: “Vorige zomer vaardigde de Hoge Vertegenwoordiger van de internationale gemeenschap in Bosnië ... een wet uit die de ontkenning van genocide strafbaar maakt. Servische politici in Bosnië (in het landsdeel Republika Srpska)

schreeuwden moord en brand. Ze voelden zichzelf geïsoleerd en daardoor, vonden ze, werd meteen ook het hele Servische volk meegesleurd in het moeras van de onterechte schuld – zoals dat pathetisch klinkt in het Balkandiscours.” (@2) De genocide in Srebrenica, waarbij 8.000 moslimmannen en -jongens werden vermoord door Bosnisch-Servische troepen vond plaats op het einde van de Bosnische oorlog (1992-1995).

“Nergens in Europa is er zo een grote vergetelheid over het verzet (WO II) als in Vlaanderen”

VRT NWS, 5/05/23, podcast Vrancks & Byloo: “Dagelijks zet historicus Dany Neudt via Twitter een al dan niet vergeten verzetsstrijder in de kijker. Hij hekelt daarmee het gebrek aan aandacht voor de 15.000 verzetslieden die tijdens de Tweede Wereldoorlog werden gedood. “Die mensen zijn in gruwelijke omstandigheden gestorven: foltering, ophanging, onthoofding en executie. Het bracht een ongelooflijk leed teweeg bij hun families die soms niet eens wisten wat er met hen was gebeurd. Het is oneerlijk ten opzichte van hen en de nabestaanden dat we daar zo weinig aandacht voor hebben.”” (@3)

“251 collaborateurs werden ter dood veroordeeld, maar 45.000 verzetslui werden gearresteerd en hard aangepakt tijdens de oorlog, 15.000 van hen kwamen nooit meer thuis”, stelt Neudt. “Voor elke gedode collaborateur kwamen vijftig Joden en verzetslui om het leven. Het Joodse lijden is sinds de jaren 90 terecht goed bestudeerd, maar over het lijden van het verzet is vreemd genoeg veel minder kennis.” (@3)

Historische Amnesie

De Morgen, 9 februari 2026, Maarten Van Ginderachter: Bart De Wever legitimeert zijn politiek-ideologische keuzes graag met zijn historische expertise. Dat doet hij ook in zijn jongste essay *Over welvaart*. “Alleen al voor de 19de eeuw – waar ik het meest in thuis ben – bevat *Over welvaart* van Bart De Wever twee grote misvattingen. Ten eerste stelt hij dat de Vlaamse beweging van bij haar ontstaan streed voor meer dan taalrechten alleen, voor een alomvattende ‘sociale rechtvaardigheid’. Ten tweede schrijft hij de opbouw van de welvaartsstaat vanaf de jaren 1880 exclusief toe aan conservatieve nationalistes, de katholieke kerk en de voorlopers van de christendemocratie. Beide stellingen kloppen historisch gezien niet.” (@4)

“Aan het einde van de negentiende eeuw stond België internationaal bekend om zijn lage lonen, massaal analfabetisme en kinderarbeid. Tegen die wantoestanden streed de in 1885 opgerichte socialistische Belgische Werkliedenpartij. Op hetzelfde moment was hét centrale programmapunt van de Vlaamse beweging “Gent Vlaams”: de invoering van het Nederlands aan de Franstalige Gentse universiteit. Een nobel ideaal, zeker, maar een enigszins wereldvreemde prioriteit in een samenleving zonder verplicht lager onderwijs, zonder algemeen stemrecht en met wijdverbreide kinderarbeid op boerderijen en mensonwaardige arbeidsomstandigheden in fabrieken.” (@4)

“Nadenken over welvaart kan zonder de geschiedenis te misbruiken voor het eigen grote gelijk. Arm Vlaanderen verdient beter dan historische amnesie.” (@4)

ETNOCENTRISCHE MYTHES

-De misleide emotie
Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

“Pseudoverwantschap”

Robert Sapolsky in *Behave*: “- we kunnen gemanipuleerd worden om ons meer of minder verwant te voelen met iemand dan we eigenlijk zijn. Als het eerste het geval is, gebeuren er prachtige dingen – we adopteren, doneren, pleiten voor, leven mee. Dat heet pseudoverwantschap.” (3)

Superioriteit

De Tijd, 27/09/2019, Wim van Velden: “Wat we zelf doen, doen we beter. De woorden van Gaston Geens, de eerste voorzitter van de Vlaamse executieve (1981-1991), zijn symbool gaan staan voor de zelfgenoegzaamheid of zelfs de arrogantie van Vlaanderen. Terwijl Geens juist wilde zeggen dat een autonoom Vlaanderen het aan zichzelf verplicht was het beter te doen dan België. “We zullen moeten bewijzen dat wat we zelf doen, ook beter doen”, waren letterlijk zijn woorden. (@5)

Radicaliserend

Denigrerend – Zwartmakend

“Pseudospecië”

Robert Sapolsky in *Behave*: “Eén van de middelen van de propagandist en ideoloog om haat te kweken tegen de out-groep - zwarten, Joden, moslims, Tutsi, Armeniërs, Roma – is om hen te karakteriseren als dieren, ongedierte, kakkerlakken, ziekteverwekkers...” (3)

Vlaanderen versus België

www.volkskrant.nl laat historicus Sofie De Schaepdrijver aan het woord: “Het memoreren van die oorlog (WO I) is in Vlaanderen een liturgie geworden, “een paranoia”, een Vlaamse obsessie met veel symboliek en rituelen: Vlaamse vlaggen bij het IJzerkruis in Diksmuide, tromgeroffel, liederen, heldenverering, feestelijke toogdagen met opgezwepte menigten die stoelen “op het credo dat de oorlog bewezen had hoezeer België Vlaanderen naar het leven stond.” “De aantijging dat Vlaamse soldaten sneuvelden omdat ze de Franse bevelen niet begrepen is – bewijst De Schaepdrijver – onjuist.” (@6) Het is “een verhaal dat niet onder de Vlaamsgezinden aan het front is ontstaan, maar in de activistische propaganda, en dat na de oorlog werd verspreid door onder anderen de volkschrijver Abraham Hans.” Zulke verhalen horen bij de retoriek van de radicale Vlaamse Beweging en de “collaborerende” activisten.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Frans spreken in Brussel is verraad. Het is geen goede oefening, geen vleugje supplément d'âme of exotisme. Solidariteit met de Franstalige landgenoten moet worden afgebouwd.

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

-Theoretisch denken. Studies en statistieken tonen hoe Walen van Vlamingen verschillen maar minder hoe West-Vlamingen van Antwerpenaren verschillen, niet hoe Kortrijkzananen van Menenaars verschillen of hoe de bewoners van de Wolvendreef van die van de Plumstraat verschillen. Ze tonen niet hoe mannelijke scholieren en studenten anders stemmen dan de vrouwelijke. Ze tonen niet hoe het platteland anders stemt dan de steden, ...

-Dualistisch denken verdeelde de mensen in elkaar uitsluitende groepen die aparte gemeenschappen en parlementen nodig hebben, wat de verschillen en de geschillen net bevorderde. Op basis van grond en taal, "geographisme en linguïsme" organiseerden politici apart onderwijs of kochten ze de splitsing van de Belgische

sportbonden af door middel van gemeenschapssubsidies die ze weigerden aan niet-gesplitste bonden.

Vlaams minister-president Geert Bourgeois (N-VA) aan de vooravond van 11 juli 2016: “De communautaire tegenstellingen zijn niet verdwenen, integendeel. De taalgrens is de stakingsgrens geworden, en Vlamingen spuwen daarop.”

Verdeel en Heers

Julius Caesar, Van Hans Oppermans over 2000 jaar geleden: “Tot dan toe werden Kelten en Germanen beschouwd als behorend tot hetzelfde volk.”⁽⁴⁾

Julius Caesar: “Nog steeds houden de Germanen zich aan de oude eenvoudige levenswijze en de lichamelijke oefening. De Galliërs daarentegen hebben door het contact met de Romeinse provincies en door de invoer zaken leren kennen die leiden tot overvloed en gemakzucht. Daardoor zijn ze gewoon geraakt aan de overmacht van de Germanen; ze werden vaak overwonnen en proberen zelfs niet meer zich met hen te meten.”⁽⁴⁾ Uit het zesde boek over de Gallische oorlog, *De Bello Gallico*.

SCHIZOFORM ETNOCENTRISME

Vervreemding

Depersonaliseren een homogene identiteit

Associated Press, 23/02/2023: “President Kais Saied shocked many citizens and frightened some Africans here by saying that the presence of sub-Saharan migrants was part of a plot to transform the country into a “purely African” state erasing its Arab and Islamic identity.” (@7)

Associated Press, 23/02/2023: “President Kais Saied schokte veel burgers, en maakte hier sommige Afrikanen bang, zeggend dat de aanwezigheid van migranten uit de sub-sahara deel uitmaakte van een complot om het land te transformeren in een "puur Afrikaanse" staat die zijn Arabische en islamitische identiteit uitwist.”

VRT NWS, 3/11/2022, laat de critici van de Vlaamse canon aan het woord: “N-VA wil canononderneming gebruiken om homogene identiteit aan te brengen”. Volgens de historici dient de canon als een “stille generator van de anti-Belgische strijd”. (@8)

Homogenisering zal betekenen minder diversiteit en dissidentie, een sterkere orde, meer conditionering, waar iedereen beter zijn plaats kent en zich dient te conformeren.

Desoriëntatie
Conversie
omkering van waarden

VRT NWS, 27/09/2020: Bart De Wever, voorzitter van N-VA:
“Wij zijn een centrumrechtse partij, we zijn gericht op
welvaartscreatie gebaseerd op vrij ondernemerschap en op
gemeenschapsvorming gebaseerd op identiteit, en voor ons is dat de
Vlaamse identiteit als voorwaarde voor solidariteit en democratie.”
(@9)

VRT NWS, 23/02/2023: De Vlaams-Oekraïense Anastacia
Galouchka is journaliste, fixer en tolk voor The Washington Post en
voor VRT. Volgens Galouchka overstijgt de Oekraïense identiteit
dan ook de taal. “De echte Oekraïense natie waar ik verliefd op
ben geworden, ontstond in 2014 op het Maidanplein in Kiev. Het is
die drang naar vrijheid en democratie die het land nu al jaren
kenmerkt. Dat is waar de Oekraïners in de toekomst heen willen:
dichter naar de waarden van Europa. De jeugd wil een land
opbouwen waar je jezelf kan zijn.” (@10)

ETNOCENTRISCHE DESTRUCTIVITEIT
Weren en Samenzweren

Een deel radicale flaminganten promoot een verrottingsstrategie
waarin ze België wil verzwakken voor hun Vlexit (Vlaamse exit).
Als de culturele en politieke amputatie lukt, verandert de thuis-
markt wat in een buitenlandse markt. Ter vergelijking, Duitse
bedrijven hebben sinds de hereniging van West- en Oost-Duitsland
een thuismarkt van 80 miljoen consumenten. Het afsnijden van

solidariteit, relaties en van sportieve en culturele uitwisseling omdat mensen een andere taal spreken, is een verarming en een aantasting van de rechtvaardigheidsmoraal. In het Nieuwe Testament daalde op Pinksteren de Heilige Geest neer. De gelovigen begonnen in vreemde talen te spreken omdat de boodschap voor iedereen was bedoeld en niet alleen voor Joden.

- (1): Dictionnaire illustré. Citations. Maximes, dictons, et proverbes français. Julien Droguat.
- (2): Het Hart van de mens. Onze geneigdheid tot goed en kwaad. Erich Fromm.
- (3): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky.
- (4): Julius Caesar. Van Hans Oppermans.

(@1): www.encyclo.nl/lokaal/10491

(@2): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/02/17/stevent-bosnie-herzegovina-na-ruim-25-jaar-weer-af-op-een-oorlog/

(@3): www.demorgen.be/meningen/historicus-maarten-van-ginderachter-fileert-essay-van-bart-de-wever-over-welvaart-verdraait-de-geschiedenis~b007fa6b/

(@4): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/05/05/waarom-het-verzet-vergeten-werd-het-verzet-kwam-als-winnaar-uit/

(@5): www.tijd.be/dossier/weekboekpolitiek/wat-we-zelf-doen-moeten-we-beter-doen/10166692.html

(@6): www.volkskrant.nl/cultuur-media/de-waarheid-over-de-groote-oorlog~ba22060/

(@7): <https://apnews.com/article/politics-tunisia-government-algeria-kais-saied-a62712d53e72ea2b3de13738a1907a5c>

(@8): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/03/vlaamse-canon/

(@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/09/27/bart-de-wever-de-zevende-dag

(@10): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/02/23/hoe-poetin-zichzelf-in-de-voet-schoot-russisch-sprekende-oekra/

§20 Het Katholicisme in Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

KATHOLIEKE MYTHES

-De misleide emotie

Radicaliserend

Optimisme en Glorificatie

Katholieken geloven in een eeuwig leven, in verlossing en dat ethische regels van God komen en onbetwistbaar zijn.

Pessimistische Mythes

De erfzonde, het laatste oordeel, de duivel, de hel.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Het katholicisme waarschuwt voor bezitsdrang, voor seksualiteit zonder vruchtbaarheid, maar de belangrijkste zonde in de bijbel is het aanhangen van andere godsdiensten. “Vereer naast mij geen andere goden... Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde wanneer zij mij haten; ...” (Uit “Exodus 20: 1-17”, de tien geboden)

-Het misleide verstand
Autistiformerend

Rationalisering

Theoretisch denken: Theologie als wetenschap.

Dualistisch denken: De strijd van het goed tegen het kwaad.

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

Moreel Esperanto van Paul Cliteur: De Tien Geboden van Mozes worden door God opgelegd: “De aantrekkelijkheid van de goddelijke-bevelstheorie is dat daarmee een stevige basis voor de ethiek lijkt te zijn gelegd. Ethiek is niet een kwestie van individuele willekeur, maar van goddelijke zekerheid.” (1)

SCHIZOFORM KATHOLICISME

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

Armoede

Peter de Rosa schreef *Stadhouders van Christus* (2), een boek over de duistere kanten van de pausen. Christus leerde: “Ga heen, verkoop alles wat je bezit en schenk het aan de armen.” Maar zijn zogeheten plaatsvervanger, de paus, is omringd met fabelachtige schatten. Ooit woekerde de waan dat gunsten van God konden gekocht worden. Ook het pontificaat was te koop. Natuurlijk wenste de nieuwe paus zijn investering zo snel mogelijk terug te verdienen. De dertiende-eeuwse Clemens IV verkocht miljoenen Zuid Italianen aan Karel van Anjou. Dispensaties en aflaten waren een enorme bron van inkomsten. De dispensatie voor het vasten, of voor een zieke monnik om in bed te mogen blijven tijdens de erediensten, of voor een man die met zijn nicht wenste te trouwen, brachten veel geld in het laatje. Sixtus IV legde een belasting op aan priesters die er een maîtresse op nahielden en lanceerde aflaten voor de doden. Door te betalen kon men zijn overleden familieleden uit de hel verlossen. De kerk predikte naastenliefde maar zoog zonder scrupules de gelovigen uit.

Seksualiteit

De heilige Augustinus verklaarde anticonceptie een doodzonde. Sixtus V beweerde dat anticonceptie een vorm van moord was. In de negende eeuw waren veel kloosters concentraties van homo-seksuelen, of bordelen waar baby's gedood en begraven werden. In het concilie van Aix-La-Chapelle in 836 werd toegegeven dat nergens meer kindermoorden werden aangetroffen dan in de nonnenkloosters. In 1095 in Piacenza werd op een concilie van 400 geestelijken en 30000 leken onder paus Urbanus II het priesterhuwelijk veroordeeld. Als demonstratie werden de priestervrouwen als slavinnen verkocht. Hoe meer celibaatplicht, hoe onkuiser de geestelijkheid. In Schotland wees een onderzoek van het Grootzegelregister (1529-1559) uit dat 2 op 5 bastaard-

kinderen door geestelijken werden verwekt. Dit in een land van 900000 mensen waarvan maar 3000 priesters. (2)

“In het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw gaven in Ierland 3.000 volwassenen aan dat ze als kind seksueel misbruikt werden in katholieke instellingen. (...) In België deed de commissie Adriaenssens onderzoek naar de verhalen van de 507 slachtoffers. De commissie publiceerde in september 2010 haar eindrapport. Dertien slachtoffers zouden zelfmoord hebben gepleegd. Het rapport veronderstelt dat zich in alle religieuze ordes en congregaties en in alle scholen voor jongens, in alle bisdommen en in alle provincies in Vlaanderen misbruik heeft voorgedaan. Het misbruik deed zich vooral voor vanaf de jaren 50 tot en met de jaren 80. (@1)

DESTRUCTIEF KATHOLICISME

De traditie van de zondige seksualiteit voortzettend, bleef Johannes Paulus II het verbod op voorbehoedsmiddelen handhaven, ook in overbevolkte gebieden. Waar aids woekerde, ook daar geen condoms. Hij was in enige mate medeplichtig aan de ellende. Onrechtstreeks promootte hij overbevolking, honger, ellende en ziekte, en duwde zijn slachtoffers in afhankelijkheid en bedelarij.

(1): Moreel Esperanto, Paul Cliteur

(2): Stadshouders van Christus. De schaduwzijde van het Pausdom. Uitgeverij Arbor. Peter de Rosa

(@1): nl.wikipedia.org/wiki/Seksueel_misbruik_binnen_de_rooms-katholieke_Kerk

§21 Wetenschappers in Regressie

REGRESSIE EN COMPLOT

*“La Science”, de wetenschap,
kan de zin voor mens en samenleving niet bepalen.
Moraal is de taak van het geweten, van
“La Con-Science”.*

Behaviorisme

Ivan Petrovitsj Pavlov (1849-1936) ontwikkelde het begrip conditionering. Met een bel kon hij de speekselaanmaak bij een hond uitlokken.

Voor John B. Watson (1878-1958) is het de taak van het behaviorisme om gedrag te voorspellen en beheersen.

Professor Burrhus Frederic Skinner (1904-1990) legde gedrag uit als het oorzakelijk gevolg van stimuli. Hij kwam tot deze conclusie door zijn studie van laboratoriumdieren die hij beloningen en straffen toediende.

www.spiridoc.nl: “Skinner schreef in 1948 de roman *Walden twee*, waarin een experimentele samenleving wordt geschetst. In een landelijke omgeving ergens in het hedendaagse Amerika worden kinderen opgevoed en verzorgd door specialisten, met het oog op een toekomstige vreedzame samenleving als alternatief voor het militair industriële complex.” (@1) De rol van de overheid zou dan eigenlijk kunnen worden het zo goed mogelijk manipuleren van haar burgers door ze te conditioneren.

Determinisme

Alles ligt onwrikbaar vast, het heden en de toekomst. De natuurwetten bepalen de loop van de geschiedenis van de allerkleinste atomen tot de grootste sterrenstelsels. Vrijheid is een illusie en het liberalisme heeft geen grond van bestaan. De vrije wil en de verantwoordelijkheid bestaan niet.

Utilitarisme

Wikipedia: De morele waarde van een handeling wordt afgemeten aan de bijdrage die deze handeling levert aan het algemeen nut, waarbij onder algemeen nut het welzijn en geluk van alle mensen wordt verstaan. (@2)

Neuronwetenschap

Wikipedia: Daniel Dennett spreekt bijvoorbeeld van een ‘vijfde revolutie’ waarna de mens een beeld van zichzelf zal hebben dat niet anders is dan het beeld van een klok. In dat beeld is een mens een zak neuronen die precies werken zoals al het andere: te verklaren en te voorspellen. (@3)

WETENSCHAPPELIJKE MYTHOLOGIE

-De misleide emotie
Radicaliserend

Pessimisme en Denigrering

Over de partizanen van het “zelfzuchtig gen” zegt Michael Tomasello: “Ze doen alsof individuen asociale nomaden zijn in constante concurrentie tegen alle andere leden van hun soort.”

De corona pandemie

Wetenschappers Manipulators

MSN: “Viroloog Marc Van Ranst heeft op 22 januari 2019 toegegeven dat hij de pers manipuleert aan het begin van een pandemie. Dat deed hij tijdens een lezing in het Londense Chatham House. Als case gaf hij voorbeelden van zijn manipulatie tijdens de Mexicaanse griep in 2009. Meer dan een jaar voor er sprake was van Covid-19 in België gaf Van Ranst een spraakmakende lezing in Londen. Hij gaf er aan tal van geleerden een cursus hoe je angst en paniek kan zaaien, hoe je de pers kan manipuleren en hoe je kan inspelen op politici aan het begin van een pandemie. Aan de hand van concrete voorbeelden, zoals gepubliceerde krantenartikelen, toonde de viroloog hoe hij in 2009

angst creëerde bij de Belgische bevolking. Onder andere de vermelding van het aantal doden per dag is volgens Van Ranst een belangrijke parameter om angst te creëren. Tijdens de Mexicaanse Griep ging het destijds over 7 doden per dag. “Evenveel als tijdens een gewone griep.”, klonk het terwijl het publiek met geleerden eens cynisch moest lachen. (@4)

Radicaliserend

Optimistische mythes

Een betere samenleving bereikt men door haar wetenschappelijk te manipuleren. Het geloof in een maakbare samenleving met liefde en vrede als doel.

Vooruitgang lost alles op!
Optimistische mythes

Wetenschappelijke en technische vooruitgang zullen milieu-
vervuiling en uitputting van de aarde oplossen terwijl
“Décroissance”, “Ontgroeien”, overbodig is. Net het groeien van
bevolking en economie is gezond en noodzakelijk.

De opkomst van de wetenschap maakt religie passé

www.groene.nl: “Veel wetenschappers geloofden dat religie passé was en dat de wetenschap de mens naar nieuwe verlichting zou leiden. (Max) Weber vond dat onzin. Volgens hem moest de wetenschapper strikt in zijn eigen domein blijven en accepteren dat waarden en doelen worden gevormd in andere domeinen van het leven”. (@5)

De levenslustige sfeer van Amerikaanse fysici Optimistische mythes

www.tijdschriftkarakter.be, Geert Vanpaemel: “Zo heeft historisch onderzoek al gewezen op de opmerkelijk levenslustige sfeer van Amerikaanse fysici na de Tweede Wereldoorlog, waarin wetenschap werd opgevat als een spel van good old boys. Maar die schijnbare levenslust moet wellicht verstaan worden als een hardnekkige ontkenning van de morele gevolgen van de atoombom, waar heel wat van de betrokken fysici persoonlijk toe hadden bijgedragen.” (@6)

-De verdrukte emotie Humiliërend

De zondigheid van de mens

Vrijheid, de vrije wil en verantwoordelijkheid bestaan niet.
Menselijke instincten en emoties zijn niet aangepast aan een
hoogtechnologische maatschappij.
We zijn ontstaan uit miljoenen jaren wreedheid en brutaliteit.

-Het misleide verstand
Autistiformerend

rationalisering

Wetenschap als basis van moraal
rationalisering

Leen Lampo hoofdredacteur van “Psyche en Brein”, van Eos, schrijft in magazine nr 2, 2008:

“Laten we ons hoeden voor onze morele intuïties. Het is niet omdat ze aangeboren en universeel zijn, dat ze per se goed zijn. Mensen doden met langeafstandswapens is niet beter dan ze doodknuppelen. Toch maar goed dat de wetenschap zich met moraal en rechtlijnigheid bemoeit.”

De morele dimensie van de wetenschapper
rationalisering

Geert Vanpaemel: “George Levine ontdekt bijvoorbeeld een morele dimensie in de wetenschap. De opofferingen die de wetenschapper zich moet getroosten, zijn standvastige determinatie om de waarheid bloot te leggen, zijn afwijzing van elke oppervlakkige verstrooiing en het vermogen om waarheid van illusie te onderscheiden, kunnen als voorbeeld worden gesteld aan de argeloze burger, die zich op sleeptouw laat nemen door macht, mode en media.” (@6)

Dualistisch denken rationaliseringen

De indeling van mensen in een elitaire groep van leidinggevende wetenschappers, experts en politici enerzijds en in een groep van volgende burgers anderzijds.

“Pas met de Romantiek werd het genie geassocieerd met een bepaald type mens, iemand die zich op fundamentele wijze onderscheidde van gewone stervelingen. En het genie had een prijs: de geniale wetenschapper moest een bovenmenselijke inspanning leveren om de geheimen van de natuur te ontsluiëren. Hij leidde een leven van slapeloze nachten, ascetische onthechting en diepe concentratie, verheven boven de wereldse dingen van elke dag, onaangeroerd door de politieke conflicten van zijn tijd, de voorbijgaande modes, het onbegrip van zijn medemens.” (@6)

-Het verdrukte verstand Onderschikkend

De overschatte overheid

Het is de taak van de overheid de burgers zo goed mogelijk te manipuleren met campagnes, fiscaliteit en repressie. Werden gedragsregels vroeger opgelegd op basis van religieuze dogma's en goddelijke zekerheid, dan wettigen hedendaagse politici hun regels met statistische en op wetenschap gebaseerde berekening.

SCHIZOFORME WETENSCHAP

Vervreemding

Depersonaliseren en Derealiseren

F.L. van Hothoorn schrijft in zijn inleiding van “John Stuart Mill Over Vrijheid” over de utilitaristische moraal die zich concentreert op de berekening en beoordeling van de effecten van menselijke handelingen: “De moraal wordt een rekensom en is niet langer een persoonlijke belevenis wat het leven waardevol maakt.”

Geert Vanpaemel over de levenslustige sfeer van Amerikaanse fysici na de Tweede Wereldoorlog: “die schijnbare levenslust moet wellicht verstaan worden als een hardnekkige ontkenning van de morele gevolgen van de atoombom, waar heel wat van de betrokken fysici persoonlijk toe hadden bijgedragen. Door zich terug te trekken in een ‘wereldvreemde’ wereld van quarks en supersnaren, sloten zij de politieke wereld en haar morele opschudding buiten...” (@6)

“Toch valt op hoe gemakkelijk het uittreden uit de (politieke) werkelijkheid in de wetenschappelijke epistemologie (leer over kennis) kon worden geïntegreerd. Hoe ernstiger de wetenschap, hoe legitiemer het wordt om je niet met de werkelijkheid in te laten.” (@6)

Desoriëntatie

Conversie
omkering van humanistische waarden

Toen Rusland zijn militaire operatie in Oekraïne lanceerde, protesteerden de dokwerkers tegen het lossen van Russische schepen. Sportbonden overwogen om Russische sportbonden of sporters te weigeren. Heel anders reageerde de wetenschappelijke en academische wereld.

Freek Willems, VRT NWS 1/09/2023, (na al meer dan 1 jaar militaire agressie en wreedheid): “De ambassadeurs van Rusland en Wit-Rusland mogen eind dit jaar weer aanschuiven aan het Nobelprijzbanquet in Stockholm, een prestigieus diner na de uitreiking van de Nobelprijzen.” (@7) Vidar Helgesen, de directeur van de Nobel Stichting: “Het is duidelijk dat de wereld steeds meer in sferen wordt verdeeld, waar er minder dialoog is tussen mensen met verschillende opvattingen. Om deze tendens tegen te gaan, breiden we onze uitnodigingen uit om de Nobelprijs en het belang van vrije wetenschap, vrije cultuur en vrije en vreedzame samenlevingen te vieren en te begrijpen.” (@7)

NOS nieuws 2/09/2023: “Svetlana Tichanovskaja, een prominente oppositiefiguur, stelde dat Belarus “een niet-legitiem regime is op welk evenement dan ook”. “Het zou beschamend zijn als de ambassadeur van het regime aanwezig is, terwijl Nobelprijswinnaar Ales Bialiatski gemarteld wordt in de gevangenis en wordt geïsoleerd zoals duizenden andere Belarussen.” (@8)

DESTRUCTIEVE WETENSCHAP(PERS)

Towers of Ivory and Steel

Torens van Ivoor en Staal

Maya Wind

Boekbespreking van verso.books: Auteur Naomi Klein: Het rigoureuze en verbluffende onderzoek van Wind onthult “talloze manieren waarop de meest gevierde en legendarische onderwijsinstellingen van het land volkomen verstrikt zijn in de gewelddadige machinerie van Palestijnse onteigening, bezetting, opsluiting, bewaking, belegering en militaire bombardementen. Van de ontwikkeling van dodelijke wapens tot het maken van staatspropaganda tot de opleiding van officieren, er is geen ontkomen aan de conclusie dat deze universiteiten een essentieel onderdeel zijn van de officiële infrastructuur die Israël in staat heeft gesteld systematisch de politieke oplossingen te vermijden die de enige hoop zijn op duurzame vrede in de regio.” (@9)

de rectores magnifici

De Nederlandse universiteiten kiezen voor academische vrijheid: De universiteiten willen de banden met Israël niet verbreken, ... Dat schrijven de rectores magnifici van de vijftien Nederlandse universiteiten in een open brief in dagblad *Trouw*. (@9)

Euthanasie in het Derde Rijk

Een ontarding van wetenschappelijk denken, toont de tweedelige documentaire “Euthanasie in het Derde Rijk, of liquidatie van “inferieure mensen””, een Nazi – programma voor euthanasie van mentaal en lichamelijk gehandicapten. De documentaire op de VRT spreekt van meer dan honderdduizend doden wat niet kon zonder grootschalige en gestructureerde medewerking van talrijke wetenschapslui en artsen. Van december 1946 tot augustus 1947 stonden in Neurenberg 23 Nazi – dokters terecht.” (uit teletekst vrt 4-12-2006)

De destructiviteit van wetenschap

Wetenschap, la science, is een hefboom van macht ten goede of ten kwade. In regressie: verwaand, complotterend, competitiegericht en groeiverslaafd, voedt ze helaas ook wreedheid en machtsmisbruik met vernietigende kracht.

(@1): www.spiridoc.nl/behaviorisme.htm

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Utilitarisme

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Zingeving 08/2014

(@4): www.msn.com/nl-be/nieuws/other/van-ranst-geeft-toe-dat-hij-pers-manipuleerde/ar-AAKidR2

(@5): www.groene.nl/artikel/in-de-leemte-van-betovering

(@6): www.tijdschriftkarakter.be/de-dodelijke-ernst-van-de-wetenschap/

(@7): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/01/rusland-nobelprijbanket/

(@8): nos.nl/artikel/2488888-rusland-toch-niet-welkom-bij-uitreiking-nobelprijs-na-aanzwellende-kritiek

(@9): www.versobooks.com/products/3009-towers-of-ivory-and-steel

§22 De meritocratische Regressie

REGRESSIE EN COMLOT

Wikipedia: Een meritocratie als bestuursvorm impliceert een politieke elite die aan de macht is op basis van de som van individuele verdiensten. Deze worden veelal ontleed in indicatoren als capaciteiten, inzet, politieke ervaring en diploma's. Het begrip "meritocratie" komt van de Britse sociale wetenschapper en Labour politicus, Michel Young. Hij schreef in 1958 een satirisch boek *The Rise of the Meritocracy*. (@1)

DE MERITOCRATISCHE MYTHE

-De misleide emotie
Radicaliserend

Glorificatie
Superioriteit

www.skolo.org: "Zoals iedere rechtgeaarde socioloog je zal vertellen, zullen elites, of ze nu van bestuurlijke, financieel-economische of sociaal-culturele aard zijn, zich vanuit een zelfverklaarde superioriteit tot doel stellen om zichzelf in de verworven machtspositie te handhaven." (@2) Peter De Koning.

www.tijd.be: “Meritocratie is een fabeltje, een wrede illusie voor de meesten. Er is geen enkel wetenschappelijk bewijs dat je het haalt door hard te werken. Voor enkelingen gaat die vlieger op, maar voor de grote hoop niet.” (@3) zegt Pankaj Mishra, schrijver van “Tijd van woede”.

-De verdrukte emotie
Humiliërend

De zondigheid van de mens

Inferioriteit

De Groene Amsterdammer, Floris Burgers, 16/11/2024: In een maatschappij waarin niet afkomst maar verdiensten bepalen tot welke klasse je behoort, wordt immers verondersteld dat iedereen met inzet en talent sociaal kan klimmen. Mensen die daar niet in slagen zijn dan bij implicatie niet talentvol of lui en hebben hun sociale positie aan zichzelf te wijten. ... Zolang maar verondersteld wordt dat de samenleving meritocratisch is, wordt de eigenwaarde van de onderklasse ondermijnd. (@4)

“Foucault zoomde in op de manier waarop de elite deze dominantie tot stand zou kunnen brengen: door de massa’s het gevoel te geven dat ze zichzelf niet begrijpen, dat ze tekort schieten om hun eigen ervaringen juist te interpreteren.” (@2)

-Het misleide verstand
Autistiformerend

rationalisering

Dualistisch denken: De indeling van mensen in een elitaire groep van leidinggevende wetenschappers en politici enerzijds en in een groep van volgende burgers anderzijds.

“Ons spook laat zich niet veel gelegen aan rechtvaardigheid of reciprociteit. Je bent een winnaar of een verliezer. Het is alles of niets (...) Ons spook kan het niet laten om mensen met elkaar te vergelijken. Individueel ben je van geen tel. Je bent pas iemand in vergelijking met de ander. Die vergelijking neemt de vorm aan van een competitie met winnaars en verliezers.” Peter De Koning. (@2)

A. Hitler in *Mijn Kamp*: “Een wereld die de democratische idee van de massa verwerpt en zich tot taak stelt om de aarde te schenken aan het beste volk, dus ook aan de hoogstaande mens, moet logisch verder redenerend, ook binnen dit volk weer volgens hetzelfde aristocratisch beginsel te werk gaan en zorg dragen dat wederom de besten in dat volk de leiding en de grootste invloed krijgen.”

-Het verdrukte verstand
Onderschikkend

De overschatte overheid

In België selecteert Selor de kandidaten voor een functie bij de federale overheid. Selor selecteert “objectief”. “Alleen het talent

van de kandidaat telt”, de moderne standensamenleving op basis van erfelijkheid.

DE SCHIZOFORME MERITOCRATIE

www.skolo.org: De meritocratie leidt tot gevoelens van machteloosheid bij een meerderheid van zij die ermee te maken krijgen. Meer nog, de middenklasse smelt weg en de kloof tussen arm en rijk wordt steeds groter, de samenleving alsmaar meer gespleten en meer dual. Dit kunnen we herkennen als de maatschappelijke evolutie die we de laatste decennia hebben meegemaakt.” (@2) Peter De Koning.

Desoriëntatie

Contradictie en Conversie
tegenstelling doel en resultaat
en omkering van humanistische waarden

“Honderden miljoenen mensen voelen zich gedesoriënteerd, ontworteld door de radicale veranderingen als gevolg van de radicale veranderingen van het wereldwijde kapitalisme.” (@3)

“Miljarden mensen beseffen dat ze er nooit zullen komen, en dat veroorzaakt chaos. Steeds meer mensen voelen zich bekocht, hebben de indruk dat de wereld tegen hen is, een samenzwering tegen hun diepste hoop en verwachtingen. Soms leidt dat tot de conclusie: “Laten we de boel gewoon oplazen.” Een nihilistisch verlangen om het systeem te slopen.” (@3) Pankaj Mishra.

MERITOCRATISCHE DESTRUCTIVITEIT

Weren en Samenzweren

“Via bureaucratische procedures werden mensen als het ware gestraft omwille van hun gebrek aan bekwaamheid, om zo de verdiensten van zij die slaagden beter in de verf te zetten. Deze werkwijze, die Richard Sennett “jobs open for talent” noemt, vond in Europa vervolgens ingang in het rechtswezen, de gezondheidszorg, het onderwijs en uiteindelijk in de zakenwereld” schrijft Peter De Koning. (@2) “Maar wat gebeurt er, wanneer diegenen die het meeste talent hebben en het hardst werken (en dus in meritocratische termen het succesvolst zijn), de nieuwe elite vormen? (...) De weg voor sociale klimmers wordt afgesloten. De sociale mobiliteit valt stil. De bestaande sociale verhoudingen reproduceren zich van generatie op generatie. Meer nog, de middenklasse smelt weg en de kloof tussen arm en rijk wordt steeds groter, de samenleving alsmaar gespletener en dualer. Dit kunnen we herkennen als de maatschappelijke evolutie die we de laatste decennia hebben meegemaakt.” (@2)

“Vijftig jaar later was het zijn partijgenoot Tony Blair die, tot ergernis van Young (de bedenker van het begrip), de meritocratie eindelijk na tot staatsideologie uitriep. Tegen dan was de meritocratie al uitgebreid gebruikt als excuus om, onder meer via het instellen van belastingplafonds, het uitdelen van bonussen en gouden hand-

drukken en andere dereguleringen, de sociale welvaartstaat uit te hollen.” (@2)

(@1): nl.wikipedia.org/wiki/Meritocratie

(@2): www.skolo.org/nl/2017/09/30/het-spook-van-de-meritocratie/

(@3): www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/algemeen/meritocratie-is-een-wrede-illusie/9896196.html

(@4): www.groene.nl/artikel/met-moraalpolitiek-kan-links-weer-een-brede-volksbeweging-worden

De Erfzonde

REGRESSIE IN EVOLUTIE

§23 Regressie en Selectie

Intraspecifieke selectie

De mens leeft al lang in een situatie waar de vijand of concurrent zijn eigen soortgenoot is. Wetenschappers heten dergelijke situatie “intraspecifieke selectie”. In de dierenwereld leidt zo iets soms tot degeneratieverschijnselen. Bij de Argusfazant zijn de vleugelpennen van de hanen zo lang dat de dieren nog nauwelijks kunnen vliegen. Nog langere vleugels en ze zouden niet meer kunnen opstijgen wat ze tot slachtoffers zou maken van de landroofdieren. Kortere vleugels doet hun succes afnemen bij de vrouwtjes: seksuele selectie. Natuurlijke selectie zorgt ervoor dat de hanen kunnen blijven vliegen. Intraspecifieke selectie verhindert dat ze beter kunnen vliegen.

Culturele selectie

Er zijn wetenschappers die tot de vaststelling kwamen dat de biologische evolutie van de mens al 50000 jaar geleden in grote mate tot een stilstand kwam met de opkomst van de homo sapiens. Vanaf dan werd niet meer het meest doeltreffende verstand, lichaam of karakter het meest succesvol maar wel het lidmaatschap van de meest doeltreffende leefgroep. De biologische evolutie werd grotendeels door een culturele vervangen.

Bij een stammenoerlog bleven de genen van de overwonnenen meestal overleven. De vrouwen werden buitgemaakt en de genen van de verslagen stam deden het goed. Een cultuur verdween, niet de genen.

Culturele selectie bleek geen vrede-stichter. Technologie wakkerde de agressie nog aan. Sedert de bewapening geldt dat wie eerst toeslaat de grootste kans op de overwinning heeft. De grootste beloning wacht de mensen die eerst aanvallen, zij die de doeltreffendste wapens hebben, zij die tot de grootste groep behoren.

Toch leiden natuurlijke, intraspecifieke, seksuele en culturele selectie niet tot een noodlottige en onontkoombare agressie.

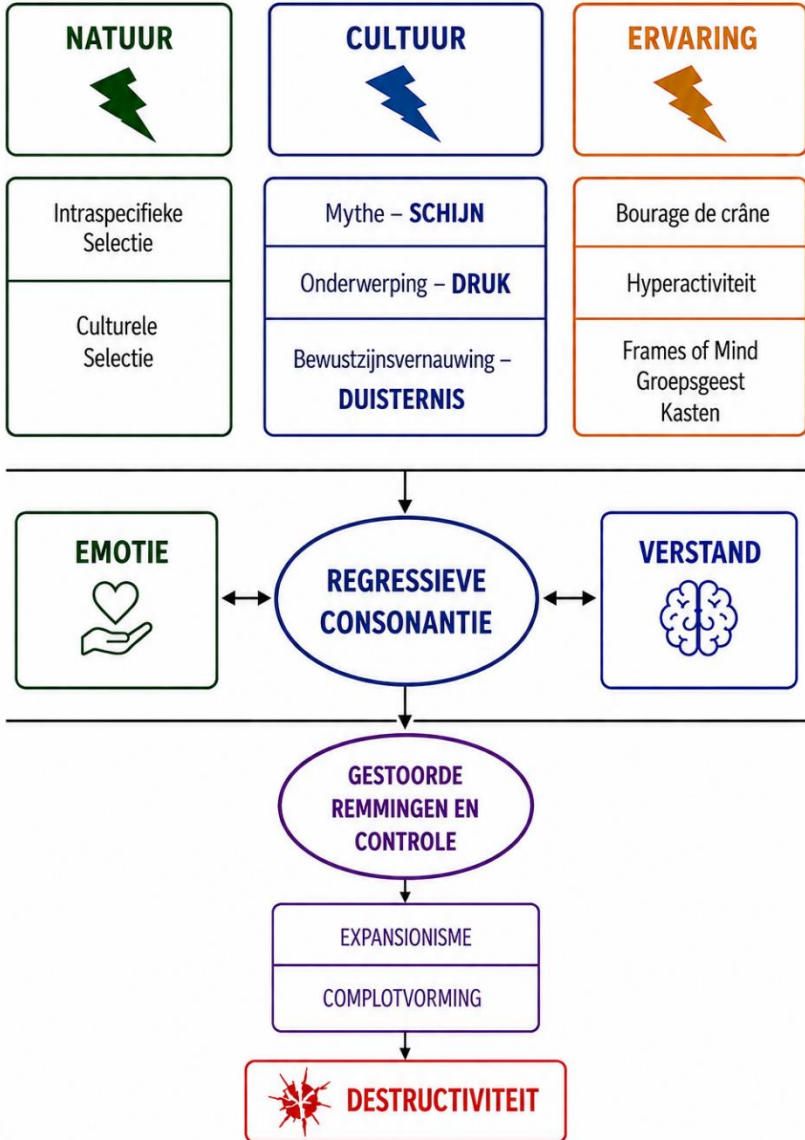
Robert Sapolsky: Er zijn significante verschillen tussen verschillende culturen in de verspreiding van genvarianten die relevant zijn voor gedrag. “Maar die invloeden zijn klein. Wat veel meer bepalend is, is de kindertijd, de tijd waarin culturen individuen aanleren om hun cultuur verder te verspreiden. In dat opzicht is waarschijnlijk het belangrijkste feit over genetica en cultuur de vertraagde rijping van de frontale cortex – het genetisch programma dat maakt dat de jonge cortex vrijer is van genen dan andere hersengebieden zodat geboetseerd kan worden door de omgeving om culturele normen op te zuigen.” (1)

De begrippen intraspecifieke selectie en culturele selectie komen uit het boek:

Sociologie een discussiebundel van VUB-press door Werner Callebout, Roland Corluy en Eric Corijn.

(1): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press.

Regressieve Oriëntatie

Kronieken

§ 24 De Maalstroom van Pro- en Regressie

Maalstroom: Draaikolken veroorzaakt door twee tegen elkaar inlopende (zee)stromen. (@1)

De jager-verzamelaars

Les Hors-Série de L'Obs: "De Hadzas in Tanzania zijn één van de laatste volkeren van jager-verzamelaars in Afrika. Ze kennen geen eigendom, hebben geen chef, en hebben hun egalitaire zeden behouden. Vrouwen en mannen veranderen vrij van partner na enkele jaren van samenleven." (1)

De jager-verzamelaar evolueerde naar grotere groepen waar mensen steeds meer van elkaar afhankelijk zijn. Er ontstond een rollenpatroon en werkverdeling: "de ene fabriceert lansen, de andere gaat op jacht, ik waak over de kinderen, u doet de keuken, enz. en het overleven van ieder hangt voortaan af van talrijke andere personen. (...) Het "wij" omvat voortaan het geheel van de culturele groep: zijn sociale normen, de visie over goed en kwaad worden voor ieder objectieve te respecteren waarden. Het is zo dat rechtvaardigheidsmoraal ontstaat, gericht op de groep": Michael Tomasello. (1)

De nomadische jager-verzamelaar

Robert Sapolsky in *Behave*: "Eerlijkheid. Zoals gezegd waren de JV's pioniers op het gebied van menselijke coöperatieve jacht en het delen van vlees onder niet-verwanten. Dit is het meest opvallend bij vlees. Het wordt meestal gedeeld door succesvolle jagers met niet-succesvolle jagers (en hun familie). Cruciaal is dat de meest succesvolle jager zelden beslist hoe het vlees wordt

verdeeld – in plaats daarvan wordt dit meestal gedaan door een derde partij. Er zijn fascinerende aanwijzingen over de ouderdom hiervan. De jacht op groot wild door hominiden 400.000 jaar geleden is gedocumenteerd: botten van dieren die toen geslacht werden vertonen chaotische snijtekens, die onder verschillende hoeken overlappen, wat erop wijst dat iedereen zich naar believen kon bedienen. Maar tegen 200.000 jaar geleden is het hedendaagse JV-patroon er – snijsporen staan gelijkmatig uit elkaar en parallel, wat suggereert dat één individu het vlees slachtte en uitdeelde.” (2)

“JV-samenlevingen besteden veel collectieve inspanning aan het afdwingen van eerlijkheid, indirecte wederkerigheid en het vermijden van despotisme. Dit wordt bereikt met het geweldige mechanisme om normen af te dwingen, roddelen. JV’s roddelen eindeloos en zoals onderzocht door Polly Wiessner van de universiteit van Utah, gaat het meestal over normoverschrijding door individuen met een hoge status.” ... Roddelen is het wapen van normhandhaving met “het collectief onderwerpen aan kritiek, beschaming en bespotting, uitstoten en mijden, weigeren om vlees te delen, niet dodelijke straffen, verbanning uit de groep of als laatste redmiddel, het doden van de persoon ...” (2)

Regressie Vervreemding

Oorlog lijkt zeldzaam te zijn geweest totdat de meeste mensen de nomadische jager-verzamelaars-levensstijl verlieten. (2)

Landbouw creëerde ongelijkheid, kwetsbaarheid voor droogtes, plagen en dierenziektes. “Robert Sapolsky: Toch denk ik dat het redelijk duidelijk is dat pas toen de mens begon met de enorme transformatie van het leven die het gevolg was van het domesticeren van teosinte (maïsvoorouder) en wilde knollen, oerossen en eenkoren (oude graansoort), en natuurlijk wolven, het mogelijk werd om de oorlogshonden los te laten. (2)

“Dreamtime” Desoriëntatie

De “Geschiedenis van de wereld” op Wikipedia stelt: “Met het ontwikkelde zelfbewustzijn en vooruitziendheid konden omstandigheden tot op zekere hoogte aangepast worden aan de eigen behoeftes en kon gevaar beperkt worden. Een neveneffect was echter dat men ook in staat was de eigen dood te voorzien. Het animisme kon met een parallelle spirituele wereld een verklaring bieden voor de natuurlijke omstandigheden, maar ook een troost in het lijden en een verlichting van de angst voor de dood. Het was daarmee het eerste grote intellectuele systeem dat de mens ontwikkelde.” (@2)

L’HUMANOLOGUE: “Dreamtime” is een mythologie van de Australische oorspronkelijke bevolking door veel antropologen bestudeerd die beschrijft hoe de geesten de aarde, de bergen, die dieren hebben geschapen en voor iedere clan een territorium. Maar er zit een donkere kant in geweven. “De scheppings- en bezweringsmythes van de voorouders dienen om een strenge en brutale wet te heiligen die iedereen de te houden plaats in de samenleving oplegt.” (3)

“Dreamtime”

Destructieve agressie

De samenleving van de oorspronkelijke bewoners van Australië is “repressief, gewelddadig en hiërarchisch.”⁽³⁾ In geval van overspel leverden de stammen van het centrum van Australië zich over aan een collectieve verkrachting van de schuldige. Ook zo als een vrouw binnendrong op de heilige grond van de mannen. Er is het duel met stenen messen tot een tegenstander te veel is toegetakeld. Er is een soort godsoordeel waarbij de “schuldige” speren en boemerangs worden toegeworpen. Er zijn veldslagen tussen clans met gewonden of soms enkele doden. Er bestaan strafexpedities en ook echte oorlogen met als doel een maximum aan verliezen toe te brengen. Het is een samenleving waarin de ouderen de jongeren, en de mannen de vrouwen domineren. Een klein meisje wordt beloofd en geleverd aan een man (dikwijls 20 jaar ouder dan zij) zonder haar mening te geven te hebben. “Alle overspel wordt zwaar gestraft.”⁽³⁾

“Vechten was voor de indianen wat werken voor ons is”

In *De Aarde Huilt – De Strijd van de indianen om West-Amerika 1866-1891* schrijft Peter Cozzen vertaald door Maarten van der Werf: “De derde misconceptie is dat de indianen als een geheel tegen de blanken vochten, ook dat is helemaal niet het geval. En dat was ook meteen de grootste fout van de indianen. Verschillende stammen bevochten elkaar continu, niet om politieke redenen, maar uit trots. Vechten was voor de indianen wat werken voor ons is. Je prestaties bepalen je positie in de maatschappij.”^(@3)

In hun afzonderlijke overzichten van de literatuur presenteren Keeley en Pinker bewijs voor geweld van stammen van voor het ontstaan van staten afkomstig van vindplaatsen in Oekraïne, Frankrijk, Zweden, Niger, India en talrijke Amerikaanse locaties voor er contact was met de buitenwereld:

Dood door Geweld

15% ⁽²⁾

Archeologen die skeletten hebben onderzocht van volkeren zonder staat of overheid schatten dat destijds gemiddeld 15 procent van de mensen door geweld om het leven kwam. (@4) (EW magazine – Simon Rozendaal, *Alles wordt beter! Nou ja, bijna alles.*)

De Maalstroom van de Beschaving **REGRESSIE IN EVOLUTIE**

Kairos: “Grieken beschouwden de tijd niet als een opwaarts perspectief voor menselijke creaties. De wereld was voor hen hoofdzakelijk stabiel en de evolutie was in de eerste plaats een verval.”⁽⁴⁾

“Na de uitvinding van de landbouw ongeveer 10 000 jaar geleden, gevolgd door de opkomst van de steden, komen nieuwe culturele lagen, minder egalitair, het oude systeem overlappen”: Michael Tomasello.⁽¹⁾

De landbouw verandert de mens die nu actief aan zijn toekomst werkt. Hij vestigt zich sedentair in blijvende nederzettingen en levert arbeid om pas maanden later te oogsten wat van planning, discipline en samenwerking getuigt. Als het goed gaat, verbeteren de levensomstandigheden met voedseloverschotten die de kans bieden om zich te diversifiëren naar ambachten, handel, kunst en religie. Uitvindingen van metalen voorwerpen, irrigatietechnieken en andere doen hun intrede.

Het schrift, eigendomsrecht, erfrecht en belastingen ontwikkelen zich. Recht en moraal worden uitgebouwd, vastgelegd en gecentraliseerd. Overheden leggen de gemeenschapswaarden vast. De klassenmaatschappij vervangt de stammenstructuur.

Er ontstaan sociale vangnetten. In het oude Mesopotamië (Irak tussen Tigris en Eufraat) wenden de tempels hun reserves aan om boeren door een moeilijke periode te helpen. Ze betalen losgelden voor gevangen genomen koopmannen. Tevens moeten ze wezen en vondelingen onderdak bieden. Een koning van Esjnunna, het huidige Tell Asmar (Irak), stelde zo'n 4000 jaar geleden de prijslijst op in een wetboek voor graan, olie, vet, wol, zout, en koper evenals de huurprijs voor boten, boerenkarren en dieren.

Wikipedia: “Maät (of ma'at) is in het Oude Egypte de aanduiding van het concept dat de eigenschappen essentie, authenticiteit, echtheid, rechtvaardigheid, juistheid, waarheid, stabiliteit, kosmische orde, rechtvaardigheid en rechtvaardigheid verenigt. (Budge, E.A. Wallis, The Gods of the Egyptians)” ... “Het komt reeds in het 3e millennium v.Chr. in teksten voor. Maät wordt vanaf het Middenrijk de maatstaf voor de hoofdrol van de farao: de kosmische orde handhaven voor de vruchtbaarheid van het land en zijn bewoners.” ... “Maät als godin is de personificatie van deze concepten.” (@5)

Geboortebeperving

De Egyptische Papyrus Kahun (rond 1825 voor Christus) en de Papyrus Ebers (circa 1550 voor Christus) vermelden contraceptieve technieken als het inbrengen van een afschermende prop met sperma dodende ingrediënten in de vagina.

Wikipedia: De oudheid kende ook het uitlokken van abortus, het achterlaten of doden van pasgeborenen en kinderooffers. De Griekse historicus Strabo (circa 64 v.Chr.-19 na Chr.) beschouwde het een eigenaardigheid van de Egyptenaren dat ieder kind moest opgevoed worden. (@6) “Kindermoord, vooral dan het doden of achterlaten van pasgeboren baby’s, was in de oudheid de meest gebruikte methode voor geboorte-beperving. “Door Aristoteles (384-322 voor Chr.) en Plato (427-347 voor Chr.) aanbevolen, dus meer bepaald voor het verbeteren van het ras.” (@7)

De Maalstroom van de Beschaving

www.webimed.net: “Sinds de oudheid trachtten vrouwen, alleen of met de hulp van oudere vrouwen en zelfs mannen, ongewenste zwangerschappen af te breken.” Aristoteles “raadde abortus aan als het geboortecijfer te hoog was, maar enkel als het leven en het gevoel in het embryo nog niet begonnen was. Hij was van mening dat een embryo pas na 40 dagen een menselijke ziel kreeg als het mannelijk was, en na 90 dagen als het vrouwelijk was, daarvoor had het plantaardige en dierlijke zielen.” “Abortus was in het oude Griekenland een veel voorkomende praktijk. De Griekse stoïcijnen geloofden dat de foetus een plant was, die pas bij de geboorte in een dier veranderde, nadat het lucht had ingeademd. Voor de Grieken was abortus moreel aanvaardbaar.” (@7)

Hygiëne en Natuur

Vervuild en overbevolkt stonk het wellicht in de oude grootsteden van de beschaving. Toch waren in Rome 900 badhuizen in de vierde eeuw na Christus.

De Perzische leer van Zarathustra associeert onreinheid met het kwaad. Dode lichamen zijn onrein en worden niet in de aarde begraven (oorspronkelijk in torens der stilte “dakhma’s geplaatst). Om te bidden dient men rein te zijn. Men moet God helpen om zijn schepping zuiver te houden.

De Maalstroom van de Beschaving Progressie

Recht en rechtvaardigheid

Chronicles of the Ancient Word, John Haywood: Een 5000 jaar geleden bij de opkomst van de beschaving hadden Sumerische steden eigen onafhankelijke besturen. De heerschappij over de stad werd door de beschermgod uitgeoefend waarvan men geloofde dat die in de stadstempel verbleef. In praktijk stond aan het hoofd van het bestuur een “en” of indien vrouwelijk een “nin”, “a priestly figure who acted as the earthly administrator of the god’s estates and as the intercessor for his or her human subjects.” (5)

De hogepriester(es) en het stadsbestuur regelden de samenleving rechtvaardig zoals hun god het wenste. Later wonnen de krijgsheren aan belang en Sumerische koningen traden nu zelf op als vertegenwoordigers van de goden en uitzonderlijk riep één zichzelf uit tot een god.

De rechtspraak krijgt vaste vormen. Nog bestaande extracten uit de codex van koning Urukagina van Lagesh (c.2360 voor Christus) vertonen bezorgdheid over uitbuiting van de armen. “One of his laws decrees that the rich must pay in silver when buying from the poor. Another decrees that the rich cannot force the poor to sell their land, livestock, grain or other food against their will.” (4) Slaven door schulden aan de rijken werden vrij. De wet stelde wezen en weduwen vrij van belastingen, beschermde tegen misbruik door de priesters en paleisbeambten. De koning richtte zijn wetten niet aan zijn onderdanen maar aan Ningursu, de beschermgod van de stad. “Justice pleased the gods, and the gods in turn would support the just king.” (5)

De Maalstroom van de Beschaving

Het oudste gekende wetboek ter wereld is in Sumerisch spijkerschrift opgesteld en dateert van de regering van koning Urnammu (2112-2095 voor Chr.), de stichter van het Ur III-rijk. Het is opgesteld in oude Sumerische traditie en het vermeldt bijvoorbeeld de boetes voor de toegebrachte letsels. Voor het afhakken van een arm of been, betaalde men 10 zilveren sjekels. Het afhakken van een neus kostte 40 sjekels.

Gelijkwaardigheid tussen man en vrouw

Historianet.nl, door Kasper Schlie: “In Egypte hadden vrouwen grotendeels dezelfde rechten als mannen, en omdat de lonen gelijk waren, gingen velen van hen aan de slag. Toen de Griekse geschiedschrijver Herodotus in de 5e eeuw v.Chr. Egypte aandeed, sloeg hij steil achterover van verbazing: “De bevolking hier zet de zeden en gewoonten van de mens op hun kop. De vrouwen gaan naar de markt en doen zaken, terwijl de mannen thuis zitten te weven.” Voor Herodotus was dat te belachelijk voor woorden. In Griekenland werden vrouwen niet eens als zelfstandige personen beschouwd. Ze waren ondergeschikt aan de heer des huizes en mochten de speciale vrouwenruimte alleen verlaten met zijn toestemming. (@8)

De Oude Grieken Alles met Mate

Wikipedia: Dracon de oudste bekende wetgever van Athene en ons bekend van het begrip draconisch maakt het onderscheid tussen moord en doodslag (per ongeluk). Het recht wordt objectief en wordt onttrokken aan klassenjustitie. Er komt een einde aan het recht op bloedwraak. (@9)

De Maalstroom van de Beschaving

Wikipedia: Aan Solon (640-560 v.Chr.) schrijft men de slagzin toe: “Niets te Veel”. Of: “Alles met Mate”. Zijn codex is een verzachting tegenover die van Dracon. Eén van eerste hervormingen is die van het afschaffen van schulden ter voorkoming van slavernij. “Solon’s eerste maatregel was een verbod op lening met het lijf als onderpand: schuldsnaven werden vrijgekocht, ...” Een andere hervorming: “In een situatie van politieke onrust is elke burger verplicht om de partij te kiezen die men het rechtvaardigst acht.” (@10) (participatie)

Clisthenes (570-508 v.Chr.) wordt als de grondlegger van de democratie beschouwd. Iedereen moet eraan participeren en wordt er voor vergoed.

Dan komt Péricles. Iedere burger is nu in staat op de beslissingen te wegen. De stad voorziet zich van wetten die de solidariteit bekrachtigen. De Boulè, de raad van 500, een representatief staal van de gehele bevolking, bereidt de wetgeving voor. De Ekklesia, de volksvergadering waar alle burgers zich vrij mogen uitdrukken is het wetgevend orgaan. De Heliaia, rechtbank voor alle conflicten, is samengesteld uit 6000 uitgelote burgers. En er is ook een Hof van Beroep waar iedere Athener minstens één maal in zijn leven een magistratuur dient uit te oefenen. (6) (Le Vif L’Express)

Vrijheid en Rechtvaardigheid progressie

Wikipedia: “Zoroaster proclaimed that there is only one God, the singularly creative and sustaining force of the Universe, and that human beings are given a right of choice. Because of cause and effect, they are responsible for the consequences of their choices.” (@11)

De Maalstroom van de Beschaving

“Zarathustra verkondigde dat er maar één God is, de bijzonder scheppende en ondersteunende kracht van het universum, en dat mensen het recht hebben om te kiezen. Door oorzaak en gevolg zijn ze verantwoordelijk voor de gevolgen van hun keuzes.”

De filosofie van de Grieken en Romeinen, de Egyptische en Indische mythologie, de Perzische en Chinese religie wekken een blijvend ontzag. De leer van Zarathustra (? 1000 voor Christus) sprak van 3 tijdperken in de geschiedenis. “De creatie” waarin het goede regeerde, “de vermenging”, met de strijd tussen het goede en het kwade, en de eindtijd met “de separatie”, de overwinning van het goede. www.spiritualnet.nl: Doel van het leven was het goede (de goede God, Ahura Mazda, Heer Wijsheid) te helpen in gedachte, woord en daad. (@12)

Deze mythologie was een hervorming en een vormgeving aan rechtvaardigheid, was een respect voor natuur en reinheid, en was gericht naar alle mensen, een supplément d'âme.

Plato (429-347 voor Chr.) schrijft in zijn filosofische dialoog “Republiek”: “Is rechtvaardigheid geen menselijke uitmuntendheid?” ... “En moeten we niet op basis van hetzelfde principe beweren, mijn vriend, dat mensen als ze beschadigd worden, op de schaal van menselijke uitmuntendheid verlaagd worden?” ... “Dan, Polemarchus is het de eigenschap, niet van de rechtvaardige maar van zijn tegengestelde, de onrechtvaardige, om vriend of enig ander wezen te beschadigen.” (335a-d boek 1)

De Maalstroom van de Beschaving

Wetenschap en kennis progressie

Einstein voor Dummies, Carlos I. Calle PhD: Vijfduizend jaar geleden begonnen de Babyloniërs de hemel te bestuderen gemotiveerd door de behoefte de juiste oogsttijd in te schatten. Ze maakten goden van de zon, de maan en de planeten Mercurius, Venus, Mars, Jupiter en Saturnus. Hun aanbidding bracht de Babyloniërs ertoe de bewegingen van de hemellichamen te volgen en op basis van de bewegingen van zon en maan een kalender op te zetten. (@13)

Wikipedia: In India werd tijdens het bewind van de Gupta-koning Kumaragupta I (415-456) de beroemde universiteit van Nalanda in de staat Bihar gesticht met een belangrijk centrum voor boeddhistisch onderwijs en op de hoogtijdagen studeerden er 10.000 residerende studenten. De bibliotheek telde negen verdiepingen. De studieonderwerpen besloegen naast religie “logic, grammar, philology (letterkunde – literatuur), medicine, ..., law, astronomy and city-planning.” (@14) Er waren studenten van Korea, Japan, China, Tibet, Indonesië, Perzië en Turkije.

Wikipedia: De bibliothecarissen van de Egyptische hoofdstad Alexandrië stuurden opkopers naar alle windstreken, van Spanje tot India, om zo veel mogelijk onbekende boeken te verwerven. Op het hoogtepunt in de 1ste eeuw v. Chr. bevatte de bibliotheek tussen de 400.000 en 700.000 boekrollen. (@15)

De Maalstroom van de Beschaving

Dood door Geweld

3%

Als genocides en andere door mensen veroorzaakte ellende bij oorlogsslachtoffers worden opgeteld, stijgt het percentage tot 3. www.ewmagazine.nl: “In de woorden van Steven Pinker: mensen die in een beschaving leven, hebben vijf keer minder kans om slachtoffer te worden van geweld.” (@4)

Regressie

Vervreemding

De stoïcijnen stelden het lot, de natuur, de wereld, het rationele en God als één en hetzelfde voor. Alles ligt vast. God is redelijk en perfect. Een goed mens is iemand die dapper zijn lot draagt. Passies zijn irrationeel. De stoïcijnen tonen een hoge vorm van beschaving maar ook van vervreemding. Zo ook de boeddhisten. Ze zien in de begeerte de oorzaak van het lijden. Ze zweren de begeerte af. Een andere vorm van vervreemding is die van de kunst. Voor Plato was kunst een “imitatie” en geen onschuldige. Uit de inleiding van Plato – Republic, Tom Griffith: “Homer just needs to make, say, his generals in the Iliad appear to be satisfactory generals; that is, he just has to fit in with what the audience expect from generals rather than to imitate what real generals are like.” (7)

De Maalstroom van de Beschaving

“Homerus hoeft alleen maar zijn generaals in de Ilias te laten lijken als bevredigende generaals; dat wil zeggen, hij moet gewoon passen bij wat het publiek van generaals verwacht, in plaats van te imiteren hoe echte generaals zijn.”

Wikipedia: Lang mochten in het Romeinse rijk geen stenen theaters gebouwd worden. De senatoren vonden een permanent theater slecht voor de Romeinse zeden. Uiteindelijk komen de prachtige antieke theaters er toch. Rond 55 voor Christus liet generaal Pompeius er één bouwen te Rome. “In de eerste eeuwen n. Chr. veranderde de smaak van het publiek in Rome. Grote groepen ongeschoolde immigranten kwamen uit alle delen van het rijk naar de stad. Zij hadden weinig affiniteit met de oude cultuur en keken liever naar het spektakel van de bloedige gladiatorengevechten en de wagenrennen. De voorstellingen die nog in de theaters werden gehouden, waren voornamelijk platvloerse komedies en simpele tragedies, ...” (@16)

De gelaagde machtsstructuur regressie

Gelaagde structuren zijn volgens bevolkingsbioloog Peter Turchin bij uitstek geschikt om veroveraars te zijn - ze hebben commandostructuren. Ook zijn gelaagde samenlevingen “beter in staat om tekorten aan hulpbronnen te overleven (dan egalitaire culturen) door sterfte te beperken tot de lagere klassen.” Robert Sapolsky in *Behave*: “..., in moeilijke tijden wordt de ongelijke toegang tot rijkdom de ongelijke verdeling van ellende en dood. Het is echter opmerkelijk dat stratificatie niet de enige oplossing is voor dergelijke instabiliteit – dit is waar jager-verzamelaars er baat bij hebben dat ze kunnen inpakken en verhuizen.” (2)

De Maalstroom van de Beschaving

“Culturen met meer inkomensongelijkheid hebben minder sociaal kapitaal. Vertrouwen eist wederkerigheid en wederkerigheid vereist gelijkheid, terwijl hiërarchie draait om overheersing en asymmetrie ... duidelijke ongelijkheid maakt mensen beroerder voor elkaar.” (2)

De dimensies van de regressieve ruimte

De 3 vervreemdende dimensies van de regressieve ruimte zijn de religieuze, politieke en artistieke mythologie, de gelaagde machtspiramide (onderwerping), en brood en spelen voor het “plebs” (bourage de crâne, bewustzijnsvernaauwing).

Destructieve agressie

Economisch
Destructieve agressie

Wikipedia: “Waar jager-verzamelaars echter slechts enkele uren per dag besteedden aan een gevarieerde maaltijd, moesten boeren hard werken voor een eentonig maal. Voor Marshall Sahlins was dit reden om te stellen dat juist de jager-verzamelaars de oorspronkelijke welvaartssamenleving vormden.” (@17)

De Maalstroom van de Beschaving

Veel mensen worden nu in armoede, stank en vuilnis gedwongen, onderworpen en uitgebuit. Hard werk en zuinigheid aanvaarden ze als waarden en levensrichting. De erfenis leeft nog voort. Vandaag zijn er honderden miljoenen arme arbeiders in het Verre Oosten. Wijzelf hebben van de werkkraft van de niet stakende Vlaming onze identiteit gemaakt en de Nederlander roemt zijn zuinigheid.

Militair Destructieve agressie

De antieke beschavingen richten humanisme in de eerste plaats op zichzelf. Naar buiten uit is er imperialisme en kolonisatie. Militaire expansiedrang is schering en inslag in de Oude Wereld. Er dreigt moord of slavernij voor de overwonnenen en de wreedheid van onder meer de Azteekse beschaving zindert nog eeuwen na.

De Wig
De dubbele Moraal

De pastorale Maalstroom REGRESSIE IN EVOLUTIE

Robert Sapolsky in *Behave*: Een belangrijk verband “tussen ecologie, productiewijze en cultuur is te zien in droge, woeste, open omgevingen die te ruw zijn voor de landbouw. Dit is de wereld van nomadisch pastoralisme – mensen die met hun kuddes door de woestijn, steppen of toendra trekken...” Ze zijn kwetsbaar voor diefstal van kuddes. De rechtstaat ontbreekt. “Pastoralisme bevordert culturen van eer.” Er zijn regels van beleefdheid, hoffelijkheid en gastvrijheid vooral naar de vermoeide reiziger toe, want zijn tenslotte niet alle herders vaak vermoeide reizigers? Er zijn regels over “vergingd nemen na beledigingen aan jezelf, familie of clan, en gevolgen voor de reputatie voor iemand die dat niet doet.” (2) Het persoonlijk uitvoeren van gerechtigheid is een vereiste door het ontbreken van een functioneel rechtssysteem.

Regressie

Destructieve agressie

Militair
Destructieve agressie

Wikipedia: “Naast een stedelijke samenleving ontwikkelde zich op de uitgestrekte Euraziatische grasvlaktes en steppen een pastorale samenleving van nomaden die met hun vee rondtrokken. Om het vee te kunnen beschermen tegen roof waren vrijwel alle leden van een nomadenstam bekwaam in de krijgskunst. De nomaden konden

De pastorale Maalstroom

de welvaart van de stedelijke samenleving goedschiks bemachtigen met handel, maar de combinatie van mobiliteit en krijgskunst maakte roof en verovering een zeer geschikt alternatief.” (@18)

De uitvinding van de ruitery verandert de mensheid. De militaire, politieke en religieuze successen van nomadenculturen volgen elkaar op. In de steppen ontwikkelen zich volkeren die hun succes aan de domesticatie en het fokken van berijdbare dieren danken. Reeds 2000 voor Christus begint de Russische herder het paard als rijdier te gebruiken. De nomadenruiters verplaatsen zich snel over grote afstanden, een revolutie. Rooftocht is lonender als ooit tevoren. De te voet gestelde landbouwers en stedelingen zijn machteloos. Noch de Chinese muur (vanaf 200 voor Chr.), noch de muur van koning Sjulgi van Ur (2094-2047 voor Chr.) langs de noordwest punt van zijn rijk bij Babylon en Sippur kunnen daaraan iets verhelpen. Een gouden tijdperk breekt aan voor de Scythen, de Mongolen, de Turken, de Semieten, de Hunnen, de Arabieren en de Bedoeïenen. De eerste beschavingen vallen ten prooi aan aanvallen van Semieten. Drieduizend jaar later regeert Djengis Khan (1162-1227) over een rijk dat zich uitstrekt van de Stille Oceaan tot de Middellandse Zee. Hij voert een bereden leger aan van honderdduizenden manschappen. Militair kunnen nu enorme expansies gemaakt worden. Er ontstaan grote rijken.

De pastorale Maalstroom

Godsdienstig Destructieve agressie

Europa komt in de macht van godsdiensten met nomadische inslag als het jodendom, het katholicisme en de islam. Deze godsdiensten beloven verlossing en beloning voor hun volgelingen. De islam verspreidt zich door een Heilige Oorlog. Het katholicisme kiest ook voor politieke aanpak. Na de bekering van Constantijn de Grote (280-337) volgen veel bekeringen van heidense koningen door huwelijken met Roomse prinsessen. Koning der Franken Clovis (466-511) huwde de katholieke Bourgondisch Gotische prinses Clothilde. Het Jodendom kiest voor de diaspora. De gelovigen verspreiden zich over de wereld en huwen binnen het eigen volk.

Progressie Christus

In ‘De Civitate Dei’ maakt Augustinus het onderscheid tussen eigenliefde en de liefde tot God. De eigenliefde is van God afgewende liefde (aversio). Deze leidt tot de ondergang van de mens, “want hij sluit zich af van de goddelijke genade die hem alleen ten deel kan vallen als hij zich bekent tot de amor Dei en zijn liefde omkeert in de richting van God (conversio – bekering).”

Voor de dissidente Christus telde de universele naastenliefde. Hij verzette zich tegen de wraakzuchtige nomadische wet “oog om oog, tand om tand”, tegen het arrogante “uitverkoren volk” denken, tegen autoritaire muggenzifterij, tegen hebzucht, tegen de menselijke competitie. “De laatsten zullen de eersten zijn.” God was er voor iedereen en de naastenliefde was zijn wet.

De pastorale Maalstroom Progressie

Het Verbod op Gladiatorenspelen

Wikipedia: “In 325 vaardigde (de tot het Christendom bekeerde) keizer Constantijn de Grote een verbod uit tegen de gladiatorenspelen in het oostelijke deel van het rijk, al had dit verbod op langere termijn geen effect.” (@19)

Godsvrede

Bart Van Loo in *De Bourgondiërs*: “Het aanzien van het biddende volk ging in stijgende lijn en begin elfde eeuw durfden de oratores (de geestelijken) het aan om het brutale gezag van de aristocratie in te dammen en hun neus in bestuurlijke zaken te steken. Met de zogenaamde Godsvrede probeerde de kerk een dijk op te werpen tegen de door landheren en ridders aangewakkerde golven van geweld. Ridders moesten tijdens druk bijgewoonde openbare plechtigheden zweren om vrouwen en kinderen, kerkdienaren en pelgrims, reizigers en handelaars, kortom iedereen die niet deelnam aan oorlogen en veldslagen met rust te laten.” (8)

De nieuwe benedictijnenabdij (van Cluny) werd op 11 september 910 ingezegend als onafhankelijk instituut. Halverwege de elfde eeuw was het uitgegroeid tot het centrum van een religieus netwerk dat vijftienhonderd kloosters telde, de eerste multinational uit de geschiedenis.” (8)

De pastorale Maalstroom Progressie

Het Verbod op Duels

Wikipedia; In de middeleeuwen werd een tweegevecht vaak gebruikt als een godsoordeel. In 1215 werd deze praktijk definitief verboden door de kerk, in het Vierde Lateraans Concilie. (@20)

www.herodote.net: Een edict van 2 juni 1626 door kardinaal Richelieu, eerste minister van koning Lodewijk XIII verbiedt duels en straft recidivisten met de doodstraf. “Aux courtisans qui réclament la grâce des condamnés, il répond : « *Leur perte m'est aussi sensible qu'à vous, mais ma conscience me défend de leur pardonner* »... (@21)

"Aan de hovelingen die vergiffenis vragen voor de veroordeelden, antwoordt hij: "*Hun verlies is voor mij net zo gevoelig als voor u, maar mijn geweten verbiedt mij hen te vergeven*"...

In West-Europa vonden duels met regelmaat plaats tot aan het begin van de twintigste eeuw, hoewel de situatie van land tot land verschilde. (@20)

De pastorale Maalstroom

Regressie

Vervreemding

Vervreemding door godsdienst

Monotheïsme

“Wereldwijd is monotheïsme relatief zeldzaam, maar het komt onevenredig vaak voor onder woestijnherders terwijl regenwoudbewoners atypisch vaak polytheïstisch zijn. ... Denk daarentegen aan het tropische regenwoud, dat krioelt van het leven, waar je meer soorten mieren op één boom kunt vinden dan in heel Groot-Brittannië. Honderd godheden in evenwicht laten bloeien moet de natuurlijkste zaak van de wereld lijken.” (2)

Onverdraagzaamheid en wraak versus naastenliefde en vergeving

Wikipedia: “In het debat tussen Augustinus en de manicheïsche (kettters christelijke) bisschop Felix in 404 spreekt de laatste over katholieken als semi-christenen.” (@21) “De manicheeërs verweten de katholieken dat zij zonder enig kritisch onderzoek de bijbel hanteerden en het joodse bijgeloof van het Oude Testament niet gescheiden hadden van de waarheid die Christus had gebracht. Voor hen waren het Oude en het Nieuwe Testament volstrekt tegenstrijdig.” (@22)

De pastorale Maalstroom Regressie

Later zijn de Heilige oorlog, de heksenverbrandingen, de uitroeiing van de katharen (door de kerk neo-manicheeën genoemd) hoogtepunten van katholieke onverdraagzaamheid en van vervreemding van de humane dotatie in de christelijke boodschap.

Richard Dawkins, in *The God Delusion*: “The God of the Old Testament is arguably the most unpleasant character in all fiction: jealous and proud of it; a petty, unjust, unforgiving control-freak; a vindictive, bloodthirsty ethnic cleanser; a misogynistic, homophobic, racist, infanticidal, genocidal, filicidal, pestilential, megalomaniacal, sadomasochistic, capriciously malevolent bully.”
(@23)

Richard Dawkins in *The God Delusion*: De God van het Oude Testament is misschien wel het meest onaangename personage in alle fictie: jaloers en er trots op; een kleinzielige, onrechtvaardige, meedogenloze controlefreak; een wraakzuchtige, bloeddorstige etnische zuiveraar; een vrouwonvriendelijke homofobe, racistische, kindermoordende, genocidale, filicidale, pestilentiële, megalomane sadomasochistische, grillig kwaadaardige bullebak.”

Vervreemding door angst Dwangburchten

Le Monde, Hors-Série 8H, Histoire & Civilisations, L’Epopée Cathare: Begin 1183 vond in Vlaanderen een repressie met extreem geweld plaats gezamenlijk geleid door de graaf van Vlaanderen, Philippe van den Elzas (1142-1191), en de aartsbisschop van Reims en legaat van de Heilige Stoel, Guillaume aux Blanches Mains. Vele lagen van de bevolking zijn betrokken en vele plaatsen maar vooral Atrecht (Arras) en Ieper (de lakenhandel verspreidde de ketterse ideeën) zijn betrokken. Als de ongelukkigen het Godsoordeel via de vuur- of de waterproef tegen zich kregen,

De pastorale Maalstroom Regressie

werden ze door de aartsbisschop aan de graaf van Vlaanderen uitgeleverd die ze naar de brandstapel stuurde. (9)

Het Gravensteen

Een dwangburcht had de bedoeling om de omgeving in bedwang te houden. Meerdere steden hadden deze burchten. Antwerpen had “Het Steen”. In Kortrijk speelde de dwangburcht zijn rol in de Gulden Sporenslag. Het Gravensteen te Gent werd in opdracht van Philips van den Elzas in 1180 herbouwd en werd zijn verblijfplaats.

openjournals.ugent.be, Pierre Kluyskens: “een gevangenis waar eeuw in, eeuw uit, honderden gevangenen werden opgesloten: boeven, misdadigers ..., maar ook honderden gevangenen die het met de politiek van de toenmalige bewindvoerders niet eens waren, zogeheten kettters, vrouwen beschuldigd van toverij en hekserij, politieke tegenstrevers, leiders van oppositie of verzetsbewegingen, die in de kerkers de moordenaars, valsemunters en andere booswichten gingen vervoegen. Die mensen werden gefolterd zoals men vandaag geen beest meer zou durven afmaken.” (@24) “... het Veerleplein waar zij meestal plaats vonden, zag zwart van het volk wanneer aldaar iemand ter dood veroordeeld werd gebracht. Mensen zien verminken, levend verbranden, onthoofden, vierendelen, ophangen, in de kokende olie verdwijnen, was een “spektakel” dat men niet missen wou.” (@24)

“...het Gravensteen: het blijft ook het symbool van een tijd en van mensen die zich nog niet gans hadden kunnen bevrijden uit barbaarsheid en geweld, die het (nomadische) oog om oog, tand om tand huldigden.” (@24)

De pastorale Maalstroom Regressie

Vervreemding door propaganda

De Vlaamse Leeuw

De Franstalige Philippe van den Elzas (1141 – 1191) bezorgde Vlaanderen ook zijn huidige wapenschild, een mooi gestileerd maar agressief propagandasymbool passend bij zijn stijl en bij de tijdsgeest.

De Heilige Graal

Philippe van den Elzas vraagt Chrétien de Troyes om een verhaal van Perceval te schrijven waarvan hij het stramien zou geleverd hebben. De schrijver kon het werk niet volledig afmaken. Zijn werk is het begin van een succesverhaal dat via meerdere schrijvers meesterwerken oplevert. De mythologie van de “Graal” is geboren.

Een belangrijk thema wordt de mobilisatie van de ridderstand voor de kerk en de eenheid van het geloof tegen de joden, de afvalligen en alle kwaadaardige schepsels ontvankelijk om incarnaties of allegorieën van het kwaad te zijn (hier inbegrepen dus de ketters).⁽⁹⁾

Les Cahiers Science&Vie, Histoire et Civilisations: “In *La Quête du Saint-Graal*, opgesteld rond 1225, leest men gemakkelijk een literair afschrift van de decreten van het oecumenisch concilie van Lateranen die de aard van de Drievuldigheid, de Incarnatie (vlees-, menswording van God), de kruisdood, de verrijzenis van Christus, de verandering van het brood en de wijn in het lichaam van Christus, in herinnering brachten.”⁽¹⁰⁾

De pastorale Maalstroom Regressie

Vervreemding door psychologische oorlogsvoering

“Een aantal inquisiteurs (vooral dominicanen) verkoos vaak psychologische boven fysieke wreedheid.” Om hun leven te redden dienden de beschuldigen anderen te verklikken voor ketterij.

www.demorgen.be: “De inquisitie was er immers in geslaagd in het ketterse gebied een algemene sfeer van wantrouwen te creëren. Het verklikken van vrienden en verwanten, ook van de eigen ouders, werd zozeer aangemoedigd dat het verzet langzaam maar zeker doodbloedde.” (@25)

Vervreemding van rechtvaardigheid

Oog om oog, tand om tand
is in het

Het TegenWoord

een duivelskring

Er is een verharding van de rechtspraak. Het wetboek van Hammurabi (1792-1750 voor Chr.), koning van Babylon maar van nomadische afkomst, vermeldt al de harde woestijnwet “oog om oog”. Doel is rechtvaardigheid en de bescherming van de zwakkeren, maar de straffen staan in contrast met de humane straffen van de Sumeriërs voor hem. De meeste extracten van de codex Hammurabi zijn bewaard gebleven.

Sectie 22: If anyone commits a robbery and is caught, then he shall be put to death.

Sectie 129: If a man's wife is taken in adultery with another man, both shall be bound and thrown in the river, but the husband may pardon his wife and the king his slaves.

Sectie 195: If a son strikes his father, his hands shall be cut off.

Sectie 197: If he breaks another man's bone, his bone shall be broken. (4)

De pastorale Maalstroom Regressie

Wikipedia: De Codex Hammurabi schrijft een 3000 jaar voor de inquisitie het Godsoordeel voor bij berechting van tovenarij met name de waterproef. (@26)

Patriarchale onbalans

Robert Sapolsky in *Behave* schrijft dat het pastoralisme leidde tot hoge percentages polygamie en mishandeling van vrouwen, en naar autoritair ouderschap.

Vervreemding van geboortebeperking

De kennis van herbale abortiva en voorbehoedsmiddelen voor het regelen van de vruchtbaarheid ging in de Middeleeuwen langzaam verloren omdat vele Europese staten hun land opnieuw wilden bevolken na de dramatische verliezen van de pestepidemie uit 1348. De kennis over contraceptie werd vernietigd en betekende de start van een heksenjacht tegen verloskundigen met een ruime kennis van herbale abortiva en voorbehoedsmiddelen.

De protestantse theoloog Johannes Calvijn (1509-1564) verklaarde dat “geboortebeperking de moord was op toekomstige personen.” Voorts noemde hij masturbatie ‘monsterlijk’ en het terugtrekken of coïtus interruptus ‘dubbel monsterlijk’.

Vervreemding van de natuur

-de dieren

Het Marcus evangelie vertelt hoe Jezus iemand van zijn bezetenheid verlost. Omdat de onreine geesten niet uit de streek wensten verjaagd te worden, stond Hij toe dat ze in een troep van ongeveer 2000 zwijnen voeren die zich van de steile oever in het meer stortten om er te verdrinken. (Marcus 5,13-14)

-De planten

Jezus doet een vijgenboom verdorren omdat deze geen vrucht droeg niettegenstaande dat het niet de tijd van de vijgen was. (Marcus 11, 13-14)

Vervreemding van hygiëne en lichaam

Het zondebesef groeit. Men schaamt zich over zijn lichaam. Het katholicisme brengt de hygiëne een ferme klap toe. Ze veranderen de badhuizen te Rome in doopkapellen. Naakt is zondig. Als de Farizeeën Hem lastigvallen omdat Zijn leerlingen hun handen niet wassen voor het eten, antwoordt Hij: “Niets kan de mens bezoedelen wat van buiten af in hem komt. Maar wat uit de mens komt, dat bezoedelt de mens (...).” (Marcus 7,15) De islam verplicht vrouwen om zich te sluieren en gaat geslachtsdelen verminken.

De pastorale Maalstroom Regressie

Vervreemding door statisch en dualistisch denken

Naast lichaam en emotie wordt het verstand steeds harder verdrukt en misleid. De Heilige geschriften zijn onaanvechtbaar en onveranderlijk. Het denken wordt statisch en zwart-wit dualistisch. Onverdraagzaamheid verbiedt het naast elkaar bestaan van Keltische, Germaanse en Romeinse Goden. Vroeger werden deze naast elkaar vereerd en in elkaar herkend. Nu worden de oude goden gedemoniseerd. Ook dualistisch is de patriarchale samenleving. In tegenstelling met Kelten en Germanen worden vrouwelijke Goden en priesteressen verboden.

De pastorale Maalstroom Desoriëntatie

De cultuur van eer

Robert Sapolsky in *Behave*: “Nisbett en Dov Cohen hebben aangetoond dat het hoge percentage geweld, vooral moord, door witte Zuidelijke mannen (in de V.S.) geen kenmerk is van grote steden of van pogingen om materiële goederen te bemachtigen - we hebben het niet over het overvallen van de drankhandel. Het geweld is er daarentegen disproportioneel landelijk, tussen mensen die elkaar kennen, en gaat om schendingen van de eer (die slijmerd van een neef vond het een goed idee om met je vrouw te flirten op de familiereünie, dus je schoot hem neer). Bovendien zijn jury’s in het Zuiden atypisch vergevingsgezind voor zulke daden.” (2)

De dood in de militaire strijd is een garantie voor een glorieus leven na de dood. (2)

De wetenschap als vijand

In een klimaat van mythe als machtsmiddel blijft weinig plaats voor vrije meningsuiting en wetenschap. De wetenschapper Galileo Galilei (1562-1642) loopt levensgevaar als hij de theorie van Nicolaus Copernicus (1473-1543) verdedigt die stelt dat de aarde rond de zon draait en niet omgekeerd.

Nu.nl, 12/02/2026: “President Trump daarentegen noemt klimaatverandering een “hoax”, valt de klimaatwetenschap aan en wil inzetten op vervuilende fossiele brandstoffen. Zijn regering stimuleert zelfs het gebruik van steenkool.” (@27)

De moderne Maalstroom REGRESSIE IN EVOLUTIE

Progressie Bevrijding

Naar de late middeleeuwen toe beklemtonen de Rooms-katholieke scholastici de rol van de vrije wil. Erich Fromm haalt in *Escape from Freedom* het voorbeeld van Duns Scotus (Schotland 1266 – Keulen 1308) aan. Voor hem is de wil vrij. Zelfverwerkelijking is de hoogste bevrediging. “Biel en Ockham legden meer nadruk op de rol van goede daden als voorwaarden tot de zaligheid van de mens, ...”

Verder schrijft Erich Fromm: “Men kan hierin een geesteshouding zien die de menselijke waardigheid en de rechtmatigheid van de aanspraak op volledige zelfontplooiing volstrekt aanvaardt, hand in hand met de navolging van Christus (reeds in de twaalfde eeuw alom verspreid) en van een mogelijke verheffing van de mens tot een aan God gelijke door het geloof.”

De Renaissance en de Verlichting gaan in een bevrijdende richting en herwaardenen verstand en natuur. De schizoforme cultuur zet een stap terug. De oude middeleeuwse zekerheden krijgen klappen. Twijfel zet aan tot nadenken. De mens wordt in zijn waardigheid hersteld. Er ontstaat ruimte voor verdraagzaamheid, democratie, wetenschap, creatief denken. Het strafrecht (her)humaniseert. Adellijke voorrechten kalven af. Iedereen is gelijk voor de wet. Het liberalisme komt op. Later zullen sport en hygiëne in eer hersteld worden. Wetenschap en techniek verbeteren de voedselproductie en de levenskwaliteit. Pesticiden en bemesting veranderen de wereld. Mensen dienen zich niet meer krom te werken op het land. Kinderen gaan naar school. Nog later wordt contraceptie voor de meesten weer toegankelijk.

De moderne Maalstroom

Regressie

Vervreemding

Maar de menselijke progressie is kwetsbaar en de regressieve krachten slaan vernietigend terug. Vervolgens komt het kapitalisme die de ongelijkheden nog verdiept en die het begrip Homo Economicus uitvindt, gericht op het maximaliseren van winst, Michael Tomasello. (1)

Alhoewel hoogtechnologisch, werkt de moderne economie onveranderd weer met een nomadische moraal: het veroveren van markten, het bekampen en uitschakelen van concurrenten, korte termijn winsten nastreven, “op is op!”, steeds trekkend naar grondstof en arbeid goedkoper is, ... De combinatie van een regressieve moraal met een hoogstaande technologie maakt van de moderne mensheid een destructieve en mateloze woekeraar.

De moderne Maalstroom Regressie

Vervreemding van het recht rechtspositivisme

De formele band tussen recht en rechtvaardigheid raakte al verbroken in het “rechtspositivisme”. Wikipedia: De wetgevende macht maakt de wetten en er hoeft geen verband te zijn met moraal. “Na het einde van de Tweede Wereldoorlog is men dan ook teruggekomen van een al te strikt rechtspositivisme, en zijn onder andere de universele mensenrechten geformuleerd.” (@28)

Internationaal verval van het recht

2022: De Russische federatie valt Oekraïne binnen zonder oorlogsverklaring, zonder reële dreiging.

2024: Ondanks een aanhoudingsbevel van het Internationaal Strafhof nodigt eerste minister van Hongarije Viktor Orban de eerste minister van Israël uit.

2025: Bart Dewever, de Belgische eerste minister, laat uitschijnen dat ook België Netanyahu niet zou arresteren...

Onder V.S. president Trump worden vier rechters van het Internationaal Strafhof in Den Haag (ICC) op een sanctielijst van de V.S. gezet.

V.S. president Trump zegt dat de processen voor corruptie tegen de oud president van Brazilië Jair Bolsonaro voor mogelijke poging tot staatsgreep niet mogen doorgaan... Hij stelt daarom 500% invoerrechten voor op Braziliaanse producten.

2026: Tijdens vredesgesprekken met Iran verrassen de V.S. en Israël met een verwoestende aanval. De top van het Iraanse regime wordt uitgeschakeld. (@29) (VRT)

De moderne Maalstroom Regressie

11.11.11.

“Illegale oorlogsdaden worden niet legaal omdat het doelwit een dictator is, of omdat het land de mensenrechten niet respecteert. Het bombarderen van een soevereine staat zonder internationaal mandaat blijft een schending van het internationaal recht. Hoop mag niet misbruikt worden. Talloze burgerdoden, onder andere bij een meisjesschool in Minab, zijn geen detail, zegt 11.11.11..” (@29)

Nationaal en lokaal verval van het recht

ICE agenten mogen in 2026 in de V.S. zonder arrestatiebevel op basis van vermoeden arresteren. In België reiken de gemeenten GAS (gemeentelijk administratieve sancties) al meerdere jaren boetes uit voor overlast zonder dat het burgerlijk gerecht kan tussenkomen en dat alles zonder synchronisatie.

Vervreemding door nationalisme

“De Vrij spreker.nl”: “Nationalisme heeft een voorliefde voor het “eigen volk” (vaak met afkeer van het vreemde). ... Nationalisme geeft macht aan de staat boven het individu. Het is een collectivistische beweging, in tegenstelling tot het libertarisme waarin elk individu soeverein is. ... Deze vorm van centralisme leidt onherroepelijk tot een corruptie van de macht en is daarom ook sterk af te raden.” Nationalisten vinden zich superieur en eigenen zich het recht toe te heersen. Nationalisme bedreigt humanisme, vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid, voedt een regressieve moraal, voedt competitie en hiërarchie.

De moderne Maalstroom Regressie

Het Nieuwsblad 31/03/2022: “Populariteit van Russische president Vladimir Poetin schiet omhoog sinds begin invasie Oekraïne.”
“Zowat 83 procent van de Russen keurt de daden van president Vladimir Poetin goed, 12 procentpunt meer dan in februari. Dat blijkt uit een peiling van het onafhankelijke Russisch instituut Levada. Het is de eerste peiling van dat instituut sinds de start van de oorlog in Oekraïne.” (@30)

Vervreemding door godsdienst

Geloven de joden dat zij het uitverkoren volk van God zijn, de protestanten geloven dat zij ook tot de uitverkorenen kunnen behoren. www.studocu.com: “Door hard te werken, wat als een roeping van God werd gezien, (en door ascese, zuinigheid, onthechting) konden de mensen zichzelf ervan overtuigen dat zij voorbestemden waren aan God.” (@31) Want de uitverkorenen, de door God gekozen mensen, zouden ook op aarde in staat zijn op aarde een goed leven te leiden. De protestanten putten hun wijsheid nu ook zelf uit de bijbel en die bestaat grotendeels uit het Oud Testament. De humanistische God van de naastenliefde uit het Nieuw Testament krijgt zo nog nadrukkelijker dan in het katholicisme Jahweh naast zich die de uitverkorenen voortrekt en beschermt.

Godsdienst verliest haar extremisme niet in de moderne wereld. Er is het islamitisch fundamentalisme vanuit het Midden-Oosten met haar opdringen van de Sharia, de islamitische wet.
2022: in Indonesië wordt seks buiten het huwelijk strafbaar.
Iran hangt een 23-jarige man op wegens “vijandschap tegen God”.
Het “christelijk nationalisme” komt op met conservatieve protestanten en orthodoxen die abortus en homofiele relaties veroordelen of strafbaar maken.

De moderne Maalstroom Regressie

Dietert Bernaers 30-09-24 hln.be/nieuws, citeert Paus Franciscus: “Dokters die abortussen uitvoeren, zijn huurmoordenaars, daar is geen discussie over”, zei hij in het vliegtuig terug naar Rome aan enkele journalisten.

Wikipedia: “De protestantse werkethiek is de door de socioloog Max Weber geïntroduceerde term voor de bij veel calvinisten gangbare opvatting dat hard werken in het beroep God welgevallig is.” “In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert.” (Genesis 3:19a) (@32) “Time is money” en tijdverspilling is een zonde. Werken is God eren. Luxe en plezier zijn niet toegestaan, en winst wordt weer in het bedrijf gestort. Weber zag in het calvinisme de basis van het kapitalisme.

Vervreemding door kapitalisme

Het kapitalisme draait uit op een onevenwichtig klassensysteem. Er heerst economische uitbuiting en psychologische crisis met vervreemding en desoriëntatie. In *Escape from Freedom* schrijft Erich Fromm: “Met het verlies van zijn vastgestelde plaats (in het middeleeuws systeem) in een besloten wereld verloor de mens ook het antwoord op de vraag naar de zin van zijn leven ... De verhouding tot zijn medemensen – met iedereen als mogelijke concurrent – was nu vijandig en vervreemd geworden. Hij was vrij, dat wil zeggen alleen, vereenzaamd, van alle kanten bedreigd.” Eens het kapitalisme zich doordrukt, ontstaat groeiende vervreemding, vereenzaaming, vertwijfeling, machteloosheid en onzekerheid schrijft E. Fromm. De werknemer vervreemdt van zijn werkgever, van het product dat hij maakt, van de klant, van het beslissingsmechanisme. De consument vervreemdt van de verkoper (warenhuizen en online winkels). Reclame vervangt het verkoopgesprek.

De moderne Maalstroom Regressie

De IJzeren Kooi

De Groene Amsterdammer 31 oktober 2018 – nr. 44-45 in het artikel “De Nieuwe Geest van het kapitalisme” Frank Mulder over Max Weber in “*De protestantse ethiek en de geest van het kapitalisme*”, dat hij schreef in 1904 en 1905: Daarin legt de Duitse geleerde uit hoe het protestantse, ascetische arbeidsethos van spaarzaamheid en vlijt de ware voedingsbodem was van het moderne kapitalisme. Het was zo diep geworteld dat dit ethos behouden bleef toen het bijbehorende geloof verdampte. Het christelijk plichtsbefef werd zo getransformeerd tot winstbejag. (@32) “Het kapitalisme is voortgekomen uit morele bronnen, uit waarden, maar die zijn we vergeten. Wat overblijft, waarschuwt hij, is een vrijheid ondermijnend systeem. Een ijzeren kooi, is er vaak vertaald, maar letterlijk zegt hij: een “stahlhartes Gehäuse”, een staalhard omhulsel, een dwangbuis. (@33)

Vervreemding door totalitarisme

www.bnr.nl, 4 feb 2026, Fleur Nuijten: “72 procent van de wereldbevolking woont in landen met een autocratisch regime. Dat blijkt uit onderzoek van Human Rights Watch. ... Volgens de organisatie hebben inwoners van grote wereldmachten zoals China, Rusland en zelfs de Verenigde Staten minder vrijheid dan twintig jaar geleden. “Wat opvalt, is de snelle achteruitgang in de Verenigde Staten in slechts één jaar tijd. Daar luiden we de noodklok om”, zegt Sabrina Brandt, directeur van Human Rights Watch Nederland. ... “Het begint vaak met het beperken van de rechten van migranten, de LHBTIQ+-gemeenschap, vrouwen en het demonstratierecht”, legt Brandt uit.” (@34)

De moderne Maalstroom
Regressie

“The Rule of Nobody”

Hannah Arendt

*Eichmann in Jerusalem,
Essay on the Banality of Evil*
(@34)

Dehumaniseren

Vervreemding - Depersonalisering

“And one can debate long and profitably on the rule of Nobody, which is what the political form known as bureau-crazy truly is ...”
(@35)

“The essence of totalitarian government, and perhaps the nature of every bureaucracy, is to make functionaries and mere cogs in the administrative machinery out of men, and thus to dehumanize them.” (@35)

“De essentie van totalitair regeren, en wellicht de natuur van iedere bureaucratie, is om van mensen ambtenaren en slechts tandwielen in de administratieve machinerie te maken en hen dus te dehumaniseren.”

De moderne Maalstroom Regressie

Vervreemding door angst

Dwangburchten

De Sednaya gevangenis in Syrië

Wikipedia: “A wide variety of inhumane torture practices were carried out in the prison; ranging from perpetual beatings, sexual assaults, decapitations, rapes, burnings, and the use of hinged boards known as the “flying carpets”.” (@36) In de gevangenis werd een breed scala aan onmenselijke martelpraktijken uitgevoerd; variërend van voortdurende afranselingen, aanrandingen, onthoofdingen, verkrachtingen, verbrandingen en het gebruik van scharnierende planken die bekend staan als de "vliegende tapijten". Waterboarding bestond tijdens de inquisitie in Spanje en Vlaanderen en vindt opnieuw toepassingen zoals in de Amerikaanse beheerde gevangenissen te Guantánamo in Cuba en Abu Ghraib ””

Marteling door de V.S. en bondgenoten

Human Right Watch, 09/01/2022: “With the participation of at least 54 governments, the CIA secretly and extrajudicially transferred at least 119 foreign Muslims from one foreign country to another for incommunicado detention and harsh interrogation at various CIA black sites. At least 39 of the men were subjected to “waterboarding,” “walling,” “rectal feeding” – a form of rape – and other forms of torture. The US military also held thousands of foreign Muslim security detainees and prisoners-of-war – including some women and boys – at its detention centers abroad including

De moderne Maalstroom Regressie

Abu Ghraib in Iraq, Bagram Air Base in Afghanistan, and its naval base at Guantánamo, and also subjected many to physical and psychological abuse.” (@37)

Human Right Watch, 09/01/2022: “Met de deelname van ten minste 54 regeringen heeft de CIA in het geheim en buitengerechtelijk ten minste 119 buitenlandse moslims van het ene vreemde land naar het andere overgebracht voor incommunicado-detentie en harde ondervraging op verschillende zwarte locaties van de CIA. Ten minste 39 van de mannen werden onderworpen aan "waterboarding", "walling", "rectale voeding" - een vorm van verkrachting - en andere vormen van marteling. Het Amerikaanse leger hield ook duizenden buitenlandse moslimveiligheidsgevangenen en krijgsgevangenen vast – waaronder enkele vrouwen en jongens – in zijn detentiecentra in het buitenland, waaronder Abu Ghraib in Irak, de luchtmachtbasis Bagram in Afghanistan en de marinebasis in Guantánamo, en onderwierp velen ook aan fysieke en psychologische mishandeling.”

Vervreemding door politiek en godsdienst

Adorno (1903-1969), vertegenwoordiger van de school van Frankfurt zag “de triomf verwacht van de rede als een instrument dat ver van naar de emancipatie en naar de vooruitgang van de mensheid te leiden in werkelijkheid bestemd is om de mens te onderwerpen aan de noden van de maatschappij.”

Werden ooit de Heilige geschriften onaanvechtbaar en onveranderlijk, werd het denken statisch en zwart-wit dualistisch, de wetenschappers en de wetgeving namen met verve de dominantie en het dualisme over. De islamitische plichtenleer en de catechismus lijken kinderspel tegenover de wettenbrij, de

De moderne Maalstroom Regressie

betweterij en het keurslijf waarin de hedendaagse mens gedrongen wordt.

Vervreemding door de media

“Er was een tijd dat godsdiensten de mens veel moois beloofden om het leven draaglijk te houden. Opium zei Marx en hij had gelijk. Nu de godsdienst in verval is, heeft het tv entertainment zijn functie overgenomen” schrijft Jaap Kruithof. “Meestal blijft het bij absorberen zonder meer en dat leidt tot onderwerping.” “Langzaam maar zeker verdwijnt een eeuwenlang opgebouwde gesprekscultuur met reflectieve dimensies.” Het sociale weefsel takelt af. Jaap Kruithof schrijft dat de inhoud steeds meer aan belang inboet ten gunste van de vorm.

www.psychologisch.nu: “Liever de droom dan de werkelijkheid.” Je kunt “de werkelijkheid, al is deze virtueel, direct naar je hand kunt zetten.” “Verveel je je, dan speel je Warcraft of kijk je een spannende film. Wil je kennis of nieuws, voilà. Seksuele spanning of zelfs romantiek? Je hebt het allemaal zo gevonden. Als je problemen wilt vergeten of de mensen in je directe omgeving wilt negeren is internet een makkelijke manier. Internet is een prima plek voor mensen die niet van de alledaagse realiteit houden en een schuilplaats zoeken voor als het in de relatie met je omgeving niet lekker loopt.” (@38)

De moderne Maalstroom Desoriëntatie

Desoriëntatie door waardenverlies

Halfweg de 20ste eeuw hadden liberalen, socialisten en katholieken in België hun volkshuizen met daaraan verbonden sportclubs, ziekenbonden, bibliotheken, cinema's en meer. Die zogenaamde "verzuilde" maatschappij kwam tot verval ten koste van de waarden en de oriëntaties waarvoor hun gemeenschappen ooit stonden.

De opkomst van de sport richtte zich naar lichamelijke ontwikkeling, lokale solidariteit en naar waarden zoals fair-play, vriendschap of ideaal. Wie er professioneel geld aan verdiende, mocht niet naar de Olympische Spelen. Nu lijkt een eerste klasse voetbalclub een waardenloos bedrijf dat zich als andere ondernemingen slechts naar winst en groei richt.

Terug naar **Alfa**

MT/Sprout*: "Vanaf de landbouwrevolutie kregen leiders opeens veel macht – die eerst vooral bij de groep lag – en leiderschap werd vast in plaats van afhankelijk van de situatie. De moderne situatie lijkt meer op die bij chimpansees dan die bij de jager/verzamelaars. Net als de alfa-aap heeft de moderne manager de macht over zijn medewerkers en kan hij zijn wil opleggen. En dit spreekt ons primatenbrein aan." (@39)

*: MT/Sprout online platform voor management en leiderschap

De moderne Maalstroom Desoriëntatie

Conversie Omkering van waarden

van rechtvaardigheidsmoraal naar sympathiemoraal

VRT.NWS, Ann Willems, 06/03/2026: “Samen met u moet ik vaststellen dat er nog weinig rekening wordt gehouden met de internationale rechtsregels die wij als Europeanen terecht zeer hoog in het vaandel blijven dragen”, aldus De Wever. “Maar voor een theocratische dictatuur die zelf al 47 jaar het internationaal recht met de voeten treedt, moet u van mij geen enkele sympathie verwachten.” (@40)

Macht boven Recht

Volgens ambassadeur van Iran Seyed Mohammad Ali Robatjazi gaat die redenering echter niet op: “Het is alsof je politiek boven recht plaatst”. “België is lid van de Verenigde Naties en beweert een verdediger van het internationaal recht te zijn. Maar hoe kan je tegelijk een fundamentele schending van dat recht negeren wanneer het over Iran gaat? Als je internationaal recht conditioneel toepast, dan draag je bij aan het ondermijnen ervan.” (@40)

Contradictie Tegenstelling geuite doel en bereikte resultaat

Robatjazi: “Als België aan de juiste kant van de geschiedenis wil staan en zijn geloofwaardigheid wil behouden, moet het ondubbelzinnig de schending van internationaal recht verwerpen en zich verzetten tegen deze criminele agressie.” ... “België is een klein land. Kleine en middelgrote landen weten hoe belangrijk het is dat het internationaal recht wordt gerespecteerd. Als schendingen van dat recht genormaliseerd worden, worden net die landen kwetsbaar.” (@40)

De moderne Maalstroom Desoriëntatie

de wetenschap als vijand

Voxweb.nl, 14/05/2025: “Donald Trump is nog maar een paar maanden president van de Verenigde Staten en de gevolgen voor de wetenschap zijn aan alle kanten zichtbaar. Trump trekt wetenschapsgelden in, torpedeert klimaatonderzoek, verbiedt woorden als ‘diversiteit’ en ‘gender’ en zet internationale studenten en onderzoekers die hem niet bevallen het land uit.” @41)

Nihilisme

“Ni Fierté Ni Mémoire”

« Ainsi prospère le nihilisme contemporain, facteur de décivilisation. Une société qui ne veut plus savoir qui elle est ni d’où elle vient, qui n’a ni fierté ni mémoire, ... »

Alain de Benoist (11)

“Zo bloeit het hedendaags nihilisme, factor van decivilisering. Een maatschappij die niet wil weten wie ze is noch vanwaar ze komt, die noch fierheid noch geheugen heeft, ...”

Technologie biedt comfort en Big Brother controleert het leven van in de kribbe tot in het rusthuis. In tegenstelling met de antieke Eva uit het aardse paradijs denkt de moderne en nihilistische Eva er niet meer aan om in de zure appel van kennis van goed en kwaad te bijten. Zich oriënteren hoeft niet meer. Democratie, wet en wetenschap vervangen haar geweten en haar wijsheid. Verantwoordelijkheid, schuld en boete doven uit.

Wetten scheppen een graad van doeltreffendheid maar evenzo als instinctieve regels missen ze soms hun doel. Ze herleiden het denken tot het volgen van standaardprocedures. Artificiële intelligentie biedt een variante van wettelijke standaardprocedures die het menselijke denken op een zelfde manier dreigt te sturen.

De moderne Maalstroom

Destructieve agressie

Complotvorming Hiërarchie, Uitsluiting en Competitie

Het H-1B-systeem

Wikipedia: Het H-1B visum: “a foreign worker visa in the United States that allows U.S. employers to hire foreign workers in so-called specialty occupations.” (@42) Vivek Ramasway die met Elon Musk verantwoordelijk wordt voor het Amerikaanse departement van overheidsefficiëntie: “Het H-1B-systeem is zeer gebrekkig en moet vervangen worden. Het mag geen loterij of bureaucratie zijn, maar wel een competitief systeem dat zich richt op het selecteren van de allerbesten.” (@43) (VRT NWS, 28/12/2024)

Expansionisme Mateloosheid

Serge Latouche, pionier van La Décroissance zegt dat de moderniteit de mens bevrijdde van transcendentie en traditie en de deur opende voor een economisch ideaal van “illimité”, grenzeloosheid. Tot dan toe waren er de grote denkers die zich uitlieten voor redelijkheid, matiging, begrenzing. (12)

De moderne Maalstroom

Destructieve agressie

De demografische agressie schept economische vraag en investeringen. Politiek en godsdienst ondersteunen kinderrijke gezinnen sociaal en economisch. Reclame en staatssteun zwepen productie en consumptie op. Verspilling, vervuiling en wreedheid voor dieren.

Economische expansiedrang voegt zich toe aan de militaire en de demografische expansiedrang. Prof. Etienne Vermeersch spreekt in de "Ogen van de Panda" over het **WTK**-bestel met zijn drie stuwende componenten: wetenschap, technologie en kapitalisme. De **W**etenschap geeft een betrouwbaar inzicht. Op grond daarvan bouwt de **T**echnologie toepassingen. Het **K**apitalisme verschaft de grondstoffen en de productiemiddelen om de technische vondsten te vermenigvuldigen. Etienne Vermeersch beschrijft hoe de uitvinding van het kanon ooit de metallurgie stimuleerde, deze dan weer de mijnbouw, deze de constructie van pompen, deze de nood aan investeringen, ... De radar en de nucleaire technologie werden tijdens WO II geschapen. De Russische economie draait op volle toeren tijdens de oorlog in Oekraïne.

Wreedheid

Mythe, Onderwerping en Bewustzijnsvernauwing veranderen de mens. Volgens E. Fromm is de reactie op vervreemding en eenzaamheid de vlucht van de mens in onderwerping aan een systeem of leiderschap. Maar hij streeft ook naar macht in dat systeem, een mix van masochisme en sadisme. Freud gaf de voordelen aan van deze onderwerping: een duidelijk en absoluut waardestelsel, minder verwarring en innerlijk conflict, meer geluk, meer eenheid met volksgenoten, en de wettiging van ongeoorloofde destructiviteit.

De moderne Maalstroom Destructieve agressie

Militaire agressie: Totale oorlogen viseren naast soldaten de patiënten, hulpverleners en personeel van ziekenhuizen. Rusland moordt, ontvoert en hersenspoelt. Het Chinese leger bedreigt en telt 1,6 miljoen militairen. Massavernietigingswapens bedreigen de hele mensheid. Israëlische aanvallen brengen met Westerse gedoogsteun en indirecte steun duizenden kinderen om. Er wordt geschoten op hongerige mensen aan de voedselbedelingen. Scholen en universiteiten worden plat gelegd. Het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens (OHCHR) is diep bezorgd over een “scholasticide” in Gaza:

OHCHR, Geneva (18 April 2024): “After six months of military assault, more than 5,479 students, 261 teachers and 95 university professors have been killed in Gaza, and over 7,819 students and 756 teachers have been injured – with numbers growing each day.” (@44)

OHCHR, Genève (18 April 2024): “Na zes maanden van militaire aanval zijn meer dan 5.479 studenten, 261 leraren en 95 universiteitsprofessoren gedood in Gaza, en meer dan 7.819 studenten en 756 leraren zijn gewond geraakt - met een aantal dat elke dag groeit.” In Gaza zijn Godsvrede, wettelijkheid en humanisme gevaarlijk en vernietigend ver weg.

Het Tegenwoord en De Respons

De onvoldragenheid of de aftakeling van het humanisme in jager-verzamelaarsstammen, in de beschaving, in de nomadische kruisbestuiving, en in de moderne tijd met zijn technologische hefbomen brachten en brengen de mensheid in een destructieve baan. De moderne en woekerende mensheid ligt op ramkoers met zichzelf, met de natuur en met de planeet.

www.philolog.fr: De Franse filosoof en Nobelprijswinnaar literatuur Henri Louis Bergson (1859-1941) schreef dat de techniek als het ware het menselijk lichaam uitgebreid had met instrumenten die het een formidabele macht verschaften maar dat de ziel was gebleven wat ze was, nu te klein om het lichaam te vullen, te zwak om het te besturen. Deze leegte gaf ruimte aan sociale, politieke, en internationale problemen. Om ze op te vullen waren nieuwe potentiële energiereserves nodig, deze maal morele. “... le corps agrandi attend un supplément d'âme.” Er waren nieuwe geestelijke en morele bronnen nodig, sterker en dynamischer om de beheersing terug te winnen over de technische ontwikkelingen en die te doen bijdragen aan de levensontplooiing, de vrijheid, de vrede, het geluk voor allen. (@45)

“Onze vermogens en onze motivaties hebben zich gevormd in het tijdperk van de jager-verzamelaar, dat 95% van de geschiedenis van de menselijke ontwikkeling vertegenwoordigt. Wij blijven getekend door egalitaire en goedaardige verhoudingen die werden uitgevonden door onze voorouders. De vraag die zich vandaag stelt is te weten of het patchwork van diverse zeden waarvan we hebben geërfd, op het niveau is van de uitdaging door de huidige situatie gesteld, Michael Tomasello.” (1)

Regressie heeft tijdperken van **B**eschaving, **B**ekering en **B**erekening al met succes doorleefd, heeft er zich in genesteld en gebloeid, en bedreigt nu meer dan ooit mens, menselijkheid en natuur. Toch is er een psychologisch en historisch inzicht als nooit voorheen. Er zijn mogelijkheden om internationaal, globaal en over alle menselijke grenzen samen te werken. De elementen zijn aanwezig om het humanisme van onze voorouders wat hen onderscheidde in eer te houden, te versterken en er boven op een extra zielssupplement aan te geven. Maar om de humanistische rechtvaardigheidsmoraal te laten herstellen van chronische regressie, ze te laten overleven en ontplooien, is er naast materiële fundamenteen nood aan een psychologisch-intellectueel kader, aan een morele dynamiek, aan progressieve doelen en waarden, aan werktuigen en routines, en aan organisatie- en gemeenschapsvorming. Aan *Het TegenWoord* gespiegeld, biedt *DE LIBRALE MODUS* een morele blauwdruk, progressief en constructief, *De Respons*.

- (1): Les Hors-Série de L'Obs 99. Le pouvoir de la bienveillance. Propos recueillis par Ursula Gauthier
 (2): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik.
 Robert Sapolsky. Penguin Press
 (3): L'HUMANOLOGUE N°1 Jean-François Dortier
 (4): Kairos Juin/Juillet 2019 N°40
 François Jarrige, Technocritiques, du refus des machines à la contestation des technosciences, La Découverte, 2014, p.26
 (5): Chronicles of the Ancient World. John Haywood
 (6): Le Vif L'Express 37e année n°1 interview Prof. Lambros Couloubaritis, article Périclès et la participation citoyenne écrit par Soraya Ghali
 (7): Uit de inleiding van Plato – Republic, Tom Griffith, Wordsworth Classics Of World Literature
 (8): De Bourgondiërs, Aartsvaders van de Lage Landen. Bart Van Loo. De Bezige Bij.
 (9): Le Monde, Hors-Série 8H, Histoire & Civilisations, L'Épopée Cathare.
 (10): Les Cahiers Science&Vie, Histoire et Civilisations N°192
 (11): éléments pour la civilisation européenne. N°168 Août-Septembre 2017
 (12): éléments pour la civilisation européenne. N°167 Octobre-Novembre 2017

(@1) www.encyclo.nl/begrip/maalstroom

(@2): www.nationalgeographic.nl/geschiedenis-en-cultuur/2017/10/de-drie-misverstanden-omtrent-de-strijd-van-de-indianen

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_wereld

(@4): www.ewmagazine.nl/opinie/blog/2016/03/vroeger-was-alles-slechter-er-was-overal-oorlog-280800/

(@5) nl.wikipedia.org/wiki/Ma%C3%A4t

(@6): en.wikipedia.org/wiki/Infanticide

(@7): www.webimed.net/Contraceptie_begin.html

(@8): historianet.nl/beschavingen/egyptenaren/egyptische-vrouwen-hadden-schokkend-veel-vrijheden

(@9): [nl.wikipedia.org/wiki/Draco_\(wetgever\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Draco_(wetgever))

(@10): [nl.wikipedia.org/wiki/Solon_\(persoon\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Solon_(persoon))

(@11): en.wikipedia.org/wiki/Zoroastrianism

(@12): www.spiritualnet.nl/8-religies/30-zoroastrisme

(@13): Einstein voor Dummies, Carlos I. Calle PhD

(@14): en.wikipedia.org/wiki/Nalanda

(@15): nl.wikipedia.org/wiki/Bibliotheek_van_Alexandri%C3%AB

(@16): [nl.wikipedia.org/wiki/Romeins_theater_\(gebouw\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Romeins_theater_(gebouw))

(@17): nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_wereld

(@18): nl.wikipedia.org/wiki/Pastorale_samenleving

(@19): nl.wikipedia.org/wiki/Gladiator

(@20): nl.wikipedia.org/wiki/Tweegevecht

(@21): www.herodote.net/almanach-ID-1201.php

(@22): nl.wikipedia.org/wiki/Manicheïsme

(@23): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins

(@24): ojs.ugent.be/GT/article/view/5449/5367

(@25): www.demorgen.be/tv-cultuur/de-geschiedenis-van-de-katharen-nu-eens-meeslepend-dan-weer-langdradig-en-taai~b949e675/

(@26): nl.wikipedia.org/wiki/Godsoordeel

(@27): www.nu.nl/klimaat/6385819/trump-breekt-amerikaans-klimaatbeleid-verder-af-losgezongen-van-realiteit.html?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

(@28): [nl.wikipedia.org/wiki/Rechtvaardigheid – 2013](https://nl.wikipedia.org/wiki/Rechtvaardigheid_–_2013)

(@29): www.vrt.be/vrtnws/nl/liveblog/trump-wil-alle-handel-met-spanje-stopzetten-omdat-vs-spaanse-ba~1772322052199/

(@30): www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220331_94180165

(@31): www.studocu.com/nl-be/document/erasmus-universiteit-rotterdam/geschiedenis-van-de-sociologie/samenvatting/samenvatting-boek-de-protestantse-ethiek-en-de-geest-van-het-kapitalisme/67145/view

(@32): nl.wikipedia.org/wiki/Protestantse_werkethiek

(@33): www.groene.nl/artikel/in-de-leemte-van-betovering

(@34): www.bnr.nl/nieuws/internationaal/10593607/driekwart-van-wereldbevolking-leeft-onder-autocratie-vrijheid-in-vs-gaat-hard-achteruit?itm_campaign=artikel&itm_medium=ticker&itm_source=https%3A%2F%2Fwww.bnr.nl%2Fnieuws%2Finternationaal

(@35): hac.bard.edu/amor-mundi/quote-of-the-week-2011-11-14#:~:text=Quote%3A%20%E2%80%9Cthe%20essence%20of%20totalitarian,and%20thus%20to%20dehumanize%20them.

(@36): en.wikipedia.org/wiki/Sednaya_Prison

(@37): www.hrw.org/news/2022/01/09/legacy-dark-side

(@38): www.psychologisch.nu/marcelino/maken-sociale-media-ons-eenzaam-en-ongelukkig

(@39): mtsprout.nl/archief/het-alfa-mannetje-is-geen-natuurlijke-leider

(@40): <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2026/03/06/interview-ambassadeur-seyed-mohammad-ali-robotajazi/>

(@41): www.voxweb.nl/nieuws/hoer-trumps-aanval-op-de-wetenschap-ook-nederlandse-onderzoekers-raakt

(@42): en.wikipedia.org/wiki/H-1B_visa

(@43): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/12/28/maga-tegen-musk-republikeinen-tegenover-elkaar-op-x-over-immigr/

(@44): www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over-scholasticide-gaza

(@45): www.philolog.fr/technique-et-supplement-dame-bergson_2009_par_Simone_Manon

DE RESPONS

HET PROGRESSIEVE TESTAMENT
EEN BLAUWDruk

COLLAGE II

DE ROUTE VAN
REGRESSIEF NAAR PROGRESSIEF

---

www.equi-liberaal.be

Goedaardige en milde regressie

Het regressief antwoord geeft al millennia lang levenskracht. Een zekere mate van bewustzijnsvernauwing, illusie en onderdanigheid zijn nodig om te functioneren. Regressie uitsluiten is onmenselijk. We blijven deels kind en dier. Maar het primitieve deel verlangt evenwicht met rede en zielssupplement, wil het zich naar menselijkheid ontwikkelen.

Ook bier drinken, moppen tappen, supporteren, dansen, tv spelletjes volgen, God aanroepen, zich schminken, romans lezen, naar reclame kijken is in een juiste kader goedaardig.

“In Vino Veritas”, de waarheid zit in de wijn. Wijn brengt de ware aard van de mens boven. Sport en spel zorgen voor binding, plezier en gezondheid. Een konijnenpoot als geluksbrenger doet niemand kwaad. Kunst mag ontroeren. Een natie mag zijn koning koesteren. De jeugd mag idolen hebben. En sprookjes vertellen, dient niet verboden te worden, ook niet over zwarte Piet. Met het juiste gewicht in het juiste kader zorgt de regressieve modus voor ontspanning, motivatie, creativiteit, ontwikkeling en genot.

Progressieve en regressieve Modus

Een persoonlijkheid bezit vele facetten als hogere en lagere gevoelens, een modern en een primitief brein. Volgens omstandigheden bevindt men zich in civiele of in tegendeel in competitieve modus, in een progressieve of regressieve modus, in sympathie- of rechtvaardigheidsmodus.

Voor en na de match zijn tafeltennissers in civiele modus. Maar eens in korte broek voor hun tafel gaan ze in concurrentie-modus. Ze dienen hun tegenstanders te verslaan vanwege sportstatus en hiërarchie. Handigheid, slim- en sluwheid, kracht en uithouding, talent en reflexen zijn bepalend. In nood zakt hun humeur naar nors

en sommige spelers worden agressiever of zelfs vals, soms onherkenbaar. Na de match geven of gaven ze elkaar de hand om terug te keren naar de civiele modus.

Omstandigheden als schaarste, bedreiging, pikorde, ... zetten de regressieve modus in gang. Dit kan ook nuttig zijn in nood zoals in oorlog of bij de uitbraak van een gevaarlijk virus. Maar de moderne maatschappij is een chronische aansteker van regressie, concurrentie, expansionisme, complotvorming en de daaraan verbonden destructiviteit.

Destructieve Regressie

Volgens E. Fromm resulteert vervreemding en eenzaamheid in de vlucht naar onderwerping aan een systeem of leiderschap. Maar de onderworpenen streeft ook naar macht in dat systeem, een mix van Sadisme en Masochisme.

Liefde, drank en kunst (milde regressie) geven maar tijdelijk verlichting, vindt Freud, maar het geloof in de leider of in de enige ware God kan levenslang doorgaan en zelfs generaties lang. Ze nemen de innerlijke spanningen weg en verenigen de mensen, maar innerlijke spanningen zijn beter dan het ontbinden ervan wat leidt naar chaos.

In regressie verzwakt de humanistische dotatie en versterkt de primitieve moraal van Complotvorming, medeplichtigheid (Complicité), expansionisme (Croissance) en Competitiviteit (pikorde). Wreedheid (Cruauté) bedreigt mens, dier en planeet.

Humanisme, de rechtvaardigheidsmoraal

Ontsprongen uit de rede (het begrip, de empathie) en de humane dotatie van onze voorouders in gevoel en cultuur, en vorm gegeven in ethiek, in humanisme, in religieuze mythologie, in filosofie, in ideologie, in de beschaving, in het recht, ...

Er schnitt in einer Zauberstunde, mein Vater, Sie aus tiefstem Grunde der tausendjäh'gen Eiche aus, bei Blitz und Donner, Sturm und Braus. Nun komm und spiel' die Flöte an, sie leite uns auf grauser Bahn.

Hij sneed in een magisch uur, mijn vader, ze uit de diepste gronden van de duizendjarige eik uit, bij bliksem en donder, storm en bruis. Nu kom en speel op de fluit, ze leidt ons op het wrede pad.

Die Zauberflöte
Mozart en Schikaneder
1791
In Eer en Geweten

www.nationaleombudsman.nl, Alex Brenninkmeijer:
“Rechtvaardigheid is verbonden met een gevoel, een emotie, die onderscheidend werkt voor hoe wij tegenover een bepaalde situatie of een bepaalde keuze staan. Van jongs af aan hebben wij een “rechtvaardigheidsgevoel”.” (@1)

Tegengesteld aan een primitieve moraal ontstaan door natuurlijke selectie, gekenmerkt door dominantie en eliminatie is het humanisme een rechtvaardigheidsmoraal die de sympathie bestendigt en uitbreidt met rechtvaardigheidsgevoel, rede, ervaring en cultuur.

Les Hors-Série de L'Obs: "Een hogere vorm van moraal ontwikkelde zich later en uitsluitend bij de mens dankzij een combinatie van intelligentie, de noodzaak van samenwerking en werkverdeling, en van natuurlijke selectie. Deze humane moraal beantwoordt "aan de complexe behoefte van samenwerking, gelijkwaardigheid, onpartijdigheid: het is de rechtvaardigheidsmoraal", zegt Michael Tomasello, Amerikaans psycholoog, specialist van de menselijke ontwikkeling. (1)

Charles Darwin (1809-1882) schrijft in 1874 in *The Descent of Man* dat de mens zich onderscheidt van de dierenwereld. Door zijn buitengewone intelligentie, techniek en collectieve organisatie heeft hij zich geëmancipeerd tegenover de begrenzingen van zijn milieu dit bijdragend aan de overleving. Hij past zijn milieu aan zijn behoeften aan eerder dan dat hij zich(zelf) aanpast, wat zich vertaalt in een sterke vermindering van eliminatie door natuurlijke selectie.

Les Hors-Série de L'Obs: Patrick Tort legt de visie van Darwin uit: "Hoewel het resultaat van de natuurlijke selectie van de sociale instincten in het hart van de eeuwige strijd voor het voortbestaan, kan de beschaving zich slechts definiëren als de voortdurende omkering van het selectiemechanisme die op het vlak van de evolutie eerst kwam en ze geproduceerd heeft." (...) "Bij de "beschaafde" mens wordt sympathie bestendig en uitgebreid door de rede, wat leidt naar het beschermen van de zwaksten; vanaf dan berust de vooruitgang van de menselijke maatschappijen minder op de natuurlijke selectie van de sterkste individuen dan op de ontwikkeling van het burgerschap en van de moraal." (2)

De kenmerken van het humanisme zijn bevrijding, solidariteit, respect, gelijkwaardigheid, het helpen van de zwakkeren, "liberté, égalité, fraternité", het verzet, de menselijke weerbaarheid tegen onrecht en wreedheid, tegen natuurlijke selectie en eliminatie, tegen dominantie, concurrentie, complot, list, machtsmisbruik, bedreiging, woeker, schaarste, roof, vervuiling, uitsluiting, ...

Amnesty International: “De begrippen gerechtigheid en rechtvaardigheid worden door elkaar gebruikt. Er zijn sociale, politieke, economische, morele, juridische en andere vormen van rechtvaardigheid. Rechtvaardigheid heeft twee hoofdbetekeningen: -Een eerlijke verdeling van rijkdom en voorzieningen, bescherming tegen uitbuiting en onderdrukking. -Herstel van onrecht en berechting van degenen die zich aan misdrijven schuldig hebben gemaakt (gerechtigheid).” (@2)

Amnesty International bespreekt de Amerikaanse filosoof John Rawls (1921 - 2002), auteur van *A Theory of Justice* (1971). “Maar mensen worden geboren met ongelijke kansen: ze hebben verschillende talenten, behoren tot verschillende sociale klassen, of hebben handicaps of ziektes of domweg pech.” “Een rechtvaardige maatschappij corrigeert die nadelen. De taak van de overheid is onverdiende achterstanden op te heffen.” (@3)

De Zin van Rechtvaardigheid en van een humanistische Moraal

“Wenn die Gerechtigkeit untergeht, so hat es keinen Wert mehr,
dass Menschen auf Erden leben.” (@4)

Immanuel Kant (1724 – 1803)

Metaphysik der Sitten

“Als de rechtvaardigheid ondergaat, dan heeft het geen zin meer,
dat mensen op aarde leven.”

Immanuel Kant (1724 – 1803)

Metafysica van de moraal

Waarom zich rechtvaardig ontwikkelen, waarom averechts de zwakkeren en de natuur, de dieren en de planten beschermen?
-Omdat het samengaan van hoge intelligentie met een sympathiemoraal een destructief mengsel is.
-Omdat de deugdzzaamheid en de humanistische dissidentie als **TegenGIV** voor het “diabállein”: de manipulatie, de wreedheid en de destructiviteit, in de menselijke natuur vervat zitten.

Twee dingen vervullen het gemoed met steeds nieuwe en steeds toenemende bewondering en ontzag, hoe vaker en intenser het nadenken zich erop toelegt: de sterrenhemel boven mij en de morele wet in mij. (@4) Immanuel Kant (1724 – 1803)
Kritiek van de praktische rede

-Omdat het ons goedaardig potentieel is zoals Geert Morlion* de woorden van Angelus Silesius (1624-1677) aanhaalde (3):
“De roos is zonder waarom. Ze bloeit, omdat ze bloeit.
Ze geeft niet om zichzelf, vraagt niet of men haar ziet.” (@5)

Geert Morlion, priester van het bisdom Brugge en deken van Kortrijk, met ingang van 1 januari 2025 benoemd tot rector van het Belgisch College (Pontificio Collegio Belga) in Rome. (@6)

- (1): Les Hors-Série de L’Obs 99. Le pouvoir de la bienveillance. Propos receuillis par Ursula Gauthier
(2): Les Hors-Série de L’Obs 99. Entretien avec Patrick Tort. Propos receuillis par Charles Giol
(3): **uitvaartdienst Christiana Douchy op 21 november 2018**
(@1): www.nationaleombudsman.nl/uploads/soorten_rechtvaardigheid.pdf
(@2): www.amnesty.nl/encyclopedie/rechtvaardigheid-en-mensenrechten
(@3): www.amnesty.nl/encyclopedie/gelijkheid-en-gelijke-behandeling
(@4): citaten.net/quotes/van-immanuel_kant.html
(@5): www.neemdetijd.com/uncategorized/leven-zonder-waarom
(@6): www.kerknet.be/bisdom-brugge/personalia/geert-morlion-wordt-rector-van-het-belgisch-college-rome

Exodus

DE PROGRESSIEVE RUIMTE Fundamenten, Kader en Dynamiek

RE-LIGIE

EQUI-LIBER

DE DYNAMIEK

In de Progressieve Ruimte

vrijdenken

inzicht

vertrouwen

HET KADER

van de progressieve ruimte

vrede

welstand

natuur

gezondheid

vrijheid

DE FUNDAMENTEN

van de progressieve ruimte

De Fundamenten

van de progressieve ruimte

vrede

welstand

natuur

gezondheid

vrijheid

Een veilige omgeving

Natuurlijke selectie in de richting van pro-sociale en behulpzame individuen wordt zelfdomesticatie genoemd. VRT NWS 07/04/23: De onderzoekers veronderstellen dat de zelf-domesticatie van de olifanten verband kan houden met hun enorme grootte en hun kracht. “Die betekenen dat olifanten doorgaans minder bezorgd zijn over het ontvluchten of bevechten van andere dieren voor hun overleving”, zei Raviv van het Max Planck Instituut voor Psycholinguïstiek in Nijmegen. “Dit soort van “veilige omgeving” kan de selectieve druk verminderen voor agressie, cognitieve middelen vrijmaken en meer mogelijkheden openen voor onderzoek, communicatie en spel.”

Verandering begint als je lichaam het sein “veilig” geeft.

Kees Klesman | BodyMind Coach (@1)

Wikipedia: “Met het ontwikkelde zelfbewustzijn en vooruitziendheid konden omstandigheden tot op zekere hoogte aangepast worden aan de eigen behoeftes en kon gevaar beperkt worden.” (@2)

Spijtig genoeg kunnen onmacht en angst onontkoombaar worden, en dwingen ze mensen in regressie. Fysieke fundamenten voor het behoud en de ontplooiing van menselijkheid zijn vrede, veiligheid, welstand, gezonde lucht, tijd en rust, ruimte, financiële onafhankelijkheid, vrijheid ...

Schaarste en bedreiging, armoede en strijd

fundamenten van regressie

Le Point hors-série: Nicollo Machiavelli (1469-1527) schrijft in *De Vorst* over besturen in tijden van crisis zoals in tijd van oorlog. Door zich pragmatisch te tonen eerder dan bezorgd over zijn goede naam, legt hij uit, en door niet te aarzelen om inspiratie te putten uit het “beest” in zich, vos of leeuw. Veinzen en wreedheid kunnen nodig zijn. “Het geeft meer zekerheid gevreesd dan geliefd te zijn als men één van de twee moet missen.” (1)

Schaarste en bedreiging, armoede en strijd verheffen regressie tot noodzaak. Berthold Brecht's *Mutter Courage* beschrijft hoe in oorlog deugden fataal worden voor wie ze bezit. “Het Lied van de Grote Zielen van de Aarde” gaat over Solomon, Julius Caesar, Socrates en Sint Maarten die een donker lot tegemoet gaan wegens hun respectievelijke deugden wijsheid, moed, eerlijkheid en vriendelijkheid. Dus is een mens beter af zonder. De kok in het verhaal zingt het lied. Hij zingt het in ruil voor brood.
www.sparknotes.com: Een man kan immers zonder deugden maar niet zonder brood. (@3)

Robert Sapolsky schrijft in *Behave* dat de genetische aanleg voor cognitieve ontwikkeling als je opgroeit in vreselijke armoede bijna irrelevant is. “De nadelige effecten van armoede overtroeven de genetica”. (2)

Na de wreedaardige en grootschalige aanval van Hamas, VRT NWS 09/10/2023: Het ministerie van Defensie van Israël heeft de volledige blokkade van de Gazastrook bevolen. De meer dan twee miljoen inwoners van Gaza worden afgesloten van stroom. Brandstoffen en voeding mogen ook niet meer binnen. “We vechten tegen beesten en handelen ernaar”, licht minister Yoav Gallant de beslissing toe. (@4)

De regressieve duivelskring

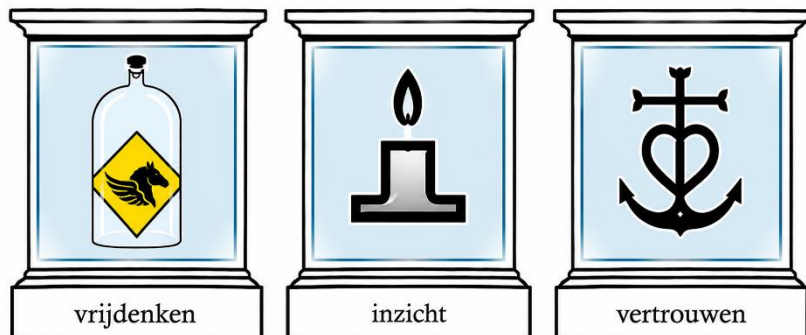
In regressie vertalen territoriumdrift, dominantiedrift, voortplantingsdrift en kuddegeest zich in militaire, economische en demografische agressie en complotvorming. Waar schaarste en bedreiging toenemen, wakkert opnieuw de regressie aan. Ze wekt de list en de overmacht, de vos en de leeuw, het beest in ons.

Een maatschappij die schaarste, concurrentie en bedreiging aanwakkert van de vroege kindertijd tot aan het te late pensioen ontardt in een kwaadaardige spiraal. Met de tijd en met de verslechterende omstandigheden zullen op meerdere momenten en op meerdere plaatsen morele zwarte gaten opduiken en gaan uitdeinen. Daar sterft het humanisme onder **druk** (hiërarchie en nood), in **duisternis** (bewustzijnsvernauwing en censuur) en **schijn** (mythe, illusie en list). Er rest het individu nog slechts de theoretische keuze tussen medeplichtige of kansloze rebel. Het wordt er Slachtoffer en Medeplichtige. De morele terugval in een **SM**-modus van pijn en lust, van onderdanigheid en overheersing (oerdriften volgens Sigmund Freud) verstikt er de vrijheid, de gelijkwaardigheid, de vrije keuze en de goede wil.

Vrede, welstand, natuur, gezondheid en vrijheid voor iedereen zijn de fundamenteën voor een goedaardige en progressieve ontplooiing. Wie ze aantast, pleegt een misdaad tegen de menselijkheid.

Het Kader

van de progressieve ruimte

De dimensies van de Progressieve Ruimte,
vrijzinnigheid, inzicht en vertrouwen,
voor een constructieve dynamiek,
de ontwikkeling van balans en binding.

“L'homme n'aît pur, c'est la société qui le corrompt.”

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

(@5)

“De mens wordt zuiver geboren,
het is de maatschappij die hem corrumpeert.”
Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

“...Often, it is not so much the kind of person a man is as the kind of situation in which he finds himself that determines how he will act:” Stanley Milgram. Boven op de fysieke fundamenteën is de progressieve ruimte een mentaal, psychologisch, geestelijk stelsel dat de menselijke ontplooiing voedt en wapent. De dimensies ervan zijn de tegengedelen van de dimensies van de regressieve ruimte.

De progressieve Ruimte in Ezelsbruggen

Tegenover Mythologie staat:
de nuchterheid, de **Vrijzinnigheid** (zingeving vrij van mythe), de
waarachtigheid:

Critical Contemplation - la Contemplation Critique.

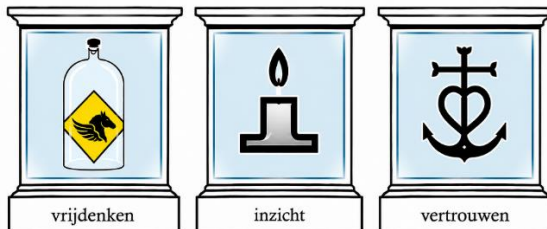
Tegenover Onderwerping staat:
het **Vertrouwen**, de Fiducie, het Geloof in het menselijke
goedaardig vermogen:

Confidence - la Confiance.

Tegenover de Bewustzijnsvernaauwing staat:
het **Inzicht**, het **Verstaan**, de kennis:
Cognition - la Connaissance.

VVV

een psychologisch-intellectueel kader
van
Vrijdenken, Verstaan en Vertrouwen

De progressieve Ruimte in Ezelsbruggen

CCC

Critical Contemplation

Cognition

Confidence

La Contemplation Critique

la Connaissance

la Confiance

De progressieve Ruimte in Ezelsbruggen

Het TegenGIV

Het tegenGIV, met de beginletters van **G**eloof (vertrouwen-**C**onfiance) , **I**nzicht (kennis-**C**onnaissance) en **V**rijdenken (nuchterheid-**C**ontemplation **C**ritique), staat voor decontamineren, beschermt tegen manipulatie, conditionering, misleiden en verdrukken van gevoel en verstand, tegen vervreemding van de eigen persoonlijkheid, (**D**epersonaliseren) en tegen de vervreemding van de realiteit, (**D**erealiseren).

Tegenover de regressieve ruimte, **the MOB**, **M**ythe, **O**nderwerping en **B**ewustzijnsvernauwing komt de decontaminerende progressieve ruimte, **het tegenGIV**, **G**eloof (vertrouwen), **I**nzicht en **V**rijdenken.

Geloof(vertrouwen-**C**onfiance)

Inzicht(kennis-**C**onnaissance)

Vrijdenken(nuchterheid-**C**ritique)

De progressieve Ruimte in Ezelsbruggen

Le VIF*

le VIF*, met de beginletters van **V**rijdenken, **I**nzicht en **F**iducie (vertrouwen-**C**onfiance) beschrijft de progressieve ruimte voor een constructieve dynamiek, de ontwikkeling van balans en binding.

Tegenover de destructiviteit van de regressieve ruimte, **de BOM**,
Bewustzijnsvernauwing, **O**nderwerping en **M**ythe,
komt de constructiviteit van de progressieve ruimte, **le VIF**,
Vrijdenken, **I**nzicht en **F**iducie (vertrouwen-**C**onfiance)
Vrijdenken (**C**ontemplation **C**ritique)
Inzicht (**C**onnaissance)
Fiducie (**C**onfiance)

*: in de stijl van het magazine Le Vif L'Express

*: VIF betekent levendig, het levende

De Drie Dimensies van de progressieve Ruimte

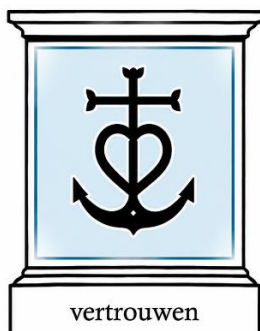
1) Fiducie

GELOOF

Vertrouwen

(in de mens)

La Confiance

Croix Camarguaise

Foi, Espérance et Charité

“Vertrouwen is zelfrespect, tot anderen uitgestrekt.”

Nicolas Valentin de Laténa - Frans magistraat 1790 - 1881

(@6)

Sociaal Kapitaal

Robert Sapolsky in *Behave*: “Sociaal kapitaal is de collectieve hoeveelheid middelen zoals vertrouwen, wederkerigheid en samenwerking.” ... Ichiro Kawachi van Harvard stelt: Wanneer sociaal kapitaal afneemt (door ongelijkheid), neemt de psychologische stress toe. Robert Sapolsky: “Het verband tussen ongelijkheid en gezondheid opent de weg om te begrijpen hoe ongelijkheid ook zorgt voor meer misdaad en geweld.” ... “Armoede is niet zozeer een voorspeller van criminaliteit, maar armoede te midden van overvloed is dat wel.” (2)

Vertrouwen

“... ondanks de conservatieve nachtmerrie van klassenstrijd, waarbij de armen in opstand komen om de rijken af te slachten, zijn het meestal de armen de andere armen aanvallen ...” (2)

Te naïef vertrouwen en onbalans

Liberalen, anarchisten en pacifisten vertrouwen op de vanzelfsprekende doeltreffendheid van de menselijke natuur. Ze houden weinig rekening met overal aanwezige regressie, machtsmisbruik, valsheid en list, wilszwakte of wreedheid die als een rode draad door natuur en geschiedenis loopt. De liberalen eren wel sociaal darwinisme (waar de succesrijksten het voor het zeggen hebben) met de doeltreffendheid van de natuurlijke selectie voor ogen maar ze verdringen de “humanistische” inzichten van Darwin zelf en/of die van Sigmund Freud over afweermechanismen en regressie. De zaden van de deugd mogen dan wel in ons van geboorte aanwezig zijn, zonder voeding, bescherming en zorg zullen ze weinig vrucht voortbrengen.

Vertrouwen

Wantrouwen en negatief mensbeeld

Naast fysieke nood zijn oorzaken van (on)menselijkheid de drang naar macht, de nood aan erkenning door zowel slachtoffers als omstanders, het zondebokmechanisme of pikorde die verbondenheid, orde en doeltreffendheid scheppen. Of nog onze stamgeest die in xenofobie kan ontaarden. *De oorsprong van de moraal* van Matt Ridley: “Er is een wetmatigheid in de evolutie – waaraan ook wij onderhevig zijn – die luidt dat naarmate samenlevingen coöperatiever worden, hun onderlinge oorlogen gewelddadiger worden. We mogen dan ook tot de meest coöperatieve sociale wezens op aarde behoren, we zijn ook de meest oorlogszuchtige.” (3)

De wetenschap beschrijft uitgebreid het menselijk falen. Magriet Sitskoorn beschrijft in haar boek “Passies van het brein” over instinctieve strijdigheden en tekortkomingen. De schreeuw om onmiddellijke bevrediging kan de roep van de uitgestelde bevrediging overstemmen. “Een ander probleem lijkt te zijn dat onze sociale en lichamelijke behoeften via prikkeling van ons genot- en pijnnetwerk soms ook blijven schreeuwen om bevrediging als daar in termen van overleving geen noodzaak meer toe is” (vraatzucht, hebzucht, ...) “waardoor ons gedrag niet meer het belang van onze overleving dient, maar juist kan leiden tot onze ondergang.” (4)

Socialisme, katholicisme, fascisme vertrekken vanuit een negatief mensbeeld. De menselijke natuur heeft gebreken die door de overheid moeten gecorrigeerd worden door repressie en manipulatie.

Vertrouwen

Het equiLiberale mensbeeld voorwaardelijk positief

“Vertrouwen en wantrouwen
zijn beide de ondergang van mensen.”
(Hesiodos, 8ste eeuw voor Christus)

(@6)

« Non, nous ne sommes pas issus de millions d’années de sauvagerie et de brutalité. Nous sommes les héritiers de proto-humains puis d’humains qui ont inventé la solidarité, **la confiance**, l’attachement et l’amour » schrijft Ursula Gauthier in ‘l’Obs’.

“Nee, we zijn niet voortgekomen uit miljoenen jaren van wreedheid en brutaliteit. We zijn de erfgenamen van voorouders van mensen en vervolgens van mensen die de solidariteit, **het vertrouwen**, de afhankelijkheid en de liefde uitvonden.” (5)

“Deze vernieuwde kijk op onze echte natuur richt er zich niet op om het basisegoïsme van de dieren die ons voorgingen conform aan de eisen van natuurlijke selectie te ontkennen. Maar in het geval van de mens hebben deze onverbiddelijke mechanismen ook sublieme kwaliteiten meegebracht: de belangstelling in de andere, de instinctieve zin om te helpen, de geschiktheid om de innerlijke wereld van de andere te begrijpen. Deze kwaliteiten zijn onderdeel van onze dotatie, van onze definitie.” (5)

Instincten zijn in wezen niet bij voorbaat zondig. Ze zijn van oorsprong constructief. Emoties als haat, luiheid en afgunst hebben in het juiste kader hun nut. Zelfs xenofobie (vreemdelingenhaat) en conformisme kunnen helpen in de strijd voor het voortbestaan van een volk. “Matt Ridley schrijft: “Tijdens de Blitzkrieg werden meningsverschillen en animositeiten op legendarische wijze vergeten: Duitse bommen brachten een monolithische loyaliteit onder de Engelsen ...” (3)

Vertrouwen

Het hart van de mens: Over narcisme (eigenliefde) schrijft Erich Fromm: “Biologisch gezien, vanuit het standpunt van de overleving, moet de mens zich wel veel belangrijker achten dan ieder ander. Deed hij dat niet, waar zou hij dan de energie en de gedrevenheid vandaan moeten halen om zich te verdedigen tegen anderen, om te werken voor zijn levensonderhoud, om te vechten voor zijn bestaan ... Zonder narcisme zou hij misschien een heilige zijn maar de meeste heiligen plegen nogal jong en onder miserabele omstandigheden te sterven.” (6)

Zelfzuchtigheid kan een noodzaak zijn. *Filosofie 100 essentiële denkers* van Philip Stokes citeert Adam Smith (1723-1790): “We rekenen voor ons avondmaal niet op de goedaardigheid van de slager, de brouwer of de bakker, maar op hun zorg voor het eigenbelang. We spreken hen niet aan op hun medemenselijkheid maar op hun eigenliefde en spreken nooit met hen over onze eigen noden maar over wat voor hen voordelig is. Alleen een bedelaar kiest ervoor om grotendeels afhankelijk te zijn van de goedaardigheid van zijn medeburgers.” (7)

De mens is van geboorte niet gedoemd tot een ongelukkig en kwaadaardig wezen dat alleen waardig kan overleven dankzij mythe, repressie en tunnelvisie. Hij is geen ongelukkige soort die zich alleen staande kan houden door het misleiden en verdrukken van instinct en verstand. Zijn natuur is door miljoenen jaren evolutie naar een hoog niveau gegroeid, is complex, dynamisch en flexibel. Hij haalt extra efficiëntie uit ervaring, verstand, cultuur en techniek. Basisprobleem is niet zijn falend instinct of verstand maar zijn besmettelijke regressieve moraal. Het equiLiberaal mensbeeld is niet eng positief of negatief maar voorwaardelijk positief. Geen naïef maar een voorzichtig geloof dat mensen, in het algemeen, goedaardige progressie maken in een veilige ruimte van vertrouwen, inzicht en nuchterheid met daarin een dynamiek van reLigie en equiLiber.

Vertrouwen

Van Onderwerping naar Vertrouwen

Progressie

Om een humanitair deficit en om destructiviteit te vermijden, stelt het equiLiberaal model tegenover onderwerping en hiërarchie het vertrouwen in de mens. Gezag stoelt op respect (in het beroepsleven, in het schoolleven) of op liefde (relatie ouder-kind). Het is best uitdagend is en zo weinig mogelijk repressief. Het mag de individuele ontplooiing en het sociaal kapitaal niet verstikken maar moet ze beschermen, voeden en ruimte geven.

Gezag over de kinderen is op respect en liefde gevestigd. Gezag dat zal afnemen ten gunste van vertrouwen en vrijheid. Progressieve scholen, overheden en bedrijven nemen dezelfde richting. Werknemers verkrijgen progressief het recht om een bijdrage te leveren aan de organisatie van het werk en aan de expertise van de onderneming op basis van hun professionalisme en ervaring.

“C’est la condition indispensable pour libérer l’inventivité, la créativité, la réactivité, mais aussi pour rompre avec le mal-être qui accompagne la mise au travail infantilisante et irrespectueuse du management moderne sous ces différentes formes » schrijft Danièle Linhart in *Le Monde diplomatique* juli 2017. (8)

“Het is de onontbeerlijke voorwaarde om de vindingrijkheid, de creativiteit, het reactievermogen te bevrijden, maar ook om te breken met het onbehagen dat vergezeld gaat met infantiliserende en respectloze tewerkstelling door modern management onder verschillende vormen.”

2) Inzicht

Gnosis

Verstaan

Nessun dorma!

Niemand slape!

Giacomo Puccini (1858-1924)

naar de fabel Turandot versie Carlo Gozzi

La Connaissance

“I say there is no darkness but ignorance.”

William Shakespeare (1564-1616)

(@6)

Inzicht staat tegenover bewustzijnsvernauwing en ontstaat door ervaring, verkenning, analyse, cultuur, opleiding, oefening, leren en praktijk. “Een blik die uit de buitengewoon rijke buit aan verworven kennis put, maar zonder erin te verdwalen, die kennisdisciplines voedt maar zich nooit aan een van hen laat vastklampen.” “Car la vie est toujours plus riche que la théorie.” “Want het leven is altijd rijker dan de theorie.” Jean-François Dortier (alias l’humanologue) (9)

Verstaan

Geschiedenis is een bron voor empathie en zelfkennis. Het uitwissen ervan is het vernietigen van mensenkennis en gebrek aan respect voor de voorouders.

éléments pour la civilisation européenne: “... on censure Molière et Shakespeare, on change les noms des rues, on déboulonne les statues (Américains) ou on les fait sauter” schrijft Alain de Benoist. (@10)

Wikipedia: Gnosis is een oude religieuze term, het verwerven van het inzicht in de oorsprong, huidige situatie en de bestemming van de mens. De mens leeft in een staat van onwetendheid, uitgedrukt als “slaap” of “dronkenschap”. Gnosis is zowel zelfkennis als godskennis. Verlossing is in de gnostiek niet het vergeven van zonden, maar het opheffen van onwetendheid. Onwetendheid is de oorspronkelijke zonde. (@7)

Wikipedia: Voor Aristoteles heeft het leven tot doel de gelukzaligheid te vinden door genot, door de studie van de filosofie en de wetenschap, door morele verstandigheid die in de praktijk schuilt en die het inzicht is dat zorgt voor het kiezen van de goede handeling en het bepalen van het midden tussen verstand en gevoel. (@8)

VRT NWS, 03/07/2018, Bjorn Soenens: “Ja, journalistiek is meer dan ooit belangrijk in deze tijd. Niemands meester, niemands knecht. Dit zei de joodse filosofe Hannah Arendt vijftig jaar geleden: “Freedom of opinion is a farce unless factual information is guaranteed, and the facts themselves are not disputed.” Feiten kan je niet beschouwen als een zoveelste mening naast vele andere. Feiten zijn onmiskenbaar en koppig en niet vrij. Je kunt ze niet betwisten alsof het over een vrije opinie gaat. Facts are sacred, opinions are free.” (@9)

Verstaan

Een correct wereldbeeld

Wikipedia: Het begrip ecologische voetafdruk werd in 1992-1993 geïntroduceerd door William Rees en Mathis Wackernagel van de Canadese University of British Columbia. Het is een meetinstrument dat weergeeft hoeveel biologisch productieve grond- en wateroppervlakte nodig is om de consumptie van een individu of een gebied te handhaven en de afvalproductie ervan te verwerken. Consumptie en productie wordt omgerekend in oppervlakte. De eenheid is de globale hectare. De biocapaciteit van de aarde wordt geschat op 13.6 miljard globale hectare. Voor de wereld is de gemiddelde ecologische voetafdruk 2.7 globale hectare/capita. De biocapaciteit/capita is 2.1 hectare. Er is dus een deficit. De aarde kan de gevolgen van de consumptie niet verwerken. België en Nederland hebben een gemiddelde ecologische voetafdruk van respectievelijk 7.5 en 6.2 globale hectare. Noord-Amerika heeft er één van 7.1 globale hectare. (@10)

De Optimum Population Trust stelt volgende maatregelen voor:

- Iedere staat zou zijn bevolkingsbeleid op milieuvriendelijke manier moeten formuleren.
- De overheid zou de toegang tot voorbehoedsmiddelen en vorming moeten verzekeren.
- Het verband dient gelegd te worden tussen overleving en geboortebeperving.
- “Stop at Two” zou het principe moeten zijn van gezinnen en overheden.

www.optimumpopulation.org: De optimale bevolking wordt berekend op basis van de biologische productie- en afvalverwerkingcapaciteit van de planeet. “For a modest world footprint of 3.3 global hectare/capita plus a 20 % margin for biodiversity and attrition (afslijting) of biocapacity then the sustainable population is 2.7 billion (2.7 miljard mensen).” (@11)

Verstaan

Een kleinere bevolking levert een opwaardering van het individu op. Hij krijgt meer levensruimte, zelfredzaamheid en levenscomfort. De natuur kan zich herstellen in draagkracht en diversiteit.

De waarde van de natuur

Het Franse magazine “L’essentiel de la science” beschrijft de waarde van de natuur. “Biodiversiteit en ecosystemen leveren voedingstoffen, brandstoffen en bouwmaterialen. Ze zuiveren lucht en water. Ze verzachten en stabiliseren klimaat, overstromingen, droogte en extreme temperaturen. Ze regenereren en vernieuwen de vruchtbaarheid van de grond. Ze bieden genetische rijkdommen die bijdragen aan de diversiteit van planten, dieren, medicijnen en andere producten. Ze bieden culturele, recreatieve en esthetische waarden. (11)

23500 miljard euro per jaar is de geschatte waarde van de diensten die de natuur ieder jaar opbrengt. (volgens de commissie Sukhdev en het rapport voorgesteld in Nagoya-2010): met name de helft van het wereld BIP. (11)

167 miljard euro per jaar is de bijdrage van de pollen bevruchtende insecten aan de wereldeconomie. (11)

Dicht bij de 850 miljoen personen genieten rechtstreeks van de diensten van de koraalriffen (volgens het rapport “Planète vivante océans” van het WWF 2015).” (11)

Verstaan

Maatschappelijke kennis

Transparantie van overheden en bedrijven zijn noodzakelijk voor het opbouwen van maatschappelijk vertrouwen en voor het maken van goede keuzes.

The Pirate Wheel van Rick Falkvinge: “Everybody can hold government, politicians, and authorities accountable for their actions.”

Wetenschappelijke en technische kennis

Naast gnosis, psychologische, biologische en morele wijsheid is er nood aan technisch materiële kennis over waardevol leven. Kledij kan 100% natuurlijk vervaardigd zijn uit plantaardige en dierlijke materialen. Plantaardig geloid leder is goed voor natuur en gezondheid. Plamuren kan met leem en natuurlijke kalk, schilderen met plantaardige verven, kleiverven, kalkverven, ... Bouwen doen ze in Duitsland en Oostenrijk hier en daar met de Massiv Holz Mauer methode die zonder nagels of lijm volledige houten behuizing mogelijk maakt op basis van met houten pluggen aan elkaar gezette planken die dikke vloeren, wanden en dakhellingen vormen. Isolatie kan natuurlijk zijn of uit gerecycleerd dagbladpapier bestaan. Het gebruiken van hout en cellulose voor de bouw haalt tonnen CO2 uit de atmosfeer en verbetert het klimaat. Meubels kunnen uit natuurlijke of gerecycleerde materialen vervaardigd worden, met natuurlatex en de bekleding in leder of vlaslinnen.

Verstaan

Wetgeving, wegenwet en mode kunnen voor een totaal andere mobiliteit zorgen. www.lowtechmagazine.be: “We hebben er al vaker op gehamerd dat auto’s alleen maar efficiënter kunnen worden gemaakt als ze veel lichter, kleiner en trager worden. Maar je kan uiteraard hetzelfde resultaat bereiken door de fiets sneller, groter en zwaarder te maken” schrijft Kris De Decker in zijn artikel: “De elektrische velomobiel: bijna even snel als de auto, maar 80 keer zuiniger.” (@12)

Velomobiels met elektrische ondersteuning zoals de e-WAW halen interessante prestaties, (45 km/u met grote actieradius) met een minimaal verbruik (omgerekend 0.2 l benzine /100 km) en kunnen de auto in belangrijke mate vervangen indien de wetgeving (bromfietsvergunning) en de infrastructuur (snelwegen voorbehouden voor snelle velomobiels, verkeersdrempels afbouwen, laadpalen voorzien) constructief zijn. Dan kunnen ook veel snellere modellen met meer krachtiger ondersteuning gecommercialiseerd worden die nog altijd maar een fractie van het autoverbruik consumeren. Ze rijden op elektriciteit, biogas of op ecologische Porsche e-fuel.

Vorm, structuur en ordening van inzicht

Inhoud heeft een sterke vorm, structuur en organisatie nodig. Schema's, symbolen, metaforen, kunst en herhaling op verschillende plaatsen en tijden bekrachtigen de kennis. Academiën en bibliotheken leggen zich op specifieke thema's toe. Ieder kan ook zijn eigen moreel testament, zijn levensmodel ontwikkelen.

3) Nuchterheid **Vrijdenken en Vrijzinnigheid**

Vrij van Mythes (en van Onderwerping en
Bewustzijnsvernaauwing)

La Contemplation Critique

**“The Good life is inspired by Love
and guided by Knowledge.”
Bertrand Russel.**

(@13)

Mythes misleiden en verdrukken passie en verstand. De nuchterheid vormt de derde dimensie van de progressieve ruimte. Waanresistentie vereist een cultuur waarin objectiviteit, eerlijkheid en nonsens zoveel comfort, succes en respect opleveren als godsdienstige, ideologische, wetenschappelijke, sportieve of economische mythologie. Vrijdenken is niet geïntoxiceerd zijn, is zijn verstand en emotie niet laten misleiden en verdrukken door overschatting van de menselijke rationaliteit, door overschatting van overheid en meerderheid, door optimisme en pessimisme, of

Vrijdenken

door neerkijken op een zondige mensheid. Vrijdenken vraagt een gezonde wisselwerking tussen emotie en verstand, innerlijke eenheid of innerlijk evenwicht. Uitgeverij Muurkranten vzw, 2013: Denken met het hart. Beminnen met het hoofd.”

VRIJZINNIGHEID

Tegenover de autistiforme overschatting van ratio en menselijke rationaliteit staat de redelijkheid, het gezond verstand: “**Le Bon Sens**”.

Tegenover de dociele overschatting van overheid en publiek staat de verantwoordelijkheid, de vrije geest, “**L’Esprit Libre**”.

Tegenover het radicaliserende optimisme en pessimisme staat de kritische geest, “**l’esprit critique**”, relativering en “**la Douceur de Vivre**”.

Tegenover het humiliërende idee van de menselijke zondigheid staat het vertrouwen in het menselijk potentieel, “**la confiance**”, en de bewegelijkheid, het zielssupplement, “**le Supplément d’Âme**”.

- (1): Le Point hors-série 27H – Les Maîtres-Penseurs
- (2): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press
- (3): De oorsprong van de moraal. Matt Ridley.
- (4): Passies van het brein. Waarom zondigen zo verleidelijk is. **Magriet Sitskoorn.**
- (5): Les Hors-Série de L’Obs 99. Le pouvoir de la bienveillance. Propos recueillis par Ursula Gauthier
- (6): Het hart van de mens. Onze geneigdheid tot goed en kwaad. Erich Fromm.
- (7): Filosofie 100 essentiële denkers. Philip Stokes.
- (8): Danièle Linhart in Le Monde diplomatique juli 2017
- (9): L’HUMANOLOGUE N°1 Jean-François Dortier
- (10): « éléments pour la civilisation européenne N°168 »
- (11): L’essentiel de la science N° 42 Août/Septembre/Octobre 2018

- (@1): bodymind.nl/boek/the-human-condition-de-menselijke-situatie
- (@2): nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_wereld
- (@3): www.sparknotes.com/drama/mothercourage/quotes/page/2/
- (@4): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/10/09/liveblog-dag-3-israel-palestijnse-gebieden/
- (@5): www.abc-citations.com/citations/l-homme-nait-pur-c-est-la-societe-qui-le-corrompt
- (@6): citaten.net
- (@7): nl.wikipedia.org/wiki/Gnosis
- (@8): nl.wikipedia.org/wiki/Aristoteles
- (@9): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/07/03/amerika-wat-is-er-met-je-aan-de-hand
- (@10): nl.wikipedia.org/wiki/Ecologische_voetafdruk_2016
- (@11): www.optimumpopulation.org
- (@12): www.lowtechmagazine.be
- (@13): www.brainyquote.com/quotes/quotes/b/bertrandru383143.html

De progressieve Dynamiek

reLigie

+

equiLiber

De Missie
Het KΩMPAS

De Queeste
Het MΩDEL

Fusion
binding

Oriëntation

Identité

+

Het equiLiberaal Model
Bevrijden, Activeren, Uitbalanceren
van emotie en verstand

la FOI

Das BAUen

Zingeving

+

Ontplooiing

Vanuit realiteit en rechtvaardigheid

Vanuit bevrijding en bewustwording

Synergie

Binding + Balans

Verstand + Emotie

Symbiose

Mens + Medemens + Natuur

Autonomie en Verbondenheid

Constructiviteit en Meesterschap

DE LIBRALE MΩDUS

Religie in Regressie

“Religion ist die Erkenntnis unserer Pflichten als götlicher Gebote.”

“Godsdienst is het erkennen van onze plichten als goddelijke geboden.” (@1) Immanuel Kant (1724 – 1803)

“De Godsdienst” kan een goedbedoelde zingeving bieden maar wordt regressie als hij zijn mythes en ingebeelde straffen en beloningen als de realiteit voorstelt waaraan de mens onderworpen dient te worden voor zijn geluk en doeltreffendheid.

” *La religion en tant que source de consolation est un obstacle à la véritable foi, et en ce sens, l’athéisme est une purification.*”

Simone Weil (1909 -1943), Cahiers 2 (1)

“*Religie als bron van troost is een obstakel voor het ware geloof, en in die zin is het atheïsme een zuivering.*”

Simone Weil (1909 -1943), Cahiers 2

De Onttovering

Désenchantée

Je n'ai trouvé de repos
Que dans l'indifférence
Pourtant, je voudrais retrouver l'innocence
Mais rien n'a de sens, et rien ne va
Tout est chaos
A côté
Tous mes idéaux : des mots
Abimés...
Je cherche une âme, qui
Pourra m'aider
Je suis
D'une génération désenchantée
Désenchantée (@2)

Mylène Farmer, 18 maart 1991

Onttoverd

Ik heb slechts rust gevonden
in de onverschilligheid
Nochtans zou ik de onschuld willen terugvinden
Maar niets heeft zin, en niets werkt
Alles is chaos
Daarnaast
Al mijn idealen : geschonden woorden ...
Ik zoek een ziel, die
mij zou kunnen helpen
Ik ben van een onttoverde generatie, Onttoverd

De hertovering

MΩDEL en KΩMPAS

Wikipedia: “Sinds Weber’s tijd is meer genuanceerd gedacht over de onttovering, en is meermalen betoogd dat deze altijd gepaard gaat van een tegenbeweging. Deze *hertovering* wordt bewerkstelligd door kunst, ideologie, nieuwe religieuze bewegingen of de merkenfetisj van de consumptiemaatschappij, en voorziet in een behoefte aan verwondering zonder oude religieuze dogma's in ere te herstellen.” (@3)

Voor de hertovering biedt *DE LIBRALE MΩDUS* een mnemonieke logica (een bouwen met ezelbruggen), symboliek, schema’s en metaforen. Het herschrijft reLigie, herformuleert de liberale ideologie met het equiLiberaal MΩDEL. Het saneert en ontwikkelt geloof en ideaal tot kompas en model voor synergie van emotie en verstand, en voor symbiose van mens, medemens en natuur.

De reLigieuze Metamorfose

De overgang naar bewust nadenkende wezens was een metamorfose. Sinds dan beschikt de mens over mogelijkheden van vrijheid en verantwoordelijkheid. Hij voelt de prikkel, maar kan zelf nadenken over hoe hij zal beslissen en handelen en kan daarvoor meerdere bronnen raadplegen: de eigen ervaring en analyse, de overlevering (cultuur) en de eigen natuur, zijn instinct en emotie. Zijn denken stelt hem in staat eerder de omgeving aan te passen dan zichzelf.

Het opkomen van de beschaving betekende weer een metamorfose. De mens leerde zich vast te vestigen, te plannen en te werken voor later. Hij leerde zelfdiscipline, vreedzaam en kwetsbaar burgerlijk samen te leven in grote gemeenschappen met andere en vreemde mensen.

Maar het humanisme kreeg het met de tijd moeilijker. Het vroege Christendom was een reactie tegen het humanistisch verval. Het was een verzet tegen de dominantie van de Romeinse beschaving, tegen de betutteling van de farizeeën, tegen de oudtestamentische wraakzucht (tand om tand), tegen geldbejag, tegen uitsluiting, tegen wreedheid en onrechtvaardigheid, ...

De Saint-Simonianen overzagen begin 19e eeuw de menselijke wreedheid. Voor hen was de ervan reden dat het Christendom volbracht was. Het had de mens grote verbeteringen gebracht maar nu was er nood aan een nieuwe Messias. Deze keer liefst een

vrouw en sommigen van hen gingen op zoek richting het Oosten of ze hoopten er één te vinden in Israël.

Wil ze waardig overleven, dan staat de mensheid inderdaad voor een levensbelangrijke morele metamorfose. Daarvoor is liefst geen Messias nodig, een natuurlijke of bovennatuurlijke morele leider. De overgang van een regressieve destructieve naar een progressieve constructieve cultuur vereist model en kompas.

reLigie

Het KΩMPAS

De Missie

ReLigie is het geloof in het potentiëel van menselijkheid en het geloof in vrije wil als realiteit of als een vereenvoudigde metafoor. De missie van reLigie is ratio, sympathie en cultuur aan werkelijkheid en rechtvaardigheid te binden. Hieronder vallen het ontwikkelen van identiteit, eigenheid, het vinden van levensrichting en het uitbouwen van samenwerkingsverbanden.

www.filosofie.nl/lexicon/existentialisme: Existentialisten geloven in de vrijheid en verantwoordelijkheid van het individu om zijn eigen leven vorm te geven. De mens moet zelf zin geven aan zijn bestaan, in een wereld die op zichzelf betekenisloos lijkt.

www.nationaleombudsman.nl, Alex Brenninkmeijer: Rechtvaardigheid is **verbonden** met een emotie die onderscheidend werkt voor hoe wij tegenover een bepaalde situatie of een bepaalde keuze staan. (@4)

www.amnesty.nl: De rechtvaardige democratische maatschappij is volgens de Amerikaanse filosoof John Rawls (1921 - 2002) en auteur van *A Theory of Justice* (1971) een samenwerkings**verband** tussen rationele en redelijke individuen. (@5)

Zingeving

realiteit en rechtvaardigheid

als basis voor

Fusion-**F**raternité, **O**riëntation et **I**dentité-Autonomie

la **FOI**

het Geloof

De 3 Aspecten van reLigie

Zingeving la FOI

Identité

Oriëntation

Fusion

1) Identiteit

Eigenheid

la FOI

Identité

Progressie en Zelfregulatie

De ontwikkeling van de identiteit is een progressief proces. Robert Sapolsky beschrijft in *Behave* de vertraagde rijping van de frontale cortex bij de mens zodat zijn puberteit gekenmerkt wordt door turbulentie, jeukende, kriebelende exploratie en creativiteit maar ook door onvoorzichtigheid. “Tijdens de late adolescentie en vroege volwassenheid piekt geweld, of het nu met voorbedachten rade is of impulsief, Victoriaans vuurgevecht of handwapen,

De 3 Aspecten van reLigie

la FOI Identiteit

solitair of collectief (met of zonder uniform), gericht op een vreemde of intieme partner. En daarna gaat het pijlsnel naar beneden. De beste misdaadbestrijding is zoals gezegd een dertigste verjaardag.”⁽²⁾ Belangrijk zijn het emotioneel perspectief nemen, de impulscontrole, de empathie, het vermogen om samen te werken, zelfregulatie.

Ervaring en Geest

Robert Sapolsky in *Behave*: “Maar vanaf de geboorte tot de jonge volwassenheid is het deel van het menselijk brein dat ons het meest definieert minder een product van de genen waarmee je aan het leven bent begonnen dan van wat het leven je heeft voorgeschoteld. Omdat het de laatste is die volwassen wordt, is de frontale cortex per definitie het hersengebied dat het minst beperkt wordt door genen en het meest gevormd wordt door ervaring.”⁽²⁾

Zelfreflectie en Zelfkennis

National Geographic: “Confucius pleitte voor een leven vol studie; een goed mens zou moeten streven naar zelfkennis en zelfreflectie. De denkleer leverde Kong Qui een groot aantal volgers op die hem kenden onder de naam Kongfuzi of Confucius (letterlijk vertaald: “Meester Kong”).” (@6)

**Zelfkennis is het begin van alle wijsheid.
Socrates (470/469 – 399 voor Christus)**

De 3 Aspecten van reLigie

la FOI Identiteit

Zelfacceptatie

Eigenheid, identiteit, authenticiteit, zelfacceptatie is het tegendeel van vervreemding van zijn persoonlijkheid en van zijn humane dotatie.

Noch Misleiding, noch Verdrukking,
Noch door Mythe, Onderwerping of Bewustzijnsvernaauwing,
Noch van Verstand, noch van Emotie,
Noch door Kerk, noch door Universiteit,
Noch door Staat, Straat of Patronaat.
Noch Desoriëntatie, noch Vervreemding,
Noch van persoonlijkheid, noch van realiteit.

Zelfbeschikking en Deugdzaamheid

“L’ autodétermination n’ implique pas que chaque décision est rationnelle, ou qu’ aucune erreur est faite. Ce qu’ elle signifie, c’ est que chaque personne peut décider pour elle-même ce qu’ elle considère comme « son bien » ou souhaitable et comment elle se conduit. » Yves Bonnardel. (3)

“Zelfbeschikking impliceert niet dat iedere beslissing rationeel is of dat geen fouten gemaakt worden. Wat het betekent, is dat ieder persoon voor zichzelf mag beslissen wat hij beschouwt als “zijn goedheid” of wensbaarheid en hoe hij zich gedraagt.” Yves Bonnardel. (3)

De 3 Aspecten van reLigie

“Een moderne moraal legt geen regels op, maar ondersteunt de natuurlijke neigingen tot het goede. Deugden die het vrije individu trainen in dat waar hij goed in is, in plaats van hem te beperken maken zo'n moraal praktisch. De 21e eeuw vraagt om een ethiek die geen regels en wetten formuleert, maar juist de verlamme werking van regels laat zien.” Prof. Maarten van Buuren wil op zoek naar zo'n natuurlijke moraal, en vindt in het taoïsme daar een eerste voorbeeld van. (@7)

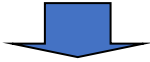
De 3 Aspecten van **reLigie**

2) Oriëntatie

Richting

la **FOI**

vervreemding realiteit
derealisatie

Fusion-Verbinding

Desoriëntatie
Contradictie & Conversie

Oriëntatie

vervreemding persoonlijkheid
depersonalisatie

Identiteit-Autonomie

Cibléd & Cohérent-Consequent
Gericht & Samenhangend-Nauwgezet

van

MANIPULATIE

verstand en emotie

Misleiding & Verdrukking

Diabállein

naar

SYNERGIE

verstand en emotie

ReLigie + EquiLiber

Symbiose

van mens, medemens en natuur

van **Calamiteit**

naar **Constructiviteit**

Concurrence

Complot

Croissance Cruauté

Concurrentie

Complot

Groei Wreedheid

Coöperation

Candeur

Contrainte

Cordialité

Samenwerking

Openheid

Beperking Hartelijkheid

De 3 Aspecten van reLigie

la FOI Oriëntatie

“Liefde is niet in de eerste plaats een gemoedstoestand,
maar een oriëntatie van het hart.”

Herwig Arts sj (@8) sj: Societas Jesu, de Jezuïetenorde

van Desoriëntatie

Contradiction&Conversion

Contradiction: het liberalisme bracht geen vrijheid, het socialisme geen gelijkheid, ... **C**onversion: een omkering van de humane waarden, conversie. In plaats van de bedoelde goedheid bracht het katholicisme ook onverdraagzaamheid, dominantie en wreedheid.

naar Oriëntatie

Ciblé&Cohérent-Conséquent

(gericht, samenhangend en nauwgezet)

Aljazeera, Instagram, 4/03/2026, de eerste minister van Spanje Pedro Sánchez i.v.m. de oorlog van de V.S. en Israël tegen Iran: “And the rest of us must act Consistently defending now the same values that we defend when we talk about Ukraine, Gaza, Venezuela or Greenland. Because the question is not whether we are in favour of the Ayatollahs. No one is. Certainly not the Spanish people and of course not the Spanish government either. The question rather, is whether or not we are on the side of international law, therefore of peace.” (@9)

“En de rest van ons moet nu Consequent dezelfde waarden verdedigen als wanneer we het hebben over Oekraïne, Gaza, Venezuela of Groenland. Want de vraag is niet of wij voor de ayatollahs zijn. Niemand is dat. Zeker niet het Spaanse volk en natuurlijk ook niet de Spaanse regering. De vraag is eerder of we aan de kant van het internationaal recht staan, dus aan de kant van de vrede.”

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Oriëntatie

Een persoonlijk manifest

Oktober 20, 2022, Ernst-Jan Pfauth legt in *Intentioneel leven* uit waarom en hoe je een persoonlijk manifest schrijft: "... Zeg je vaak "ja" tegen dingen waar je later spijt van krijgt? Wil je meer tijd besteden aan activiteiten die je voldoening geven? Schrijf dan een persoonlijk manifest... Het heeft me richting gegeven. Elke keer als ik het manifest lees, krijg ik er energie van. (@10)

"Le Grand Voyage"

Vrijmetselaars spreken van het leven als "Le Grand Voyage". Ze streven naar progressie en naar hogere graden binnen de loge. De vrijmetselaar streeft naar zelfkennis, werkt aan zichzelf om een beter mens te worden en dat voor zichzelf en voor de medemensen. Wikipedia: "Niet het einddoel, maar de reisrichting is belangrijk." (@11) Franc-Maçonnerie Magazine: De symboliek van de levensreis verwijst naar oude religies en misschien ook naar de tijd van de nomadische jager-verzamelaars, toen het leven ook echt een reis was. (4)

Een progressieve oriëntatie beweegt zich in principe weg van manipulatie, sympathiemoraal, onrecht, wreedheid, dominantie, concurrentie, complotvorming en expansionisme demografisch, militair en economisch. Het is het zich ontplooiën en oriënteren naar de humanistische dotatie, naar een rechtvaardigheidsmoraal. Het is zich bewegen naar samenwerking, openheid, beperking en hartelijkheid. Het vraagt meesterschap, waardigheid, volwassenheid, een supplément d'âme voor de andere mens, voor de dieren, voor (bio)diversiteit, ...

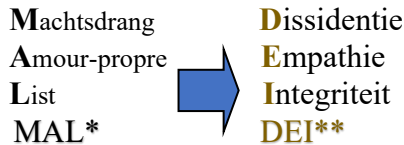
De 3 Aspecten van reLigie

la FOI Oriëntatie

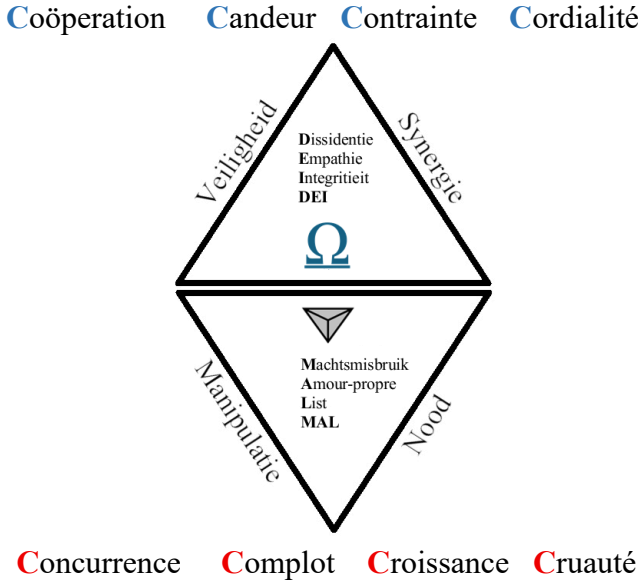
"We zijn, wat we doen."

Aristoteles (384-322 voor Christus) (5)

Oriëntatie van kwaadaardig naar goedaardig

Het KΩMPAS

*: le MAL: het kwaad in het Frans.

** : Dei: “van God” in het Latijn.

De 3 Aspecten van reLigie

la FOI Oriëntatie

Oriëntatie van Regressief naar Progressief

Regressie

Van **H**umiliërend
Van **A**utistiform
Van **R**adicaal
Van **D**ociel

Progressie

naar **R**esponsief (bewogen)
naar **R**edelijk
naar **R**elativerend
naar **R**esponsabel

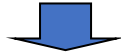
De progressieve waarden **R**edelijkheid, **R**esponsabiliteit, **R**elativering en **R**esponsiviteit staan tegenover die van regressieve ver**HARD**ing. Als bouwstenen van rechtvaardigheid sluiten ze aan bij de vier Klassieke kardinale deugden: Wijsheid, Rechtvaardigheid, Mate en Moed, allen deel van het Goede. Ze (her)verbinden, **reLigiëren** emotie en verstand, mens en medemens, mens en natuur.

De 3 Aspecten van **reLigie**

la **FOI**
Oriëntatie

van Calamiteit-Destructiviteit

Concurrence-**C**ompetition, **C**omplot-**C**omplicité,
Croissance-**C**olonisation, **C**ruauté
in een kader van
Mythe, **O**nderwerping en **B**ewustzijnsvernaauwing
The MOB

naar Constructiviteit

Opbouwend, positief, het beste van en voor ieder.
Coöperation **C**andeur **C**ontrainte **C**ordialité
Samenwerking Openheid Beperking Hartelijkheid

in een kader van
Vrijdenken, **I**nzicht en **F**iducie (Vertrouwen)
Le VIF

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI**
Oriëntatie

Concurrence-Competition

Coöperation

Stress

Kortstondige en milde stress kan gezond, plezierig, zelfs pro sociaal zijn als dit laatste succes oplevert. Ze kan het organisme in staat stellen een fysieke stressfactor te overleven.

Robert Sapolsky haalt in zijn boek *Behave* ook meerdere studies aan met negatieve impact: Aanhoudende stress maakt angstiger, “ons denken is vertroebeld en we schatten risico’s slecht in en handelen impulsief uit gewoonte, in plaats van nieuwe gegevens te verwerken.” ... Aanhoudende stress en glucocorticoïden verhogen de gevoeligheid voor sociale triggers van agressie. Ze verhoogt vervangingsagressie, compenserend geweld, omdat agressie stress vermindert. Voor emotioneel intense morele beslissingen en voor persoonlijke morele beslissingen verhoogt stress het egoïsme. Uit deze studies blijkt dat stress cognitie, impulscontrole, emotieregulatie, besluitvorming, empathie en pro socialiteit kan verstoren. (2)

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Oriëntatie

Competitie

Voor en na de match zijn tafeltennissers in civiele modus. Maar eens in korte broek voor hun tafel gaan ze in concurrentie-modus. Ze dienen hun tegenstanders te verslaan vanwege sport status en hiërarchie. Handigheid, slim- en sluwheid, kracht en uithouding, talent en reflexen zijn bepalend. In nood zakt hun humeur naar nors en sommige spelers worden agressiever of zelfs vals, soms onherkenbaar. Na de match geven of gaven ze elkaar de hand om terug te keren naar de civiele modus.

“Ende siet, daar zijn laetste, die de eerste sullen zijn: ende daer zijn eerste, die de laetste sullen zijn.”

Matth. 19, 30; Marc. 10, 31 of Luc. 13, 30 (@12)

De besten in de menselijke competitie, zijn niet altijd de eersten op de schaal van menselijkheid. Etienne de la Boétie, vertaling Charlotte Bauwens: “Het klopt dat de ene wel eens iets meer heeft gekregen dan de andere op lichamelijk of geestelijk vlak, maar het was niet de bedoeling dat ons leven op het leven in een gevangenis zou gaan lijken. De natuur heeft de sterkste en de slimste niet de wereld ingestuurd om als gewapende bandieten de zwakkeren te koeioneren.” (@13)

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Oriëntatie

Concurrentie

Omstandigheden als schaarste, bedreiging, pikorde, ... zetten de regressieve modus in gang. Dit kan ook nuttig zijn in nood zoals in oorlog of bij de uitbraak van een gevaarlijk virus. Maar de moderne maatschappij is een chronische aansteker van stress, concurrentie, expansionisme, complotvorming en de daaraan verbonden destructiviteit.

Complot-Complicité

Confrérie-Candeur

(Broederschap-Openheid, transparantie)

Etienne de la Boétie vervolgt: “Een groep slechte mensen die bij elkaar komen is een complot en geen groep vrienden, die zien elkaar niet graag maar hebben schrik van elkaar. Dat zijn geen vrienden maar medeplichtigen.” (@13)

Fraternité.

“En ces temps déchirés,
quel trésor pourrait mieux nous réparer?”

Erik Orsenna (6)

“Broederschap. In deze verscheurde tijden,
welke schat zou ons beter herstellen?”

Erik Orsenna

Broederschap.

In deze verscheurde tijden,
Welke schat zou ons beter bevrijden?

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Oriëntatie

Croissance-Colonisation

Contrainte
Beperking

Het manicheïsme, een oude uitgeroeide ketterse leer, kende voor zijn uitverkorenen 3 zegels (verzegelingen, contraintes). Deze van de schoot (over seksualiteit), deze van de mond (over eten en kwaad spreken), en deze van de handen (over het doden).

“Wereldwijd werkt WWF aan 3 doelen

- Geen verlies van natuurlijke leefgebieden
- Geen uitsterven van soorten door menselijk toedoen
- Halvering van de voetafdruk van onze consumptie en producten”
(@14)

De beweging “Décroissance” suggereert vrijwillige eenvoud.

De oproep “Ralentir”, is voor trager leven.

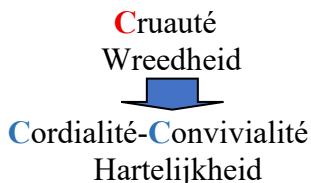
“Stop at Two”, slogan uit een nationale campagne uit Singapore, mikt op een stop of afbouw van de overbevolking. In *Wij zijn met te veel. Een pleidooi voor een herbergzame wereld* pleit industrieel ingenieur Fons Jena, voor een wereld met minder mensen. “Veel milieuproblemen en sociale conflicten zijn een gevolg van te veel mensen, of zouden minstens eenvoudiger op te lossen en minder hinderlijk zijn met minder mensen”, schrijft hij in het voorwoord

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Oriëntatie

van zijn boek. “Begrijp me niet verkeerd”, voegt hij er meteen aan toe. “Een kleinere bevolkingsgrootte is zeker geen universeel geneesmiddel, maar het is wel een universele “vereenvoudiger van problemen” met een heleboel voordelen. Het is geen voldoende voorwaarde, maar wel een noodzakelijke voorwaarde voor een betere wereld.” (@15)

VRT NWS 14/12/2023, Ann Willems bespreekt het nieuwste boek “Limitarisme” van professor Ingrid Robeyns van wie haar stelling is dat de vermogensverdeling scheef zit. Ze pleit voor een grens van vermogen. Iedereen rijk, niemand te rijk! “Je kan ook té rijk zijn. Waar die grens ligt, kan getrokken worden vanaf het moment dat geld geen kwaliteit meer toevoegt aan je leven. Ruw geschat gaat dat om één miljoen euro per persoon.” ... “Extreme rijkdom is schadelijk voor de samenleving. Superrijke mensen vervuilen meer en hebben een veel grotere impact op het klimaat. Ze ondergraven bovendien de democratie. Amerika, waar bijvoorbeeld politieke figuren worden gesponsord, is daar een prachtig voorbeeld van.” (@16)

Etienne de la Boétie: “Vriendschap gaat nooit samen met wreedheid, trouweloosheid en onrechtvaardigheid.” (@8)

De 3 Aspecten van reLigie

3) Fusion

Verbinding

la FOI

Tegenover vervreemding staat verbondenheid innerlijk tussen emotie en verstand, psyche en werkelijkheid, en uiterlijk tussen de mens en de natuur, de medemens, de gemeenschap, de natie, de markt, het bedrijf, ...

Het oud Griekse woord “Diábolos” betekent letterlijk "doorelkaargooier" in de betekenis van "iemand die zaken verwart", "iemand die de feiten verdraait", "lasteraar", samengesteld uit δία, dia, "uit elkaar" en βάλλειν, bállein, "gooien", ...

Wikipedia: Het woord “religie” komt van het latijn. Er zijn historisch meerdere interpretaties van het woord. De “re” kan “her” beteken. “Ligie” kan voor verbinden staan (liga is bond). Religie betekent dan letterlijk “her-verbinden”. Lactantius en St-Augustinus zagen “religie” als het herverbinden van de mens met God. (@17)

Voor psychiater en mindfulnesstrainer aan ZNA Middelheim, Edel Maex is zingeving een samengaan van:

Autonomie en Verbondenheid (Associatie)

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI**
Fusion

reLigie: innerlijke eenheid

De oude Egyptenaren geloofden dat de mens uit 5 delen bestond: de naam, het lichaam, de schaduw, en de 2 delen van de ziel: de Ba (de persoonlijkheid) en de Ka (de levenskracht). Na de dood werden deze bij vereniging een “Ach” een magische verlichte geest.

Plotinus (205-270 na Chr.) zegt dat de mens zich in unie of communie dient te keren tot het Ene, het ultieme Wezen, door contemplatie. (1) (het zich laten doordringen, studie)

De “New Age of Aquarius” stroming stelt dat de linker hersenhelft zich meer op het rationele en analytische richt terwijl de rechter helft zich meer op het kunstzinnige en intuïtieve richt. Onze cultuur heeft zich vastgelopen omdat ze het intuïtieve deel van ons bewustzijn verwaarloost. M. Ferguson schrijft in haar boek “De Aquarius Samenzwering” dat de werking van beide hersenhelften één geïntegreerd geheel moet vormen wat ze “whole brain knowing” noemt. Zo ontstaat de innerlijke harmonie van hoofd en hart en ontstaat de “Homo Novus”. Middel om dit te bereiken: mystiek en meditatie...

De joods Amerikaanse sociaal psycholoog Leon Festinger (1919-1989) ontwikkelde de theorie van de cognitieve dissonantie reductie waarin hij toont dat het individu tegenstellingen binnen zijn geest bijstaaft om ze in overeenstemming (consonantie) met elkaar te brengen. Arthur Koestler schrijft dat de menselijke innerlijke verdeeldheid aangeboren en structureel is. In zijn boek “Janus – A Summing Up” beschrijft hij hoe de hersenexplosie die bij de mens plaatsvond, leidde tot een onevenwichtige soort waarbij oude en nieuwe hersenen, emotie en verstand, voortdurend met

elkaar overhoop lagen. De evolutie had vergeten een paar schroeven tussen de neo-cortex en de hypothalamus aan te draaien. De enige fundamentele oplossing is een ingreep op de werking van de hersenen door bijvoorbeeld een medicament. We zullen ons heil van biologische laboratoria moeten verwachten en niet van VN resoluties of diplomatieke topconferenties. Een biologische functiestoornis vraagt om een biologische correctie. “Happy Valley” (Wenatchee), een stad in de staat Washington, komt aan haar naam door de daar wonende psycholoog J. Goodwin. Hij beweert dat iedereen depressief is. Als oplossing hoort iedereen dagelijks een medicament als Prozac te nemen, een anti-depressivum. Prozac zorgt voor een gelukkiger gevoel, een klaardere geest, en vermindert agressie en conflicten.

Freud ontwikkelde zijn psychotherapie en gebruikte hypnose. Hij deelde de persoonlijkheid in drie. Het “Es” (de driften), het “Ich” (bewuste ik) en het Über-ich (geweten). Denkers van alle tijden beschreven het streven naar innerlijke eenheid vanuit verschillende invalshoeken en ze boden ook meerdere technieken aan: contemplatie (studie), het bundelen van humane waarden, meditatie, mystiek, psychotherapie, hypnose, cognitieve dissonantie reductie, medicijnen, ... In praktijk bracht het regressieve antwoord de mens soelaas.

De 3 Aspecten van reLigie

la **FOI** Fusion

reLigie: uiterlijke verbinding

Voor Paul Verhaeghe, hoogleraar klinische psychologie en psychoanalyse, is zingeving een hoger doel stellen dat je met anderen, minstens met drie, wil bereiken. (@18) Samen kan men voor “something bigger” gaan zegt Rick Falkvinge, de Zweedse oprichter van de Piraten Partij. Het kiezen voor gezin, waarden-gemeenschap, natie, club en bedrijf zullen waarschijnlijk meer zin geven, meer kracht en waarde betekenen.

Etienne de la Boétie: “We hebben van moeder natuur een stem gekregen en leren spreken zodat we elkaar beter kunnen leren kennen, en vriendschappen kunnen sluiten door gedachten uit te wisselen en zo tot gemeenschappelijke ideeën te komen. De natuur heeft zo goed mogelijk geprobeerd om die verbondenheid tussen de mensen aan te halen. Ze heeft op allerlei manieren getoond dat ze ons niet alleen wilde verenigen maar ook één maken.” (@13)

Tout seul on va plus vite,
Ensemble, on va plus loin. (@19)
(Voor meerderen een Afrikaans gezegde)
uit lied van Zwangere Guy

De 3 Aspecten van reLigie

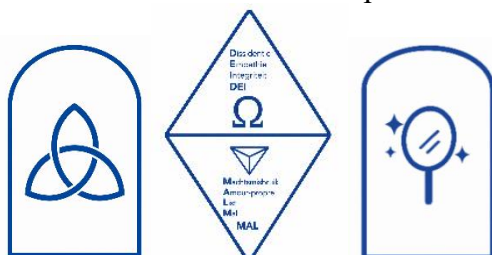
la **FOI** Fusion

reLigie: uiterlijke verbinding

To-Do-lijst om aan de kant van de engelen te staan

Robert Sapolsky, neurowetenschapper en primatoloog in *Behave*

“Houd in gedachten dat wat rationaliteit lijkt, vaak gewoon rationalisatie is, het spelen van een inhaalslag met onderaardse krachten die we nooit vermoeden.” Wantrouw essentialisme, dit is - De Zijs zijn homogeen, eenvoudig en met een onveranderlijke en negatieve essentie -. Kies voor individualisering en individuatie (ze zijn allemaal verschillend) van de Zijs. “Focus op de grotere, gedeelde doelen.” “Oefen het innemen van perspectief.” Verminder hiërarchische verschillen. Om de Zijs te leren kennen, samenkomen op gelijke voorwaarden met gedeelde doelen. Ga voor goedaardige dichotomieën: “Als we accepteren dat er altijd verschillende kanten zullen zijn, is het een niet-triviaal punt altijd aan de kant van de engelen te staan.” “En geef ondertussen voorrang aan mensen met een auto met de bumpersticker “Mean people suck” en herinner iedereen eraan dat we het allemaal samen tegen Voldemort en het huis Zwadderich opnemen.” (2)

Fusion

Oriëntation

Identité

la **FOI**
het Geloof

- (1): Comprendre la Philo. Les 30 plus grands concepts de philosophie expliqués. Éditions du Sens.
- (2): BEHAVE. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press
- (3): APREN-TISSAGES #2, 2018 artikel Yves Bonnardel
- (4): Franc-Maçonnerie Magazine N° 61 Mars –Avril 2018
- (5): Question de Philo N°17
- (6): La passion de la fraternité Beethoven. Erik Orsenna. Stock fayard

- (@1): citatens.net/quotes/van-immanuel_kant.html?page=4
- (@2): www.mylene.net/mylene/d_s_desenchantee_paroles.php
- (@3): nl.wikipedia.org/wiki/Onttovering_van_de_wereld
- (@4): www.nationaleombudsman.nl/uploads/soorten_rechtvaardigheid.pdf
- (@5): www.amnesty.nl/encyclopedie/gelijkheid-en-gelijke-behandeling
- (@6): www.nationalgeographic.nl/cultuur-samenleving/a45519958/confucius
- (@7): www.sg.uu.nl/artikelen/2011/10/taoisme-en-levenskunst-harmonie-met-de-natuurlijke-orde
- (@8): citatens.net/zoeken/citaten-ori%C3%ABntatie.html
- (@9): www.aljazeera.com/video/newsfeed/2026/3/4/spanish-pm-says-no-to-war-in-middle-east
- (@10): pfauth.com/intentioneel-leven/persoonlijk-manifest/
- (@11): [nl.wikipedia.org/wiki/Graad_\(vrijmetselarij\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Graad_(vrijmetselarij))
- (@12): www.encyclo.nl/begrip/laatsten_zullen_de_eersten_zijn
- (@13): www.meerdemocratie.be/sites/default/files/PDF/etiennedelaboetie-vertogoverdevrijwilligeslavernij-zwart.pdf
- (@14): www.wwf.nl/wat-we-doen/focus/biodiversiteit
- (@15): www.mo.be/recensie/nee-we-zijn-niet-met-te-veel
- (@16): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/12/14/ingrid-robeyns-limitarisme-vermogensverdeling
- (@17): nl.wikipedia.org/wiki/Religie
- (@18): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/09/26/jongeren-en-zingeving-de-zin-van-ons-leven-waar-ligt-die-nu-we/
- (@19): cercle2linnovation.com/articles/seul-on-va-plus-vite-ensemble-on-va-plus-loin

equiLiber

Het MΩDEL

De Queeste

Het equiLiberalisme beschrijft een model voor progressie naar morele competentie, weerbaarheid en balans door bevrijding, ontplooiing, ontdekking en bewustwording.

de dynamiek naar **balans**
innerlijk tussen emotie en verstand,
uiterlijk tussen mens, medemens en natuur

Ontplooiing
in 3 aspecten
-**B**evrijden
-**A**ctiveren
-**U**itbalanceren
van emotie en verstand

In een ezelbrug
Bevrijden, Activeren en Uitbalanceren
das BAUen
Ontplooiing

Constructiviteit en Meesterschap

Wikipedia: “De Phronèsis, volgens Aristoteles (384 – 322 voor Christus) de belangrijkste deugd, die morele verstandigheid inhoudt, die in de praktijk schuilt. De Phronèsis is het inzicht dat zorgt voor het kiezen van de goede handeling en het bepalen van het midden, tussen verstand en gevoel.” (@1)

De equiLiberale Uitdaging

vanuit bevrijding naar balans

How do you destroy a monster,
Without becoming one? (@2)

Liegen om te leven. Daniel Goleman: “Beroof je de gemiddelde mens van zijn levensleugen, dan ontnem je hem ook zijn geluk” schreef Ibsen, een schrijver van toneelstukken.” (1)

Omwentelingen rekenen af met regressieve frameworks slechts om ze te vervangen door nieuwe. De liberalen bestreden de macht van kerk en adel maar werden al gauw zelf een ondemocratische kaste, de derde stand. De liberale bourgeoisie voelde zich superieur tegenover het gepeupel. Ze deed gauw niet meer onder voor kerk en adel. De socialisten bevochten de agressie van het kapitalisme en kwamen op voor de kleine man. Ze trokken de macht naar zich toe en werden wat de anarchisten gevreesd hadden, de vierde stand. De linkse wanen groeiden uit tot een beleid van terreur. Toen de Sovjet-Unie in elkaar stuitte, kwamen godsdienst en nationalisme weer snel op.

Nieuwe strekkingen reageren tegen machtsmisbruik om eens aan de macht zelf in destructiviteit te vervallen. Humanistische waarden zijn al duizenden jaren bekend. Ze langdurig en succesvol in praktijk brengen, lukt niet omdat de actie tegen destructiviteit zich beperkt tot het opdringen van een oppervlakkige pacificatie. De echte oorzaak van het probleem te lijf gaan, de menselijke regressie, blijkt zeldzaam en weinig aantrekkelijk of succesvol.

Bedenkingen over **B**evrijden

Een Progressief Proces

“*Tets over de Saint-Simonianen en hunne leer*”

Guillaume van den Bergh

's Gravenhage

Bij M. de Lyon, boek- en plaatdrukker

18 Junij 1833

“de vrijheid wordt door de staatkundigen van verschillende opinie, die meenen op den weg der vordering te zijn, beschouwd als een doel; dit is een dwaling; het te bereiken doel is de trapsgewijze verbetering van den zedelijken, verstandelijken en lichamelijke toestand des menschdoms en vooreerst van de talrijkste klasse, omdat deze ook de armste en meest lijdende is; de vrijheid kan eigenlijk slechts een middel zijn ter bereiking van het maatschappelijk geluk.” (@3) books.google.be

Edmund Burke (1729 – 1797) in *Reflections on the Revolution in France*. “Wat is vrijheid zonder wijsheid en zonder deugd? Het is de grootste van alle mogelijke kwaden; want het is dwaasheid, ondeugd en krankzinnigheid, stuurloos en onbesuisd.” (2)

Bevrijding is deel van een progressief proces. “Als kinderen of volwassenen als wilden zijn, dan moeten ze wellicht autoritair gedisciplineerd worden”, suggereert John Stuart Mill. Als ze vooruitgaan en gehoorzamen aan dwang, kan weer een stap verder gezet worden. “They have to be taught self-government, and this, in its initial stage, means the capacity to act on general instructions. What they require is not a government of force, but one of

Bedenkingen over Bevrijden Een Progressief Proces

guidance.” (*Considerations on Representative Government* uit 1861) Het eerste element van goed regeren bestaat voor John Stuart Mill uit het scheppen van deugd en intelligentie.

Vrijheid zonder inzicht, nuchterheid of waarden is gevaarlijk. Vrij zijn betekent ook vrij zijn van onwetendheid en mythe. De evolutie naar inzicht en nuchterheid net zoals bevrijding is een progressief proces.

Vrijheid in de vorm van democratie of van vrije markt zal pas werken als kiezers en consumenten deugdzame mensen zijn. Het vroeg installeren van de democratie in Irak door de V.S. na de val van Saddam Hoessein, of het opleggen van “Free Trade” aan de Afrikaanse landbouw door Europa kan catastrofaal zijn.

Bedenkingen over **B**evrijden

Diversiteit voor **B**evrijding

Vrijheid vraagt keuzemogelijkheden, diversiteit. Een individu moet kunnen kiezen tussen verschillende politieke, economische en morele systemen. Overheid en democratie moeten die niet opdringen. Geboortegrond mag die keuzevrijheid niet inperken.

TINA

“There Is No Alternative.”

Een slagzin die destijds door Margaret Thatcher werd gebruikt. Voor haar en haar neoliberale volgelingen was een zo vrij mogelijke (gedereguleerde) markteconomie het enige systeem dat de mensheid welvaart en welzijn kon brengen.

“There Are Many Alternatives Ready and Available.”

TAMARA (@4)

Andreas Kinneging: “Diversiteit is waardevol in zichzelf. Uniformiteit doodt de zinnen en de geest. Vergelijk bijvoorbeeld de treurige monotonie van de VS met de nog altijd grote verscheidenheid tussen de Europese landen... Maar nationale eigenheid is niet alleen in zichzelf een goed. Van de verschillende zeden en gewoonten, de verschillende kijk op de wereld en de verschillend politiek kunnen naties over en weer veel leren. Over wat nagevolgd kan, maar ook over wat vermeden moet worden. Een “monocultuur” is niet alleen biologisch gevaarlijk, maar ook cultureel, economisch en politiek. Elk volk heeft weer wat anders bij te dragen. Dat is de gratie van het verschil. Uniformiteit is de dood in de pot.” (2)

Bedenkingen over **B**evrijden

Autonomie voor **B**evrijding

Autonomie
financieel

Robert Sapolsky in *Behave*: ‘De mens legde een uniek traject af toen hij de sociaaleconomische status uitvond. In termen van de bijtende, verwoestende invloed op geest en lichaam komt niets in de geschiedenis van dieren die elkaar het leven zuur maken met statusverschillen nog maar in de buurt van onze uitvinding van armoede.’ (3)

Een burgerschapsinkomen bevrijdt de mensen van dwingelandij, maakt komaf met armoede en scheidt ruimte voor leren, voor emancipatie en participatie, of voor zingeving en ontplooiing. « L’allocation universelle se veut un droit et obéit au procès d’individualisation qui caractérise la modernité. » (4)

Gezinnen, families, naties en gemeenschappen bouwen voor de nakomelingen progressief de patrimonien op die dit basisinkomen mogelijk maken. Nu bouwen overheden de schulden, de overbevolking en de milieuvervuiling op die de vrijheid van de toekomstige generaties ondermijnen.

Nakomelingen op de wereld zetten die misschien zullen moeten “krabben en vechten” om rond te komen in een arme en vervuilde wereld past niet in een equiLiberale maatschappij. Het onderwerpen van mensen en het tegen elkaar opzetten ervan zwengelt de regressieve en destructieve spiraal verder aan.

De Belgische Piraten Partij: “De Piraten stellen vast hoe het huidige groeimodel heel wat mentale druk en onzekerheid genereert. De

Bedenkingen over **B**evrijden

Autonomie
financieel

Piraten pleiten voor het opzetten van experimenten met het basisinkomen om antwoorden te vinden op de deprimerende ratrace, de burn-out cultuur en de toenemende ongelijkheid. De Piraten geloven niet dat de financiële haalbaarheid van het basisinkomen het grootste obstakel is. Wel ontbreekt het aan politieke wil om de huidige machtsverhoudingen te veranderen.”
(@5)

“het basisinkomen in België is wel betaalbaar”

www.vivant.org: “Daarbij blijft de overheid net als nu de kosten van geneesmiddelen en andere zorgen op zich nemen, naast het basisinkomen. **In een eerste fase** wordt het ‘cash-gedeelte’ van de uitkeringen van de sociale zekerheid, de ziekteverzekering en het OCMW – vandaag 73 miljard euro – vervangen door een **onvoorwaardelijk basisinkomen** voor de hele bevolking plus een **voorwaardelijk bijkomend inkomen** voor gehandicapten, mensen die nu een hoger pensioen hebben enz.

Het *onvoorwaardelijk basisinkomen* is samengesteld als volgt: tot de leeftijd van 17 jaar ontvangt men 200 euro per maand; van 18 tot 25 jaar ontvangt men 550 euro; van 26 tot 65 jaar ontvangt men 750 euro en vanaf 65 jaar ontvangt men 1.300 euro per maand. Als men vermenigvuldigt met het aantal per leeftijdsgroep komt dat op 94,5 miljard euro per jaar.

De kost van het aanvullend ‘*voorwaardelijk bijkomend inkomen*’ wordt geschat op 14,5 miljard euro. Het “uitkerings”- gedeelte van de vernieuwde sociale zekerheid kost in totaal dus 109 miljard euro. Op het ogenblik dat het basisinkomen wordt ingevoerd verandert het inkomen uit arbeid van de werkenden helemaal niet. Bijvoorbeeld, iemand die nu 1.750 euro netto verdient, zal dan een loonbriefje krijgen waarop staat: basisinkomen 750 euro, inkomen

Bedenkingen over **B**evrijden

Autonomie
financieel

uit werk: 1.000 euro. De werkenden krijgen in eerste instantie hun basisinkomen van de werkgever. Dat is ook zo voor zelfstandigen, die in die zin ‘zichzelf’ een basisinkomen betalen. Zo verandert er niets voor de werkenden, niets voor de werkgever en niets voor de overheid. De werkgevers betalen op die manier 41 miljard euro (4.560.000 werkenden x 12 maand x 750 euro = 41 miljard euro) aan basisinkomens van de totale kost van 109 miljard euro die eerder werd berekend.

Zo blijft er nog 68 miljard euro (109 – 41) te financieren, maar dat is minder dan de 73 miljard euro die de overheid nu reeds uitgeeft aan uitkeringen. Er is dus *geen financieel probleem* om een basisinkomen in te voeren. Er is zelfs ruimte om het basisinkomen voor kleine zelfstandigen te laten betalen door de overheid (in plaats van door henzelf). Dat kan men zien als een individuele subsidie voor ondernemerschap.” (@6)

Roland Duchâtelet
23 juni 2017

Autonomie politiek

Autonomie betekent ook vrije keuze van politiek systeem. Vrijheid betekent niet het afbreken en ontwaarden van wetten, grenzen en normen maar wel het er voor kunnen kiezen.

**“In'y a donc point de liberté sans lois,
ni où quelqu'un est au-dessus des lois.”**

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

(@7)

**“Er is dus geen vrijheid zonder wet,
noch waar iemand boven wetten staat.”**

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778)

Geboorteplaats, ouders of cultuur dienen niet beslissend te zijn over hoe iemand moet leven. Vrijheid betekent voor een volwassen individu, het kunnen kiezen van een levenskader met grenzen, normen en levensoriëntatie.

APPREN-TISSAGES: « L'autodétermination n'implique pas que chaque décision est rationnelle, ou qu'aucune erreur est faite. Ce qu'elle signifie, c'est que chaque personne peut décider pour elle-même ce que'elle considère comme « son bien » ou souhaitable et comment elle se conduit: » Yves Bonnardel. (4)

“Zelfbeschikking impliceert niet dat iedere beslissing rationeel is of dat geen fouten gemaakt worden. Wat het betekent, is dat ieder persoon voor zichzelf mag beslissen wat hij beschouwt als “zijn goedheid” of wensbaarheid en hoe hij zich gedraagt:” Yves Bonnardel. (5)

Autonomie privacy

Autonomie vraagt ten slotte ook een mate van privacy ter bescherming van de vrijheid tegen derden, publiek en overheden.

Bedenkingen over **B**evrijden

Eenvoud voor **B**evrijding

In principe zou iedere gezonde mens in staat moeten zijn beroep te kiezen. Boer of beenhouwer is door de wettendiarree en de daarmee verband houdende investeringen en stress nog weggelegd voor een selecte minderheid. Diploma's moeten in tijd en geld zo bereikbaar mogelijk worden. Het nut of de winst van lange en moeilijke procedures moet bewezen worden.

Iedereen moet zijn huis kunnen warmen zonder afhankelijkheid. Gevreesd mag worden dat in de toekomst alleen elektrische verwarming mag wat weer de afhankelijkheid van de burger vergroot. Iedereen zou de motor van zijn wagen mogen (laten) vervangen mits een redelijke keuring. Nu moet de fabrikant daarvoor toestemming geven. "The Right to Repair" dient hersteld te worden. En iedereen moet weg kunnen zonder bankkaart, zonder gps, zonder gsm, willen we niet steeds meer afhankelijke sukkelaars worden. Iedereen moet goedkoop een brief kunnen versturen en alle communicatie moet per brief kunnen. Een gedrukt dagblad is een basisrecht.

Eenvoud siert, Eenvoud bevrijdt

- (1): **Liegen om te leven.** Daniel Goleman
- (2): **De onzichtbare Maat.** Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinneging
- (3): **Behave.** Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik.
Robert Sapolsky
- (4): **Vers un revenu de citoyenneté.** Charles Champetier. *Éléments pour la civilisation Européene* N°168
- (5): **APPREN-TISSAGES #2,** 2018 artikel Yves Bonnardel

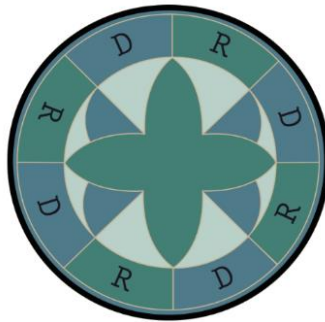
- (@1): nl.wikipedia.org/wiki/Aristoteles
- (@2): www.pinterest.com/explore/donkere-citaten
- (@3): books.google.be/books?id=3yvr1nH02B8C&pg=PA28&dq
- (@4): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/12/de-ondraaglijke-eenzijdigheid-van-economisch-herstel/
- (@5): nl.pirateparty.be/basistekst/
- (@6): www.vivant.org/nl/nieuws/d/detail/betaalbaarheid-basisinkomen
- (@7): dicocitations.lemonde.fr/citations/citation-47654.php

Het equiLiberaale Model

vrijheid voor balans

Het MΩDEL

In het equiLiberalisme staat progressief niet tegenover conservatief maar tegenover regressief. Progressief is niet gelijk aan nieuwloops en is noch “neofiel”, noch “neofob”.

Vier Richtingen

Het equiLiberaale model beschrijft in aparte hoofdstukken vier richtingen naar binding en balans. Geen enkele van deze stromingen is succesvol zonder het succes van de andere. Meerdere begrippen uit de kolommen van het model zijn synoniem, verwant, en overlappen en versterken elkaar. Het model is een vrijblijvend sjabloon met een vrijblijvende invulling. De waarden:

Redelijkheid, Responsabiliteit, Relativering, Responsiviteit (bewogenheid) zijn allen aspecten van **Rechtvaardigheid**. Ze sluiten aan op de klassieke deugden van oude beschavingen zoals bekend via Griekse en Romeinse geschriften: **Wijsheid, Rechtvaardigheid, Matigheid en Moed** die samen het Goede vormen.

Benedictijns evenwicht het bundelen van ultieme warden

Esther De Wael schrijft over evenwicht en matigheid in de Benedictijnse (klooster) traditie: “het is geen gemakkelijke middenweg. Het betekent niet op veilig spelen; het is geen recept voor middelmatigheid. In tegendeel, het is bijzonder veeleisend. Benedictijns evenwicht houdt geen compromis in; eerder is het een bundelen van ultieme waarden, ...” Benedictus leefde van 480 tot 547 na Christus.

Innerlijke balans

Kahil Gibran in de Profeet:

“Je rede en je hartstocht zijn het roer en de zeilen van de zeevarende ziel. Indien de zeilen of het roer breken, kun je enkel voortdobberen en drijven, of stil liggen in het midden van de zee. Want de rede, indien zij alleen heerst, is een beperkende macht; en de hartstocht, waarop niet wordt gelet, is een vlam die ter eigen vernietiging brandt.” (@1)

Uiterlijke balans

Balans tussen mens en medemens, mens en natuur. Sociale, economische, ecologische, demografische en militaire balans en pacificatie weg van destructieve concurrentie, complotvorming en expansionisme.

Balans en Weerstand

Balans betekent geen “verweking”, is niet altijd ontwapenen, zich laten doen of de zaken onder de mantel der liefde verder laten verzieken.

Het MΩDEL

Vier **B**evrijdingen

DDDD

Democratisering, Demystificering, Deregulering, Deculpabilisering

Vier **A**ctiveringen voor bewustwording

The **POEM**

Participatie, Otium*, Emancipatie, Mobilisering

Vier **U**itbalanceringen door Ontplooiing

RRRR

naar

intellectuele

&

emotionele

Redelijkheid & Responsabiliteit   Relativering & Responsiviteit

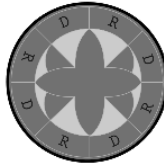
De vier Klassieke Deugden (Plato, Aristoteles, ...)

Wijsheid en Rechtvaardigheid Matigheid en Moed

Meesterschap & Constructiviteit

*: sereniteit,... zie hoofdstuk 27

EquiLiberalisme

Bevrijden

Democratisering, Deregulering,
Demystificering en Deculpabilisering.

Activeren

Participatie, **O**tium*, **E**mancipatie en **M**obilisering
voor

Bewustwording

Uitbalanceren

van Verstand, Instinct en Emotie,
van Hogere en Lagere gevoelens,
van Technische en Morele Kracht,
van Eigenbelang en Ander Belang,
van Hiërarchie en Gelijkwaardigheid,
van Autonomie en Verbondenheid
van Solidariteit en Competitie

door

Ontplooiing

Van Humiliërend naar **R**esponsief (bewogen)

Van Dociel naar **R**esponsabel

Van Autistiform naar **R**edelijk

Van Radicaal naar **R**elativerend

*: sereniteit,... zie hoofdstuk 27

(@1): www.sanderspanenburg.nl/minder-denken-meer-gevoel/wat-is-jouw-carrierekracht-hartstocht-of-rede/

INTELLECTUELE PROGRESSIE

§27 Democratisering en Participatie

“Let a person have nothing to do for his country and he will not take care of it.” John Stuart Mill. (@1)

Autistiform versus Redelijk

R

Redelijkheid

de juiste verhouding
le bon sens, gezond verstand, ...

Autistiform

De waan van de ideale volmaakte ratio, de absolute waarheid en goedheid ervan schept ruimte voor monisme (op iedere vraag bestaat 1 juist antwoord), dualisme (zwart/wit in vakken catalogeren, het categoriseren van mensen), het zich verschuilen achter statistische significantie, generalisaties, en simplistisch, theoretisch en rechtlijnig denken.

De waan van de rationele mens gaat voorbij aan de feiten dat hij dat hij is geconditioneerd, snel vergeet, dat hij gebruik maakt van onzekere vergelijkingen, dat hij zich conformistisch onderwerpt, dat hij emoties rationaliseert, dat hij vluchtig en oppervlakkig denkt, en dat hij soms ongecontroleerd emotioneel handelt. Hij ondergaat subliminale onbewuste invloeden gekoppeld aan

zintuiglijke prikkels en aan onbewuste interne info als cognitieve vermoeidheid, honger of pijn.

Hoe rationeler we ons wanen, des te onredelijker we worden en hoe meer onbegrip en onverdraagzaamheid toenemen. De overschatting van onze ratio geeft een zekerheidsgevoel maar is ook een basis van vervreemding van de realiteit, “derealisatie”. De kunstmatige zekerheid schept een persoonlijkheidsverandering door fragmentarisch denken, door een verminderd inlevingsvermogen en door het te letterlijk nemen van wetten en normen.

Mythes over Goddelijke Zekerheid, over het vermogen van statistisch-wiskundige socio- en econometrische modellen, over de goedheid van rationalisering, over de objectiviteit van de rationele mens en van de artificiële intelligentie, over de noodzaak om mensen te klasseren en te declasseren, ... geven structuur, kunnen doeltreffendheid bevorderen, twijfel en verwarring verwijderen maar bedreigen de eigenheid en de vrijheid, de verdraagzaamheid en de zelfdiscipline, de redelijkheid, de remmingen, de juiste maat en de rechtvaardigheid, de intellectuele participatie en emancipatie, het gezond verstand en de mens als “interpreterend en betekenis gevend wezen.” (@2)

Humanisme lost op in technocratie, in realpolitik, in intellectueel reductionisme, in maximalisering en minimalisering, in stukjes- en hokjesdenken, in dubbele moraal en in bekrompen en kille calculatie.

Das BAUen

BEVRIJDING

van

Emotie en Verstand

Democratisering

VRT NWS 23/12/2025, kerstessay Bjorn Soenens: “De niet aflatende zucht naar efficiëntie is ook exact wat de aftakeling heeft ontketend van onze democratie. Democratie is per definitie niet efficiënt. Democratie is van nature traag en bedachtzaam. Democratie is het product van overleg, van onderzoek, van nadenken, van nuance, van checks and balances. Ja, tergend traag en zenuwslopend soms voor wie een grote dadendrang heeft. Het is waar: alleen dictaturen kunnen snel, autonoom en zonder tegenspraak handelen.” (@3)

Het equiLiberaal model stelt dat het ieder zijn waarheid en overtuiging is, en dat ieder mens een onderzoeker, een ondernemer, een filosoof en een politicus mag zijn die tot een eigen en afwijkende conclusie mag komen.

Lessen voor de eenentwintigste eeuw: “De moderne mens wil door anderen erkend worden ‘als mens’, als zijn eigen meester, als bron van zijn eigen ideeën, verlangens en gevoelens, en als fundamenteel gelijkwaardig met anderen.”⁽¹⁾ Hij moet niet op grond van verschillen in diploma, ras, taal, geboortegrond, gemeenschap, roem, talent, klasse of vermogen gedeclasseerd en uitgesloten worden van zijn recht op gelijkwaardigheid en zeggenschap.

Das **BAU**en

ACTIVERING

van
Emotie en Verstand

Paulus (ca. 3 – 64 of 67 na Christus)

1 Tessalonicenzen, hoofdstuk 5
19 Blust de Geest niet uit,
20 kleineert de profetische gaven niet, (@4)
21 beproeft alles, behoudt het goede. (@5)

Participatie The POEM

Voor een progressieve dynamiek zet het equiLiberale model tegenover autistiforme zekerheid de intellectuele ontplooiing via **Participatie** als het eerste deel van de activering van emotie en verstand, **THE POEM**. Dat is onder andere mee kiezen en mee werken in de organisatie van het eigen leven en in de organisatie van het collectieve leven zoals meedoen, meedenken en meebesturen in een school, in een natie, in een gemeente, in een gemeenschap, in een actiecomité, in een sportclub, in een museum, ...

Maar **Participatie** krijgt evengoed vorm en gewicht door stemrecht, door een ethisch consumptiepatroon, door ondernemerschap, door ethisch beleggen, door het kiezen van een huwelijkspartner met humanistische waarden, door het kiezen voor een sociale werkgever of leverancier, door het kiezen voor een morele waarden-gemeenschap of voor een liberale natie of stad, ...

Participatie activeert bewustwording, geeft vorm aan verbondenheid, oriëntatie en eigenheid, (fusion, oriëntation, identité) la **FOI**, en aan zingeving en zelfontplooiing.

Robert Sapolsky in *Behave*: “Een gemeenschap met een hoge participatiegraad is er één waar mensen zich doeltreffend voelen, waar instellingen transparant genoeg werken zodat mensen geloven dat ze verandering kunnen teweegbrengen. Mensen die zich hulpeloos voelen, sluiten zich niet aan bij organisaties.” (2)

Das **BAU**en

UITBALANCERING

van
Emotie en Verstand
naar
Redelijkheid

“Kort en goed, de Traditie verstaat onder het goed werken van de rede niet sluwheid, en evenmin intelligentie, en al evenmin geleerdheid, maar verstandigheid en wijsheid.” (3)

Andreas Kinning

Redelijkheid vraagt het begrijpen van zichzelf en van de andere, empathie.

Redelijkheid kiest in de plaats van de zekerheid voor het behoud van twijfel.

Redelijkheid vraagt nuance, de verschillende aspecten van iets bekijken en afwegen. Nuanceren staat tegenover de bekrompenheid van dualisme en categoriseren. Het belicht de

verschillende aspecten (facetten, zijden) van een onderwerp of het belicht een onderwerp van uit verschillende standpunten.

Redelijkheid staat voor rechtvaardigheid, eerlijkheid, billijkheid, constructiviteit, gematigdheid, gezond verstand, humanisme, ...

Redelijkheid is meesterschap in tegenstelling met het zich laten sturen door misleidende intellectuele hoogmoed die de menselijke ratio en de menselijke rationaliteit overschat in kunde en in gewicht.

Redelijkheid staat niet los van het gevoel maar staat voor balans en verbondenheid tussen ratio en emotie.

Redelijkheid vraagt van de emotie zelfdiscipline en verdraagzaamheid:

Zelfdiscipline : *éléments pour la civilisation Européenne*: “Ce que nous dit la sagesse, c’est que l’homme doit s’autolimiter, ce que les Grecs appelaient l’hubris, c’est-à-dire la démesure, car c’est seulement de cette manière qu’il peut espérer mener une vie heureuse et équilibrée. Il n’y a pas de liberté ni de société possible sans acceptation de certaines limites”, zegt Serge Latouche. (4)
“Wat ons de wijsheid zegt, is dat de mens aan zelfbeperking moet doen van wat de Grieken “de hubris (arrogantie)” noemen, met name de mateloosheid, want het is slechts op deze manier dat hij op een gelukkig en uitgebalanceerd leven kan hopen. Er is geen vrijheid noch samenleving mogelijk zonder aanvaarding van zekere grenzen.”

“Verdraagzaamheid maar niet ten aanzien van de onverdraagzamen; vrijheid, maar alleen voor zij die ook de vrijheid van anderen willen.” Zo omschreef Louis De Potter zijn visie in die periode. (5) Uit *Het Verlies van België*, Johan Op de Beeck.

Redelijkheid is geen rationalisme. Wikipedia: “The Circle of Reason” is een in Minnesota gevestigde internationale gemeenschap van theïsten, conservatieven en progressieven die het pluralistisch rationalisme omhelzen. Ze zetten zich in voor de “redelijkheid” los van iemands wereldvisie. (@6) Ze zetten zich af tegen dogmatisme en emotionalisme, de ontkenning van de realiteit, niet te betwisten stellingnames en emotionele argumenten en handelingen. Ze ontmoedigen beledigingen verbaal, gedrukt of op televisie als immoreel omdat dit emotioneel overtuigen is.

Net als bij de stoïcijnen is hier wel al voor een stuk sprake van vervreemding. “Passies zijn irrationeel.” Maar zonder passie geen redelijkheid. Gezond verstand is een wisselwerking met gevoel, buikgevoel, intuïtie en/of de wijsheid van het instinct.

Redelijkheid staat in het equiLiberale model naast **Responsabiliteit**. Beide richtingen staan voor intellectuele ontwikkeling.

Redelijkheid vraagt het **Bevrijden**, **Activeren** en **Uitbalanceren** van passie en verstand. Het equiLiberale model zet in zijn eerste luik de **Redelijkheid** tegenover autistiform.

Redelijkheid ontstaat progressief door leren en ervaring, door onderzoek, filosofie en ondernemerschap. En aan Confucius toegedicht: “Ervaring is een kaars die slechts verlicht wie ze draagt.”

Dit eerste luik van het equiLiberale model beschrijft een bevrijdende **Democratisering** en een activerende **Participatie** in de politiek, de economie, de opvoeding, het onderwijs, in het gemeenschaps- en gezinsleven. Doel is samen met de drie andere richtingen (**RRR**) in het model, het ontwikkelen van **Redelijkheid**, het dynamiseren en pacificeren van mens en mensheid.

Das BAUen Politiek

Wikipedia: “Aristoteles onderscheidde in *Politica* (350 v.Chr.) drie staatsvormen. Deze drie hadden elk een goede en een slechte vorm, die ook weer onderverdelingen kenden. In deze extreme vorm kwamen ze niet voor, het waren ideaaltypes:” (@7)

Aantal	<u>Algemeen belang</u>	<u>Eigenbelang</u>
Een (<u>monarchie</u>)	<u>koningschap</u> (<i>basileus</i>)	<u>tirannie</u>
Enigen	<u>aristocratie</u>	<u>oligarchie</u>
Allen	<u>politeia</u>	<u>democratie</u>

(@7)

DE REGRESSIEVE DEMOCRATIE the **MOB**

Demagogie en Concurrentie
List en Overmacht

“Er wordt nooit zoveel gelogen als na een jachtpartij, tijdens een oorlog, en voor een verkiezing.”

Otto von Bismarck (1815 - 1898)

(@1)

De hedendaagse representatieve democratie leidt niet automatisch tot brede medezeggenschap (participatie) of tot bevrijding. Ze teert op concurrentie, op demagogie, meeheulen en uitsluiten. Ze wordt vaak geleid door machtigen en ruziemakers. Ze is een legitimatie en een hefboom voor de sympathiemoraal, de waan van de dag, het humeur van de stemgerechtigden.

Het succes van de duistere driehoek
narcisme, psychopathie en machiavellisme

Zondag 23 juni 2024, Björn Soenens voor VRT NWS: “De onvrede die rechtstreeks leidde naar de verkiezing van Donald Trump werd niet weggenomen door zijn presidentschap, en ook niet door de kiesnederlaag na zijn eerste termijn. Het onbehagen, de haat en de rancune bleven in alle uithoeken van Amerika voortsudderden.” (@8)

“Ondanks verkiezingsnederlagen, ondanks 2 afzettingsprocedures, ondanks een strafrechtelijke veroordeling: Trump blijft hardnekkig voortbestaan. Meer zelfs: hij maakt een aanzienlijke kans om op 5 november 2024 opnieuw president te worden van Amerika.” (@8)

De regressieve Democratie

De onrechtvaardige democratie

2500 jaar geleden bekritiseert Socrates de prille democratie. Hij wijst op de corruptie en het bedrog. Het is niet omdat een meerderheid achter een idee staat dat die juist is.

www.meervrijheid.nl: “Maar democratie is geen rechtvaardiging voor dwang. Als 2 dieven besluiten iemand te bestelen, is dat nog steeds diefstal, ook al zijn de dieven in de meerderheid.” (@9)

De democratische kasten

“Het ‘volk’ dat de macht uitoefent bestaat niet altijd uit dezelfde mensen waarover de macht wordt uitgeoefend” schrijft J.S. Mill in *Over Vrijheid* (1859). Hij wijst er ook op dat een politieke meerderheid een groep kan onderdrukken, “de tirannie van de meerderheid”.

In een poging de democratie meer legitimiteit te geven, pleit de liberale familie soms voor referenda. Ook hier worden minderheden en zwakkere groepen onderdrukt door de sterkste communicator. De publieke opinie is manipuleerbaar, irrationeel en onstabiel.

Democratische middelmatigheid

Voor Sigmund Freud leden de Amerikanen aan “psychological poverty of groups”. “..., Freud saw America as a nation where the Group tended to rule over, and often to crush, the individual. Not only did America always teeter close to **MOB** rule; it was doomed to mediocrity because the lowest common denominator would always prevail. In America, there was no room for true leaders.”
Uit *The Death of Sigmund Freud* van Mark Edmunson.

De regressieve Democratie

“..., Freud zag Amerika als een natie waar de Groep de neiging had om het individu te overheersen en vaak te verpletteren. Niet alleen leunde Amerika altijd dicht aan bij the **MOB** heerschappij; het was gedoemd tot middelmatigheid omdat de kleinste gemene deler altijd zou zegevieren. In Amerika, was er geen ruimte voor echte leiders.”

Democratische stilstand

“The crowd, mesmerized by democratic propaganda, believed it was always in the right. The people never needed to change or develop their vision of life.”

Uit *The Death of Sigmund Freud* van Mark Edmunson.

“De menigte, gebiologeerd door democratische propaganda, geloofde dat ze altijd gelijk had. De mensen hoefden hun visie op het leven nooit te veranderen of te ontwikkelen.”

Democratische laagheid

“Maar kijk eens even naar wat we hebben gekregen van die wilde horden die zichzelf volksvergadering noemden! Duizenden toespraken, duizenden tegenspraken ook, en duizenden systemen! ... De massa's zijn blind en ongeordend en ze behoren toe aan degenen die haar op de meest laag-bij-de-grondse wijze kunnen behagen ...” Koning Willem I der Nederlanden (1772-1843). (5)

Democratische keuzearmoede

In Frankrijk bestaat de politieke wereld uit 2 blokken, links en rechts. Net zo in Groot-Brittannië en de V.S waar de presidentiële debatten door de democraten en de conservatieven zelf georganiseerd worden. Andere geluiden komen er nauwelijks aan bod. Groen is er kansloos. Ook kiezers die voor de meerderheid stemmen, zullen zeer weinig invloed op het beleid uitoefenen. Soms lijken de partijprogramma's zowat van elkaar afgeschreven.

De regressieve Democratie

En zelfs als er essentiële verschillen zijn, dan biedt dit de kiezer weinig invloed. In een gesprek met “Terzake” haalt Jill Stein, in 2016 nog presidentskandidaat voor de Amerikaanse Green Party, uit naar het huidige Amerikaanse kiessysteem: “In een democratie mag de strijd niet gaan tussen een partij die je langzaam wurgt en een partij die een pistool tegen je hoofd zet”. Stein heeft kritiek op zowel de Republikeinse meerderheid van president Trump als op de Democratische oppositie. (@10)

Democratische lobby's

Homogene machtsblokken alhoewel in de minderheid kunnen een disproportionele invloed uitoefenen op het beleid. De Tea Party maakt het democratisch deficit in de V.S. nog groter.

Democratische tirannie

De politieke meerderheid heerst over de minderheid die nodeloos verdrukt wordt. President Mursi kwam democratisch aan de macht in Egypte. Wikipedia: Op 24 juni 2012 werd hij met bijna 52% van de stemmen verkozen tot president van de Arabische Republiek Egypte. (@11) Maar democratisch gekozen politici verdedigen niet noodzakelijk democratische waarden. De minderheden kwamen er onder druk.

Meerdere dictaturen in het Midden Oosten leken beter minderheden en vrijheden te beschermen dan hun democratische opvolgers. Als dictaturen open zouden zijn, als ze in rijke diversiteit zouden voorkomen en als ze hun burgers vrij zouden laten toetreden en uittreden, zouden ze vaak te verkiezen zijn boven regressieve democratieën. Belangrijker is het beschermen van de vrijheid, de waarheid, de nuchterheid en de democratische waarden. Minder belangrijk is het verdedigen van een politiek kiessysteem.

De regressieve Democratie

In 1912 verspreidden de anarchisten in België een manifest: « Les anarchistes aux électeurs: (...) Ce jour-là, tu ne voteras plus, tu ne choisiras plus de maîtres... Voter c'est abdiquer. Voter c'est légitimer son esclavage. A bas la duperie parlementaire! ... »
Uit *Rood en Zwart* van J. Moulaert.

“Anarchisten aan kiezers: ... Die dag ga je niet meer stemmen, kies je geen meesters meer... Stemmen is afstand doen. Stemmen is iemands slavernij legitimeren. Weg met het parlementaire bedrog! ... ”

De tirannie van de partitatie

www.meerdemocratie.be: “Opstand!” is de titel van de inleiding voor de vertaling van *Discours de la servitude volontaire* van Etienne de la Boétie door Charlotte Bauwens. Dr. Jos Verhulst: “Voorreest is de centrale individuele tiran zo goed als verdwenen; (...) maar in wezen is het systeem een soort kartel, dat in een merkwaardige symbiose leeft met de samenleving: voortdurend worden individuen, die bereid zijn om het spel mee te spelen en hiertoe de nodige talenten bezitten, uit de samenleving gerekruteerd. Daardoor krijgt de tirannie voortdurend nieuw bloed en talent aangevoerd, wat voor haar voortbestaan essentieel is. Een modern partitatisch systeem functioneert, precies doordat voortdurend nieuw bloed kan aangezogen worden, wezenlijk efficiënter dan een monarchistisch systeem met rigide en erfelijke klassenscheiding.” (@12)

Democratische demagogie

Volksmennerij en volksbedrog is een succesformule. “Veel beloven en weinig geven, doet de zotten in vreugde leven” of het simplistisch scheppen van een vijandsbeeld of een zondebok. En eens aan de macht doet een regering wat ze best acht. In de tweede Golfoorlog heeft eerste minister Blair de troepen van Groot-Brittannië ingezet dit merendeels tegen zijn kiezerspubliek in en

De regressieve Democratie

tegen zijn eigen partij in. Hij werd volmondig gesteund door de oppositie en door de V.S..

De ondoeltreffende democratie

Vandaag zien we in het Belgisch democratisch bestel het succes van demagogie, electorale destructiviteit, (Goed²=Kwaad schreef Magriet Sitskoorn in *Psyche & Brein*), en een onoverzienbare berg van wetten en hervormingen want de democratische politici moeten steeds scoren. En het eindeloos geruzie onder Belgische politici ondergraaft de geloofwaardigheid van wet en natie.

“Vandaag (17 februari 2011) deelt het Vlaams Belang gratis bananen uit in het treinstation Antwerpen Berchem. Dit omdat België volgens de partij sinds vandaag, nu we het wereldrecord regering vormen gebroken hebben, officieel een bananenrepubliek is.”

De destructieve democratie

In “Democracy kills” schrijft Humphrey Hawksley over de introductie van de democratie in de ontwikkelingslanden en hoe het daar heeft geleid naar corruptie, geweld en armoede. “Nu geloven miljoenen dat ze meer risico lopen om vermoord te worden of arm te blijven onder een electoraal systeem dan onder een dictatuur. Het gemiddeld inkomen in autoritair China, bijvoorbeeld, is nu het dubbele van dat van democratisch India. Op dezelfde manier leven Haïtianen die hun regeringen mogen kiezen 20 jaar korter dan deze in dictatoriaal Cuba waar de gemiddelde levensverwachting 77 jaar is.”

Het Verlies van België, van Johan Op de Beeck: “Te midden de partijen die vandaag de samenleving zo verdelen,” zo schreef Louis De Potter (1786-1859), “word ik steeds getroffen door die weinig talrijke klasse van eerbare mensen die je in alle mogelijke gezindheden aantreft, voor wie de triomf van hun idee

De regressieve Democratie

een middel is om hun medemensen te dienen, niet het middel om hun eigen doel te bereiken, een doel dat verbonden is aan het eigenbelang.” (5)

DE PROGRESSIEVE DEMOCRATIE

Participatie in de politiek THE **POEM**

“Alexander de Grote (356-323 voor Christus) wilde dat ze alleen de aarde als hun vaderland konden beschouwen” meldt Plutarchus (46-120? na Christus)

“Ses successeurs instaurent une politique de domination, qui sera poursuivie jusqu’au XXe siècle.” Soraya Ghali,
Le Vif l’Express 3522 du 3 au 9 janvier 2019.

De liberale democratie geeft ruimte en zuurstof aan de ontwikkeling van verbondenheid, oriëntatie en eigenheid (fusion, oriëntation, identité) **la FOI**. Daarin moet iedereen zijn samenlevingsvorm, natie of gemeenschap, kunnen kiezen en er mee vorm aan geven.

Participatie in de representatieve democratie vraagt om twee liberaliseringën. De eerste, is de bevrijding van grond en bloed: Om de burger echte keuze te geven wordt regelgeving en bestuurlijk gezag maximaal losgekoppeld van de grond waarop hij leeft en van het bloed dat hij heeft. De wereldlijke macht wordt

De progressieve Democratie

daarom afgebouwd ten gunste van de macht van het individu en ten gunste van niet-aan-land-en-bloed-gebonden morele gemeenschappen waaruit kan gekozen worden en die instaan voor moraal en solidariteit.

De tweede is de bevrijding van machtskartels: Binnenin een democratie wordt de bestuurlijke macht maximaal ontkoppeld van machtsconcentraties als lobby's, monopolies, partijen, politieke meerderheden en coalities.

De twee bevrijdingen geven de burger macht over zijn leven en over de samenleving, keuzemogelijkheden en ruimtes voor participatie, emancipatie, nuance en bewogenheid.

De geestelijke Macht De Gemeenschap

De morele gemeenschap **P**articipatie in de politiek

Los van bloed, land of taal bieden solidaire gemeenschappen ruimte voor de ontwikkeling van waarden, ercodes, regulering, geborgenheid, solidariteit en levenskwaliteit. Ze kunnen instaan voor rechten en plichten, zelfbeperking, kennis, onderwijs, gezondheidszorg, sociale zekerheid en solidariteit. Ieder individu kan door zich vrijwillig aan te sluiten een reële impact op de wereld uitoefenen. Ieder kan vorm geven aan zijn verbondenheid (**F**usion), **O**riëntatie en **I**dentiteit, aan **I**a **F**OI.

Als iemand zich aan een onbekende voorstelt buiten de landsgrenzen noemt hij wellicht naast zijn beroep en nationaliteit even snel zijn gemeenschap. Deze is een basisonderdeel van zijn eigenheid. Het is zijn gekozen identiteit.

De progressieve Democratie

Deze gemeenschappen, coöperaties, broederschappen en mutualiteiten zijn actief cultureel, sociaal, economisch en zelfs militair waar nodig. In de toekomst is het niet meer alleen Groot-Brittannië, Frankrijk of de V.S. die militaire bescherming kunnen bieden tegen wreedheid en destructiviteit.

Als liberalisering de Landgebonden territoriale macht bedaart, wordt geboortegrond minder levensbepalend. Het individu is nu vrijer en kan zelf zijn levensoriëntatie en coöperatie bepalen. Vreemde burens worden minder bedreigend, en ook politici, al zijn ze van een andere strekking. Niemand mag verplicht worden zijn verdiensten af te staan aan landgenoten, immigranten of leden van gemeenschappen met voor hem destructieve waarden en gedrag. Het is niet omdat ze in dezelfde straat wonen dat ze dezelfde waarden hebben of moeten hebben. Binnen het kader van afgebouwde wereldlijke macht kan ieder kiezen voor een gemeenschap met de moraal, de scholing, de consumptiepatronen en de financiële solidariteit die hem aanspreekt.

Territoriale versus tribale moraal

Wikipedia: “Antropologe Celia Green onderscheidt een “tribale” (stammen-) en een “territoriale moraal”. Laatstgenoemde bevat tal van verbodsbepalingen die het grondgebied en het individuele eigendom afbakenen en beschermen.

Territoriale moraal is tolerant, zolang een persoon zich niet bemoeit met het eigendom van een ander.

Tribale moraal is normatief, het legt de normen van het collectief op aan het individu.

Tribale normen zijn arbitrair, cultureel afhankelijk en “flexibel”; Territoriale moraal richt zich op regels die universeel en absoluut zijn, ...” (@13)

De progressieve Democratie

De twee machten van paus Gelasius

Paus Gelasius (492-496 na Chr.) beschreef twee machten: de wereldlijke macht en de geestelijke macht. Zijn idee was dat geestelijke macht door de kerk onder leiding van de paus werd uitgeoefend. Wereldlijke macht werd door Landgebonden autoriteiten onder leiding van keizer, koningen of graven uitgeoefend die toezagen op een goede orde in de wereld, op het bewaren van vrede, op het berechten van diefstallen enz. (@14) (Wikipedia)

Vriendschap en rechtvaardigheid,
basis van een morele gemeenschap

Vriendschap

“Hetzelfde willen en hetzelfde niet willen,
dat is ware vriendschap” (@15)

Sallustius

(86 – tussen 39 en 35 voor Christus)

Étienne de la Boétie: “Vriendschap is een heilig woord en kan alleen bestaan tussen mensen met het hart op de juiste plaats die respect hebben voor elkaar... Vriendschap gaat nooit samen met wreedheid, trouweloosheid en onrechtvaardigheid. Een groep slechte mensen die bij elkaar komen is een complot en geen groep vrienden, die zien elkaar niet graag maar hebben schrik van elkaar. Dat zijn geen vrienden maar medeplichtigen.” (@12)

De progressieve Democratie

“Iets over de Saint-Simonianen en hunne leer”

Guillaume van den Bergh

's Gravenhage Bij M. de Lyon, boek- en plaatdrukker.

18 Junij 1833

“Slechts hij is Saint-Simoniaan die zijn ganschen leven toewijdt aan de daarstelling eener orde waarin een godsdienstzin als het voornaamste grondbeginsel doorstraalt, waarin de vrouw gelijk staat aan de man; waarin de arbeiders zijn geassocieerd; om tot de instelling deze maatschappelijke orde te geraken, vindt hij geene andere middelen dan begrip en overtuiging, houdt hij alle geweld voor achteruitgang en weet hij, dat het goede niet dan langzaam, trapsgewijze en door vredelievendheid kan bereikt worden.

Elk mensch, industrieel of gegoed burgerman die deze beginselen bemint, verstaat en naleeft wordt door ons in de Saint-Simoniaansche familie toegelaten.” (@16) (books.google.be)

Homogene gemeenschappen in een heterogene wereld

Participatie in de politiek

De plaatselijke bevolking denkt nu minder homogeen dan voorheen en polarisering wordt steeds succesvoller. Regeringsvormingen worden moeilijker. De brede steun voor het gezag brokkelt af tot destructieve negativiteit.

Om de doeltreffendheid van de staat te waarborgen, vereisen de steeds sterkere meningsverschillen een nationale en internationale afbouw van regelgeving en interventie dit ten gunste van de vrijheid van individu en gemeenschap.

De progressieve Democratie

In de bestaande nationale democratieën gaan de economisch en demografisch agressiefste groepen de andere domineren en de macht naar zich toehalen. Daarom dient de wereldlijke macht, de natie, te dereguleren, haar sociale systemen af te bouwen en dat ten gunste van het zelfbeschikkingsrecht en van vrije gemeenschapsvorming.

Waar mogelijk bepaalt iedereen zijn regels en beperkingen, zijn idealen en zijn solidariteit mee. Er is minder onderworpenheid aan staat, straat of meerderheid. Iedereen heeft nu echte impact op de politiek en het leven. Iedereen gaat en staat waar hij wil. Politiek-geografisch verliezen muren en ijzeren gordijnen of (burger-)oorlogen merendeels hun nut.

Kiezen voor een gemeenschap

Participatie in de politiek

Kiezen voor een gemeenschap te Brussel in een confederaal België: VRT NWS, 31/05/2019: “In het plan (voor een confederale staat) van N-VA zullen Brusselaars moeten kiezen voor het Vlaamse of het Waalse stelsel. ... Politicooloog Bart Maddens ziet wel voordelen in het systeem dat de Brusselaars zelf kunnen kiezen tussen de twee systemen: “Ik zou zelfs jaloers zijn op hen. Ze zouden kunnen overschakelen op een ander systeem zonder fysiek te moeten verhuizen.” (@17)

Morele gemeenschappen zijn grond- en taal overschrijdend. Het aanbod van idealistische coöperaties dient voldoende diversiteit aan te bieden. Banken, religieuze organisaties, politieke partijen, vrijzinnige bewegingen, het humanistisch verbond, Humanité et Biodiversité, Duurzame Demografie voor meer Mens en Natuur, het WWF, het Rode Kruis, mutualiteiten, universiteiten, Amnesty International, Degrowth, Human Right Watch, Vredeseilanden, de Europese gemeenschap en de NATO worden waardencoöperaties

De progressieve Democratie

waar individuen, naties en bedrijven zich kunnen bij aansluiten. De gemeenschappen ontwikkelen hun scholen, hun sociale zekerheid en gemeenschappelijke projecten. Lidmaatschap kan door engagement, door het kopen van aandelen, door opleiding, ...

Socialistische en liberale Internationales zijn gemeenschappen die voor solidariteit, autonomie en verbondenheid zorgen. Ze heropenen hun volkshuizen, hun bibliotheken, hun amateur sportclubs en starten nieuwe activiteiten. De vrijmetselarij hervormt zich tot een populaire open beweging, ook toegankelijk voor vrouwen. De obscure tempels gaan open voor iedereen.

Een socialistische moraalpolitieke gemeenschap

De Groene Amsterdammer, Floris Burgers, 16/11/2024: “Om weer een brede volkspartij te worden moet links inzetten op een gemeenschapsvorm waar mensen wél bij willen horen. Dat kan door een gemeenschap te vormen op basis van een gedeelde moraal. Een gemeenschap van mensen die – wanneer hun omstandigheden dat toelaten – bereid zijn om hard te werken, naar elkaar omkijken, zo veel mogelijk bijdragen aan maatschappelijke vooruitgang en het collectief belang voor het eigen belang plaatsen. De linkse arbeider wordt dan iemand die zich bekennt tot een bepaalde levenshouding – eentje om trots op te zijn – in plaats van een lage status in een meritocratische maatschappij. Linkse partijen moeten zich dus niet profileren als partijen voor de onderklasse, maar als partijen voor mensen die een groot verantwoordelijkheidsgevoel hebben, solidair zijn, bereid zijn zich in te spannen om zichzelf en de samenleving vooruit te helpen – een beweging voor welwillenden.” (@18)

De progressieve Democratie

Een Belg³ische gemeenschap

En als België het in de toekomst begeeft onder separatistische druk kan “**Belg³**” een internationale waardengemeenschap worden. Ze opent haar deuren voor alle burgers die willen toetreden. “**B**” staat voor **B**roederschap, “**e**” voor evenwicht, “**I**” voor **l**iberalisme en **g³** voor **g**ewin-, **g**eboorte- en **g**eweldbeheersing.

De “Progressieve Ruimte” **P**articipatie in de politiek

De “Progressieve Ruimte” kan de naam worden van een overkoepelende organisatie van waardencoöperaties die een structuur en een geestelijke wereldmacht vormt, een evenknie voor de land gebonden Verenigde Naties.

De godsdiensten sluiten aan. Ze zweren demografische, economische en militaire destructiviteit af, zijn solidair met alle mensen van goede wil. Ze beschermen de humanistische dotatie. Ze beschouwen hun mythes als historische maar metaforische bronnen van wijsheid en kracht. Ze indoctrineren en besnijden hun kinderen niet maar laten ze progressief naar **Vertrouwen, Verstaan en Vrijdenken** opgroeien.

Napoleon sloot in 1801 een concordaat met de paus die de verhouding tussen kerk en staat vastlegde. (5) Nu sluiten landen, naties, steden en provincies met de “Progressieve Ruimte” bilaterale concordaten af die rol van de gemeenschappen en van de staat afbakenen. Naties hebben ambassades in de hoofdstad van de “Progressieve Ruimte” en omgekeerd bevinden er zich nuntiatoren in alle bevriende naties.

De progressieve Democratie

De wereldlijke Macht De Natie

Vriendelijkheid en burgerlijkheid,
basis van een nationale samenleving

Voor de Belgische revolutionair Louis De Potter (1786-1859) maakt iemand best het onderscheid tussen de mensen en hun doctrines. Dit maakt het mogelijk respect te hebben voor iedereen en voor de vrije meningsuiting. Het verhindert niet doctrines beschaafd te bekampen in discours, in consumptie, in verkiezingen, in solidariteit en door de keuze van een gemeenschap.

“We avoid blaming and shaming.
We live in a toxic system, but no one individual is to blame.”
www.extinctionrebellion.be

Virtuele nationaliteit **P**articipatie in de politiek

Business & IT, 27/10/2014: “In Estland kijkt men op een heel andere manier naar nationaliteit. In dit land is het misschien zelfs wel een manier om reputatie en economie te versterken. Het land gaat er namelijk als eerste natie toe over om buitenlanders een 'e-residency' toe te kennen. Zeg maar een virtuele Estse nationaliteit. Die men vervolgens kan gebruiken om bijvoorbeeld een bedrijf te starten, zonder dat dit bedrijf in Estland een formele vestiging heeft. Maar waarbij men wel gebruik kan maken van de faciliteiten van Estland. Denk aan overheidsvoorzieningen, maar bijvoorbeeld ook het bancaire systeem van het land. (@19)

De progressieve Democratie

Grond mag minder dan vroeger het bindingselement tussen de mensen vormen. Moderne transport- en communicatiemiddelen maken ons minder afhankelijk van onze burens en meer verbonden met mensen van overal. Wat de zee voor de vrijbuiters heeft betekend, kan het internet zijn voor een virtuele natie. Staten hoeven wellicht geen grondgebied te bezitten. Alle burgers kunnen de nationaliteit aanvragen.

Of nieuwe virtuele naties kopen of huren eventueel een klein stukje diplomatiek land in Taiwan bijvoorbeeld dat geen lid is van de VN. Of ze beginnen met een oud vliegdekschip.

Misschien kunnen profit of non-profit organisaties nieuwe virtuele naties oprichten. Het Rode Kruis, Humanité et Biodiversité, Vivant, Greenpeace, Vredeseilanden, Oxfam, Amnesty International, Rotary, Lions, of het Internationaal Olympisch comité bijvoorbeeld. En bij de profit: Pairs Daiza, Tomorrowland, Disney, William Lawson of Club Méditerranée. Ook politieke partijen kunnen virtuele staten oprichten. Eind 2012 erkende de Verenigde Naties Palestina als een waarnemend lid en ook het CERN “Centre Européen pour la Recherche Nucleaire.”

Land-gebonden naties Participatie in de politiek

Geboortegrond of bloedlijn mag geen onuitwisbaar brandmerkteken zijn voor het regime waaronder men zijn leven slijt. Daarom is het belangrijk dat macht en waarden zich los van grond of bloed organiseren. Iemand die zich aan de wet en de waarden wil houden en die de landgenoten wil respecteren en wil bijdragen aan het algemeen welzijn en het burgerschap mag de nationaliteit niet geweigerd worden.

De progressieve Democratie

Als mensen vrij zijn in de keuze van hun land of natie, dan zijn ze beter beschermd tegen de willekeur van de macht. Niemand mag tot een democratie of dictatuur gedwongen worden maar hij moet er voor kunnen kiezen. Muren en prikkeldraad kunnen nodig zijn tegen agressie en destructiviteit. Ze mogen echter geen constructieve mensen gevangen zetten.

Met de afbouw van de wereldlijke grondgebonden macht wordt een verkiezingsuitslag, of de val van een regering of regime minder levensbepalend. Het congres van Wenen na de val van Napoleon verschoof en hertekende landsgrenzen. België kwam bij het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden om een bufferstaat tegen Frankrijk te vormen. “De inwoners van die landen werden behandeld als vee dat met een handjeklap van eigenaar verwisselt” schrijft Johan Op de Beeck. (5)

Zowel met zijn keuze voor zijn natie als met zijn inzet voor zijn natie versterkt een individu de waarden ervan en heeft hij net als met zijn keuze en zijn inzet voor zijn gemeenschap werkelijke invloed op de wereld.

Naties kunnen morele coöperaties en mutualiteiten huisvesten. Ieder individu kan vrij zijn staat en gemeenschap kiezen ook tegen meerderheid en tegen succesvolle stromingen in, en draagt de rechtstreekse gevolgen van zijn keuze.

Een vrij en open België

Als België een natie blijft, dan opent ze haar deuren voor alle burgers die willen toetreden. Toetreden is wel niet vrijblijvend. Een progressieve natie kan niet onvoorwaardelijk en onmiddellijk zijn grenzen open stellen.

De progressieve Democratie

In de aanloop naar dat nieuwe België worden de Oude Belgen niet bestraft. Een nog utopische piste is dat na een ruime overgangsperiode de staat aan iedere Oude Belg een aandeel in het staatspatrimonium en in de staatsgrond bezorgt. Op termijn wordt de naakte eigendom van het hele Belgische grondgebied gemeenschappelijk eigendom. Met grond kan dan niet meer gespeculeerd worden. Buitenlandse financiële machten kunnen geen Belgische grond kopen. De commerciële overmacht Colruyt kan geen landbouwgrond meer kopen. Grond behoort aan de nationale gemeenschap. Alle Belgen hebben een gelijk aandeel in het nationaal publiek domein. Het aandeel in het nationaal patrimonium is in principe onverkoopbaar. De staat verpacht als rentmeester voor haar burgers de staatseigendommen en -gronden.

Iedere Oude Belg verwerft hiermee een klein nationaal inkomen. Aangevuld met de inkomsten uit familie- en gemeenschapspatrimonium en het onvoorwaardelijk basisinkomen zoals beschreven en berekend door Roland Duchâtelet, kan hij min of meer vrij en onafhankelijk van overheid en private werkgevers leven. Iedere Belg wordt nu vrij en vermogend geboren. Iedere Belg wordt nu een echte landgenoot van de andere. Niemand kan hem dwangarbeid en slaafse toestanden opleggen. Door het onvoorwaardelijk basisinkomen bestaan geen pensioenen en pensioenleeftijden meer. Er bestaan geen werkloosheidsuitkeringen meer.

Immigranten kopen zich in, contant of op afbetaling desnoods over meerdere generaties. Alle nieuwe landgenoten worden progressief evenwaardig eigenaar van de aandelen van de natie. Wie steelt van het openbaar patrimonium steelt van zijn burens.

De progressieve Democratie

België houdt zijn grenzen en zeker het burgerschap gesloten voor wie zijn wet niet respecteert. Haar grenzen beschermen de grond, de inwoners, de gemeenschappen, de humane waarden en de patrimoniea. Belgen die de werking van hun eigen land saboteren, verliezen mogelijks hun nationaliteit.

Bij succes kan de natie een stad in de Ardennen, enkele steden in zee voor de kust of verplaatsbare steden op zee beogen. Of de natie koopt of huurt stukken land buiten zijn landsgrenzen, een 11^e provincie zoals ooit in het verhaal op de website van Vredeseilanden. (@20) Maar ook zonder zijn niet-Belgische woonplaats te verlaten, kan een burger Belg worden via de naturalisatieprocedure.

Aan het toetreden tot de natie en/of een stad worden rechten en plichten, een schappelijke prijs en een engagement gekoppeld. De prijs is betaalbaar op krediet. Nieuwe landgenoten kennen de visie van de natie, de werking van haar instellingen, en verklaren zich akkoord. Ze participeren aan de engagementen van hun staat. Ze respecteren het burgerlijk recht, betalen belasting, verlenen militaire solidariteit door dienstplicht, vervullen hun stemplicht, hun bijzitterplicht, hun juryplicht. Ze respecteren het Belgische gezag en zetten zich af van maffiose en regressieve organisaties.

De naturalisatieprocedure verloopt progressief in verschillende stadia. De volledige nationaliteit wordt ten vroegste op volwassen leeftijd van 28 jaar verworven als men voldoet aan de haalbare en niet acrobatische criteria.

De kandidaat Belg maakt zich lid van een progressieve waarden-gemeenschap. Als ouder verbindt hij zich om zijn kinderen niet te indoctrineren, niet te besnijden en niet vroegtijdig aan waarden-gemeenschappen of naties te binden maar hen in vertrouwen, inzicht en nuchterheid op te voeden.

De progressieve Democratie

Overheden, politieke partijen en burgers mogen niet uitsluiten op basis van taal, lichamelijke of intellectuele kunde, kapitaal, geboorte- en woonplaats. Wikipedia: “Under the constitution, political parties may not be based on “religion, race, gender or geography:”” staat in de nieuwe Egyptische grondwet van 2014. (@21)

De grondwet beschermt tegen racisme, linguïsme, geographisme, seksisme, tegen misbruik door overheden, kaders en rijken, tegen politieke meerderheden, pers en media, tegen drukkingsgroepen, tegen maffia en malafide individuen. De grondwet beschermt kinderen tegen indoctrinatie door ouders, bewegingen scholen.

De toetreding tot de natie eindigt met een eedaflegging op het paleis en met de ondertekening van een contract, een variante op een huwelijkscontract. Voorgaande stadia van naturalisatie gebeuren respectievelijk op het stadhuis en op het provinciehuis waarbij zoals bij oude overgangsrituelen enig feestgedruis hoort en de nodige felicitaties van overheden en landgenoten komen.

Breekt iemand zijn eed dan moet hij eventueel vertrekken. Hij past niet meer in het kader, de oriëntatie en de coöperatie en krijgt zijn aandeel in de natie in geld terug. Dit is een scheiding en het opzeggen van zijn participatie.

Het parlement

In de progressieve democratie heeft iedere parlementair zijn eigen programma en dat hoeft niet aan een partij gebonden te zijn. De regering bestaat uit politiek neutrale ambtenaren die net als de parlementairen wetten en voorstellen aan het parlement voorleggen. Ook burgers kunnen via de ambtenarij wetsvoorstellen indienen.

De progressieve Democratie

De partitocratie zoals we ze vandaag kennen, mag verboden worden. Brede coalities worden mogelijks strafbaar net als in de neo-liberale economie waar kartelvorming, prijsafspraken en monopolyvorming strafbare feiten zijn. Verkozen politici zijn in principe van elkaar onafhankelijk.

Wikipedia, 2022 toont de visie van Simone Weil over de politieke partijen:

“ils ne sont pas conformes au bien (le bien étant vérité et justice), car ils mènent au mensonge et aliènent la raison, et doivent être supprimés.” (@22)

“Ze zijn niet in overeenstemming met het goede (het goede zijnde waarheid en gerechtigheid), want ze leiden tot onwaarheid en vervreemden van de rede, en moeten worden afgeschaft.”

“-Un parti politique est une machine à fabriquer de la passion collective. (@22)

-Een politieke partij is een machine voor het produceren van collectieve passie.

-Un parti politique est une organisation construite de manière à exercer une pression collective sur la pensée de chacun des êtres humains qui en sont membres.

-Een politieke partij is een organisatie die zo is gebouwd dat ze collectieve druk uitoefent op het denken van elk van de mensen die er lid van zijn. (@22)

-La première fin, et, en dernière analyse, l'unique fin de tout parti politique est sa propre croissance, et cela sans aucune limite. (@22)

-Het eerste en in laatste analyse uiteindelijk enige doel van een politieke partij, is haar eigen groei, en dit zonder enige beperking.”

De progressieve Democratie

uit

“La Note sur la suppression générale
des partis politiques”

van Simone Weil, (1909 -1943)

numéro 26 (février 1950)

van het magazine “La Table Ronde” (@22)

Politieke partijen heroriënteren zich. Ze richten waarden-coöperaties op, liefst internationaal, lanceren bedrijven en projecten, bevorderen milieuzorg, maken product-paspoorten, investeren in ontwikkelingslanden, in de eigen economie of in kunst, verspreiden kennis enz. Internationale en globale politieke partijen stichten internationale gemeenschappen.

In het nationaal tweekamerstelsel kiest de burger de Kamer. De stemmingen in de Kamer zijn openbaar en worden per politicus gepubliceerd. De kiezer heeft zo democratische kennis en eventueel controle (bij de volgende verkiezingen) over de gekozenen.

Lottrekking bepaalt de samenstelling van de Senaat. De stemmingen in de Senaat gebeuren anoniem om de senatoren te beschermen. De Senaat is een representatief staal van de bevolking en is gemachtigd om wetten tegen te houden of te laten veranderen.

Verkozen politici in de Kamer en gelote burgers in de Senaat dienen samen te werken en akkoord te gaan vooraleer een voorstel rechtsgeldig wordt. De burgers wegen nu reëler op de besluitvorming. De invloed van lobby's, rijken, professoren, en machtigen is nu beperkter.

De progressieve Democratie

De gedragscode in Kamer en Senaat is er één van gentlemen, respectueus, vriendelijk, met empathie, genereus en mild voor elkaar. Hoog op de muren van de parlementaire kamers staan de elementen van constructiviteit gebeiteld:

Coöperation, Candeur, Contrainte, Cordialité

Samenwerking, Openhartigheid, Beperking, Hartelijkheid

Twee staatshoofden

De koning(in) en de president(e) zijn de “eerste vertegenwoordigers” van de natie. Zij vertegenwoordigen bevolking en waarden, en bekrachtigen wetten. In grote nood kunnen ze de rol van het parlementaire kamers overnemen.

Bij aanstelling van een koning is geen machtsstrijd. Hij hoeft geen tegenstanders en minderheden zwart te maken om aan de macht te komen, bereikt zijn positie niet via examens, politieke strijd, competitie, donaties, lobbyen, wreedheid of corruptie. In tegenstelling tot politici kan hij (zij) zich ook bekommeren voor mensen en zaken die electoraal niet interessant zijn. En de burger zal de neiging hebben de Koninklijke voorrechten beperkt te houden wat hij minder doet tegenover de voorrechten van een verkozen staatshoofd.

Napoleon, Van Volker Ullrich: In een gesprek vertelde Napoleon in 1802 “dat een premierconsul in niets gelijk op die koningen van Gods genade die hun koninkrijken als een erfgoed beschouwen. Omdat de Franse staat binnenlands gedwongen is om verscheidene klassen van kwaad-willigen in toom te houden en tegelijk zoveel buitenlandse vijanden te imponeren, moet hij uitblinken in schitterende daden, en dus in de oorlog.”⁽⁶⁾ Een democratisch verkozen staatshoofd moet aan de macht komen en blijven. Hij is verplicht “te schitteren.” Napoleon moest het hebben van militaire campagnes en zijn Code Civil.

De progressieve Democratie

In “The Death of Freud” schrijft Mark Edmondson: Here, (England 1938) was monarchy to absorb people’s need for commanding parental figures, father- and mother-gods. But the monarchy was largely ceremonial: the kings and queens had little power to deploy. Meanwhile, England was governed by its most able men, none of whom the crowd could ever elevate to absolute heights, for the beloved rulers were already in place.”

De koning van België is het hoofd van de gelote Senaat. De verkozen president is het hoofd van de verkozen Kamer. Kamer en Senaat samen nemen de politieke beslissingen.

De scheiding tussen wetenschap en staat

Participatie in de politiek

Sociometrische, econometrische en psychometrische modellen zijn vormen van wiskundige en mentale regressie. Het wetenschappelijke optimaliseren van de moraal door berekeningen, de morele calculus, is niet meerderwaardig aan andere methoden zoals magische, godsdienstige, filosofische, psychologische, ideologische, ...

De menselijke bestemming is niet dat een wetenschappelijke elite een betere wereld schept door behavioristische manipulatie, berekening, wetgeving en propaganda. Universitaire adviezen zijn waardevol maar het is de vrijheid en de kwaliteit van de burgers die de kwaliteit van een gemeenschap bepaalt. Het universitaire machtsorgaan is niet goed geplaatst om het machtsvacuüm door het afstervend of afgestorven gezag van de kerk op te vullen. Politici gebruiken zogenaamde wetenschappelijke conclusies best niet ongenueanceerd als godsdienstige dogma’s.

De progressieve Democratie

Kleine onafhankelijke landen bieden diversiteit

Participatie in de politiek

VRT-journalist en Rusland-expert Jan Balliauw schetst een rampscenario als de V.S. zich terugtrekt uit de NAVO. “Het uiteindelijke doel is om Europa uit te schakelen als machtsfactor. Zo ga je de kaarten van de wereldmacht herschudden. Amerika is voor de Verenigde Staten, Azië voor China en Europa voor de Russen”. ” (@23)

Een dergelijk scenario maar ook de groeiende macht van de Europese Gemeenschap verschraken diversiteit, keuze en participatie.

Andreas Kinneging: “Klein is de menselijke maat. Gaat men boven de maat uit, dan resulteert onvermijdelijk ellende. (Kohr, The breakdown of Nations) Om te beginnen standaardisatie en bureaucratisering ... Groot maakt bovendien agressief, dominerend en oorlogszuchtig.” (3)

Das **BAU**en
Opvoeding en Opleiding

Participatie in opvoeding en opleiding
The POEM

Kinderen en jeugd zijn afhankelijk. Ze zijn kwetsbaar voor indoctrinatie van ouders en samenleving. Nationalisten en fundamentalisten brandmerken hun kinderen. Hier tegenovergesteld is de librale opvoeding gericht op participatie van jonge mensen evenals op hun emancipatie, nuancering en bewegelijkheid in hun ontplooiing naar eigenheid, oriëntatie en verbondenheid, **la FOI**.

de ouderlijke macht

“Do not indoctrinate your children. Teach them how to think for themselves, how to evaluate evidence, and how to disagree with you.”

Richard Dawkins in *The God Delusion* (@24)

DE REGRESSIEVE OPVOEDING

Fysieke conditionering

Amper 8 dagen oud

Anders.: “Hoewel religieuze overtuigingen respect verdienen, staan zij in een seculiere rechtsstaat nooit boven de wet. Universele rechten en democratische besluitvorming zijn de enige leidraad, niet religieuze gevoeligheden. “Besnijdenis is een medische ingreep die enkel binnen een strikt medisch kader en conform de Belgische wetgeving mag plaatsvinden”, aldus seksuologe en Anders.-senator Goedele Liekens. “Waar het écht om gaat, is dit:

DE REGRESSIEVE OPVOEDING

jongetjes van amper 8 dagen oud, bij wie de voorhuid wordt weggehaald. Op een moment in hun leven dat ze daar zelf geen enkele zeg over hebben. Niet omdat het medisch nodig zou zijn, maar vanuit een religieuze overtuiging.” (@25)

Mentale conditionering en manipulatie

In zijn boek *Opvoeden tot Zelfdiscipline* wijst Dr. Thomas Gordon op de gebreken van autoritaire relaties in opvoeding en onderwijs. Nadelen van straf zijn frustratie, verzet, negatieve instelling, wraak, agressie, liegen en bedriegen, klikken, samenspannen, vleien, vluchten in fantasieën, opgeven, depressie, angst, onzekerheid, ziekte, eetstoornissen, onderdanigheid, drugs, ... Beloningen zijn niet altijd bij de hand. De mogelijkheden nemen af met het ouder worden van het kind. Het gevaar bestaat dat kinderen zich alleen nog door beloningen laten motiveren. Het prijzen van kinderen kan op jaloezheid uitdraaien.

Een kind kan door onwetendheid, kwetsbaarheid, afhankelijkheid, door liefde en vertrouwen in zijn ouders het slachtoffer worden van indoctrinatie en dat met blijvende en besmettelijke letsels. Gezinnen verwekken soms een Stockholmsyndroom (gijzelaar wordt solidair met de gijzelnemer). Sterk gelovige islamieten verwijzen wel eens naar de sympathie voor hun arme maar heldhaftige gelovige vader als basis voor hun geloof. Flaminganten zullen even fier vertellen dat hun nationalisme met de paplepel werd ingegoten. Het geestelijk brandmerken van weerloze kinderen is een gevaar.

DE REGRESSIEVE OPVOEDING

Zwarte pedagogiek en emotionele blindheid Autoritaire opvoeding, macht, straf, manipulatie

Conny Lubbersen: “Wanneer je bent groot gebracht met een autoritaire opvoedingsstijl die erop gericht is de wil van het kind te breken en het met behulp van openlijke of verborgen machtsuitoefening, manipulatie en chantage, te laten gehoorzamen en onderdanig te maken, dan heb je waarschijnlijk afwijzing, koelheid, onbegrip, onverschilligheid en misschien zelfs wreedheid ervaren. Dat noemen we opvoeden vanuit de zwarte pedagogiek. ... De idealisering, liefde en tolerantie naar de ouders toe kent bij kinderen geen grenzen. Elke bewuste of onbewuste wreedheid van de ouders wordt door het kind veilig toegedekt... De autoritaire opvoeding die van oudsher ook lijfstraffen insluit, leidt tot ontkenning van het lijden en de vernedering van het kind. ... Deze loochening, die nodig is voor de overleving, veroorzaakt later emotionele blindheid. (@26)

DE DEMOCRATISCHE OPVOEDING

Het is de plicht van een vader om zijn zoon te gewinnen goed te handelen meer uit eigen beweging dan uit vrees. (@27)
Adelphi 1,1,49 van Terentius (190-159 voor Christus)

Dr. Th. Gordon stelt alternatieven voor de autoritaire opvoeding. Participatie van het kind, het vermijden van boosheid, compromissen, en de confronterende ik-boodschap: “Als ik lang op jou moet wachten, kom ik te laat.” Het kind leert een beloning uitstellen, de eigen gevoelens herkennen en reguleren, positief zijn, gevoelens bij anderen herkennen, communiceren, luisteren, assertief zijn, samenwerken, kennis verwerven, creatief zijn, zelfbewust zijn, zelfdiscipline en verdraagzaamheid aankweken. Het kind leert **Redelijkheid**.

“De opvoeding heeft bittere wortels,
maar haar vruchten zijn zoet.”
Aristoteles (384 – 322 voor Christus) (@28)

Gezag is noodzakelijk maar het moet gebaseerd zijn op respect of liefde. In *Escape from Freedom* voegt E. Fromm daar een element aan toe. Hoe meer de student leert, des te kleiner wordt de kloof tussen hem en de leraar. Langzaam wordt hij diens gelijke. Hier is de gezagsverhouding erop gericht zichzelf te doen verdwijnen.

Ouders voeden hun kinderen op van repressief naar progressief, van onredelijk naar redelijk, dit alles in liefde, met de bedoeling de gezagsverhouding langzaam te doen verdwijnen. Ze hebben wel de waarheid niet in pacht en beginnen zo vroeg mogelijk het kind een zekere mate van medezeggenschap toe te kennen.
Kahil Gibran (1883-1931) in *De Profet*:

DE DEMOCRATISCHE OPVOEDING

“Gij zijt de boog waarmee uw kinderen als pijlen het leven in worden geschoten. De boogschutter ziet het doel op het pad van de oneindigheid en spant u met al zijn kracht opdat zijn pijlen gezwind en ver vliegen. Laat het spannen door de boogschutter u tot vreugde zijn.” (@29)

“Jij mag je kinderen geven van je liefde, maar niet van je gedachten, want zij hebben hun eigen gedachten. Je mag hun lichamen huisvesten, maar niet hun zielen want hun zielen toeven in het huis van morgen, dat je niet bezoeken kunt, zelfs niet in je dromen. Je mag proberen hun gelijk te worden, maar tracht hen niet aan je gelijk te maken.” (@29)

de pedagogische macht

Participatie in het onderwijs THE **POEM**

REGRESSIEF ONDERWIJS

The **MOB**

“Men are born ignorant, not stupid.
They are made stupid by education.”

Bertrand Russel

(@30)

Ons onderwijs zijn we dankbaar. Het heeft ons gevormd en heeft ons kunde en vooruitgang bezorgd. Toch bevat het naast progressieve eigenschappen een lange reeks van regressieve elementen als intellectuele en institutionele hoogmoed, concurrentie, categorisering, hiërarchisering, cicatrisering, uitsluiting, radicalisme, mythe, bourage de crâne (overspoelen met informatie), drill, tijdsnood, beloning en straf, weinig slaap, conditionering, ... Het onderwijs is een voor-, af- en na spiegeling van de regressieve samenleving.

Economische, militaire en demografische destructiviteit vinden in het onderwijs haar rationalisering en fundamente. Universitaire demografen leren dat er geen overbevolkingsprobleem is, alleen moeten we efficiënter zijn. Economisten verheffen het maximaliseren van competitie, van winst en groei, en het minimaliseren van kosten tot economische dogma's.

Regressief Onderwijs

De zwarte pedagogiek

In *Psychologie Magazine*, september 2002, een interview door Edwin Oden naar aanleiding van Alice Miller's boek *Eva's ontwaken*. "In Duitsland bleek onlangs uit een onderzoek dat het meest conservatieve onderwijssysteem, namelijk dat in Beieren, tot de beste schoolprestaties leidt. De "knuffelpedagogiek" uit andere deelstaten blijkt juist een laag prestatieniveau tot gevolg te hebben. Desondanks vindt u dat kinderen minder moeten worden gedisciplineerd en meer vrijheid moeten krijgen. (@30)

"Ja, want goede schoolprestaties zijn geen teken van emotionele gezondheid. De holocaust was een perfect systeem dat functioneerde als een geoliede machine, dankzij de traditionele manier waarop Hitlers helpers zijn opgevoed." (@31)

Infantilisering

"In de late achttiende eeuw en in de beginnende negentiende eeuw zetten zich processen in het onderwijs in beweging die zich eerder laten vatten als "infantilisering, normalisering, en disciplineren" dit in tegenstelling van de door de verlichtingsfilosofen geproclameerde "mondigheid" of "emancipatie". (1)

Hiërarchisering

« Tant qu'il est demandé à l'élève de se soumettre, « se mettre dessous », s'abaisser, il n'y a pas d'école » schrijft Bernard Defrance in zijn artikel « les neuf violences de l'école ».

"De idee dat verdienste een gevolg is van (erfelijke) aanleg gecombineerd met inzet, en dat leiderschap aan de meest verdienstelijke persoon toekomt, rechtvaardigde bijvoorbeeld het in

Regressief Onderwijs

stand houden van een getrapte onderwijsstructuur met ongelijke status.” (1)

De hiërarchisering geeft mee vorm aan de hubris van leiders, aan intellectuele en institutionele hoogmoed, aan ongelijkheid, aan traumatisering en declassering, aan de sympathiemoraal, ...

Politieke Indoctrinatie

BBC NWS, 2/11/2022: Olga Milovidova says the forced education reminds her of the Soviet era. This is forced education. “To my mind this is as dangerous as it was in Soviet times when we had 'political information' lessons,” says St Petersburg teacher Olga Milovidova, who retired last month. “In those days we had to read the newspaper Pravda. And I remember we had to read books by [Soviet leader] Brezhnev as if they were masterpieces. We had to give only positives opinions. There was no critical discussion. (@32)

Olga Milovidova zegt dat de gedwongen opleiding haar doet denken aan het Sovjettijdperk. Dit is gedwongen onderwijs. “Naar mijn mening is dit net zo gevaarlijk als in de Sovjettijd toen we 'politieke informatie'-lessen hadden”, zegt Olga Milovidova, lerares Olga Milovidova uit Sint-Petersburg, die vorige maand met pensioen ging. “In die tijd moesten we de krant Pravda lezen. En ik herinner me dat we boeken van

[Sovjetleider] Brezjnev moesten lezen alsof het meesterwerken waren. We moesten alleen positieve meningen geven. Er was geen kritische discussie.

“Education and patriotism mustn't be put together,” believes Olga, who was a deputy school director. “There are children who just believe. They open their eyes and they are ready to believe in anything. That is very dangerous.” (@32)

Regressief Onderwijs

“Onderwijs en patriottisme moeten niet samen worden gebracht”, meent Olga, die adjunct-schooldirecteur was. “Er zijn kinderen die gewoon geloven. Ze openen hun ogen en ze zijn klaar om in alles te geloven. Dat is heel gevaarlijk.”

Towers of Ivory and Steel

Maya Wind

Boekbespreking van verso.books: Auteur Naomi Klein: Het rigoureuze en verbluffende onderzoek van Wind onthult “tallose manieren waarop de meest gevierde en legendarische onderwijsinstellingen van het land volkomen verstrikt zijn in de gewelddadige machinerie van Palestijnse onteigening, bezetting, opsluiting, bewaking, belegering en militaire bombardementen. Van de ontwikkeling van dodelijke wapens tot het maken van staatspropaganda tot de opleiding van officieren, er is geen ontkomen aan de conclusie dat deze universiteiten een essentieel onderdeel zijn van de officiële infrastructuur die Israël in staat heeft gesteld systematisch de politieke oplossingen te vermijden die de enige hoop zijn op duurzame vrede in de regio.” (@33)

Brainwashing

Hyperactiviteit, uitsluiting, dril, bourage de crâne, isolatie, tijdsnood, overspoelen met informatie, weinig slaap, ... Er zijn meerdere gelijkenissen van universitair onderwijs met hersenspoeling. Herman H. Somers beschrijft in zijn boek *Geheim en Wijsheid der Jezuiten* hoe deze orde haar mensen opleidt: “bourage de crâne”, censuur en dril.

Regressief Onderwijs

Druk

De Britse econoom Richard Layard: “Mensen voelen grote druk. Ze voelen dat het hoofddoel in het leven is beter te doen dan anderen. Dit is zeker wat jonge mensen iedere dag op school geleerd worden. En het is geen goede basis voor een samenleving.” (@34)

“In Amerika hebben miljoenen studenten en ex-studenten schulden door leningen in hun studietijd. Met 44 miljoen zijn ze, om precies te zijn. De gemiddelde schuld per student is inmiddels opgelopen tot 37.000 dollar. Over het hele land gerekend, heeft die leningslast een astronomisch bedrag bereikt van 1,6 biljoen. Dat is 1.600 keer één miljard.” (@35)

Uitsluiting

“Het rapport van Unicef (2017) is streng voor het onderwijs in België. “Onderwijs kwetst en sluit kinderen uit vanaf een zeer jonge leeftijd en vergroot de ongelijkheden in de plaats van deze te verminderen. De sociaaleconomische achtergrond van kinderen is veel te bepalend. Het aantal jongeren die de school verlaten zonder opleiding en werk is verontrustend en onaanvaardbaar voor een rijk land dat de financiële middelen en de kennis heeft om deze situatie te keren”, zegt Olivier Marquet, directeur van Unicef België. (@36)

Angst

Het dagblad “Le NordEclair” snijdt bij de start van het schooljaar september 2017 het probleem van schoolfobie aan en beschrijft de toestand in Wallonië. Tot 10% van de schoolbevolking kan er last van hebben. Het magazine «Psychologies» schrijft:
« Phobie scolaire: quand l'école fait peur: Crises d'angoisse, maux de ventre, vomissements ... Submergés par la peur, la détresse,

Regressief Onderwijs

certains enfants et adolescents se rendent complètement malades à la simple idée de mettre un pied à l'école ... une peur intense de l'école, qui conduit l'enfant à éviter systématiquement de s'y confronter » résume la psychologue Béatrice Copper-Royer dans son livre « *Peur du loup, peur de tout* » (Albin Michel). (@37)

« Schoolfobie: als de school angst wekt: Angstaanvallen, buikpijn, braken ... Overspoeld door angst en ontredde worden zekere kinderen en adolescenten compleet ziek bij de simpele gedachte om een voet binnen school te zetten ... een intense angst voor de school, die het kind aanzet om systematisch de confrontatie ermee te vermijden. »

Tegenslag en Stress

Robert Sapolsky in *Behave: Tegenslagen in de kindertijd, lage status, kinderarmoede, ... verhogen glucocorticoïdenspiegels en hyperactiviteit van het sympathische zenuwstelsel.* “Michael Meaney van de McGill University heeft aangetoond hoe stress in het vroege leven het vermogen van de hersenen om de glucocorticoïdenafscheiding te beteugelen permanent afstompt.” ... Het marineren van de hersenen in een overmaat aan gluco-corticoïden, vooral tijdens de ontwikkeling heeft een nadelige invloed op cognitie, impulscontrole, empathie, enzovoort. (2)

Regressief Onderwijs

Meritocratie

Peter De Koninck: “Het onderwijs speelde een essentiële rol in de sociale promotie, zodat we van een “onderwijsmeritocratie” kunnen spreken ... Dit verliep volgens het principe: iedereen krijgt gelijke kansen en wie hard werkt en zijn talenten het best weet te benutten, krijgt een beloning in de vorm van een diploma en een mooie loopbaan. De keerzijde, en dat is het uitblijven van een beloning, is er voor wie zijn kansen niet weet te benutten.” (@38)

Sympathiemoraal

Belangrijke doelstelling voor onderwijs van Vlaamse en Waalse politici in 2019 is “excelleren”. Mensen moeten bij voorkeur de beste intellectuele acrobaten worden, beter dan de anderen.

Berucht is bij wijlen de arrogantie en onredelijkheid van bepaalde universiteitsprofessoren. Dat dit passeert, lijkt wellicht een samengaan of een gedeeltelijk gevolg van onvolwassenheid, van conditionering en angst, van medeplichtigheid als “trauma response” (Verloochenen, meeVechten, Vleien), van ambitie, van lucratieve tekorten in het beroepsaanbod, van het succes van de duistere driehoek of zoals Erich Fromm omschreef een vlucht in onderwerping.

Regressief Onderwijs

Meritocratie

de Burcht van de Wijsheid

In de vierde scène van de opera-comique *Die Zauberflöte* is het decor de burcht van Sarastro (Sarastro is het symbool voor de wijsheid schrijft Wikipedia*). Als Papageno de burcht bereikt, is Sarastro (de wijsheid) er niet aanwezig, wel Monostatos, een Moor die de leiding heeft over een aantal slaven (Monostatos is het symbool voor het egoïsme). Monostatos laat Pamina (symbool voor de liefde) ketenen en beveelt zijn slaven hem met haar alleen te laten.

Die Zauberflöte
Mozart en Schikaneder (1791)

HET EQUILIBERALE ONDERWIJS

“More than cleverness we need kindness and gentleness. Without these qualities, life will be violent and **all will be lost.**” Charles Chaplin (1940) in *The Great Dictator* (@39)

“Opvoeding van de geest zonder opvoeding
van het hart is geen opvoeding.”

(Aristoteles 384-322 voor Christus)

(@28)

la **FOI**

Fusion, Oriëntation, Identité

Verbondenheid, Oriëntatie en Eigenheid
zingeving en zelfontplooiing
constructiviteit en meesterschap

*

“broederschap en liefde”

*: (oud) logo Sint-Amanscollege Kortrijk, broederschap en liefde

Alle leerlingen en studenten worden naar wens opgeleid naar onderzoekers, zelfstandige ondernemers en actief burgerschap. Het onderwijs stopt met het dualistisch categoriseren in elkaar uitsluitende groepen. De sterkste personen moeten de zwakste niet onderwerpen. Bedoeling van het onderwijs is opleiden, niet om mensen te selecteren voor hoge en lage lonen, of voor leider en volger. Onderwijs zal belang hechten aan een klimaat van

vriendelijkheid, respect, erkenning en samenwerking in tegenstelling met autoritair en competitief onderwijs. Over de vernietiging van de universiteit van Nalanda in India vermeldt Wikipedia:

“... in 1235 vond een pelgrim nog een 90-jarige leraar met 70 studenten in de stad. Een brahmaan in de buurt ondersteunde hen, want de leraar wilde pas de stad verlaten nadat alle studenten geslaagd waren.” (@40)

“Ondanks alle retoriek in haar prospectussen lijkt de moderne universiteit er nauwelijks op uit haar studenten wat voor emotionele of ethische levensvaardigheden dan ook te onderwijzen, laat staan hun te leren hoe ze hun naasten lief moeten hebben en de wereld gelukkiger kunnen achterlaten dan ze haar aantreffen” schrijft Alain de Botton in *Religie voor atheïsten*. (7) “Er zou (in de gereorganiseerde universiteiten) onder meer les worden gegeven in alleen-zijn, de heroverweging van werk, de verbetering van relaties met kinderen, het herstel van het contact met de natuur, en de acceptatie van ziekte, ...”

Het equiLiberale Onderwijs

Het C4R onderwijs Participatie

Psycholoog Raymond Corsini ontwierp het C4R onderwijs. De vier doelstellingen zijn “responsibility”, “respect”, “resourcefulness” (vindingrijkheid), “responsiveness” (mee-levendheid). De leerlingen hebben grote keuzemogelijkheden. Er zijn geen cijfers. De leerkrachten spreken niet met de ouders zonder dat de leerling aanwezig is. Ieder kind heeft een mentor en alleen de pupil kan een wissel eisen. De kinderen bepalen het leertempo. Er is Participatie. Er zijn geen eerbewijzen.

“Enseigner,
c'est nourrir, partager et allumer le feu.”

(8)

Alain de Botton: “Dit geloof voert dan ook aan dat de voornaamste taak van onderricht niet zozeer het tegengaan van onwetendheid is – zoals seculiere pedagogen impliceren – als wel het bestrijden van onze onwil om ideeën ten uitvoer te brengen die we ons op een theoretisch niveau al voldoende eigen hebben gemaakt.” (7)

De pacificatie van het onderwijs Participatie

Lesgevers en examinatoren zijn niet dezelfde personen zodat de prof niet kan terroriseren maar net als de studenten op de resultaten van zijn kunnen mag afgetoetst worden.

Alle studenten leggen het leertraject van hun eigen vrije keuze af en worden geholpen door de profs. Het leertraject dient niet aan

Het equiLiberale Onderwijs

één instelling te gebeuren. Profs en universiteiten worden geëvalueerd op de progressie die ze scheppen en op de resultaten van hun studenten en niet op slim, moeilijk en arrogant doen of op hoeveel studenten ze al gezakt hebben.

Ieder geslaagd vak geeft een diploma. Universiteiten geven voor een vaste samenstelling van vakken een diploma af dat de toegang oplevert voor verdere studie of voor het uitoefenen van een beschermd beroep. Ze tonen de samenstelling en de noodzaak van het vakkenpakket aan. Selectie, uitsluiting en voorrechten worden door participatie op een breed burgerlijk niveau democratisch bevestigd.

Ballastvakken en niet-essentiële vakken hoeven niet. Hoeveel studenten psychologie hebben hun droom niet zien afhandig maken omdat ze niet door het buisvak statistiek raakten? Hoeveel studenten rechten werden door het vak grondwettelijk recht tegengehouden? En nog anderen omdat ze in de neus van een prof zaten? Hoeveel alternatieven, talenten, kwaliteiten, ontplooiingen en uitvindingen mislopen de mens en de gemeenschap niet?

Universiteiten bevrijden zich van hun humanitair deficit. Overschakelen naar een rechtvaardigheidsmoraal is een cruciale overstap naar de pacificering, humanisering, bevrijding en volwassenwording van mens en maatschappij.

Das **BAU**en
de **Economie**

de economische macht

Participatie in het bedrijfsleven
The **POEM**

DE REGRESSIEVE ONDERNEMING
The **MOB**

Argent, machinisme, algèbre;
Les trois monstres de la civilisation actuelle.
Simone Weil (1909 -1943) (@41)

List en overmacht

« Car la vie devenue chasse au gain, oblige l'esprit à s'épuiser sans trêve au jeu de dissimuler, de duper ou de prévenir l'adversaire; la véritable vertu consiste maintenant à faire une chose plus vite qu'un autre ... » Nietzsche *Le Gai Savoir*, 1882, traduction d'Alexandre Vialatte) (« éléments pour la civilisation européenne N°168 »)

“Want het leven een jacht op winst geworden, verplicht de geest om zich onophoudelijk uit te putten in het spel van verhullen, misleiden of van de tegenstander te vlug af te zijn; de echte deugd bestaat er nu in om iets sneller te doen dan een ander ...”

In geval van nood en spoed moet de vorst zijn inspiratie zoeken in het beest in hem, de vos en de leeuw, schreef Machiavelli.

De regressieve Onderneming

De machtspiramide

Klassengrenzen verdelen arbeiders, bedienden, kaders en aandeelhouders. Kaderleden hebben voorrechten. Ze sturen, evalueren en manipuleren. Ze gebruiken wortel en stok. Ze slaan en zalven. Ze richten en beperken communicatie wat werknemers afhankelijk maakt. Ze kennen gericht verantwoordelijkheden en privileges toe, “verdeel en heers”. Ze passeren en kleineren. Ze slaan kort dominant toe met controles en voorbeeldgedrag om dan weer te verdwijnen, “hit and run”. Om hun positie te versterken, verkiezen ze informatie van hun werknemers te negeren. Pikorde komt dan eerst.

Soms trekken herstructureringen jonge universitaireren of kaders van buiten het bedrijf of sector aan. Wellicht kennen zij noch bedrijf noch markt. Bevoorrecht en vreemd van de bedrijfsrealiteit zijn ze op zijn best kneedbaar en onverstoortbaar voor het gewenste leiderschap. Kille rekenkundige logica toont hen waar iemand te veel zit of wie niet goed genoeg presteert. Als oude heelmeeesters saneren ze het bedrijf met aderlatingen en schedelboringen. Interimarissen, freelancers en jongeren zijn wellicht de eerste slachtoffers vanwege goedkoop af te danken. De ervaren werknemers zien hun progressie en kennis afgesneden. Gevolg: dreigend kwaliteitsverlies voor bedrijf, werknemer en consument, verlies aan deskundigheid, motivatie en dynamiek, concurrentiekrachtverlies.

Onderaan in de bedrijfspikorde kennen de lagere werknemers weinig inspraak, verkleuteren er en zitten vast in keurslijven. Soms zijn Key Performance Indicators er hun opgelegde doelstellingen. Onderlinge concurrentie en elleboogwerk dreigen te verzuren en te deprimeren. Vrouwen op zwangerschapsverlof mogen hopen

De regressieve Onderneming

dat hun vervanger het niet beter doet. Collega's kunnen tegen elkaar afgewogen worden, of zelfs tegen elkaar opgezet en worden concullega's. De voorkeur gaat dikwijls naar strebers die hun collega's eraf lopen of er voor springen, ook indien ten koste van de werksfeer of kwaliteit in het bedrijf.

Hans Doorenspleet: "Uiteenlopend van gelijkwaardigheid, tot in de meer extreme situatie met minachting 'naar beneden' kijken en met wantrouwen 'omhoog' kijken. En vervolgens blijken er in ons prachtige bedrijf allerlei dingen net niet helemaal lekker te lopen."
(@42)

Vervreemding

Karl Marx (1818-1883) vond dat het kapitalistisch systeem competitie en egoïsme voedde en gemeenschapsvorming in de weg stond door de concurrentie voor jobs en door de concurrentie tussen werknemers. Hij vond dat de competitie tussen arbeiders deze van de bedrijfseigenaars oversteeg.

Hij onderscheidde vier vormen van vervreemding van de arbeider.

- 1)De arbeiders werd de planning ontnomen.
- 2)Wat ze produceren hoort hen niet toe.
- 3)Hun loon is maar een deel van de winst.
- 4)Hun leven wordt hen ontnomen waardoor ze hun mogelijkheden en talenten niet kunnen ontwikkelen.

De regressieve Onderneming

Druk

28/11/2019: “Voor nauwelijks één op de twee Vlaamse werknemers is de job nog doenbaar. Dat blijkt uit een nieuwe studie van de Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen (SERV), het overleg- en adviesorgaan van de Vlaamse vakbonden en werkgevers. Meer dan één op de drie werknemers kampt met problematische stress.”
(@43)

De “Libre Belgique” van 4 oktober '17 laat enkele mensen van het vliegend personeel van Ryan Air aan het woord. “Je gagne entre 800 et 900 euros nets par mois. C’est en dessous du salaire minimum belge. » ... «Il nous est impossible d’être propriétaire, d’avoir une voiture ou même de fonder une famille. » ... Ze klagen dat ze onder druk gezet worden om lotjes te verkopen. De premies op deze verkoop worden niet meer gelijk onder de bemanning verdeeld maar individueel wat maakt dat de ene de andere er afloopt. Verder controleren Mystery shoppers het vliegend personeel. Beginnende personeelsleden dienen hun opleiding te betalen €2600,- en hun uniform €300,-.

Ster
Ordenaar
Sjouwer

SOS - SAVE OUR SHIP

De regressieve Onderneming

Gapjil, Toxische werkcultuur in Zuid-Korea

Seoul (CNN) 2022/07/04: Gapjil, een Koreaans woord voor machthebbers die heersen over hun ondergeschikten, is al lang een veel voorkomend probleem in het land - vooral binnen elitefamilies die het bedrijfsleven en de politiek van Zuid-Korea domineren. De laatste enquête, gepubliceerd op zondag, werd uitgevoerd door onderzoeksgroep Embrain Public en in opdracht van Workplace Gapjil 119, een organisatie die slachtoffers van kantoormisbruik bijstaat. Veel respondenten zeiden dat hun geestelijke gezondheid was verslechterd als gevolg van het misbruik, hoewel slechts een paar behandeling of counseling zochten na het ontwikkelen van depressie, slapeloosheid, gebrek aan motivatie en andere problemen. Vrouwen en parttime of gig-werknemers waren vaker slachtoffer, terwijl supervisors en managers de meest voorkomende daders waren, aldus het rapport. (@44)

DE PROGRESSIEVE ONDERNEMING

Metamorfose

“de la lutte pour l’existence à la morale”

Les Hors-Série de L’Obs 99

Vlinder voor vrijheid en metamorfose

C C C C

Concurrence

Complot

Croissance

Cruauté

Coöperation

Candeur

Contrainte

Cordialité

Samenwerking Openhartigheid Beperking Hartelijkheid

“De natuur heeft de sterkste en de slimste niet de wereld ingestuurd om als gewapende bandieten de zwakkeren te koeioneren. Nee, we moeten ervan uitgaan dat de natuur de een wat meer en de ander wat minder heeft gegeven zodat we wat aan elkaar zouden hebben, aangezien de ene hulp kan bieden en de andere hulp kan gebruiken” schrijft Etienne de la Boétie in *Discours de la servitude volontaire*. (vertaling Charlotte Bauwens) (@9)

De progressieve Onderneming

Een progressieve Ruimte Participatie

VVV

Vrijdenken, Verstaan, Vertrouwen

Werknemersparticipatie

Aandeelhouderschap mag voor alle werknemers open staan. De onderneming wil de werknemer daarvoor leningen toestaan. De werknemer dient best de waarden, de missie en de visie van de coöperatie te delen. Ondernemingen kunnen net als naties aansluiten bij een waardencoöperatie.

SWARM-WISE

Bedrijven worden kleiner en ze kunnen veel taken uitgeven aan onderaannemers wellicht ook kleine bedrijven of zelfstandigen. Burgers gaan in lossere en meerdere verbanden samenwerken, soms van thuis uit online of door huisnijverheid of onder dak van de fabriek maar in onderaanneming. Kleine bedrijven kunnen zich veroorloven minder hiërarchisch te werken. Als er verschillende functies in de onderneming zijn dan kan ook geroeteerd worden. Op die manier ontwikkelt de economie zich minder hiërarchisch en minder autoritair wat een stuk in de richting gaat van de SWARM-WISE economie, een begrip van Rick Falkvinge, stichter van de Piraten Partij: “Citizens not corporations make the economy.”

MT/Sprout*: “Moderne organisaties zijn echter een kunstmatige situatie, een beetje zoals de dierentuin voor een gorilla.

De progressieve Onderneming

Om menselijk leiderschap te begrijpen moeten we terug naar hoe onze voorouders leefden. Zulke jager/verzamelaars leefden in kleine hechte groepen die voor hun overleven afhankelijk waren van intensieve samenwerking en eerlijk delen. Dit kon alleen goed werken als dominantie de kop wordt ingedrukt.” (@45)

Rick Falkvinge is voorstander van een universeel basisinkomen en suggereert dat burgers vrijwillig gaan meewerken in bedrijven. Ze hebben immers een universeel basisinkomen en willen dat graag nuttig aanvullen. De minst leuke jobs zullen nu in rechtvaardigheid de beste verloning vragen.

De Missie

De equiLiberale bedrijfsmissie beoogt het scheppen van baat en genoeg voor investeerder, werknemer, leverancier, klant, natie, gemeenschap en natuur.

De Selectie

In een librale arbeidsmarkt kiezen werkgevers en werknemers voor elkaar op basis van waarden en kwaliteiten. Het vinden van partners gebeurt liefst niet met examens of psychologische tests.

Gezond verstand, esprit libre, kritische geest en engagement worden liefst niet door psychologen bepaald. Hun keuringen scheppen arbitrair nieuwe kasten. Proefperiodes om de kwaliteit van het werk te evalueren lijkt beter. “The proof of the pudding is in the eating.”

*: MT/Sprout online platform voor management en leiderschap

De progressieve Onderneming

Het ondernemingskapitaal

Voor een klassen-doorbrekende participatie van de werknemers in kapitaal en in beleid van de onderneming worden aandelen eerst aan de werknemers aangeboden en vervolgens op de equiLiberale aandelenbeurs. Het onderscheid tussen werknemer en werkgever verdwijnt.

Promotie - Progressie en Rotatie

Als ondernemingen hiërarchisch gestructureerd zijn, is het goed dat ondergeschikten promotie kunnen maken, en/of dat er rotatie in de functies plaatsvindt.

Leiderschap

MT/Sprout: “De professional van nu zit niet te wachten op iemand die hem of haar vertelt wat te doen en dat vervolgens gaat controleren. De traditionele baas die opdrachten geeft, controleert en beoordeelt is niet alleen ongewenst, maar stimuleert ook het verkeerde gedrag. In een machtsrelatie zijn ondergeschikten automatisch meer wantrouwend en afwachtend, zo blijkt uit onderzoek. Ze nemen geen verantwoordelijkheid, omdat die bij de baas ligt. Een gezagsrelatie creëert een andere dynamiek. Als een leider gezag heeft, zijn de medewerkers geïnspireerd en betrokken en nemen ze juist meer verantwoordelijkheid en initiatief. Vooral dit laatste type gedrag is bepalend voor het succes van organisaties.” (@45)

De progressieve Onderneming

Stukloon

Werknemersvergoedingen kunnen zich volgens prestatie laten uitrekenen. Soms beter stukloon dan uurloon. Hyperactiviteit of het opjagen van mensen hoeft dan niet meer. Selectie op basis van chronometrage is nu minder belangrijk. Stress en competitiedruk dalen. Snelheid is nu in het belang van de zowel van de werknemer als van de werkgever. Selectie van werknemers en werkgevers gebeurt nu op basis van waarden, solidariteit en kwaliteit.

Quality Time

Werkgevers bezorgen werknemers zo veel mogelijk autonomie en “quality time”. In dat geval zullen de laatste met genoegen meer werken dan hun 38 uur en kan er gemeente solidariteit met het bedrijf zijn. Solidariteit met de andere werknemers komt ten goede van de waarde van de aandelen.

Constructiviteit

Coöperation Candeur Contrainte Cordialité
Samenwerking Openheid Beperking Hartelijkheid

“Samen werken is ook samen naar de problemen kijken en oplossingen bedenken, het werken voor elkaar zo makkelijk mogelijk maken, waardoor het werk zo veel mogelijk gericht is op het bereiken van het doel.

Hoe moeilijk kan het zijn:

- @ Professionaliteit
- @ Heldere doelen
- @ Vertrouwen
- @ Samen werken
- @ Iedereen is belangrijk”

De progressieve Onderneming

“Laat de sterkste zijn kracht tonen door zich dienstbaar op te stellen”. (@45)

De website “cooperatiefvlaanderen.be” beschrijft “het coöperatief ondernemen”. “Het draait om het samen ondernemen, samen verantwoordelijkheid nemen en samen de meerwaarde delen. Het coöperatieve gedachtegoed rust op drie fundamenten:

- Samen ondernemen: de coöperatie vertrekt vanuit een gemeenschappelijke behoefte en het verlangen van mensen om via het samen ondernemen te komen tot de invulling ervan.
- Eigenaarschap: de coöperatie kent geen puur winstbejag bij haar leden, die samen eigenaar zijn van hun coöperatie. Met andere woorden, een coöperatie streeft niet naar winstmaximalisatie maar naar doelmaximalisatie.
- Autonomie en zeggenschap: de coöperatie is autonoom en het beheer van de coöperatie gebeurt op een democratische manier.”

Ondernemings solidariteit

Bedrijven van verschillende locaties helpen elkaar op alle niveaus (Coöperation) in plaats van elkaar plat te concurreren en elkaars markten te veroveren (Contrainte). De economie wordt een pacifistische en progressieve ruimte van vertrouwen, inzicht en nuchterheid.

Wie het succesvolst is in een equiLiberaal marktmechanisme, heeft de meeste verdienste letterlijk en figuurlijk, niet alleen naar bezit en macht maar naar het scheppen van een gelukkige en gezonde evenwichtige leefwereld voor mens en natuur.

Participatie in de markt

The POEM

DE REGRESSIEVE MARKT

The **MOB**

Kleine fabrikanten, ambachtslui en leveranciers vinden nauwelijks plaats op de markt omdat de waardenloze consument of wil scoren of met de grootste naam of met de grootste korting. In het verleden zou hij misschien de nadruk op kwaliteit of klantentrouw gelegd hebben, nu vindt hij het gepronk met korting of naam belangrijk en zet zichzelf terecht in de zak.

Warenhuizen voeren in onderlinge competitie ten dienste van de consument de prijsdruk op en spelen met hun kortingen en cadeautjes in op zijn nood aan regressie. Uitbuiting en graaicultuur van bedrijven en consumenten gaan hand in hand.

Multinationale bedrijven geven een nomadische indruk: geen solidariteit met plaats of plaatselijke bevolking en regels, altijd trekkend naar de meest rendabele plaatsen om ze vervolgens na uitputting of minder interessant zijn, weer te verlaten.

De waardenloze consument loopt Testaankoop, media en politiek achterna dikwijls om fabrikanten en winkeliers tegen elkaar uit te spelen in de markt die hij bekijkt als een win- en roofgebied. “Animal Spirits” beheersen de markt.

De regressieve Markt

Rechtstreeks en onrechtstreeks krijgen bedrijven en werknemers de agressie over zich heen. “En klanten, maar ook bijvoorbeeld patiënten en leerlingen, worden lastiger of veeleisender, wat kan ontaarden in intimidatie of agressie” zegt Frans Janssens van de SERV de Sociaaleconomische Raad van Vlaanderen. (@46)

Berekendheid, winstmaximalisatie en kostenminimalisatie, tot een universitaire competitie verheven, vernietigen kracht en dynamiek van de markt. Tijdens de covid-crisis bleek dat België nauwelijks mondklappers had of kon maken. Wat later bleek de levering van fietsen te vertragen omdat men hier geen onderdelen kon maken. Nog wat later bleken de autofabrikanten wereldwijd in de problemen want de 3 leveranciers van chips konden niet genoeg leveren. Dan waren er geen chauffeurs meer te vinden omdat niemand aan hun lage lonen wenst te werken. Toen Europa haar consumenten de elektrische wagen opdroeg, bleek dat vooral Chinese bedrijven die zouden leveren.

Weinige leveranciers van atoomenergie lijken nog in België te willen investeren vanwege de politieke onstandvastigheid.

Toen Rusland Oekraïne binnenviel kon Europa de wapenproductie slechts gebrekkig opdrijven vanwege het investeringsrisico. Als koele berekendheid redelijkheid vervangt, dan ondermijnt iedereen iedereen.

DE EQUI-LIBERALE MARKT

De Impact Economy Foundation van winst naar waarde

dezwijger.nl, 7/02/2025, Cecile Trooster, laat in haar artikel *Van Winst naar Waarde* Werner Schouten, directeur van de Impact Economy Foundation, aan het woord met een pleidooi:

“... voor een economie waarin werk, innovatie en ondernemerschap zo goed mogelijk worden ingezet voor het oplossen van onze maatschappelijke uitdagingen en het creëren van welzijn voor iedereen.” (@47)

En voor “... veranderen van financiële winst naar True Profit, de échte bijdrage van een onderneming aan het welzijn in de samenleving. Door te bouwen aan de instrumenten (impact accounting), de beweging van ondernemers en de prikkels voor deze verandering, versnellen we de transitie naar deze nieuwe economie.” (@47)

“Ondanks dat we al decennia praten over duurzaamheid en ‘people, planet, profit’ is het verdienmodel voor het bijdragen aan klimaatverandering, biodiversiteitsafbraak en onderbetaling nog altijd zeer lucratief. Dit moeten we omkeren door ervoor te zorgen dat duurzame, eerlijke en gezonde producten en bedrijven winstgevender zijn dan niet duurzame, oneerlijke en ongezonde producten. Zo creëren we een economie die werkt voor de samenleving, in plaats van andersom.” (@47)

De equiLiberale Markt

Consumentenparticipatie

“Citizens not corporations make the economy”

Rick Falkvinge

VRT NWS 19/12/2024, Goran Verluyten, Kaatje Cokelaere:

“Boycots tegen Israël hebben steeds meer impact: “Bedrijven voelen de druk.”

“Zowel Starbucks als McDonald’s zien hun inkomsten dalen, nadat hun banden met Israël onder de aandacht kwamen. Banken of verzekeraars als AXA braken al met Israëlische partners. Volgens Els Hertogen, algemeen directeur van 11.11.11, hebben boycots tegen Israël zo steeds meer impact. “Wanneer de voorzitter van het Israëlische Export Instituut, zegt dat economische boycots voor ‘grote uitdagingen’ zorgen, bedoelt hij eigenlijk: de boycots hebben ons daadwerkelijk bereikt.”” (@48)

EquiLiberalisme is het participeren aan een waardenvolle maatschappij door zijn consumptiepatroon. Geldebiljetten zijn stembrieven. De burger kan voor producten van liberale bedrijven, naties en mensen kiezen. Hij kan ecologische, lokale, ethische, ambachtelijke, diervriendelijke en sociale producten aankopen. Hij kan eens niet bij een onderkruiper bestellen. Hij kan een product van een autoritaire dictatuur of agressor laten liggen. Hij kan lid zijn van een consumentenvereniging die zich op balans en vrijheid richt en die geen destructieve prijzenkartels vormt. De belg³ische waardengemeenschap publiceert ieder jaar een equiLiberale bedrijvengids met humanistische beoordelingen.

De equiLiberale Markt

Reclame mag naast productbeschrijving en prijs, de waarden van de leverancier vermelden of welke transportmiddelen hij gebruikt, of het minimumloon, of de mate van subordiatie, of de verhouding hoogste loon/laagste loon, of de grootte van het bedrijf. “Small is beautiful.”

Men kan producten van bedrijven met een missie van gelijkwaardigheid (coöperatieven of bedrijven met sterke participatie van de werknemers) verkiezen of opteren voor bedrijven met bewogenheid naar medemens en natuur.

Librale consumenten kopen aan ondernemingen die hun personeel kwaliteit bieden. Het internet biedt portalen met equiLiberale producten.

Radio 1 laat in september 2016 Bart Staes, Europarlementslid voor Groen, aan het woord. Hij denkt aan een website met een bijhorende app waarin zoveel mogelijk informatie verzameld wordt over (on)eerlijke handel. Via die app kan je een product scannen en een beoordeling vinden of het fair of unfair is.

Waardengemeenschappen kunnen apps ontwikkelen die de consument via computer en smartphone kunnen helpen oriënteren. Het ethisch paspoort van het product leert hem hoe bio, hoe socio, hoe conditionerend, hoe klein- of grootschalig, hoe lokaal of globaal, hoe ambachtelijk of hoe coöperatief het aanbod en de aanbieder zijn.

Een equiLiberaal participeert aan een duurzame wereld door het kiezen bijvoorbeeld voor een MHM huis met massieve houtmuren die geen natuurlijke rijkdommen uitput, bosbouw stimuleert en tonnen CO2 vasthoudt wat uitstekend tegen het broeikas effect is. Ze waarderen ambachten als verdienstelijk. Handgemaakt staat voor prestige en respect voor arbeid, meesterschap en

De equiLiberale Markt

zelfstandigheid. Het biedt kansen aan niet-intellectuelen, aan kleine ondernemers en aan beginners of aan ouderen die op een zijspoor belanden. Het verrijkt de breedte van het aanbod met maatwerk, authenticiteit, eigenheid, kwaliteit en schoonheid. Ambacht is meesterschap en rijkdom voor de consument.

« Gardez bien en vous ce trésor, la gentillesse.
Sachez donner sans retenue, perdre sans regret, acquérir sans mesquinerie. »
George Sand (@49)

“Bewaar goed in u deze schat, de vriendelijkheid. Weet te geven zonder in te houden, te verliezen zonder spijt, te verwerven zonder kleingeestigheid.” George Sand

Lokale solidariteit is belangrijk. Iemand die alleen goedkope import koopt, hoeft niet te klagen over zijn lage loon of over de lokale werkloosheid. Naast wereldwinkels en internationale solidariteit, heeft iedere Belgische stad een emporium, een handelsplaats waar lokale producenten en ambachtslui hun waar laten aanbieden, en de eigenheid en de kunde van de stad uitstralen. Door ook lokaal te kopen waarborgt men een meer welstellende en betere omgeving, een identiteit van de streek, en een rijkere mozaïek van aanbod.

Door het gebruik van lokale materialen en stijl gaat de behuizing harmonieuzer bij elkaar passen en zal de schoonheid van weleer in steden en dorpen terug komen.

Flanders Investment and Trade richten hun middelen niet onnodig naar exportsteun en groei. Het scheppen van lokale producten en exclusiviteit geven de streek harmonie, identiteit en waarde.

De equiLiberale Markt

Als import betekent elders aan uitgebuite mensen kopen, er ecologische problemen scheppen, er de demografie aanwakkeren terwijl de eigen bevolking zonder werk gezet wordt, dan toch beter nadenken.

Vraag en aanbod / Prijs- en winstvorming

Librale consumenten en producenten kiezen voor “Candeur”, transparantie, en kunnen in overleg samen de prijs, de kwaliteit, en de vraag mede bepalen. De missie van consumenten-organisaties is ook de producenten inlichten aan welke kwaliteit en diversiteit er behoefte is. Het aanbod wordt in overleg en rede op de vraag afgestemd. In plaats van leveranciers tegen elkaar uit te spelen en het aanbod te verpooveren, gunnen consumenten in samenspraak hun leveranciers een billijke vergoeding en verrijken het aanbod. Producenten stemmen hun aanbod in transparantie af op de vraag van de consument en het aanbod van de concurrentie. Overproductie, verspilling, onverkoopbare waren worden beperkt.

Als consumenten in 5 winkels uitleg gaan vragen om te vergelijken en dan op het internet kopen, betalen ze de 5 winkels waar ze te rade gingen voor het gebruik van hun diensten.

De gebruikelijke concurrentiële bedrijfslisten om winst te maken of markt te veroveren zijn onnodig. De kopers willen geen auto-merken die schijnkortingen en schijnverbruikscijfers aanbieden. Ze willen geen cadeautjes of kortingen. Ze zijn nu volwassen. Het wederzijds wantrouwen van kopers tegenover verkopers en omgekeerd mag verdwijnen. Op de librale markt kunnen kortingen en voorrechten slechts gelden voor oorlogsinvaliden of voor de familie van gevallen soldaten.

De equiLiberale Markt

Loonvorming

Het einde van slechte jobs

In een vrije markt met vrije mensen die van geboorte al een onvoorwaardelijk inkomen hebben, zal de loonvorming er anders uitzien. Het loon is een bijverdienste boven het basisloon. Niemand hoeft te werken. Om ingevuld te raken, zullen minder interessante jobaanbiedingen een hoger en correcter loon, en betere werkomstandigheden moeten bieden. Een stikster zal er nu beter uitkomen omdat ze niet hoeft te werken. Bij minder kandidaat stiksters dan kandidaat kaderleden, zouden vraag en aanbod moeten leiden naar een omkering in de verloningspiramide, eigenlijk zoals al gezien in de communistische planeconomie maar dan spontaan. De minder aangename jobs geven nu hogere lonen. En als stukloon de norm is, zullen de luiaard en de langzame niet met de vinger gewezen worden. Dankzij de veiligheid en onafhankelijkheid door het onvoorwaardelijk inkomen werkt de vrije markt wel correct en kan ze iedereen een interessante job en/of correcte verloning aanbieden.

Aandelen en obligaties

Om woekerwinsten tegen te gaan, worden aandelen in obligaties omgezet die recht geven op een billijke en afgesproken vaste vergoeding. De obligatiehouders hebben net als aandeelhouders medezeggenschap.

De consumentenorganisaties doen aan ethisch beleggen en hun leden kopen obligaties met medezeggenschap of aandelen bij hun leveranciers. Het dualistisch onderscheid consument – producent

De equiLiberale Markt

verdwijnt. De consument is aandeelhouder – obligatiehouder bij de producent.

“Verdienstelijkheid” en “winst” gaan hand in hand, evenals “waarden” (moreel) en “waarde” (financieel) synoniemen worden. Vermogen wordt opgebouwd door verdienstelijkheid. Vermogensbelastingen zijn nu uit den boze. De equiLiberale markt ontstaat door coöperatie tussen kopers en verkopers en is een ruimte van vertrouwen, inzicht en nuchterheid.

Wie het succesvolst is in een equiLiberaal marktmechanisme, heeft de meeste verdienste letterlijk en figuurlijk, niet alleen naar bezit en macht maar naar het scheppen van een gelukkige en gezonde evenwichtige leefwereld voor mens en natuur.

Das **BAU**en
het gezin

de familiale macht

Participatie in gezin en familie
The **POEM**

REGRESSIEVE RELATIEVORMING

Amantes Amentes

Zij die beminnen, zijn hun verstand kwijt. (@50)
Andria 1,3,13 van Terentius (190-159 voor Christus)

Verliefdheid is een sterke emotionele en primitieve levenskracht. Alleen is binding op basis van een sympathiemoraal zonder waarden of oriëntatie potentieel destructief. Passie mag dan wel een magisch ontstekingsmechanisme en bindingsmiddel zijn, ze is op zich zelf labiel en weinig betrouwbaar.

HET DEMOCRATISCHE GEZIN

« **L'amour, c'est l'idéal de l'égalité.** »
George Sand

(@51)

Partners kiezen op basis van liefde en op basis van gemeenschappelijke, verzoenbare of elkaar aanvullende waarden en oriëntaties. Ze stichten een solidaire en exclusieve samenlevings- en waardencoöperatie met waarden die ze nastreven en beschrijven in verband met inkomen, patrimoniumopbouw, woonst, vervoersmiddelen, energiemiddelen, ... kinderen, erfrecht en meer. In hun

trouwboek schrijven ze de waarden, de missie en de solidariteit van het gezin waarmee ze wensen te participeren aan een deugdzame wereld. Op de binnenkant van de trouwring staan hun namen en hun huwelijksdatum vermeld. Op de buitenkant van de ring staat een equiLiberaal rosas, een WWF panda, een logo van vredeseilanden of een ander waardensymbool.

Waardengemeenschappen kunnen verschillende soorten huwelijkscontracten voorstellen. Het WWF bijvoorbeeld biedt ten voordele van natuur en dieren iedereen gratis een huwelijkscontract aan met haar regels over kinderwens en consumptie.

Een huwelijk op oudere leeftijd zal wellicht een andere missie hebben dan op jongere leeftijd. Het huwelijkscontract geldt voor onbepaalde duur of dient na twintig jaar hernieuwd of herzien te worden. Mens, omgeving en oriëntaties veranderen. Door een deugdzame partnerkeuze participeert het gezin constructief in de samenleving en draagt het bij tot redelijkheid en supplément d'âme.

Autistiform versus Redelijk

Autistiform: gebouwd op de overschatting van de menselijke ratio en rationaliteit, de cultuur die mens en samenleving van de realiteit vervreemdt door de illusie van zekerheid, door een vertekend mensbeeld (de rationele mens), door fragmentarisch bekrompen denken (reductionisme), door een beperkt inlevingsvermogen, door koele berekening, door een mechanistische moraal zonder veel menselijke waarden en waardigheid.

Tegenover de autistiforme cultuur, tegenover de onderwerping eraan, tegenover de daaruit volgende vervreemding van de realiteit, het derealiseren, plaatst het equiLiberaal model **Democratisering en Participatie**. Ze zijn deel van het bevrijden, activeren en balanceren van gevoelens en verstand. Ze zijn bouwstenen voor intellectueel meesterschap, voor zingeving en ontplooiing, voor het ontwikkelen

van bewustwording, ervaring en gezond verstand, voor
constructiviteit, voor zelfdiscipline en verdraagzaamheid, voor
morele competentie, voor **Redelijkheid**.

“Let a person have nothing to do for his country
and he will not take care of it.”

John Stuart Mill (@1)

Participatie

The POEM

voor

R

Redelijkheid

de juiste verhouding

le bon sens, gezond verstand, ...

- (1): Lessen voor de eenentwintigste eeuw
- (2): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press.
- (3): De onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad. Andreas Kinninging
- (4): éléments pour la civilisation Européenne n°167. Entretien avec Serge Latouce
- (5): Het Verlies van België. Johan Op de Beeck
- (6): Napoleon. Van Volker Ullrich
- (7): Religie voor atheïsten. Alain de Botton
- (8): APPREN-TISSAGES #2, 2018

(@1): www.citaten.net

(@2): humanistischecanon.nl/venster/secularisering/max-weber/

(@3): www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/12/23/kerstessay-bjorn-soenens/

(@4): Willibrordvertaling 1975

rkbijbel.nl/kbs/bijbel/willibrord1975/neovulgaat/1tessalonicenzen/5

(@5): nl.wikiquote.org/wiki/Paulus

(@6): en.wikipedia.org/wiki/The_Circle_of_Reason

(@7): nl.wikipedia.org/wiki/Aristoteles

(@8): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/06/11/podcast-de-diepe-wortels-van-donald-trump-de-zippo-van-amerika/

(@9): www.meervrijheid.nl 2007

(@10): deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2934978

(@11): nl.wikipedia.org/wiki/Mohamed_Morsi

(@12): www.meerdemocratie.be/sites/default/files/PDF/etiennedelaboetie-vertooogoverdevrijwilligeslavarnij-zwart.pdf

(@13): nl.wikipedia.org/wiki/Moraal

(@14): nl.wikipedia.org/wiki/Geestelijke_macht

(@15): historiek.net/latijnse-spreekwoorden-en-uitdrukkingen/72314/

(@16): books.google.be/books?id=3yvr1nH02B8C&pg=PA28&dq

(@17): www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/05/31/confederalisme-volgens-frank-vandenbroucke

(@18): www.groene.nl/artikel/met-moraalpolitiek-kan-links-weer-een-brede-volksbeweging-worden

(@19): businessenit.nl/nieuws/hoe-innovatief-is-een-e-residency

(@20): www.vredeseilanden.be 2010

(@21): en.wikipedia.org/wiki/Egyptian_Constitution_of_2014

(@22): fr.wikipedia.org/wiki/Note_sur_la_suppression_des_partis_politiques

(@23): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/01/25/oorlogsdreiging-escalatie-wereldconflicten/

(@24): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins
 (@25): www.anders.be/blog/nieuws-1/amerikaanse-bemoeienis-met-belgische-besnijdenisrechtszaak-is-onaanvaardbaar-26
 (@26): www.innerlijke-rust.nl/zwarte-pedagogiek-narcisme-narcistisch-misbruik-opvoeding-slaan-schoppen-uitschelden-mishandeling
 (@27): citaten.net/quotes/van-terentius.html:
 (@28): citaten.net/zoeken/citaten_van-aristoteles.html
 (@29): citaten.net/zoeken/citaten_van-kalhil_Gibran
 (@30): citaten.net
 (@31): bertstoop.nl/artikelen/alicemiller.html
 (@32): www.bbc.com/news/world-europe-63471505
 (@33): www.versobooks.com/products/3009-towers-of-ivory-and-steel
 (@34): en.wikipedia.org/wiki/Competition
 (@35): www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/09/30/een-dikke-middenvinger-amerikanen-verdrinken-in-studieschuld
 (@36): deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.3002840
 (@37): www.psychologies.com/Famille/Education/Scolarite/Articles-et-Dossiers/Phobie-scolaire-quand-l-ecole-fait-peur
 (@38): www.skolo.org/nl/2017/09/30/het-spook-van-de-meritocratie
 (@39): nl.wikipedia.org/wiki/Die_Zauberfl%C3%B6te
 (@40): [nl.wikipedia.org/wiki/Nalanda_\(stad\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Nalanda_(stad))
 (@41): citations.ouest-france.fr/citations-simone-weil-898.html?page=3
 (@42): Hans Doorenspleet. www.managementsite.nl/recht-sterkste
 (@43): www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/11/28/stress-op-het-werk-piekt-amper-de-helft-heeft-werkbare-job.app/
 (@44): edition.cnn.com/2022/07/04/asia/south-korea-gapjil-harassment-survey-intl-hnk/index.html
 (@45): mtsprout.nl/archief/het-alfa-mannetje-is-geen-natuurlijke-leider
 (@46): www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/11/28/stress-op-het-werk-piekt-amper-de-helft-heeft-werkbare-job/#:~:text=%22We%20worden%20op%20de%20werkvloer,ontaarden%20in%20intimidatie%20of%20agressie.
 (@47): dezwijger.nl/nieuws/van-winst-naar-waarde-een-economie-met-impact
 (@48): citations.webescence.com/citations/George-Sand-/Gardez-bien-vous-tresor-gentillesse-Sachez-donner-sans-retenu-perdre-sans-11474
 (@49): www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/12/19/hebben-boycots-tegen-israel-effect-wapen-om-de-8onverschilligheit/
 (@50): citaten.net/quotes/van-terentius.html
 (@51): www.citationsde.com/citation/george-sand-401

§ 28 Deregulering en Emancipatie

“Every emancipation is a restoration of the human world and of the human relationship to a man himself.”

Karl Marx in *On the Jewish Question* (@1)

Dociel versus Responsabel

R

Responsabiliteit

L'esprit Libre

Dociel

De dociele cultuur overschat de wijsheid van overheid en publieke opinie. Conformistisch vernietigt ze zelfstandigheid en scheidt depersonalisatie, vervreemding van de eigen persoonlijkheid. Ze neemt onzekerheid weg maar ook verantwoordelijkheid. Het gevaar dreigt dat de ene blinde de andere volgt en dat miljoenen blunderen. Hoe verstandig ook, de conformist wordt een dociel onderdeel van een gewetenloze machine.

BEVRIJDING

www.filosofie.nl/lexicon/existentialisme: Existentialisten geloven in de vrijheid en verantwoordelijkheid van het individu om zijn eigen leven vorm te geven. De mens moet zelf zin geven aan zijn bestaan, in een wereld die op zichzelf betekenisloos lijkt.

Deregulering

« Tous les Hommes naissent et demeurent libres et égaux en droits » uit de « Déclaration des droits de l'homme et du citoyen » tijdens de Franse Revolutie in 1789. (@2)

Fiscale en juridische afbouw en reorganisatie scheppen ruimte voor individuele ontplooiing, meesterschap en gemeenschapsvorming.

John Stuart Mill schrijft in *On Liberty*: “Mensen hebben hun vermogen tot oordelen om daar gebruik van te maken. Moet men zeggen dat zij dit helemaal niet moeten gebruiken, omdat zij fouten kunnen maken?” Verder schrijft hij over de mens: “Hij is in staat zijn vergissingen recht te zetten, door zijn ervaring te gebruiken en door er over te spreken.” Mentale en morele krachten gaan alleen vooruit door ze te gebruiken. “Als de samenleving een belangrijk deel van haar leden laat opgroeien tot kinderen, die niet door redelijk denken rekening kunnen houden met de toekomst, moet de samenleving de schuld van de gevolgen bij zichzelf zoeken.”

Vrijheid betekende voor Alexis de Tocqueville (1805-1859) de mogelijkheid om al handelend je eigen lot te bepalen. (emancipatie) “Politieke vrijheid bestond niet in het delegeren van politieke beslissingsmacht aan een daartoe gemachtigde kaste, maar in de

actieve medewerking van alle betrokken burgers aan het beleid.”
(participatie)

Deelnemen aan de politiek, het stellen van beleidsdaden op lokaal niveau, maakte de vrijheid voor individuele burgers ervaarbaar en scherpte hun gevoel voor collectieve verantwoordelijkheid.” (@3)
(Responsabiliteit)

De filosoof Alexis de Tocqueville (1805-1859) waarschuwde in *De la démocratie en Amérique* voor democratische schaduwzijden als:

“conformisme, centralisme en individualisme”.

“Wanneer ik denk aan de vorm die deze nieuwe tirannie zal aannemen, zie ik voor mij een massa van in alle opzichten gelijke mensen die rusteloos onbeduidende en banale genoegens najagen; die op zichzelf zijn teruggeplooid, die zich louter op hun gezin en een handvol kennissen richten en die zich van het bestaan van andere mensen nauwelijks bewust zijn, die nog slechts op zichzelf en voor zichzelf leven. Boven deze geïndividualiseerde massa troont een bevoogdend machtsapparaat dat over het wel en wee waakt, dat alles voorziet en alles regelt, maar dat de mensen in een staat van onmondigheid houdt. Het garandeert de burgers een veilig en welverzorgd bestaan, maar staat er op zelf uit te maken wat goed is voor hen. Zo zullen de mensen steeds minder gebruik maken van hun eigen oordeelskracht; de individuele wilskracht zal zich op een steeds beperkter terrein laten terugdringen.” (@4)

Het idee dat “een democratie zich democratisch kan opheffen” is terug te vinden in Tocqueville’s werken, alsmede in *De Republiek* van Plato. De Tocqueville stelt voor dat het bestuur niet volledig in handen van de overheid is maar deels uitgevoerd wordt door tijdelijk verkozen bestuursambtenaren. “Vereniging van burgers, persvrijheid en onafhankelijke rechtspraak zijn belangrijk om te grote staatsmacht te voorkomen.” (@4)

“De overheid zal de samenleving in een net spannen van ingewikkelde, gedetailleerde en eenvormige verordeningen waardoor zelfs de meest originele en wilskrachtige geesten zullen worden gelijkgeschakeld. Men zal mensen tot niets dwingen, maar men zal zoveel belemmeringen aan de persoonlijke activiteiten opleggen, dat uiteindelijk elk initiatief uitdooft. Zonder op enigerlei wijze tiranniek te moeten optreden, worden mensen monddood en willoos gemaakt. De natie zal een kudde angstige en vlijtige schapen worden met de overheid als zorgzame herder. Deze vorm van gereguleerde en gemoedelijke slavernij komt tot stand in de schaduw van de volkssoevereiniteit.” (@4)

ACTIVERING

Emancipatie The POEM

Voor een progressieve dynamiek zet het equiLiberaal model tegenover de dociele cultuur de intellectuele ontplooiing via **Emancipatie** als tweede deel van de activering van emotie en verstand, The POEM.

In plaats van verregaande onderwerping aan staatswijsheid, kiest het equiLiberalisme voor zelfstandigheid en zelfbeschikkingsrecht. Mensen moeten hun vermogens tot oordelen en hun ervaring gebruiken om hun levenskader en levensoriëntatie te kiezen. Een maatschappij kan geen levensloop aan haar burgers opleggen. Ze heeft de wijsheid niet in pacht. “Als de filosofie van Newton niet in twijfel mocht getrokken worden, kon de mensheid er nu niet zo zeker van zijn dat zij waar is”: John Stuart Mill.

Friedrich Nietzsche vond dat iemand als een aristocraat moet leven en niet als zoals de traditionele moraal hem oplegt: als een kudde-dier of als een slaaf. Hij moet proberen groots te zijn en ondeugden afkeuren omdat ze hem te min zijn. (filosofiemagazine 09-2008, Florentijn van Rootselaar)

Jean-Paul Sartre vond dat het aan de mens is om het leven te kiezen dat het beste bij hem past. (1) Libertaire denkers vinden dat samenwerking altijd op vrijwillige basis dient plaats te vinden. Ze zijn antiautoritair en staan voor tolerantie en diversiteit.

“Democratie is het recht van de sterkste, waarbij sterkte wordt gerelateerd aan het aantal stemmen. In een vrije samenleving geldt

niet het recht van de sterkste, maar het recht op zelfbeschikking - ...” (@5)

De equiLiberale grondwet beschermt de individuele rechten van mensen tegen machtsmisbruik van het bestuur, van politieke meerderheden, van de straat, van de pers, van drukkingsgroepen, van maffia, van censoren, van beeldenstormers en van andere individuen.

Ze beschermt tegen armoede en complexiteit.

Ze behoedt mensen van opdeling in categorieën.

Veel wetten krijgen een tijdelijk en uitdovend karakter en worden altijd afgewogen op hun vervreemdende en destructieve eigenschappen en op hun emanciperende eigenschappen anderzijds. Wetten dienen verantwoordelijkheid te bevorderen en niet te vernietigen. Een verbod op de vrije meningsuiting zoals het verbod op negationisme is laakbaar, hoe nobel ook het doel. De equi-Liberale overheid matigt zich geen dogmatische onfeilbaarheid aan. Ze beschermt de burger tegen dwingelandij. In de equiLiberale economie leggen naties, gemeenschappen en gezinnen ook fondsen en middelen aan die de onafhankelijkheid en de autonomie van de mens nu en in de toekomst zo goed mogelijk verzekeren.

UITBALANCERING

van
Emotie en Verstand
naar
Responsabiliteit

Als de wijsheid van overheid, meerderheid en publieke opinie beperkt of vals blijkt, dan is er nood aan een alternatief om aan een verstandig leven vorm te geven.

Het equiLiberaal schema zet tegenover het overschatte gezag en publieke opinie, de **Responsabiliteit** voor zichzelf en de en het andere. In plaats van conformeren schept het ruimte voor bewustwording, de ontwikkeling van de vrije geest, “l’esprit libre”, autonoom denken, zelfstandigheid, eigenheid en dynamisme.

Volgens Jean-Paul Sartre (1905-1980) zijn we verantwoordelijk voor alles wat we doen. We kunnen geen excuses maken of de verantwoordelijkheid afschuiven op een goddelijk wezen of de menselijke natuur, dat zou zelfbedrog of ‘kwade trouw’ zijn. (1)

Responsabiliteit mag ook niet altijd afgeschoven worden op de politiek. In een democratie zijn we medeverantwoordelijk voor de gemeenschap waar we deel van uitmaken.

Responsabiliteit mag een lust zijn, het is ook een plicht en een last van de humane dotatie.

Responsabiliteit staat voor de macht hebben en nemen over zijn leven en eventueel ook dat van anderen en er de lusten en onlusten van dragen. (@6) En ook: “Houding naar de omgeving waarbij men respect heeft voor de waarde van alles wat leeft en zich tot het lot van anderen aantrekt – in plaats van onverschillig te zijn.” (@7)

Ze staat zeker niet los van het gevoel maar staat voor balans tussen ratio en emotie. Ze staat voor verbondenheid versus schizofrom.

Responsabiliteit ontstaat bij het bevrijden, activeren en uitbalanceren van passie en verstand. In het equiLiberale model staat **Responsabiliteit** naast **Redelijkheid** (**R+R**=intellectuele ontwikkeling).

Het equiLiberale model stelt in zijn tweede luik **Responsabiliteit** voor als tegendeel van dociel. Het beschrijft er een bevrijdende **Deregulering** en een activerende **Emancipatie**. Het herschrijft de oriëntering van nationale wetgeving en economie ten gunste van bevrijding en activering van emotie en verstand. Het richt zich naar keuzevrijheid, autonomie, progressie, ontplooiing en zingeving, ...

de fiscale wetgeving

FISCALITEIT

Onder het bewind van Julius Caesar stond aan het hoofd van iedere provincie een functionaris. Deze verpachtte de belastings-inkomsten aan de meestbiedende. De belasting pachters probeerden de betaalde pachtsom met een zo hoog mogelijke winst weer uit de provincies te halen. De belastingen werden geheven in tienden door gemachtigden (de tollenaars uit het Nieuw Testament). “Die groots opgezette onderneming was hoofdzakelijk in handen van de zogenaamde ridders, de tweede stand in Rome na de senatoren.” (2)

De middeleeuwen kenden de tienden, belastingen die boeren moesten afstaan aan de Rooms-katholieke kerk, poorterbelastingen die burgers afstonden aan de stad, en belastingen op huwelijken en begravingen die het overheidsbeslag aanvulden. Tussen de 13de en 15de eeuw nam het belastingstelsel stilaan de ons bekende vorm

aan. Schatters legden registers aan van de vermogens en inkomens van de burgers. Consumptie werd belast door accijnzen.

Op het eind van de middeleeuwen ontstaan zelfhulpkassen maar ook de overheden komen in actie. “Zo ziet het eerste openbaar initiatief het licht in 1813 in de stichting van de voorzorgkas der steenkoolbewerkeren in het departement van de Ourthe. De patroons verlenen een bijdrage van 0.5% van de totale loonmassa terwijl de arbeiders die zich vrijwillig kunnen aansluiten 2% van hun dagloon als bijdrage storten.” (Website van de geschiedkundige studiegroep Ten Boome door Marcel Vereycken) Na Wereldoorlog II wordt in ons land de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering ingevoerd. De verzorgingsstaat is geboren en zal blijven aangroeien tot ontwrichtende proporties.

“Het overheidsbeslag is wat alle overheden, federaal, Vlaams, de provincies, de gemeenten, uit de economie halen om hun eigen verplichtingen te kunnen betalen. In 2013 bedroeg het 208 miljard euro op een bbp van 383 miljard, zo'n 54 procent.” (@8)

De fiscale afbouw

In een afbouw van de belastingdruk stijgt de ruimte voor individuele verantwoordelijkheid en gemeenschapswerking. Wie vandaag tot de politieke minderheid behoort, telt niet mee in het democratisch beleid en kan zich niet verdedigen tegen de fiscale druk en de aanwending van de middelen. Fraude en belastingsontwijking kan in die context niet als een gewone misdaad aangevoeld worden maar als een vorm van zelfverdediging tegen machtsmisbruik.

De afbouw van de fiscale druk bevordert de emancipatie van alle burgers. Ze kunnen meer aan patrimoniumopbouw doen en zelf beslissen met wat en wie ze solidair zijn. Ze doen dit alleen maar liefst via een waardengemeenschap of via hun nationale staat waar

ze naar keuze hun terreinen van solidariteit kunnen aanvinken op hun belastingformulier.

Fiscale en juridische decategorisering

Zelfstandigen en ondernemingen worden anders belast dan ambtenaren of arbeiders. Ze moeten hun belastingen ook nog vooraf betalen waar werknemers daarvoor een bonus ontvangen. Er bestaan dus feitelijk belastingkasten met verschillende rechten en plichten.

In het equiLiberale model zijn meerdere fiscale benaderingswijzen verdedigbaar zolang ze maar voor iedereen in dezelfde natie of gemeenschap gelden. In een land waar de zelfstandigen in de minderheid zijn, gaat het niet dat de meerderheid beslist over wat en hoe de zelfstandigen moeten bijdragen aan belastingen. Ofwel worden mensen op een uniforme manier getaxeerd, ofwel vormen ze eigen aparte gemeenschappen met hun eigen parlementen en fiscaliteit.

Iedereen ondernemer! In een equiLiberale samenleving kan iedere actieve mens en organisatie als een zelfstandige ondernemer gezien worden.

“A society of peace, prosperity, and happiness – where all men deal with each other not as master and servant, but as traders, exchanging value for value by their own free will, to their mutual benefit.” (@9)

Allen produceren, handelen, arbeiden en verbruiken. Zelfs de ambtenaar is een zelfstandig ondernemer. Hij verkoopt een dienst aan de gemeenschap. Iedereen draagt bij aan de rijkdom van de gemeenschap en iedereen betaalt btw aan de staat.

De ondernemers zijn de bron van welstand. Het belang van handel en economie zal nu op een correcte manier ingeschat worden. Commercie is nu voor niemand iets walgelijks. We doen het allemaal. Zelfstandigheid voor ieder dringt betutteling en vervreemding terug, biedt meer kansen tot zelfontplooiing en zingeving. Voordelen van dit fiscale en juridische gelijkschakelen zijn emancipatie en het wegwerken van een fiscale kastenmaatschappij en van hiërarchische betutteling.

de sociale wetgeving

Dereguleren van de sociale wetgeving

De sociale bijdragen worden nu voor iedereen op dezelfde wijze berekend en uitgekeerd. Er is één kas voor alle mensen.

Indien de sociale wetgeving de morele gemeenschappen toekomt en er meerdere sociale kassen bestaan, zal de burger er die van zijn voorkeur uit kunnen kiezen. De staat hoeft de mensen niet te categoriseren. De sociale solidariteit wordt beter via gemeenschappen georganiseerd. De burger heeft dan echte en vrije keuze tot welke gemeenschap hij toetreedt.

SOCIALE EMANCIPATIE

The POEM

Over de manier waarop een burger wordt geholpen, pleit een nog jonge Guy Verhofstadt in zijn *Tweede Burgermanifest* voor een overheid die de zwakste het geld geeft om zich zelf de elementaire voorzieningen te kunnen aanschaffen. De staat mag de mensen niet in een staat van onderdanigheid en afhankelijkheid dwingen maar moet hen de hulp en de mogelijkheden bieden om zich te verheffen en opnieuw de maatschappelijke ladder te bestijgen. Bijvoorbeeld minder geld besteden aan sociale woningbouw maar de behoeftige mensen het nodige geld te verschaffen om zelf een degelijke

woonst te kunnen betrekken. Zelfstandigheid, eigenheid, verantwoordelijkheid en persoonlijk meesterschap worden hersteld.

het medische gezag

MEDISCHE EMANCIPATIE THE POEM

Dokterkartels en apothekerkartels zijn geen must. Een librale gemeenschap schaft de numerus clausus af. Het aantal studenten geneeskunde en artsen gaat naar omhoog. Zeker voor sommige specialisten kan de studieduur korter. Ballastvakken mogen weg.

Het onderscheid verpleger en arts mag minder absoluut. De aankoop van de meeste of zelfs alle medicijnen vereist geen voorschrift. De patiënt kan advies inwinnen. Een equiLiberaal is volwassen, goed opgeleid en geëmancipeerd. De staat of gemeenschap zorgt er voor dat voldoende informatie beschikbaar is.

Doktersvergaderingen waar afspraken gemaakt worden over nachtdiensten en andere, hebben best enige mate van openbaarheid en als deze legaal zijn, mag de cliënt er ook zeg in hebben.

Ziekenhuizen en artsen nemen beslissingen over therapieën en over leven en dood, soms alleen of soms in een duister. Dit werkt bij ons niet slecht maar progressief moet de burger zijn en de verantwoordelijkheid kunnen nemen.

Het afbouwen van antibiotica om de werking ervan te beveiligen en om het opbouwen van groepsimmunitet kan de beste piste zijn maar de beslissing kwam zeker niet van de burger. Het afbouwen van antidepressiva in rusthuizen heeft er de psychische miserie niet mee verkleind en kan daarnaast bijdragen tot het vroegtijdig begeven van de gezondheid van zij die het zo nodig hebben.

Beslissingen dienen na beraad door een samenleving en door een familie genomen worden, niet door elites in verborgenheid.

Afbouw patentenrecht

Het patentenrecht voor medicijnen wordt beperkt omdat het de industrie winstgevende monopolies oplevert. Dit verhoogt de prijzen en blokkeert de informatie-uitwisseling tussen onderzoekers. Veel informatie blijft geheim. Eenzelfde onderzoek wordt in veelvoud overgedaan. Ontwikkelingslanden kunnen de medicijnen niet betalen. Beter is dat internationale organisaties en gemeenschappen de uitvinders betalen. De uitvinders rekenen hun inspanningen en risico's dan niet door aan de klanten.

Wat betreft het brevetten van wetenschappelijke kennis over het leven vindt Riccardo Petrella, Italiaans politicoloog en Doctor Honoris Causa van 8 universiteiten, dat het een bron is van onrecht en ongelijkheid is, bekrachtigd door het Hoogerechtshof van de V.S. in 1980 en toegelaten door de Europese commissie in 1998. "Hoe wilt u in het algemeen belang een mondiaal geweten scheppen als u kennis over het leven en het gebruik ervan zich privaat laat toe eigenen voor lucratieve doeleinden?" (3)

de politiek van ontwikkelingshulp

Ontwikkelingshulp is best geen volle verantwoordelijkheid van de staat. De meeste staten doen het niet verantwoordelijk. Bovendien ontnemt dit de eigenheid, de zelfstandigheid, de verantwoordelijkheid van zowel de mensen in moeilijkheden als van de donoren. De geboden hulp moet liefst een uitdovend karakter hebben en mag demografische en militaire agressie niet ondersteunen. De hulp is best emanciperend voor donoren en receptoren.

de groene wetgeving

Ecologische labels zijn toegankelijk voor alle producenten en niet door de hoge moeilijkheidsgraad voorbehouden aan grote sterke bedrijven die naast hun schaalvoordeel nog eens extra privileges zoals subsidies, belastingaftrek en extra marktaandeel bekomen.

de geboortepolitiek

In een liberale samenleving bepaalt ieder gezin zelfstandig de gezinsgrootte maar draagt er ook de morele en economische verantwoordelijkheid voor.

De veroudering van de bevolking hoeft geen ramp te zijn. Pensioenkassen kunnen ook nog uitkeren aan hen die verder werken op oudere leeftijd. De bevolking kan vergrijzen maar beter grijs in een groene wereld dan groen in een grijze wereld.

“Stop at Two” mag een streefdoel van een equiLiberale natie of gemeenschap zijn, en van de burgers die er bij aansluiten. Wie daar zijn belofte niet houdt, verbreekt zijn engagement en zal de gemeenschap verlaten of compenseren. Iedere burger beslist of hij deze solidariteit kan opbrengen en of hij zich bij deze equiLiberale gemeenschappen wil aansluiten.

prostitutie

Amnesty International stemt in 2015 om het decriminaliseren van prostitutie te steunen op hun biënnale Internationale vergadering. Het stigmatiseren en criminaliseren blokkeert het bestrijden van misbruik en ziektes. Twee toestemmende volwassenen moeten seks kunnen hebben zonder inmenging van de regering. “Amnesty says its policy will call on countries “to ensure that sex workers

enjoy full and equal legal protection from exploitation, trafficking and violence.” (@10)

De beroemde filosofe en feministe Elisabeth Badinter noemde de Franse wet tegen hoerenlopers een “oorlogsverklaring aan de mannelijke seksualiteit.” “Het seksueel gedrag van mensen is niet per wet te regelen. De staat kan ons niet opleggen wat goed of slecht is in seksuele relaties.” (@11)

autonomie en autarkie

Als burgers geen benzine of elektrische motor in hun dieselwagen mogen laten plaatsen, als de staat hout- en pellet kachels verbiedt, als de staat afraadt om individueel zijn afvalwater te zuiveren, als kleine windmolens verboden zijn, dan vernietigt de overheid de autonomie en de zelfstandigheid van de burger en maakt hem afhankelijk.

Vroom.be 03/05/2022: “Moest je de term retrofit nog niet kennen, leggen we het kort nog even uit. Technisch gezien betekent het dat een nieuwer onderdeel, dat bij de bouw niet beschikbaar was, op een ouder voorwerp wordt gemonteerd. In de auto-industrie gaat het dan bijvoorbeeld over een oudere auto achteraf uitrusten met veiligheidsgordels of ledverlichting. De laatste jaren betekent retrofitting echter steeds vaker het installeren van een elektrische aandrijving in plaats van een verbrandingsmotor.” ... “Op dit moment is een tot elektrische auto omgebouwde bestaand model homologeren in België bijzonder ingewikkeld.” (@12)

Een natie die geen noemenswaardig leger heeft is afhankelijk van anderen en van het lot. Een natie die niet in staat is economisch zichzelf te bevoorraden in een wereld vol staatsgrenzen stelt zich in veel gevallen bloot aan dwingelandij.

“Zo wil Texel in 2030 volledig autarkisch zijn op het gebied van energie. De klimaatcrisis en hoge energieprijzen heeft autarkisch wonen weer op de agenda gezet in tegenstelling tot het streven naar centralisatie op verschillende gebieden.” (@13)

Dociel versus Responsabel

Deregulering en Emancipatie staan tegenover vervreemding van de eigen persoonlijkheid, tegenover het depersonaliseren. Ze zijn deel van het bevrijden, activeren en balanceren van gevoelens en verstand. Ze openen de weg naar zingeving en ontplooiing. Ze bevorderen meesterschap, constructiviteit, vrije geest (l'esprit libre), autonoom denken, zelfstandigheid, eigenheid (authenticiteit) en dynamisme, morele competentie, **Responsabiliteit**.

“Every emancipation is a restoration of the human world and of the human relationship to a man himself.”

On the Jewish Question Karl Marx (@1)

EMANCIPATIE

The POEM

voor

R

Responsabiliteit
L'esprit Libre

- (1): *Filosofie 100 Essentiële Denkers*. Philip Stokes.
- (2): *Julius Caesar*. Hans Oppermans
- (3): *POUR écrire la Liberté n°3*

- @1): www.goodreads.com/quotes/tag/emancipation?page=2
- @2): fr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9claration_des_droits_de_l'homme_et_du_citoyen_de_1789
- @3): www.dereactor.org/teksten/waarom-tocqueville-de-democratie-maar-zozo-vond
- @4): nl.wikipedia.org/wiki/Alexis_de_Tocqueville
- @5): www.meervrijheid.nl 2007
- @6): www.encyclo.nl/begrip/verantwoordelijkheid
- @7): quizlet.com/104059960/begrippen-hoofdstuk-2-flash-cards
- @8): www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/politiek/1.1970068
- @9): ww.capitalism.org
- @10): www.independent.co.uk/news/world/amnesty-international-votes-to-back-the-worldwide-decriminalisation-of-prostitution-10450785.html
- @11): www.hln.be/hln/nl/960/Buitenland/article/detail/1752027/2013/12/04/Franse-hoerenlopers-riskeren-boete-van-1-500-euro.dhtml
- @12): www.vroom.be/nl/advies/retrofit-wat-is-de-situatie-in-belgie-23729
- @13): nl.wikipedia.org/wiki/Autarkie

EMOTIONELE PROGRESSIE

§ 29 Demystificatie en Otium

“When you change the way you look at things,
the things you look at change.”

Max Planck (@1)

Radicalisme versus Relativering

R

Relativering

L'esprit critique – La douceur de vivre

Kerken, naties en ideologieën bieden optimistische mythes en glorificatie over verleden en toekomst van de eigen cultuur. Over het vreemde, het afwijkende leren ze pessimistische en denigrerende mythes. De radicale cultuur minacht en vreest het afwijkende, lijdt an hoogmoed, aan paranoia of aan overmatige achterdocht.

Optimisme & Glorificatie
Pessimisme en Denigrering

Radicaliserende wanen vergroten het machtsgevoel, vervreemden van de realiteit, derealisatie, en bevorderen een autoritaire cultuur. Hoe gevoelig de mens mag zijn, in regressie onderscheidt hij zich door radicalisme en hoogmoed tegenover zijn medemens en natuur.

das BAUen

BEVRIJDING

Seneca waarschuwde tegen optimisme als bron van woede en ontgoocheling. Hij schreef over het belang van **O**tium, rust, vrije tijd, waardigheid.

“Het **otium** was het streefdoel van elke dichter tijdens de lyrische periode (1^e eeuw v.Chr.) van de Romeinse letterkunde. (...) De dichter streefde hierin naar het “otium”: vrijheid van elke sociale of politieke verplichting; doen en laten wat je zelf wilde.” (@2)

Het katholicisme kent retraite en bezinning. Het zich terug trekken uit een dolgedraaide wereld om tot rust en wijsheid terug te keren.

Demystificeren

Demystificeren is het bevrijden van de mens van toxische illusies over de eigen natie, de overheid, de anderen, ideologieën, de democratie, de rechtspraak, religies, wetenschap, de vrije markt, concurrentie, ...

ACTIVERING

Otium
Sereniteit
The POEM

www.filosofie.nl/lexicon/existentialisme: “De mens moet zelf zin geven aan zijn bestaan, in een wereld die op zichzelf betekenisloos lijkt. Existentialisten omarmen een wereldbeeld waarin subjectiviteit en Relativiteit een grote rol spelen.”

Voor een progressieve dynamiek zet het equiLiberale model tegenover de radicale cultuur de emotionele ontplooiing met **Otium** als derde deel van de activering van emotie en verstand, The POEM.

“Ataraxie is een Griekse term, gebruikt door Pyrrho en Epicurus, die het ideaal van zielsrust beschrijft. Het gaat dan om een onverstoorbare staat die zich kenmerkt door vrijheid van zorgen, affectieloosheid en emotionele gelatenheid. Volgens Epicurus is het de eerste stap om hêdonê (genot) – wat volgens zijn leer het hoogste goed is – te bereiken. In de moderne psychologie en filosofie wordt de toestand van ataraxie beschreven met de term gelijkmoedigheid.” (@3)

“Gelijkmoedigheid is een toestand van psychische stabiliteit en kalmte. Tijdens deze toestand is er gelijkmoedigheid van geest door bewust te zijn van lichamelijke gewaarwordingen, gedachten en emoties die voorbijkomen. Deze toestand van psychische stabiliteit en kalmte is niet te beïnvloeden door stressvolle en pijnvolle situaties en is het tegenovergestelde van neuroticisme, rusteloosheid en onrust.” (@4)

Otium is een Latijns begrip dat “rust”, vrije tijd, vrede ging betekenen. “Onder invloed van het veranderend denken over zaken als teruggetrokken leven, introspectie en paupertas door de epicuristen werd het ooit zo negatief beladen “otium” een Latijns synoniem voor het Griekse begrip “ataraxia” (zielsrust). (@5)

Otium versus Neg-Otium

“It originally had the idea of withdrawing from one’s daily business (negotium = neg-otium) or affairs to engage in activities that were considered to be artistically valuable or enlightening (i.e. speaking, writing, philosophy). It had particular meaning to businessmen, diplomats, philosophers and poets. It was first used in military terms related to inactivity during war.” (@6)

“Het had oorspronkelijk het idee om zich terug te trekken uit de dagelijkse bezigheden (negotium = neg-otium) of zaken om zich bezig te houden met activiteiten die als artistiek waardevol of verhelderend werden beschouwd (d.w.z. spreken, schrijven, filosofie). Het had een bijzondere betekenis voor zakenlieden, diplomaten, filosofen en dichters. Het werd voor het eerst gebruikt in militaire termen met betrekking tot inactiviteit tijdens oorlog.”

UITBALANCERING

van
Emotie en Verstand
naar
Relativering

Relativering (kritisch) staat naast **Responsiviteit** (bewogenheid) in het equiLiberale model. Beiden zijn wegen naar emotionele ontwikkeling.

Relativeren is het leren begrijpen en aanvoelen, voorzichtig vergelijken en afwegen van feiten en ideeën.

Relativering staat niet los van het verstand maar staat voor balans tussen ratio en emotie.

Aristoteles beschrijft de deugd in Ethica Nicomachea als het midden tussen twee kwaden.

Moed: het midden tussen roekeloosheid en lafheid,
Mate: het midden tussen losbandigheid en ongevoeligheid,
Vrijgevigheid: het midden tussen verkwisting en gierigheid,
Gepaste Woede (hier constructieve agressie): het midden tussen
lichtgeraaktheid en gelatenheid,
Vriendelijkheid: het midden tussen vleierij en chagrijnigheid,
Waarachtigheid: het midden tussen opschepperij en geveinsde
onwetendheid, ...

Het equiLiberale model stelt in zijn derde luik modelmatig **Relativering** voor als tegendeel van radicalisme. Om het te bereiken beschrijft het een bevrijdende **Demystificering** en een activerend **Otium** (vrijheid van elke sociale of politieke

verplichting of druk maar kracht en richting uit nuance, retraite en bezinning)

Relativering vraagt het bevrijden, activeren en uitbalanceren van passie en verstand. Relativeren is kritisch vermogen en “douceur de vivre” ontwikkelen. Het stelt realisme en matiging, nuchterheid en afweging, nuance tegenover radicaliserend optimisme en pessimisme, glorificeren en denigreren, tegenover het opkloppen en neersabelen van personen, tegenover het tot het uiterste drijven van werknemers en studenten, tegenover het maximaliseren van de levensduur en het aantal mensen, tegenover het fanatiek maximaliseren van winst en groei, tegenover het radicaal minimaliseren van kosten en aankooprijzen, ...

Demystificeren van de in- en de out-groep

Robert Sapolsky in *Behave*: “Houd in gedachten dat wat rationaliteit lijkt, vaak gewoon rationalisatie is, het spelen van een inhaalslag met onderaardse krachten die we nooit vermoeden.”
Wantrouw essentialisme, dit is - De Zijs zijn homogeen, eenvoudig en met een onveranderlijke en negatieve essentie -. Kies voor individualisering en individuatie (ze zijn allemaal verschillend) van de Zijs. “Focus op de grotere, gedeelde doelen.” “Oefen het innemen van perspectief.” Verminder hiërarchische verschillen.

Demystificeren van historische mythes

Eric Hobsbawm zegt dat: “de geschiedenis de grondstof is voor nationalistische, etnische of fundamentalistische ideologieën, zoals de papaver dat is voor de heroïneverslaafde.” (...) “als men niet het geschikte verleden heeft, kan dat altijd worden uitgevonden.”⁽¹⁾

“Vanaf de oudheid heeft de historicus de machthebbers bezongen, hun veroveringen gelegitimeerd, vanuit het verleden hun identiteit bepaald en hun voorouderlijke deugden verheerlijkt. Hij stond in

voor het imaginaire aspect van de natie door het zijn wortels in de voorbije eeuwen te geven.” (1)

Demystificeren van superioriteit

In de middeleeuwen werd ongelijkheid opgeblazen. De adel waande zich een superieure klasse en eigende zich voorrechten toe. De gewone mensen werden gediscrimineerd. Het was een duale maatschappij met kunstmatige maar bijna niet te overwinnen grenzen. Vandaag vinden we dit dualisme terug in vele varianten van zich superieur wanende afscheidingsbewegingen tot in de bedrijfscultuur met verschillende klassen, in de klassenvormende diploma's, ... in de meritocratie.

Meritocratie is een maatschappijmodel waarin de sociaal-economische positie van elk individu is gebaseerd op zijn of haar verdiensten (merites). (@7)

Pankaj Mishra auteur van *Tijd van woede* stelt: “Meritocratie is een fabeltje, een wrede illusie voor de meesten. Er is geen enkel wetenschappelijk bewijs voor dat je het haalt door hard te werken. Voor enkelingen gaat die vlieger op, maar voor de grote hoop niet.” (@8)

Zelfs als de stelling van Pankaj Mishra verkeerd zou zijn, dan ook is een verband tussen hard werken en voorrechten niet onschuldig. De wereld gaat niet kapot omdat er niet genoeg gewerkt wordt, veruit het tegendeel is waar.

Als men vindt dat zij met de meeste intellectuele capaciteiten de leiding moeten krijgen dan staat dat dicht bij de erfelijke voorrechten van de adel. Kunde en karakter zijn ook erfelijk.

Demystificeren van gelijkheid

Toch mag er ongelijkheid zijn. We hoeven ze niet op te pompen maar ook niet te verstikken. Stel U voor dat iedereen even lang zou leven, tot zeventig jaar. Waarom ons dan nog verzorgen? Moedeloos zouden we onze laatste dag afwachten. Ongelijkheid geeft zin aan het leven.

Ook het erfrecht is een bron van ongelijkheid en ergernis. Maar het is ook een bron van werkkraft, van verantwoordelijkheid, van verbondenheid, van investeringswil, van sparen, en van lange termijn plannen.

Demystificeren van competitie en concurrentie

“Life is nothing but a competition
to be the criminal rather than the victim.”

Bertrand Russel

(@9)

Andrew Carnegie, (1835-1919) een Schotse zakenman stelt optimistisch: “And while the law of competition may be sometimes hard for the individual, it is best for the race, because it ensures the survival of the fittest in every department.” (@10)

Maar de negatieve kant van competitie schept kwetsuren en verliezen voor de betrokken organismen en kan ze waardevolle middelen en energie kosten. De menselijke competitie is duur op vele niveaus, niet alleen in het verlies van levens in oorlog, fysieke kwetsuren, beschadigd psychologisch welzijn maar ook in gezondheidseffecten door het burgerlijk leven van alledag door werkstress, lange werkuren, misbruikte werkrelaties, slechte werkomstandigheden die levensvreugde geringschatten, ... (@11)

Demystificeren van competitie en concurrentie

Economische concurrentie is een regressor die het humanisme aanvreet. Ze bevordert bedrijfslijsten voor klanten en concurrenten. Ze schept verloren uitgaven door duplicatie. Vele bedrijven doen de zelfde inspanningen en fouten omdat ze niet samenwerken wat tot verhoogde kosten en prijzen leidt. Scherpe prijsstrategieën leiden naar lagere lonen en winst, naar minder vernieuwingscapaciteit, lagere kwaliteit en minder rijk aanbod.

De stress van het produceren onder concurrentiedruk kan leiden tot tragedies voor arbeiders maar ook voor klanten. De vliegtuigcrashes in Indonesië oktober 2018 en in Ethiopië maart 2019 van de nieuwe Boeing 737 Max wordt door sommigen in verband gebracht met een te vroege lancering ervan onder de concurrentiedruk met Airbus.

In de E.U. bestaat er concurrentie tussen de verschillende nationale sociale systemen. Multinationals kiezen voor de laagste sociale druk en consumenten voor de laagste prijs. Groot-Brittannië koos voor de brexit. De concurrentie tussen de Europese democratieën onderling veroorzaakt de afbraak van voorheen verworven sociale verworvenheden.

Demystificeren van competitie en concurrentie

Elon Musk

Extreem **HARD**core zijn, is de radicale eis van Elon Musk voor de werknemers van zijn pas aangekochte Twitter. VRT NWS 18/11/2022: “Als we vooruit willen gaan en een baanbrekend Twitter 2.0 willen bouwen en willen slagen in deze steeds competitievere wereld, zullen we extreem hardcore moeten zijn”, stond in de mededeling die verschillende media konden inkijken. Het personeel moest op “ja” klikken als ze wilden blijven. Wie dat niet deed, zou ontslagen worden. (@12)

Mahatma Gandhi

Mahatma Gandhi (1869-1948) sprak van egoïstische competitiviteit. Als dergelijke kwaliteiten opgehemeld of onbeteugeld worden kan dit leiden tot geweld, conflict, onenigheid en destructiviteit. Gemeenschap berust op wederzijdse liefde, samenwerking en zelfopoffering voor het welzijn van de mens. In een geweldloze maatschappij heeft concurrentie geen plaats. (@11)

22/03/2020 Het Coronavirus, Concurrentie of Coöperatie?

VRT NWS: “De Amerikaanse president Donald Trump probeerde Duitse wetenschappers naar de Verenigde Staten te lokken om hun vaccin daar te ontwikkelen. Zo’n concurrentiestrijd is niet de piste die Johnson & Johnson op wil gaan: “We werken globaal en we werken voor iedereen”, vertelt Stoffels. “We hebben fabrieken in China, Amerika en Europa. Johnson & Johnson heeft de capaciteit en de mogelijkheid om zich wereldwijd in te zetten. We moeten onze kennis gebruiken om deze gezondheids crisis op te lossen, dat is onze verantwoordelijkheid als bedrijf.” Paul Stoffels, chieft scientific officer bij Johnson & Johnson. Stoffels benadrukt dat er

Demystificeren van competitie en concurrentie

wereldwijd ongezien wordt samengewerkt en dat de beschikbare informatie heel goed wordt uitgewisseld. Dat is ook broodnodig:

“We moeten honderden miljoenen, zo niet miljarden vaccins maken, en dat kunnen we.” (@13)

“Meer zelfdodingen in Japan in oktober dan coronadoden in heel 2020”

VRT NWS: “Tegelijk is Japan – net als vele andere landen als Korea en China- erg prestatiegericht. Dat gaat van loodzware studieverwachtingen voor kinderen tot arbeiders en bedienden die zich letterlijk dood werken door vermoeidheid.” “Het mag dan al druk zijn in de preventiecentra voor zelfdoding, toch zoeken veel Japanners nooit hulp of laten ze merken dat ze problemen hebben. Ook dat is traditioneel: er rust een maat-schappelijk taboe op het tonen van zwakte. Wanhoop blijft dus meestal verborgen, ook voor andere gezinsleden. Het verlies van een baan, carrière en inkomen wordt dan ook als een schande ervaren. Dat was in de jaren na de financiële crisis van 2008 niet anders, toen waren het vooral veel ontslagen “salary men” die daar niet mee konden leven.” (@14)

de culturele en mediasector

VRT NWS 25/03/2022 naar aanleiding van het proces tegen theatermaker Jan Fabre voor pesterijen, geweld en seksueel ongewenst gedrag op de werkvloer: “Uit het onderzoek in kwestie, van de Universiteit Gent, bleek dat de culturele en mediasector extra kwetsbaar zijn voor grensoverschrijdend gedrag vanwege onder meer de competitieve sfeer, het belang van informele contacten en van fysieke verschijning, het bestaan van machtsrelaties en de impact van charismatische (leiders)figuren.” (@15)

Demystificeren van competitie en concurrentie

Rusthuizen en banken

VRT NWS, 21/02/2023: “Vlaanderen laat steeds meer woonzorgcentra over aan privébedrijven. De gevolgen daarvan zien we nu bij Orpea, dat dreigt failliet te gaan, poneert een twintigtal bezorgde leidinggevenden en medici uit de sector. Bewoners, personeel en belastingbetalers dreigen de rekening te moeten betalen, ...”

“De mogelijke gevolgen voor de mensen, voor bewoners én personeel, zijn niet te overzien. Zij zijn de slachtoffers wanneer het misloopt. En ook de belastingbetaler. Want de overheid zal niet anders kunnen dan bijspringen. Net zoals bij de bankencrisis.” (@16)

Demystificeren van groei

“We moeten er eerder naar streven onze begeerten te verminderen dan onze middelen te vergroten.”

(Aristoteles 384-322 voor Christus)

(@17)

Een meerderheid van de mensen heeft economische groei verheven tot de rang van een religieus dogma. (@18) “Feitelijk worden productiviteitswinsten grotendeels herinvesteerd in het productieapparaat en niet in het ter beschikking stellen van meer vrije tijd voor de individuen.”

De beweging “Décroissance” spreekt zich uit voor vrijwillige eenvoud. Alternatieven voor de groei-economie zoeken ze in bio-economie, lokalisme, eenvoudige technologieën, ... (@19)

Demystificeren van Godsdiensten

De Duitser Ludwig Feuerbach (1804-1872) noemde zijn filosofie het materialistisch humanisme. De menselijke ellende deed een verlangen ontstaan naar een hogere werkelijkheid. Mensen projecteerden hun verlangen op een niet-bestaande God in een niet-bestaande hemel. Hierdoor zijn ze vervreemd geraakt van hun ware bestaan. Ze hebben hun eigenlijke opdracht afgestaan aan de door hen geprojecteerde bovennatuur.

De dood is voor gelovigen niet reëel. Toch is sterven zinvol en nuttig. Het maakt het leven interessant. Iets wat oneindig voorradig is, heeft geen economische waarde. Hoe beperkter het is, hoe waardevoller. Hoe korter we schatten te leven, hoe waardevoller een minuut. Een oneindig leven kan slechts leiden naar verveling en zinloosheid. De dood geeft zin aan het leven.

Demystificeren van wetenschap(pers)

De wetenschap brengt de mensheid inzicht en techniek bij en levert middelen om gezondheid, welstand en slagkracht te bevorderen. Toch is de wetenschap(per) noch almachtig, noch alomvattend. Soms worden studies ontkracht. Statistische significantie werd al als beslissingscriterium bekritiseerd. Econometrische of sociometrische modellen zijn simplistisch en dikwijls fout. De wetenschap is geen bron voor ethiek en kan nog meer dan godsdienst aan mens, maatschappij en natuur zware verliezen toebrengen.

Luc De Roy VRT nieuws 11/08/2018: “Eerst was er het International Agency for Research on Cancer (IARC) van de Wereldgezondheidsorganisatie WHO. Dat besloot na onderzoek van een aantal studies glyfosaat (bekend van round-up) te klasseren in stoffengroep 2A, de groep met stoffen die “waarschijnlijk kankerverwekkend” zijn. In die groep zitten ook nachtwerk en werken als kapper, en recent werd er ook rood vlees in opgenomen. In groep 1, de kankerverwekkende stoffen, zitten bijvoorbeeld alcohol, benzeen, luchtvervuiling en bewerkt vlees, charcuterie.” (@20) Zinvolle en waardevolle wetenschappelijke informatie voor een debat, maar hopelijk niet de basis van de nieuwe catechismus. Dan nog beter de oude religies met de Farizeeën en Schriftgeleerden, of de Koran met het verbod op varkensvlees en alcohol.

Demystificeren van wetenschap(pers)

De aartsmoeilijke evenwichtsoefening van de politiek in de strijd tegen het Covid-19 virus: Vlaams vice minister-president Hilde Crevits verdedigt zich voor de te vroege versoepelingen in de strijd tegen Corona. “Achteraf bekeken is dat niet de beste boodschap. Maar je beslist altijd met de kennis die je op dat moment hebt en je probeert hoop en perspectief te geven.”

De daarop volgende reactie van een groep wetenschappers komt dicht bij **MOB**bing:

VRT NWS: “Er was wel voorkennis”, reageerde Marc Noppen in dezelfde uitzending. Noppen is directeur van het UZ in Brussel. “We wisten wat er ging gebeuren. We hebben dit voorspeld”.

Professor Geert Meyfroidt, voorzitter van de Belgische Vereniging Intensieve Geneeskunde en intensivist in het UZ Leuven, is verontwaardigd. “Roepen naar mijn TV doe ik normaal enkel bij sport”, twittert Meyfroidt.

Ook dokter Wouter Arrazola de Oñate, medisch directeur van de Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding, is meer dan verbaasd. “Hoe hard moet je eigenlijk roepen”, vraagt hij zich af op Twitter. (@21)

Zeker niet hun goede bedoelingen maar misschien de noodsituatie, de vermoeidheid, de zwarte miserie die ze beleefden, wat hoogmoed en een te beperkte visie op het leven van anderen (het **Derealiseren**, wereldvreemdheid) zal hun ongenueanceerde reactie mede verklaren. De meest uitmuntende wetenschap kan hier de twijfel niet overstijgen. De door de wetenschappers geviseerde politici hielden in wel ieder geval rekening met de collateral damage van de lockdowns en probeerden aan de best mogelijke damage control voor de samenleving te doen.

Demystificeren van wetenschap(pers)

Minder spectaculair dan roepende wetenschappers of een schrijnend bezoek aan de overbelaste afdeling intensieve zorgen zijn eenzaamheid, depressie, verlies van menselijke warmte, verlies van vrijheid, zin en geluk, verlies van ontwikkeling, verlies van jeugdijaren en van zijn laatste dagen, ... Minder spectaculair zijn economische wanhoop, leerverlies en sanitair fascisme soms onrechtvaardig. Dit zijn ook verliezen die niet meer goed te maken zijn.

Waardenvrije Wetenschap

Frank Mulder in De Groene Amsterdammer 31 oktober 2018 – nr. 44-45: “Weber was in zijn wetenschapsleer anti-positivistisch. “Veel wetenschappers geloofden dat religie passé was en dat de wetenschap de mens naar nieuwe verlichting zou leiden. Weber vond dat onzin. Volgens hem moest de wetenschapper strikt in zijn eigen domein blijven en accepteren dat waarden en doelen worden gevormd in andere domeinen van het leven”. (@22)

VRT NWS: “Misschien zijn de gevolgen van een lockdown wel erger dan het aantal dodelijke slachtoffers: Steven Callens, infectioloog (UZ Gent). “Het blijft ook altijd de vraag wat je omschrijft als erg. Zijn dat veel dodelijke slachtoffers? Of is dat een hele samenleving die al een jaar lang op slot zit? Misschien zijn de gevolgen daarvan wel erger dan de dodelijke slachtoffers. Het is maar hoe je het bekijkt.” (@23)

Demystificeren van vooruitgangsoptimisme

Bert De Munck & Wouter Ryckbosch zijn beiden historici aan het Departement Geschiedenis van de Universiteit Antwerpen. Ze reageren. Optimisten stellen dat creatieve wetenschappers en ondernemers de wereldproblemen oplossen. Hun bewijs is dat het vroeger slechter was dan nu. En toch. “Wetenschappelijke en technologische vooruitgang hebben in het verleden zelden of nooit een vermindering van sociale ongelijkheid of politieke emancipatie van zwakkere sociale groepen gebracht. Daar hebben sociale strijd en politieke moed voor gezorgd, ... Noch zien we redenen om aan te nemen dat technologie of creatief ondernemerschap de ecologische uitdagingen van vandaag zullen oplossen. De geschiedenis leert dat de ecologische crisis er door veroorzaakt werd. Deze crisis aanpakken zal politiek en ethische keuzes vergen, niet een blind geloof in vooruitgang, wetenschap en ondernemerschap ... Het is een bezwering die vooral helpt vermijden om echt politieke keuzes te maken. (...) Wij leren uit het verleden daarentegen dat het verschil vaak werd gemaakt door sociale strijd en politieke keuzes, en dat ook wetenschap een politiek en moreel kompas nodig heeft.” (@24)

Demystificeren van de absolute heiligheid van menselijk leven

Euthanasie

De regel dat menselijk leven heilig is, kan niet helemaal absoluut zijn. België, Nederland en andere progressieve staten mogen fier zijn op hun euthanasie wetgeving. Lijden en extreme wreedheid wegnemen, is humaner dan het rekken van zwaar menselijk lijden.

VRT NWS, 05/05/2020: “Rome straft Broeders van Liefde in België: hun psychiatrische instellingen zijn niet langer "katholiek".” (@25)

“Met respect voor hun keuze begeleidt Reakiro patiënten in hun zoektocht tussen leven en dood, tussen verlies van perspectief en de weg van hoop en herstel.” Broeders van Liefde.

Reakiro is een plek waar je als persoon met een euthanasiewens omwille van ondraaglijk psychisch lijden terecht kan.

Doodstraf

In principe kan een gemeenschap of natie de doodstraf verkiezen boven het laten leven van een gevaarlijk destructief mens. Deze mag dan wel van onze soort zijn, mens wordt men niet door zijn fysiek alleen maar ook door gedrag.

Collateral damage en oorlogsoffers

Delicaat is het probleem van “collateral damage” in oorlog. Ten allen koste te vermijden maar niet uit te sluiten. Of het in oorlog offeren van eigen troepen of manschappen. Liefst gebeurt dit nooit maar misschien is het niet te vermijden.

Demystificeren van de absolute heiligheid van menselijk leven

Abortus

Stéphane Mercier, docent aan de Université Catholique de Louvain stelt: “De waarheid is dat abortus de moord op een onschuldig persoon is. En het is zelfs een bijzonder abjecte (verachtelijke) omdat de onschuldige in kwestie weerloos is.” En gaat hij verder: “Als abortus een moord is, is het dan niet nog erger dan verkrachting? Verkrachting is immoreel en gelukkig is het ook illegaal.” Het zou dan, stelt hij, voor de hand liggen ook abortus strafbaar te stellen. (@26)

Antieke filosofen zagen de ontwikkeling naar “menselijk” leven al als een progressief proces. Aristoteles was van mening dat een embryo pas na 40 dagen een menselijke ziel kreeg als het mannelijk was, en na 90 dagen als het vrouwelijk was, daarvoor had het plantaardige en dierlijke zielen.

De Griekse stoïcijnen geloofden dat de foetus een plant was, die pas bij de geboorte in een dier veranderde, nadat het lucht had ingeademd.

De moderne wetenschap toont een duidelijker beeld, maar mens worden blijft een progressief proces. Een bevruchte eicel of een zeer jong embryo een persoon noemen lijkt niet nuchter. Humaniteit is iets wat zich ontwikkelt.

Kinderen op de wereld doen zetten tegen de wil van de moeder is een misdaad tegen haar en tegen de kinderen zelf. Mag men tegen de logica van Stéphane Mercier niet stellen: “Is in een democratie een absoluut verbod op abortus geen vorm van groepsverkrachting door de meerderheid?”

Demystificeren van de absolute heiligheid van menselijk leven

Robert Sapolsky citeert en verklaart in *Behave* de controversiële stelling van Jurist John Donohue van Stanford en economist Steven Levitt van de universiteit van Chicago. “De analyse die de auteurs per staat maakten van de liberalisering van de abortuswetgeving en de demografische daling van de criminaliteit toonde aan dat wanneer abortus mogelijk wordt in een regio, de criminaliteit onder jongvolwassenen ongeveer twintig jaar later afneemt.” ... “Wat voorspelt een leven vol misdaad? Geboren worden bij een moeder die, als ze had gekund, ervoor had gezorgd dat je er niet was.” (2)

Paris Match n°826 du 6 au 12 juillet 2017: November 1974 te Parijs. « Devant une Assemblée presque exclusivement masculine, Simone Veil prend la parole au nom des 300 000 femmes qui chaque année, risquent la prison ou la mort pour avorter dans la clandestinité. » « Je voudrais tout d’abord vous faire partager une conviction de femme. (...) Aucune ne recourt de gaieté de cœur à l’avortement (...) C’est toujours un drame et cela restera toujours un drame. » (3)

“Voor een bijna volledig mannelijke Assemblee neemt Simone Veil het woord namens de 300.000 vrouwen die elk jaar de gevangenis of de dood riskeren voor een abortus in de clandestiniteit. Allereerst wil ik de overtuiging van een vrouw met u delen... Niemand neemt zijn toevlucht tot abortus met een vrolijk hart... Het is altijd een drama en het zal altijd een drama blijven.”

Demystificeren van illegale immigratie

Bjorn Soenens schrijft i.v.m. illegale immigratie in de V.S.: “het lot van de illegale immigranten is noch min noch meer beklagenswaardig. Ze vluchten voor moord en verkrachting, en voor armoede en corruptie in Mexico, Guatemala, Honduras en El Salvador. In hun landen worden meisjes ontvoerd en komen ze terecht in de prostitutie. Of ze worden vermoord om hun organen te kunnen verhandelen. De Amerikaanse minister van Justitie Jeff Sessions gaf op 11 juni dit jaar (2018) de opdracht om bende-geweld en moord in die landen niet langer als grond voor een asielaanvraag te erkennen. Trump noemde onlangs de helletocht van hele latinogezinnen door Centraal-Amerika een tochtje door Central Park.” (@27)

Demystificeren van de absolute rechtvaardigheid en de absolute waarheid

“Het moge duidelijk zijn dat we ons heil niet moeten zoeken in zelfingenomen zelfbedrog, maar ook niet in niets ontziende eerlijkheid” schrijft Daniel Goleman.

Zo ook staat het in de bijbel in het boek Prediker 7:15-17: “het juiste midden. Allerlei heb ik gezien in mijn ijdele dagen: er is een rechtvaardige, die ondanks zijn gerechtigheid ten gronde gaat en er is een goddeloze, die ondanks zijn boosheid een lang leven heeft. Wees niet te zeer rechtvaardig en gedraag u niet al te wijs, waarom zoudt gij uzelf tot verbijstering brengen? Wees niet te zeer goddeloos en wees geen dwaas, waarom zoudt gij sterven voor uw tijd? (...)

In een valse en complotterende samenleving de absolute waarheid verkondigen, kan een nadeel opleveren die de eigen rechtvaardigheid in gevaar brengt. In een gezonde maatschappij levert waarheid het grootste rendement op. Maar in een regressieve

cultuur kunnen we er verstandig en soms met enige terughoudendheid mee omgaan. Wat wel zo veel mogelijk moet, is eerlijkheid tegenover onszelf en tegenover eerlijke en rechtvaardige mensen.

Shakespeare in Hamlet:

“Boven alles: wees getrouw aan u zelf,
En daaruit volgt, zoals de nacht de dag,
Gij kunt dan niet onrechtvaardig jegens een ander zijn.”

Demystificeren van de publieke opinie

De publieke opinie is irrationeel, onstabiel en manipuleerbaar. “De wensen van de kiezers zijn vaak contradictoir (zij willen lagere belastingen en hogere sociale uitkeringen), ... (4)

Een equiLiberalesamenleving beschermt het individu tegen de publieke opinie. John Stuart Mill spreekt in *Over Vrijheid* (1859) van “sociale tirannie” (...) “die veel harder is dan menige politieke onderdrukking, (...) veel dieper doordringt in het dagelijkse leven, en de ziel tot slaaf maakt (...) Er is een grens aan de rechtmatige bemoeienis van de publieke opinie met de onafhankelijkheid van het individu. Het vaststellen van die grens en het beschermen ervan tegen overschrijding, is even onmisbaar voor het menselijk bestaan als bescherming tegen politiek despotisme.”

In *L'Ivresse Démocratique* schrijft Alain Minc: « Le culte des sondages ne témoigne pas, malgré l'appareil statistique qui l'accompagne, de la sophistication croissante de la société mais au contraire de sa régression vers un fonctionnement plus primaire. » Een door opiniepeilingen gedomineerde samenleving wordt minder door het verstand maar meer door de primaire sympathiemoraal geleid. Succes voor demagogie, sloganisme en simpliciteit.

Demystificeren van de personencultus

Godsdiensten en ideologieën berusten soms op personencultus, op idolatrie en anderzijds op het demoniseren van de vijand. Equi-Liberalisme gaat voor meer realistische mensbeelden. Idealisme zonder personencultus is wel lastiger maar kan niet inzakken met de neergang van een vereerde persoon.

Demystificeren van de vrije markt

De vrije markt is irrationeel en manipuleerbaar en vormt geen garantie voor het beste product. **MOB**bing schept economische succesverhalen en sterren. De samenwerking tussen pers, bank en markt schept voor hen een lucratieve sterrenwind. Voor die “sterren” draaien banken de geldkraan open ook al maakt de begunstigde verlies of levert hij goederen in consignatie. Gaat het aandeel naar beneden luidt het advies van bank en pers wellicht “kopen”. Dan wordt dit falen als een opportuniteit aangeprezen. In deze win-win-win situatie zijn groei en macht verzekerd. Wat telt is het imago, de personencultus, de sterrenmythe waaraan alle spelers meewerken. Sluw beleggen, is meestal koersen op sterrenwind.

Demystificeren van de democratie

Democratische verkiezingen leveren niet de beste regeringen. En waar in de economie een consument soms een product kan laten liggen, wordt de kiezer daarentegen de keuze van de politieke meerderheid opgedrongen. Ten onrechte geldt democratie als een rechtvaardiging van overmacht. Op een eiland met drie mensen vormen de 2 dieven die besluiten de oude dame daar te bestelen, een democratische meerderheid maar het blijven dieven.

Een goede nationale democratie ontwikkelen, vereist naast tijd een ruimte van inzicht, nuchterheid en vrijheid, en een waarden-homogene bevolking. In het verleden werd het kiesrecht in onze contreien progressief ingevoerd via het cijnsrecht en het capaciteitsrecht. Om te kunnen stemmen moest men bijdragen via belastingen en men moest over volwassenheid en de nodige kennis beschikken. Geleidelijk werd overgeschakeld naar het algemeen stemrecht. In Irak, Afghanistan, Libië bleek de invoering van het algemeen stemrecht geen succes. Nieuwe democratieën hoeven niet meteen met een algemeen stemrecht te starten.

Demystificeren van recht, rechtspraak en rechtspositivisme

“De gewone wetboeken van strafrecht hebben een magere basis met name de democratische consensus over wat strafwaardig is ... Ook een rechterlijk oordeel is op niet veel meer dan willekeur gebaseerd, want ook in een rechterlijk college wordt gewoon gestemd en hebben we nog steeds de ‘stemmen der onfeilbaarheid, zij het met krappe meerderheid’ zoals een criticus, David Pannick, Judges, Oxford University Press, 1987, opmerkt.” (Uit Moreel Esperanto, Paul Cliteur)

“... iedere regering zet haar wetten op om haar belang te dienen, een democratie door het maken van democratische wetten, een autocraat door despotische, enz. Nu door deze procedure hebben deze regeringen afgekondigd dat wat in hun eigenbelang is, rechtvaardig is voor hun onderdanen ... Zo dat het besluit van mijn redenering is dat hetzelfde namelijk het belang van de sterkste, overal rechtvaardig is.” Uittreksel uit een betoog in *Republiek* van Plato (429-347 voor Chr.) (338b-339a boek 1)

Onschuld wordt niet half zo goed verdedigd als misdaad, schrijft La Rochefoucauld. En de wet is niet heilig, de rechtspraak, de advocaat en de rechter nog minder. Wetten worden door politici, lobby's en media gefabriceerd. Rechters zetten zeilen naar de

wind. Grote bedrijven en organisaties hebben de wet helpen maken en wat betreft de interpretatie ervan zijn ze niet machteloos.

“Als gevolg van de secularisatie werd in de negentiende eeuw ook de laatste formele band tussen recht en rechtvaardigheid, tussen recht en (christelijke) moraal verbroken. Dit kwam in de rechtsfilosofie tot uitdrukking in de stroming van het rechtspositivisme.” (@28)

Deze visie lag mede ten grondslag aan de blinde volgzzaamheid “Gesetz ist Gesetz” die onder het naziregime tot veel gruwelen heeft geleid. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog is men dan ook teruggekomen van een al te strikt rechtspositivisme, en zijn onder andere de universele mensenrechten geformuleerd.” (@27)

“Als het recht maar op de juiste manier tot stand is gekomen, is het geldig recht. Er bestaat geen oorzakelijk verband tussen recht en moraal.” (@29)

De aangroeiende hoeveelheid wetten enerzijds en het rechtspositivisme anderzijds vervreemden mens en maatschappij van hun rechtvaardigheidsgevoel. Het recht is een regressor geworden. Een consument kan wegens een tel- of drukfout een te kleine prijs bekomen door het rechtssysteem, maar heeft hij die korting verdiend? Dienen we mensen die een fout maken te helpen of dienen we ervan te profiteren? Een seriemoordenaar komt na zijn straf vrij. Is dit rechtvaardig tegenover de slachtoffers en hun geliefden? Als recht los staat van rechtvaardigheid dan heten de instellingen die inbreuken en straffen dienen vast te stellen, maatschappelijke ordeningsinstellingen, strafbanken of wetbanken maar best geen rechtbanken.

Demystificeren van fiscale mythologie

Btw

“Producenten en leveranciers verhogen de prijs van een product of dienst met het bedrag van de btw. Achteraf moeten zij dit btw bedrag aan de staat voldoen. Het lijkt alsof de ondernemer de omzetbelasting betaalt, maar in werkelijkheid wordt de btw doorberekend aan de consument.” (@30)

Maar wat voor de eindverbruikers een taks is op hun aankopen, is voor de betrokken ondernemers een taks op hun toegevoegde waardes. Zij staan in voor de btw- administratie en de kosten ervan, en torsen de lasten van controles en boetes. En dat het geld voor het betalen van de btw van de eindverbruiker komt, klopt wel maar dat geldt voor alle bedrijfsuitgaven: voor de productie- en handelskosten en ook voor alle belastingen: de vennootschapsbelastingen, provinciebelastingen, sociale lasten, enz. Alles wordt door de klant betaald maar de onderneming moet er voor werken, ook voor de btw.

Sociale lasten

Sociale lasten worden in patronale lasten en werknemersbijdragen opgedeeld. De ene bijdragen zijn schijnbaar van de werkgever, en de andere van de werknemer. Ooit zal dit onderscheid realistisch geweest zijn. Werkgevers en werknemers betaalden vrijwillig een solidariteitsbijdrage. Nu is de vrijwilligheid weg en beslist de staat wat patronale bijdrage heet en wat werknemersbijdrage heet. Beide bedragen worden met ondernemingsopbrengsten gefinancierd. Als de patronale lasten stijgen of als de werknemersbijdragen stijgen, zijn het of de patroons of de werknemers die boos zijn. Maar beide bijdragen komen van de opbrengsten van de onderneming en het onderscheid tussen beide bijdragen is onwerkelijk.

Demystificeren van humor

“Humor is gecultiveerde onbeschaamdheid.”

Aristoteles (384 - 322 voor Christus)

(@17)

Humor demystificeert en relativeert en kan een zelfverdedigingswapen zijn dat genot oplevert en pijn voor de geviseerde.

Humor kan deugd doen maar is niet de oplossing, is niet heilig, past niet altijd in het kader milde regressie en is soms sadistisch. “Leedvermaak doet je dus beter voelen en dat verklaart waarom we ons eraan overgeven. De roddelbladen varen er wel bij, het is een succesformule die gebruikt wordt in tv-programma’s, en bij menig samenzijn is het een belangrijke vorm van sociaal tijdverdrijf.”⁽⁵⁾ “Kwaadaardigheid gaat dikwijls voor geestigheid door”, schrijft Vauvenargues.

Samenlevingen kunnen kiezen zwarte humor te ontmoedigen. Kritiek mag en moet, maar persoonlijke beledigingen zoals over een fysiek of verstandelijk mankement passen in een primitieve sympathiemoraal.

Bestaat er zwarte humor, er bestaat ook witte humor als verdediger van verdrukten, als drager van wijsheid en humanisme: “Het Lof der Zotheid” van Erasmus, de opera-comique “Die Zauberflöte” van Mozart en Schikaneder, de films van Charlie Chaplin met de redevoering in “The Great Dictator”, het graffiti kunstwerk van Banksy, ... schatten van humanisme.

(@31)

Royal Courts Of Justice. London

by street artist Banksy

The mural on 8 September 2025

By Ron Frazier (@32) (@33):

Many activists saw the work as a reference to the Palestine Action ban. (@31)

Demystificeren van het equiLiberale model

Het equiLiberale model is een geloof- en een denksysteem opgebouwd uit begrippen, schema's, beelden, metaforen, symbolen, waarden en ezelsbruggen. Het is een zo goed mogelijke constructie maar ook een vereenvoudiging van de werkelijkheid. Het heeft sterktes en zwaktes, is onvolledig, en zal niet voor alles een oplossing bieden. Iedereen mag er aan voorbij gaan of er slechts iets van meenemen of het aanpassen, het vervolledigen, verbeteren of mag het anders invullen en inkleuren.

Demystificeren van pers en media

Björn Soenens, Amerika correspondent voor de VRT bespreekt 04/09/2022 het boek *Broken News. Why the Rage Machine Divides America* van Chris Stirewalt, een ex-Fox News-journalist.

“Volgens de auteur maken de media de maatschappij min of meer kapot. Altijd op zoek naar hogere klik-, luister-, lees- of kijkcijfers zijn media zeer bereid om de tegenstellingen in de samenleving harder aan te blazen. Hoe luider de stem, hoe groter de ophef, hoe meer succes voor commerciële media in de VS.

Media, schrijft Stirewalt, spelen gretig in op de angsten en de woede van de mensen. Het rendeert en het creëert een trouwe fanclub. De nieuwszender verspreidde achterdocht en verdachtmakingen over de toekomst van hun vrijheid, eigenlijk om ze een extra abonnement van 75 dollar aan te smeren voor de streamingdienst van Fox, genaamd *Fox Nation*. Fox News zit overigens momenteel in een peperdure rechtszaak verwikkeld. Een firma die stemcomputers leverde in tientallen staten tijdens de presidentsverkiezingen (Dominion) eist 1,6 miljard dollar voor geleden schade, nadat op de zender vele keren was herhaald dat met de stemcomputers fraude was gepleegd ten voordele van Joe Biden.

Stirewalts betoog is helder: media in Amerika zijn een soort *Rage Against the Machine*. De nieuwsmedia spuwen gif in de hoofden van de mensen. De evolutie begon toen de traditionele nieuwszenders CBS, ABC, en NBC vanaf eind de jaren 80 concurrentie kregen van tientallen kabelzenders. De verkleuterung werd ingezet, want het nieuws moest voortaan concurreren met de bikini's in *Baywatch*.” (@34)

Demystificeren van pers en media

Koning Willem I der Nederlanden (1772–1843): “Men spreekt van de almacht van de publieke opinie, men stelt de pers voor als haar onfeilbare spreekbuis. Maar zegt u me eens, wie oefent die hoge en geheiligde macht uit? (...) Het is een stelletje journalisten van wie de meesten de journalistiek uitmelken als betrof het een handeltje. Ziedaar de mannen die oordelen over koningen en naties, en met wie wij verondersteld worden te onderhandelen over de macht! Hebt u dan niet de minste vrees voor deze occulte en onverantwoordelijke tegenregering, die voortdurend de laagste passies van de massa opzweept, die onwetende en naïeve massa?” (6)

Pers en media spelen graag in op het zondebokmechanisme dat orde en een gevoel van verbondenheid schept. Tegelijk en daartegenover kennen ze een vedette cultus. De sympathiemoraal staat garant voor hun succes.

Librale media spelen liefst niet de man maar de bal, dit wil zeggen in de eerste plaats komt daad en mening. Het oppompen en doen imploderen van mensen is niet haar eerste opdracht maar wel het rechtvaardig informeren, speuren naar regressie en progressie, meerdere invalshoeken belichten en het behouden van twijfel en persvrijheid. Louis de Potter (1786-1859): “Mijn eerste vooruitgang was dat je een onderscheid moet maken tussen de mensen en de doctrines die ze aanhangen, en dat je die doctrines moet blijven aanvallen, maar dat je ze daarom niet buiten de wet moet stellen.” (6)

Radicalisme versus Relativering

Demystificeren en **Otium** (sereniteit) staan tegenover vervreemding van de realiteit, het derealiseren. Ze zijn deel van het bevrijden, activeren en balanceren van gevoelens en verstand. Ze dragen bij tot bewustwording, emotioneel meesterschap, constructiviteit en morele weerbaarheid. Ze bevorderen kritisch vermogen, douceur de vie en nuance, realisme en matiging, **Relativering** (afweging).

Otium
Sereniteit
The **POEM**
voor

R

Relativering
douceur de vivre

- (1): De grote mythen uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en Wallonië. Van Anne Morelli (red.)
- (2): Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn: een biologische blik. Robert Sapolsky. Penguin Press
- (3): Paris Match n°826 du 6 au 12 juillet 2017
- (4): Lessen voor de eenentwintigste eeuw
- (5): Passies van het brein. Waarom zondigen zo verleidelijk is. Magriet Sitskoorn.
- (6): Het Verlies van België. Johan Op de Beeck.

(@1): www.pinterest.fr/pin/690317449105168847/

(@2): nl.wikipedia.org/wiki/Otium

(@3): nl.wikipedia.org/wiki/Ataraxie

(@4): nl.wikipedia.org/wiki/Gelijkmoedigheid#:~:text=Gelijkmoedigheid%20is%20een%20toestand

%20van.gedachten%20en%20emoties

(@5): nl.wikipedia.org/wiki/Otium_cum_dignitate

(@6): en.wikipedia.org/wiki/Otium

(@7): nl.wikipedia.org/wiki/Meritocratie

(@8): www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/algemeen/meritocratie-is-een-wrede-illusie/9896196.html

(@9): www.quotes.net/quote/7537

(@10): www.brainyquote.com/quotes

(@11): en.wikipedia.org/wiki/Competition

(@12): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/11/18/veel-mensen-bij-twitter-nemen-ontslag/

(@13): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/03/22/we-zullen-wereldwijd-miljarden-vaccins-tegen-het-coronavirus-mo/

(@14): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/03/meer-zelfdodingen-in-japan-in-oktober-dan-het-aantal-coronaslach/

(@15): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/03/25/theatermaker-jan-fabre-niet-aanwezig-op-eerste-dag-van-proces-we/

(@16): www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/02/21/orphea/

(@17): citaten.net/zoeken/citaten_van-aristoteles.html

(@18): fr.wikipedia.org/wiki/Productivisme

(@19): [fr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9croissance_\(%C3%A9conomie\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9croissance_(%C3%A9conomie))

(@20): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/08/11/glyfosaat-kankerverwekkend-of-niet-een-round-up-van-de-discu

(@21): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/10/31/verontwaardiging-na-uitspraak-hilde-crevits.-cd-v-over-de.-verso/

(@22): www.groene.nl/artikel/in-de-leemte-van-betovering

(@23): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/12/23/1-jaar-corona-hoe-uitzonderlijk-is-deze-pandemie-en-wat-mogen-w/

(@24): www.demorgen.be/nieuws/de-valse-noot-van-de-voortgangsoptimisten-b0213306

(@25): www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/05/05/rome-straft-broeders-van-liefde-psychiatrische-instellingen-zij

(@26): www.katholieknieuwsblad.nl/nieuws/belgie-ophef-over-abortus-is-moord-artikel-op-universiteit

(@27): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/07/03/amerika-wat-is-er-met-je-aan-de-hand

(@28): nl.wikipedia.org/wiki/Rechtvaardigheid_–_2013

(@29): Rechtsvinding en de grondslagen van het recht. Cornelis Willem Maris, books.google.be/books?isbn=9023231104

(@30): Wikipedia: nl.wikipedia.org/wiki/Omzetbelasting, 21/07/2014

(@31): [en.wikipedia.org/wiki/Royal_Courts_of_Justice_\(Banksy_mural\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Courts_of_Justice_(Banksy_mural))

(@32): www.flickr.com/photos/tomronworldwide/54775264814/, CC BY 4.0,

(@33): commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=174811815

(@34): www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/08/31/hebben-amerikaanse-media-de-maatschappij-mee-om-zeep-geholpen-e/

§30 Deculpabiliseren en Mobiliseren

“Het eigenbelang dat de schuld krijgt van al onze wandaden, komt vaak de eer toe van onze goede daden.”

Maxime 305

François de la Rochefoucauld

Humiliërend versus Responsief

R

Responsiviteit - Bewogenheid

Le supplément d'âme

Religieuzen, wetenschappers en politici waarschuwen voor de zondige, voorbijgestreefde en xenofobe menselijke aard en scheppen wantrouwen tegenover de eigen persoonlijkheid. Ze bestrijden zo ongeluk en ondoeltreffendheid. Maar ze treffen evenzeer de menselijke zingeving en ontplooiing, de bewogenheid, de solidariteit en de constructieve competitiviteit, de weerbaarheid.

De vervreemding schept depersonalisatie en desoriëntatie, haalt de normale waardepatronen ondersteboven. De eigen natuur als slecht ervaren, schakelt motivatie, nuttige remmingen en controles uit.

De zondige mens

Das BAUen
BEVRIJDING

Deculpabiliseren

Deculpabiliseren staat tegenover het scheppen van minderwaardigheidscomplexen en herwaardeert en heractiveert het menselijk potentieel.

Existentialisten geloven in de vrijheid en verantwoordelijkheid van het individu om zijn eigen leven vorm te geven. De mens moet zelf zin geven aan zijn bestaan, in een wereld die op zichzelf betekenisloos lijkt. (@1) *Filosofie Magazine*

das BAUen
ACTIVERING

“Ik heb altijd geloofd dat het tegenovergestelde van liefde niet haat is, maar onverschilligheid. En dat betekent dat het tegenovergestelde van kennis niet onwetendheid is, maar onverschilligheid. Het tegenovergestelde van hoop is niet zonder hoop maar onverschilligheid. Het tegenovergestelde van leven is niet dood, maar onverschilligheid voor leven en dood. En daarom geloof ik dat literatuur of kunst of schrijven of onderwijzen of werken voor de mensheid maar één doel heeft: vechten tegen de onverschilligheid.” (@2)
Gedicht van Elie Wiesel (1928 – 2016)

Elie Wiesel overleefde de Holocaust. Hij ontving de Nobelprijs voor de Vrede in 1986.

“Er is maar één manier om kritiek te vermijden:
niets doen, niets zeggen en niets zijn.”
Aristoteles (384-322 voor Christus) (@3)

Mobilisering The POEM

Voor een progressieve dynamiek zet het equiLiberaal model tegenover de mythe van de zondige mens de emotionele ontplooiing via **Mobilisering** als vierde deel van de activering van emotie en verstand, The POEM.

Mobilisering gaat voor verbondenheid (**Fusion**), **Oriëntatie**, eigenheid (**Identité**) la **FOI**, humane dotatie en zingeving en voor de menselijke ontplooiing **das BAUen** de bevrijding, activering en uitbalancering van emotie en verstand.

das **BAUen**

UITBALANCERING

Emotie en Verstand
naar

Responsiviteit - Bewogenheid

Het equiLiberaal model stelt tegenover het humiliërend geloof in een zondige of kwaadaardige mens, de **Responsiviteit**, de bewogenheid, “le supplément d’âme”, geestdrift, solidariteit en assertiviteit.

Friedrich Nietzsche sprak van een slavenmoraal met een omkering van waarden. Hij vond dat in tegendeel de wil tot macht moet versterkt worden. Compleet worden als mens, zijn passies kunnen beheersen en sublimeren. Sterke mensen hebben een plicht tegenover de zwakken, bijna niet uit medelijden maar wel uit de

macht om meester van hun lot te zijn, uit “een overmaat aan macht.” (1)

Aristoteles vond grootsheid een belangrijke deugd. ““Morele grandeur”, megalothymia noemde hij het zelf. In zijn tijd was het vanzelfsprekend om trots te zijn op je prestaties.” (2) (maar niet verwaand).

Een mens moet verheven zijn en toch bescheiden blijven: Lao Tse. (@4)

Het devies van de Griekse wijsgeer Epicurus (342/341-271/270 voor Chr.) was: “Leef in harmonie met de natuur.” Het gevoel is het criterium van het ware en het goede. De lichamelijke lustgevoelens waren de sterkste maar de geestelijke waren de waardevolste. Lichamelijke lust was kortstondiger met mogelijk kwalijke gevolgen. Geestelijk geluk verschaftte een blijvend gevoel van behagen. Epicurus dacht dat geestelijk welzijn bereikt kan worden als de mens door de filosofie bevrijd is van de angst voor de goden en de dood.

Sigmund Freud gebruikt de term “sublimering”. De omzetting van oerdriften in sociaal geaccepteerde vormen. (@4)

In het equiLiberaal model staat **Responsiviteit** (bewogenheid) naast **Relativering**. Beiden zijn wegen naar emotionele ontwikkeling.

De **Responsiviteit** (bewogenheid) staat niet los van het verstand maar staat voor balans tussen ratio en emotie.

“L’altruïsme est une forme intelligente d’égotisme.”
Jacques Attali (3)

“Het altruïsme is een intelligente vorm van egoïsme.”

Het equiLiberalisme stelt in zijn vierde luik modelmatig “Responsiviteit”, bewogenheid, voor als tegendeel van de humiliërende cultuur. Het beschrijft er een bevrijdende Deculpabilisering en een activerende Mobilisering. Het beschrijft de oriëntering van onze moraal in de richting van humanisme, gelijkwaardigheid, solidariteit, rechtvaardigheid, supplément d’âme, vrijheid en balans.

Mobiliseren

De stichting Nederlandse Volkszending schrijft op haar website dat we in een nomadencultuur leven. Deze hebben geen vaste woonplaats. Ze achten zich niet gebonden aan de regels van de plaatselijke gemeenschap. “Ongebondenheid en bindingsangst zijn kenmerkend voor onze huidige cultuur. Velen willen geen verplichtingen aangaan. Velen willen zich niet binden aan wat zich als waarheid aandient. Vrijblijvendheid is troef. Velen willen geen keus doen en zich vastleggen.”

Mobilisering door het aanspreken van sociale bindingsdrang, solidariteit

The POEM

“Vriendschap is één ziel in twee lichamen.”

Aristoteles (384-324 voor Christus) (@5)

Voor Epicurus kon geestelijk welzijn het best bereikt worden in een kring van vertrouwde vrienden.

Projecten, bewegingen, waarden- en zielsgemeenschappen vormen ruimtes voor erkenning, vriendschap, enthousiasme en prestige waarbinnen onze sociale bindingsdrang en onze persoonlijke ontplooiing kan plaatsvinden.

Mobilisering

Het aanspreken van sociale bindingsdrang, solidariteit

-Het Gezin, de kleine Gemeenschap

We zijn niet klassiek monogaam of polygaam. Zoals iedereen kan beamen, van dichters tot echtscheidingsadvocaten zijn we van nature diep verward, licht polygaam en zweven we ergens daartussenin. Robert Sapolsky in *Behave*.

“Le Banquet” van Plato (5e – 4e eeuw voor Chr.): “De menselijke wezens, zouden van oorsprong op zichzelf rollende bollen geweest zijn, bestaande uit vier armen, vier benen en één hoofd met twee gezichten. Zeus zou hun macht gevreesd hebben. Hij zou ze dan in twee gesneden hebben, hen de vorm gevend die ze vandaag hebben, en ze veroordelend om de rest van hun bestaan te zoeken naar hun ontbrekend deel... Het is Eros, de Liefde, (...), die iedereen in staat zal stellen om zijn zielszuster te vinden.” (2)

Dickjan Braggaa in *Nederlandse Letterkunde voor Dummies* citeert Dirc Potter (1370 – 1428) die in *Der Minnen Loep (De Loop der Liefde)* de eigentijdse visie over de liefde beschrijft en vier soorten onderscheidt: De “gecke” liefde: ondoordacht, overhaast waar alleen maar ellende kan uit voortkomen. De goede reine liefde: voordat het huwelijk daadwerkelijk is aangegaan. De ongeoorloofde liefde: homoseksualiteit, verkrachting, liefde voor heidenen. De geoorloofde liefde: de ideale vorm, binnen het huwelijk. (@6)

Progressieve gezinsvorming vraagt bewogenheid, een “supplement d’âme”, bepaalt gemeenschappelijke waarden en visies zoals over trouw, ontplooiing, kinderen en opvoeding, investeringen, sparen en consumptie. Ze leidt weg van ecologische, demografische, pedagogische, economische,... destructiviteit. In geborgenheid geeft ze ruimte voor balans, vrijheid, ontplooiing en zingeving. Het is een kleine exclusieve zielsgenootschap.

Mobilisering

het aanspreken van sociale bindingsdrang, solidariteit

-De grote Gemeenschap

Als individuen hun levenswaarden kracht willen bijzetten, verenigen ze zich in grotere inclusieve kaders voor solidariteit en loyaliteit als waardencoöperaties, broederschappen, consumentenverenigingen, academiën, (vak)bonden, ondernemingen, coöperatieven, commanderijen, gilden of internationale organisaties.

Het aansluiten gebeurt met een eed of een contract die de toetreding formaliseert, dit mogelijks ondersteund door een ritueel of symbool. In de trouwring of in een tweede ring draagt men de naam ervan. Of men draagt een halsketting met een vrijheidsklokje, een pileusmuts ..., of men gebruikt een handtekening eindigend op een equiLiberaal symbooltje.

De leden vergaderen maandelijks. Ze eten samen. Hun lezen, studeren, bespreken en plannen, vindt plaats in de bibliotheek. “De heilige Bernardus, stichter van de eerste cisterciënzerkloosters (in zijn tijd zowel retraiteoorden voor leken als permanente onderkomens voor monniken), stelde dat ieder mens uit drie delen bestaat – corpus (lichaam), animus (ziel), en spiritus (geest) – die stuk voor stuk door elk behoorlijk logement met aandacht diende te worden verzorgd.”⁽⁴⁾

Sociëteiten geven vorm aan projecten zoals een librale mode-winkel, een boerderij-restaurant waar gewassen milieuvriendelijk geteeld worden. Het vee geniet er een aangener en langer leven. De maaltijden worden met ingrediënten van op het bedrijf bereid. Of sociëteiten participeren in een coöperatieve vennootschap in een

Mobilisering

het aanspreken van sociale bindingsdrang, solidariteit

ontwikkelingsland. De plaatselijke werknemers participeren in het kapitaal.

“De commanderijen van de Tempeliers waren herenboerderijen die bestonden uit hoeven, schuren, akkers, weilanden, wijngaarden, kapellen en de daarbij behorende horige landarbeiders. Ze moesten de toevloed verzekeren van manschappen, geld, eten, paarden, wapens en bouwmaterialen. De Tempeliers exploiteerden ruim 1.000 commanderijen in de landen van overzee, waarvan minstens 800 in Frankrijk. Engeland telde er 40, Duitsland 36.” (@7)

Mobilisering door het aanspreken van assertiviteit,
constructieve agressie en prestige

The POEM

“Eer is het loon der deugd” (@8)

Cicero

Geldingsdrang en agressie hebben een negatieve bijklank omdat ze onderdrukken, vernederen en doen lijden. ReLigie wijst wreedheid zo goed mogelijk af maar zonder geldingsdrang tegenover tegenstanders zal het zijn plaats niet kunnen verdedigen. Constructieve agressie is nodig voor de ontwikkeling van zelfstandigheid of voor het streven naar evenwicht en vrijheid.

Als mensen er prestige door genieten, zullen ze bijdragen aan ontwikkelingshulp, aan milieuzorg, aan sociale werken, coöperaties of aan wetenschappelijk onderzoek. Verenigingen kunnen consumenten die voldoende bio-producten kopen, belonen met een VEP-kaart (very ecological person). Sociale verzekeringen met veel solidariteit geven recht op een VSP-kaart met daaraan verbonden voordelen. Bedrijven verkrijgen het recht op gebruik van equiLiberale symbolen. In functie van hun engagement verkrijgen ze één of meerdere rozetten.

Mobilisering

door het aanspreken van assertiviteit,
constructieve agressie en prestige

Waardengemeenschappen ontwikkelen apps voor smartphones die na het scannen van de barcode op een product informatie geven over het bio- en socio-karakter van product, fabrikant en leverancier: groen, coöperatief, sociaal, fair trade, ... Tegelijkertijd bezorgt de app onderscheidingen voor de consument die hoog scoort op de equiLiberale waardenschaal.

Om soldaten en burgers te onderscheiden, stichtte Napoleon het erelegioen in 1802, La Légion d'Honneur. Tegen critici antwoordde hij: "Men noemt dat "kinderspeelgoed", jawel, maar het is met kinderspeelgoed dat men de mannen naar zijn hand zet." (5)

Eigendom van een installatie op zonne-energie, van een milieuvriendelijke wagen, van aandelen in een equiLiberaal bedrijf zouden hip moeten worden. "De deugd zou niet zo ver gaan, indien de ijdelheid haar geen gezelschap hield": François de la Rochefoucauld.

Als de equiLiberale samenlevingen doeltreffend en gelukkig blijken, dan zal een massa zich aangetrokken voelen. Mensen willen graag iets betekenen en willen graag tot een succesvolle groep behoren.

Librale producten zijn van grote waarde voor mens en milieu. Ze zijn schoon en prestigieus. Bezit, investering, erfrecht en consumptie zorgen voor gezonde, ecologische en evenwichtige verhoudingen.

Mobilisering
door het aanspreken van assertiviteit,
constructieve agressie en prestige

Hij die het kwaad niet straft,
laat toe dat het geschiedt.”

Leonardo da Vinci (1452 – 1519) (@9)

Naties en gemeenschappen laten zich gelden en gaan desnoods militaire aanvallers niet uit de weg. Ze verdedigen hun burgers. Misschien kunnen ze een “Wall against Regression” of een “War against Destruction” niet vermijden.

Beroepsmilitairen vechten voor idealen en zijn geen huurlingen. Ze vormen het officierenkorps. Dienstplichtigen zijn de soldaten, ongeacht burgerlijke diploma's, mannen en vrouwen gemengd. Vrijwilligers, jongeren en ouderen verkrijgen opleiding en training, eer en prestige, mogelijks kost en inwoning, vergoeding voor hun diensten en compensatie voor mogelijk lijden en overlijden.

Mobilisering door het aanspreken van een equiLiberaal schoonheidsideaal

The POEM

In het katholicisme was kunst dikwijls bedoeld om ons eraan te herinneren wat belangrijk is. “Ze is er om ons erop te wijzen wat we moeten aanbidden en verachten als we evenwichtige, goede mensen met een ordelijke ziel willen zijn. (...) goede kunst is de zintuiglijke voorstelling van die gedachten die het belangrijkste zijn voor onze ziel – en die we desondanks het eerst dreigen te vergeten, ook al vormen ze de basis voor ons vermogen tevreden en deugzaam te zijn”, schrijft Alain de Botton. (4)

Een schoonheidsgevoel is wellicht deels aangeboren, deels aangeleerd, en plaats- en tijdsgebonden. Soms komt het spontaan, soms komt het na reflectie.

Leo Tolstoj (1828-1910) zag “kunst als tegengesteld aan logica en wetenschap, omdat deze volgens hem over gevoel en intuïtie ging. Waarheden die leefden in een bepaalde samenleving moesten via kunst uit kennis verheven worden in emotie. Hij zag kunst net als Aristoteles als een evocatief medium dat een moreel bewustzijn teweeg bracht. Hij gaf er een ethische dimensie aan, kunst moet het publiek met gevoelens van solidariteit en naastenliefde besmetten, zei hij.” (@10)

Alain de Botton schrijft over Plotinus (Egypte 204 – Italië 270) die schoonheid en goedheid met elkaar in verband bracht. Schoonheid verwijst naar en kan ons herinneren aan deugden als liefde, vertrouwen, intelligentie, vriendelijkheid en rechtvaardigheid; ze is een stoffelijke versie van goedheid.” (4) Lelijkheid bracht Plotinus onder bij het kwaad. Lelijke gebouwen bevatten equivalenten van morele gebreken. Een lelijke omgeving brengt onze duistere kanten boven, geloofde hij.

Mobilisering door het aanspreken van een liberaal schoonheidsideaal

Het liberaal schoonheidsideaal weerspiegelt zich in een architectuur van huizen en gebouwen van hout, in meubels van hout en eco-spaanderplaat, in tassen van plantaardig geloid leder, in schone kleren van lokale stoffen uit de biologische landbouw, in regenjassen van in was gezette canvas, hennep of linnen met kleuren uit natuurlijke pigmenten, in beddengoed van ongestreken vlaslinnen met vulsel van dons, wol of katoen, in gerecycleerde, herkleurde en herwerkte oude kleren en stoffen.

Toerisme biedt schone reisformules met fiets, elektrische speed pedelec of scooter, velomobiel, trein, grote zeilschepen voor overzeese reizen en zeppelins voor verre bestemmingen. Schoonheid als stoffelijke versie van goedheid.

Mobilisering door een opwaartse spiraal van wederkerige rechtvaardigheid

The POEM

Magriet Sitskoorn, hoogleraar klinische neuropsychologie aan de universiteit van Tilburg beschrijft in haar boek “Passies van het Brein” over een opwaartse spiraal van wederkerige rechtvaardigheid. “Rechtvaardig behandeld worden geeft je dus niet alleen een goed gevoel omdat het je beloningsnetwerk in je hersenen activeert, het zet je er ook toe aan de ander rechtvaardig te behandelen, wat deze persoon weer een goed gevoel geeft en aanzet tot het rechtvaardig behandelen van anderen, (...) de positieve spiraal is geboren.” “Ik denk dat we onvoldoende beseffen wat rechtvaardige en onrechtvaardige behandeling met de motivatie van onze medewerkers, klanten, familieleden en leerlingen doen, en wat voor enorme impact ze kunnen hebben op de ontwikkeling van gedrag zoals hebzucht en rechtvaardigheid.” (6)

Mobilisering door het aanspreken van waardigheid, deugdzame trots

The POEM

“Beslis van uur tot uur krachtig, gelijk een Romein en een man betaamt, om wat er gedaan moet worden te doen met een onberispelijke en natuurlijke waardigheid, met humaniteit, onafhankelijkheid en rechtvaardigheid.” (@3)

Marcus Aurelius, Romeins keizer (121 – 180 na Christus)

“It is better to be a man dissatisfied than a pig satisfied.”

John Stuart Mill

(@2)

John Stuart Mill beweert wat optimistisch in zijn essay *Utilitarianism* dat de mens zich niet wil laten afzakken naar een lagere graad van bestaan, dat van een dier of een gek, ook niet als dit zijn geluk ten goede komt. De motieven voor deze onwil kan op vele manieren uitgelegd en beschreven worden. Hij somt op: fierheid, de liefde voor vrijheid en onafhankelijkheid, de liefde voor macht en opwinding. De meest geschikte benaming vindt hij is “de zin voor waardigheid”, iets waarover iedereen in één of andere vorm beschikt.

Trots wordt een zelfbewuste emotie genoemd. “Deugdzame trots is aan positieve waarden van het zelf gerelateerd: eigenwaarde, waardigheid, zelfrespect en tevredenheid. Deze vorm van trots betreft gevoelens van innerlijk welzijn die, ook al worden die mede veroorzaakt door de sociale waardering van anderen, vooral te maken hebben met wie je bent, wat je daadwerkelijk bereikt hebt of waar je, je voor hebt ingezet”. (6)

Mobilisering door het aanspreken van moed

The POEM

“Het geheim van geluk is vrijheid en het geheim van vrijheid is moed”: Thucydides (460-400 voor Chr.) (@11)

“Wijsheid zonder moed is een flauwe drank”: Ernst Hohenemser (1870-1954) (@11)

“Het goede erkennen en niet doen, is gebrek aan moed”: Confucius (551 – 479 voor Chr.) (@11)

Apocalyps

Het SlotWoord

“The fear of loss is
the path to the Dark Side.”
Star Wars

De Wanhoop

“Any altruistic system is inherently unstable, because it is open to
abuse by selfish individuals, ready to exploit it.”

Richard Dawkins in The Selfish Gene (@12)

“Elk altruïstisch systeem is inherent instabiel, omdat het openstaat
voor misbruik door egoïstische individuen, klaar om het uit te
buiten.”

Richard Dawkins in The Selfish Gene

Door zelfbegoocheling en manipulatie lijdt de mensheid aan onvolwassenheid, aan vervreemding en aan desoriëntatie. Soms radicaal, soms humiliërend, soms autistiform, soms doziel leidt haar schizoforme cultuur ze naar destructiviteit. Ze bedreigt er de medemens, de natuur en de rijkdom van de aarde. Inductie, de overdracht van haar psychotische verschijnselen, maakt haar regressieve cultuur zowel besmettelijk als erfelijk.

« **POUR** écrire la Liberté » uitgave n°3 november-december 2017
laat Dr Bertrand Picard aan het woord:

« Ma formation de psychiatre m'a permis de comprendre que les gens ne changeront pas si on leur demande des sacrifices. Si on les force à payer plus cher, à baisser leur niveau de vie, leur mobilité, leur confort et à entrer dans une décroissance. C'est comme cela que j'explique l'échec des parties écologistes depuis 50 ans. »

“Mijn vorming als psychiater stelt me in staat te begrijpen dat de mensen niet zullen veranderen als men hen opofferingen vraagt. Als men hen dwingt meer te betalen, om hun levensniveau, hun mobiliteit, hun comfort te verlagen en om een krimpscenario aan te vatten. Het is op die manier dat ik al 50 jaar het falen van de ecologische partijen uitleg.”

In « **POUR** écrire la Liberté » n°3 november-december 2017
schrijft Pierre Courbe over hoe menselijke mateloosheid de planeet bedreigt:

« En Afrique, en Amérique du Sud, en Asie et en Océanie, de nombreuses populations en font déjà la douloureuse expérience: sécheresses, inondations, vagues de chaleur provoquent des famines, épidémies et conflits. »

“In Afrika, in Zuid-Amerika, in Azië, en in Oceanië ondervinden talrijke bevolkingen al de pijnlijke ervaring: droogte, overstromingen, warmtegolven veroorzaken hongersnood, epidemieën en conflicten.”

« Songeons à la disparition des espèces animales et végétales a un rythme jamais atteint dans l'histoire de la Terre. Songeons encore à la pollution des océans, à l'accumulation des déchets nucléaires, à la croissance des inégalités sociales, à la multiplication des conflits et migrations de masse. »

“Bedenken we de verdwijning van dieren- en plantensoorten aan een ritme nooit bereikt in de geschiedenis van de Aarde. Denken we aan de vervuiling van de oceanen, aan de opeenhoping van nucleair afval, aan de toename van sociale ongelijkheid, de vermenigvuldiging van conflicten en massa-immigraties.”

Mobilisatie door afkeer

Charles Chaplin in “The Great Dictator” 1939: “Greed has poisoned men’s souls, has barricaded the world with hate, has goose-stepped us into misery and bloodshed. We have developed speed, but we have shut ourselves in. Machinery that gives abundance has left us in want. Our knowledge has made us cynical. Our cleverness, hard and unkind. We think too much and feel too little. More than machinery we need humanity. More than cleverness we need kindness and gentleness. Without these qualities, life will be violent and all will be lost ...”

Charles Chaplin in “The Great Dictator” 1939: “Hebzucht heeft de zielen van de mensen vergiftigd, de wereld gebarricadeerd met haat, ons in paradepas naar ellende en bloedvergieten gebracht. We hebben snelheid ontwikkeld, maar we hebben ons opgesloten. Machinerie die overvloed geeft, heeft ons in gebrek achtergelaten. Onze kennis heeft ons cynisch gemaakt. Onze slimheid, hard en onaardig. We denken te veel en voelen te weinig. Meer dan machines hebben we de mensheid nodig. Meer dan slimheid hebben we vriendelijkheid en zachtmoedigheid nodig. Zonder deze kwaliteiten zal het leven gewelddadig zijn en zal alles verloren gaan ...”

Mobilisatie door afkeer

De hel op aarde
Diabállein

“The Dark Side” wint. Diabállein, het misleiden en verdrukken van emotie en verstand wint het van de humane dotatie, van het streven naar reLigie en equiLiber. In de regressieve ruimte is de mensheid een handige, intelligente, competitieve maar woekerende soort, schizoform en destructief. Vervreemding en desoriëntatie door manipulatie en indoctrinatie leiden naar helse toestanden en bedreigen de toekomst van mens en natuur.

Overbevolking, verraderlijke supermachten, regressieve bevolkingen, repressie fysiek, mentaal en digitaal, honger, extreme ongelijkheid, politieke en economische onlusten, giftig drinkwater en lucht, overstromingen, hitte, bosbranden, droogte, mislukte oogsten, radioactieve straling, land- en ruimteoorlog, nieuwe ziekten, afnemende weerstand, depressie, zinloosheid, kennisarmoede, te dure energie, rampen door genetische manipulatie, een te fragiele monocultuur in de landbouw (sojabonen), failliete staten, gronderosie, afvalbergen, een vernietiging door moslimstrijders of door een genetisch superras, (...) of een vernietiging door robots, door transhumanen, door lucht-, land- en onderwaterdrones microscopisch of reusachtig, of door de artificiële intelligentie van computers, of door een vijandig geworden natuur, ...

“De mensheid is de kanker in haar eigen lichaam. ...

Zeg ze dat de mensheid de ziekte is,
en het inferno het geneesmiddel.”

Inferno van Dan Brown

Mobilisatie door verlangen

Wanen, Woeden (heersen), Weren (looehenen),
Woekeren en Wraken (uitsluiten) Weerstaan,
Wekt Wijsheid, Wasdom, Weelde en Welgaan.

De “Light Side” wint. Synergie van emotie en verstand haalt het van het succes van manipulatie. Missie en Queeste, Binding en Balans, reLigie en equiLiber, la **FOI** en **das BAUen**, zingeving en ontplooiing halen het van het verdrukkende en misleidende diabállein met zijn vervreemding, desoriëntatie en destructiviteit.

ALT + 129419
Vlinder
Symbool
voor
Vrijheid & Metamorfose

Mobilisatie door verlangen

de hemel op aarde
Symbiose

De bioloog Jeremy Griffith is van mening dat een goed begrijpen van “the human condition” de mens weer naar een goedaardige wereld zal leiden. Hij citeert:

“We shall not cease from exploration
And the end of all our exploring
Will be to arrive where we started
And know the place for the first time. (@13)

T.S. Eliot (1888 – 1965)

Charles Chaplin in “The Great Dictator” in 1939: “We don’t want to hate and despise one another. In this world there is room for everyone. And the good earth is rich and can provide for everyone.

The way of life can be free and beautiful,
but we have lost the way. (@14)

Een eeuw na Chaplin komt de ommekeer op gang. China was de pionier van de demografische politiek en ook op vlak van ecologische economische ontwikkeling neemt het sneller dan wie ook afstand van fossiele brandstoffen en wordt een wereldleider.

Mobilisatie door verlangen

(@15)

Vanuit Frankrijk beginnen verenigingen “Humanité et Biodiversité” en “La Décroissance” ook aan hun lang(zam)e (op)mars. H&B mikt op het herstel en de aaneenschakeling van de natuur.

“La décroissance ne propose pas de vivre moins, mais mieux avec moins de biens et plus de liens.” (@16)

“La Décroissance” mikt op een niet verspillende, menswaardige economie, op een gelukkiger leven van de burgers, en op vrijwillige eenvoud.

Mobilisatie door verlangen

De visie van “Extinction Rebellion”: Een samenleving die transformeert om rechtvaardig en diep verbonden te zijn, en waarin de gevolgen van de klimaat- en ecologische crises worden verzacht en de mensheid gedijt in harmonie met de natuurlijke wereld.

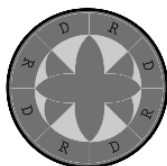
Duurzame Demografie vzw: “Honderd ‘groene’ mensen nemen nog steeds minder ruimte in dan duizend ‘groene’ mensen. Met een duurzame bevolkingsgrootte kunnen we zonder problemen alle dieren de nodige ruimte geven. De helft van Vlaanderen natuurgebied? Een, mooi verlangen!” (@17)

Mobilisatie door verlangen

Vanuit Italië ontwikkelt zich de “slow food” beweging. Ze beoogt de culturele of traditionele keuken te behouden en daarmee ook het oorspronkelijk gebruik van gewassen, zaden, dieren en landbouwgebruiken van een regio. (@18)

In het spoor van “slow food” ontstaat Cittaslow, letterlijk “Langzame Stad”, een internationaal keurmerk voor gemeenten die goed scoren op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit. (@19) In België zijn aangesloten Silly, Enghien, Lens, Estinnes, Maaseik, Chaudfontaine, Jurbise, Damme en Beauvechain.

België en Nederland ontwikkelen het equiLiberale MODEL, een moreel en politiek kompas. **Belg³** is een **B**roederschap voor **e**venwicht, **l**iberalisme en **g**eboorte-, **g**ewin- en **g**eweldbeheersing. Door zich aan te sluiten bij deze waardengemeenschap bepalen burgers hun solidariteit en hun levensoriëntatie. Ze kiezen er hoe zich te ontplooien en hoe zin en zielssupplement aan het leven te geven. Alle **Belg³**en zijn geëmancipeerde onderzoekers, ondernemers en politici.

Mobilisatie door verlangen

De “Progressieve Ruimte” is de overkoepelende organisatie van progressieve waardengemeenschappen en vormt een geestelijke wereldmacht. Ze verdedigt de rechten van haar burgers maar vraagt van hen ook engagementen zoals een maximale CO2 uitstoot/persoon, deels verhandelbaar of niet. Wie per vliegtuig meerdere wereldreizen per jaar maakt, moet wellicht enkele jaren zijn wagen laten staan. Gelukkig komt de productie door windmolens van CO2 neutraal synthetisch aardgas op peil. Zo kan iedereen klimaatneutraal vliegen. Ondertussen zijn er moderne Zeppelins, laag en traag vliegende propeller vliegtuigen, onderzeese hyperloop treinen, energiezuinige schepen, ...

De omslag komt op gang. Natuurgebieden breiden uit en zijn met elkaar verbonden met bruggen, tunnels of door het ondergronds gaan van wegen. Het mensenaantal krimpt. Het wild herstelt zich. Herders en cowboys zorgen voor het vee. Het natuurlijk, het familiaal, het gemeenschappelijk en het nationaal patrimonium ter beschikking van iedere pasgeborene zwelt aan. Ieder mens, rijk en vrij geboren, krijgt levenslang tijd om zich te ontplooiën, te ontwikkelen en te genieten.

De diversiteit aan leefgewoonten en aan politieke en economische systemen geven de burgers keuze, macht en identiteit. Ieder individu maakt in principe een keuze over waar en hoe het wil leven. Het kiest de natie, de cultuur- en waardengemeenschappen waartoe het wil behoren. Het doet aan patrimoniumopbouw in gezin, bedrijf, gemeenschap en natie wat ook de kinderen een extra inkomen waarborgt en hen beschermt tegen dwangarbeid en misbruik. Zinvol leeft het niet ten koste van de volgende generaties. “We erven de aarde niet van onze voorouders. We lenen ze van de volgende generaties” stond in 2017 te lezen op de achterruit van een geparkeerde wagen in Doornik.

Mobilisatie door verlangen

De natie België bestaat nu uit 10 provincies. Ze promoten de eigenheid en verbondenheid van de streek. Ze zijn verantwoordelijk voor taal (West-Vlaamse talen in West-Vlaanderen) en cultuur, voor lokale infrastructuren, voor toerisme, voor de promotie van lokale productie, autarkie en specialiteit. Senatoren worden voor 5 jaar verkozen door lottrekking. De Kamerleden daarentegen zijn partijonafhankelijk en verkozen door de burgers.

Binnen de eeuw bezitten alle Belgen een gelijk aandeel in de grond van hun land. Ze zijn nu echte landgenoten, vrij en vermogend geboren. Hun bezittingen in natie, gemeenschap, onderneming en familie garandeert financiële onafhankelijkheid en levensvrijheid voor henzelf en hun kinderen. Ze hebben allen een basisinkomen. Pensioenen en werkloosheidsuitkeringen zijn overbodig net als de oeverloze discussies erover.

De Morgen, 2/12/2025: door de ontwikkelingen op gebied van AI en robotica worden werken en studeren in de toekomst optioneel. “Musk is ervan overtuigd dat werken in de toekomst eerder een persoonlijke keuze zal worden, zoals een hobby.” (@20) Naties en gemeenschappen worden eigenaars – medebeheerders van AI en robotica. Burgers bezitten een gelijk aandeel in de nationale of gemeenschappelijke eigendom van AI en robotica.

Mobilisatie door verlangen

Het religieuze en politieke landschap ondergaat een metamorfose. Goden worden metaforen. Nationalisten en liberalen zweren complotvorming af. Neoliberalen zweren expansionisme af. Liberalen komen nu op voor de vrijheid van iedereen. Religies en ideologieën zijn geen vergunningen meer voor landroof, onderwerping, pikorde of voor vernietiging.

Links legt nu ook nadruk op vrijheid. Jan Blommaert hoogleraar aan de Tilburg University schrijft over “links”: Het “ziet de mens als iemand die veel meer kan dan enkel werken in een privébedrijf, concurreren met anderen, beleggen, met de bedrijfswagen in files staan, en bang en afgunstig zijn op vermeende vijanden en concurrenten. En links ziet de samenleving als veel meer dan een systeem van bestraffing, controle en morele beregeling, ... Voor links is de mens creatief, vrij, gelijkwaardig en solidair, en is de samenleving rechtvaardig, open en democratisch. In een door links ingerichte samenleving mag je veel meer, en mogen ook veel meer mensen meer dingen zeggen, denken en doen ...” (@21)

“Cradle to cradle” sluit de economie de materiaalkringloop zodat niets verloren gaat. Energie komt van zon, zeestroming, wind en biobrandstoffen die in gelijke mate weer aangroeien en de geproduceerde co2 weer opnemen. Zee, lucht, grond, klimaat en wildbestand herstellen zich. Lokale materialen en stijlen herstellen de schoonheid en harmonie van gebouwen, steden en dorpen.

Mobilisatie door verlangen

Librale MODE biedt de werkers kwalitatief en bevredigend werk, voldoende inkomen en vrije tijd. Lokale productie en ambacht schenken solidariteit, kwaliteit, milieuvriendelijkheid, diversiteit en identiteit aan een streek. Globale aankopen staan in voor wereldsolidariteit.

Veelal zijn werknemers mede-eigenaars of zelfstandige onderaannemers. Omdat iedereen een gegarandeerd basisinkomen heeft en niemand hoeft te werken, worden “slechte” jobs nu beter betaald dan de “goede”. Bedrijven van overal werken samen in plaats van elkaars markten te bestoken. De winst die dit oplevert, geeft de werknemers meer tijd en levenscomfort. Bedrijfslisten zijn ongepast in een ruimte van vertrouwen, inzicht en nuchterheid. De meeste belastingcontroles vallen weg. Er bestaan alleen nog verbruikersbelastingen. Consumptie wordt via de identiteitsbetaalkaart betaald. De btw komt automatisch op de rekening van de overheid.

Wetenschap en economie richten zich op kwaliteit van leven en duurzaamheid voor werknemers en klanten. “..., indien men 2% van de Benelux zou volleggen met zonnepanelen, voorzien zou kunnen worden in de hele huidige elektriciteitsbehoefte van dit gebied, bekeken op jaar basis. (...) indien zonnecellen 4% van alle woestijngebieden ter wereld zou bedekken, dan zou zelfs kunnen voldaan worden aan de hele huidige, wereldwijde vraag naar

Mobilisatie door verlangen

energie. “Zelfs een bos van 100 miljoen ha (4 x Engeland) zou 40% van de elektriciteitsbehoefte kunnen voorzien.” (7)

EquiLiberalen beleggen ethisch. Ze dragen librale MΩDE, leven in ecologische huizen meestal met voldoende plaats voor energieopwekking en dikwijls ook voor groen, groenten en vee.

Steden verkleinen, verlagen en vergroenen. Landelijk wonen is geen exclusiviteit voor de vermogenden. Het geeft burgers ook autonomie op gebied van energieproductie, voedselproductie, waterzuivering en meer. Het is verbindend met natuur, dier en medemens. Het biedt privacy, is gezond en is stress verlagend. Het kost meer aan voorzieningen maar bedoeling is een rijk leven voor iedereen en niet om opgesloten te zitten in kleine stads-appartementen met stress door burens en gemeenschap. Als kippen recht op vrije uitloop hebben dan hoeven de mensen ook niet opgehokt in stadsbatterijen te leven.

De librale mens redt de dieren. Hij doet aan bevolkingsafbouw en vergroot de natuurgebieden. Hij eet minder vlees van vee maar iets meer van wild en van oudere dieren. Hij verkiest vlees van grasgevoerde scharrelrunderen met een langere levensloop. Het vee komt minder op stal en graast in de natuurgebieden. Het eet ruwvoer en krijgt geen krachtvoer. De prijs van vlees en van vleesvervangers bevat een solidariteitsbijdrage voor het behoud van wild en vee. Jagers, boeren en herders leveren vlees van dieren die passen het in natuur-, landschaps- en cultuurbehoud. Het wild, het vee en de normale gezonde voedselpiramide blijven bestaan.

Veeboerderijen en slachthuizen werden vzw's nadat ze eerst werden genationaliseerd of gecommunautariseerd. Eng en industrieel winstbejag gingen niet samen met de kweek of het slachten van dieren.

Mobilisatie door verlangen

Burgers verplaatsen zich naar school, werk en vrienden met ultralichte en aerodynamische hybride velomobiels over snelwegen bedekt met fotovoltaïsche cellen. Elektrische en hybride mobiels (spierkracht/elektriciteit) beschikken over kleine motoren en nemen als kermisbotsauto's elektriciteit rechtstreeks af van onder- of bovenleidingen. De mobiels zijn snel en superzuinig door hun licht gewicht en aerodynamica, veilig door sterkte, automatische stuur- en stopfunctie of artificiële intelligentie. Alcoholcontroles vallen weg. De horeca, de brouwerijen en het sociale leven op. Zwaardere en snellere voertuigen rijden op synthetisch gas of waterstof.

“Stop at Two” brengt de mensheid demografisch in balans met de natuur. Kinderloze burgers verminderen de ecologische voetafdruk en worden hiervoor vergoed. Wie meer dan 4 kinderen heeft, verlaat de beperkende en gekozen gemeenschap of natie voor een andere en krijgt zijn aandeel in geld terug. Kinderen zijn geen vormen van inkomsten, pensioensparen of kanonnenvlees. Wie ze op de wereld zet, is verantwoordelijk voor hen en niet omgekeerd. Ze zijn noch opbrengsteigendom van de ouders noch van de staat. Ook zijn de staat en de gemeenschap medeverantwoordelijk voor hen en geeft ze eens volwassen de vrijheid. Ze hoeven hun onderwijs en medische zorg niet terug te betalen. Ze hebben niet gevraagd geboren te worden.

Het gezin, het onderwijs en het bedrijf zijn ruimtes voor manuele, emotionele en intellectuele progressie. Ze bieden een kader voor progressie, in ezelbruggen gevat:

Le VIF: een kader van Vrijdenken, Inzicht en Fiducie (Vertrouwen)
tegenGIV: Geloof (vertrouwen), Inzicht en Vrijdenken
VVV: een kader van Vertrouwen, Verstaan en Vrijdenken

Mobilisatie door verlangen

Hoeveel individuen er op aarde zullen leven zonder de toekomst-kansen en de rijkdom van de natuur aan te tasten, zal met de tijd duidelijker worden en hangt af van consumptiepatronen en van technische vooruitgang. Een bevolking van 2 miljard mensen zoals in 1930 biedt enorme voordelen, schrijven Ehrlich en Daily. “In the first half of the 20th century, there were many great cities, giant industrial operations, and thriving arts and letters. A great diversity of cultures existed, and members of many of them were not in contact with industrializing cultures. Large tracts of wilderness remained in many parts of the world”. ... “Dit aantal, als het snel bereikt wordt, zal waarschijnlijk ook het maximum van Homo Sapiens toelaten een goed leven te leiden op zeer lange termijn.” (@22)

Academiën en bibliotheken belichten de thema's van waarden-gemeenschappen. Feestdagen en ceremonieën kleuren het leven. Ouders en scholen voeden kinderen en jeugd onbevangen, zonder angst en onbesneden op om ze later in vrijheid hun eigen keuzes te laten maken.

Zolang nodig beschermen landsverdediging en gemeenschaps-verdediging de progressieve, humanistische en equiLiberale burgers tegen destructiviteit. Iedereen draagt bij in de militaire inspanning door militaire dienst en belastingen. Burgers eren de gevallen militairen van vroeger en nu.

“Let us fight to free the world – to do away with national barriers – to do away with greed, with hate and intolerance. Let us fight for a world of reason, a world where science and progress will lead to all men's happiness.” (@14) (Charles Chaplin in “The Great Dictator”)

En als het lichaam, oud geworden, het af laat weten en geluk onbereikbaar wordt, nadert het einde van “Le Grand Voyage”. Wellicht willen de equiLiberalen nu hun reis iets inkorten, een laatste keuze die ze alleen of in verbondenheid kunnen nemen.

Mobilisatie door verlangen

Liefst legden ze hun keuzes op voorhand vast en beslisten zo nog mee over het einde, zelfs als ze op dat moment niet meer helder zijn.

Hun militaire helden gaven hun leven te vroeg af in verdediging van het goede. Schipbreukelingen in een reddingssloep, hun waarden trouw, bereikten niet tijdig de kust door elkaar niet op te eten. Ze gaven niet toe aan de calculus, de wreedheid van de natuur, of aan de angst voor verlies. Ze gingen menselijk waardig onder.

Niet waar ze eindigden was het belangrijkste,
wat telde, was de richting die ze namen.

“There is no death, there is the Force.”*

Consumenten en investeerders liepen luxe en macht mis door niet te kiezen voor agressors of hun medeplichtigen, of voor onderkruipers en oligarchen, of voor ongenueanceerde winst-maximalisatie. Hun kompas DEI* (Dissident, Empathisch en Integer) gaf hen richting weg van Le MAL (Machtsdrang, Amour-propre en List), weg van competitie naar coöperatie, weg van croissance (groei) naar contrainte (beperking), weg van complotvorming naar openhartigheid, weg van cruauté (wreedheid) naar vriendelijkheid en broederschap, weg van de sympathiemoraal naar rechtvaardigheid. Ze verwachtten geen hemel na de dood maar vonden die tijdens hun leven in zichzelf.

*: Star Wars

Mobilisatie door verlangen

“Halt an, wo läufst du hin, der Himmel ist in dir:
Suchst du Gott anderswo, du fehlst ihn für und für.” (@23)
Angelus Silesius (1624–1677)

“Gij jaagt de hemel na, weet dat hij in u is,
en zoekt gij hem elders, gij loopt hem aldoor mis.” (@23)

L'important, c'est la Rose Crois-moi.
Gilbert Bécaud/Louis Amade

*: DEI: latijn voor “van God”

Mobilisatie door verlangen

De herinneringen aan hun persoon en daden vervagen maar hun queeste, missie en hun bijdragen gaven glans aan de humanistische erfchat. Moge hun leven, namen, boeken, producten, testamenten, bijdragen en patrimonia nog wat verder leven in de registers, bibliotheken, herdenkingen en eigendommen van familie en gemeenschap.

Humiliërend versus Responsief

Wie de eigen natuur miskent, schakelt ook haar remmingen en drijfveren uit. **Deculpabilisering** en **Mobilisering** staan tegenover vervreemding van de eigen persoonlijkheid en menselijkheid, tegenover het depersonaliseren en tegenover minderwaardigheidscomplexen. Ze maken deel uit van het bevrijden, activeren en balanceren van gevoelens en verstand. Ze dragen bij tot emotioneel meesterschap, bewustwording, morele weerbaarheid, supplément d'âme, solidariteit en constructieve competitiviteit, **Responsiviteit**.

Mobilisatie

The POEM

voor

R

Responsiviteit - Bewogenheid
le supplément d'âme

De Progressieve Dynamiek in Symbolen en Ezelsbruggen gevat

Op de fundamenten van veiligheid

vrede

welstand

natuur

gezondheid

vrijheid

en binnen de dimensies van de progressieve ruimte

Vrijdenken, Verstaan en Vertrouwen

vrijdenken

inzicht

vertrouwen

de dynamiek van
reLigie en equiLiber
zingeving, la **FOI**

Fusion, Orientation et Identité,

& ontplooiing, **das BAUen**

Bevrijden, Activeren en Uitbalanceren.

reLigie + equiLiber

R_{espons}

la **FOI**

Zingeving

Autonomie en Associatie

das **BAU**en

Ontplooiing

Constructiviteit en Meesterschap

LIBRALE MΩDUS

Het Progressieve Antwoord

Constructiviteit, Autonomie,

Rechtvaardigheid - Respons,

Meesterschap en Associatie (verbondenheid)

CARMA

De progressieve Waarden

Tegenover de autistiforme overschatting van ratio en menselijke rationaliteit staat de **Redelijkheid**, het gezond verstand: “**Le Bon Sens**”.

Tegenover de dociele overschatting van overheid en publiek staat de **Responsabiliteit**, de vrije geest, “**L’Esprit Libre**”.

Tegenover het radicaliserende optimisme en pessimisme staat de kritische geest, “**l’esprit critique**”, **Relativering** en “**la Douceur de Vivre**”.

Tegenover het humiliërende idee van de menselijke zondigheid staat het vertrouwen in het menselijk potentieel, “**la confiance**”, en de **Responsiviteit**, het zielssupplement, “**le Supplément d’Âme**”.

reLigie + EquiLiber

Complementair drijven ze in LIBRALE MΩDUS de **Respons** tegen manipulatie en regressie. Ze ontsluiten de synergie tussen emotie en rede voor de opwaartse spiraal van wederzijdse **Rechtvaardigheid**, de win-win symbiose van mens, medemens en natuur.

Mogen Ze u de Kracht schenken.

- (1): Filosofie 100 Essentiële Denkers.
- (2): Le Point. Hors-Série. Les grandes expressions philosophiques
- (3): Question de philo N°17
- (4): Religie voor atheïsten. Een heidense gebruikersgids. Alain de Botton.
- (5): Napoleon. Volker Ullrich.
- (6): Passies van het brein. Waarom zondigen zo verleidelijk is. Magriet Sitskoorn.
- (7): Lessen voor de eenentwintigste eeuw. Prof. Johan Nijs.

(@1): www.filosofie.nl/lexicon/existentialisme

(@2): nathanjuda.be/bibliotheek/het-gedicht-van-elie-wiesel-1928/

(@3): www.citaten.net

(@4): [nl.wikipedia.org/wiki/Sublimering_\(psychologie\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Sublimering_(psychologie))

(@5): citaten.net/zoeken/citaten_van-aristoteles.html

(@6):

books.google.be/books?id=TnQMCTP0ZqsC&printsec=frontcover&hl=nl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

(@7): nl.wikipedia.org/wiki/Tempeliers

(@8): historiek.net/latijnse-spreekwoorden-en-uitdrukkingen/72314/

(@9): citaten-en-wijsheden.nl/5159

(@10): nl.wikipedia.org/wiki/Esthetica

(@11): citaten.net

(@12): www.goodreads.com/author/quotes/1194.Richard_Dawkins?page=2

(@13): www.goodreads.com/quotes/644987-we-shall-not-cease-from-exploration-and-the-end-of

(@14): www.charliechaplin.com/en/articles/29-The-Final-Speech-from-The-Great-Dictator

(@15): www.humanite-biodiversite.fr

(@16): decroissanceblog.wordpress.com

(@17): www.duurzamedemografie.be

(@18): nl.wikipedia.org/wiki/Slow_Food

(@19): nl.wikipedia.org/wiki/Cittaslow

(@20): www.demorgen.be/snelnieuws/elon-musk-binnen-minder-dan-20-jaar-wordt-werken-optioneel-door-ai-b3faf6d2/

(@21): www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/01/24/opinie-jan-blommaert-links-en-kiezen

(@22): Ehrlich and Daily 1994, Stanford News Service, news.stanford.edu en dicoff.org/page99.htm

(@23): citaten.net/zoeken/citaten_van-angelus_silesius.html

De Evolutie van mens en maatschappij
CD Dardington
Uitgeverij: Het Spectrum (Utrecht/Antwerpen)

De Eerste Ruiters
Frank Tripette
Time Life International (Nederland) B.V.

Sociobiologie een discussiebundel
Werner Callebout, Roland Corluy, Eric Corijn
VUB-Press, Brussel

De Hersenspoelers
Sipke Van Der Land
Uitgeversmaatschappij J.H. Kok Kampen

Onze Laatste Kans, Blauwdruk voor een menselijke toekomst
Konrad Lorenz
Elsevier-Amsterdam/Brussel

Ons meervoudig brein, een nieuwe kijk op menselijk gedrag
Robert Ornstein
Zomer & Keunig – Ede/Antwerpen

Bronnen van onze Beschaving. De vroeg-Griekse culturen en het
Midden-Oosten
Agon Elsevier

Stadshouders van Christus, de schaduwzijde van het Pausdom
Peter de Rosa
Arbor

De Kelten. Het volk dat uit het duister kwam
Gerard Herm
H. Meulenhoff/Baarn

Geheim en wijsheid der Jezuïeten
Herman H. Somers
Hadewijch Antwerpen-Baarn

De Mensheid: Een komplot
Nigel Calder
Sesam-Special

De Liberale Oplossing
Guy Sorman
Lannoo

De Wijsheid van de Hersenstam
Tjeu van den Berk
DNB/Uitgeverij Pelckmans
Kapellen
Uitgeverij Ridderhof-Ridderkerk

Mijn Jaren in Downing Street 10
Margaret Thatcher
Uitgeverij Balans
Uitgeverij Kritak

Hitler en Stalin. Parallele levens
Alan Bullock
Agon

Bijbel
Het Nederlandsch Bijbelgenootschap

Opvoeden tot zelfdiscipline.
Dr. Thomas Gordon
Tirion

De economie van de overvloed
John Kenneth Galbraith
De arbeiderspers-Amsterdam

Friedrich Nietzsche. De lof van het leven en de waan van de waarheid
Jozef Van de Wiele/ Sylvain De Bleekere
Uitgeverij De Nederlandsche Boekhandel

De Menselijke tweespalt (Janus – A Summing Up)
Arthur Koestler
Van Gorcum & Comp. B.V. Assen
De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen

Utopia. Thomas More
Dr. Marie H. van der Zeyde
Athenaeum-Polack & Van Genneep, Amsterdam 1973

Natuur en Cultuur
Raymond Corbey en Paul van der Grijp, red.
Ambo bv, Baarn

De Hoorn van de Waanzin
Els de Temmerman
Davidsfonds/Leuven

Een tuin der lusten?
het rebels tantrisme van Bagwan en het nieuwe tijdperk
Sietse Visser
Miranada uitgevers B.V., Den Haag

Koran
Vertaling van Prof. Dr. J.H. Kramers
Agon Elsevier

Grote Winkler Prins Encyclopedie
B.V. Uitgeversmaatschappij Elsevier Argus

Geen Angst voor Agressie
George R. Bach / Herb Goldberg
DNB/Boom.

Angst, afgunst, en het algemeen belang
Guy Verhofstadt
Hadewijch Antwerpen-Baarn

Filosofie is voor iedereen
Inleiding op 2500 jaar denken
Ludo Abicht
Acco, Leuven.

Schizofrenie
Zorg voor de toevertrouwde medemens.
A.R.K. Mitchell
Uitgeverij G.F. Callenbach b.v., Nijkerk

L'Ivresse Démocratique
Alain Minc
Gallimard

De cultuur van de leugens
Dubravka Ugresic
Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam

Rood en Zwart
De anarchistische beweging in België
Jan Moulaert
Davidsfonds/Leuven

Familieboek Cattebeke 1680
Br. Antoon Steelant

Licentiaatsverhandeling
“Alberic Cattebeke. Grondige studie van het leven en het repertoire van
een marktzanger.”
Bart Vermeersch
Promotor: Dr. S. Top. Leuven 1982

Het Rode Boekje
Citaten van Mau Tse-Toeng
Vertaling C. Schepel
A.W. Bruna en Zoon. Utrecht/Antwerpen

De ogen van de panda. Milieufilosofisch essay
Etienne Vermeersch
Uitgeverij Marc Van De Wiele, Brugge

Geen Zee te Hoog
Dr. Wayne Dyer
A.W. Bruna Uitgevers BV Utrecht/Antwerpen

Wat is Westerse Cultuur?
Prof. Dr. Max Lamberty
Uitgave van het Willemsfonds nr.198
Uitgeverij Helios-Antwerpen

De grote mythen uit de geschiedenis van België, Vlaanderen en
Wallonië

Anne Morelli (red.)
Epo vzw., Berchem

Emotionele Intelligentie
Emoties als sleutel tot succes
Daniel Goleman
Uitgeverij Contact. Amsterdam/Antwerpen

De Keltische Erfenis. Riten en symbolen in het volksgeloof
Eddy Valgaerts. Luk Machiels
Stichting Mens en Cultuur. Gent

Het Hart van de Duisternis
Psychologie van de Menselijke Wreedheid
Jan De Laender
Davidsfonds/Leuven

Spinoza en de crisis van de westerse cultuur
Dr. F. de Graaff
Uitgeverij J.N. Voorhoeve – Den Haag

De Zondeval der Economen.
Deirdre N. MCCloskey
Amsterdam University Press *

Lessen voor de eenentwintigste eeuw
Redactie Bart Raymaekers en André van de Putte
Universitaire Pers Leuven
Davidsfonds/Leuven

Wegen naar Vrijheid
Autonomie, emancipatie en cultuur in de westerse wereld
Hans T. Blokland
Boom Amsterdam Meppel

De Waanzinnige 14de Eeuw
(A distant Mirror)
Barbara Tuchman.
Elsevier-Amsterdam/Brussel

De Oorsprong van de Moraal
Matt Ridley
Uitgeverij Contact, Amsterdam/Antwerpen

Het Hart van de Mens
Onze geneigdheid tot goed en kwaad
Erich Fromm
Uitgeverij Erven J. Bijleveld, Utrecht

Liegen om te Leven
De strategie van het zelfbedrog
Daniel Goleman
Uitgeverij Contact. Amsterdam/Antwerpen.

Het neoliberalisme
Jaap Kruithof
EPO, Berchem

Lof der Zotheid. Desiderius Erasmus
Petty Bange
Uitgeverij Sun, Nijmegen

Filosofie 100 Essentiële Denkers
Philip Stokes
Uitgeverij Elmar b.v., Rijswijk

Julius Caesar
Hans Oppermans
Knack Biografie

Napoleon
Volker Ullrich
Knack Biografie

Psyche en Brein”, van EOS, nr2, 2008

The Death of Sigmund Freud
Fascism, Psychoanalysis and the Rise of Fundamentalism
Mark Edmundson
Bloomsbury Publishing Plc, London

Maximen
La Rochefoucauld
Bespiegelingen over het menselijk gedrag
Maarten van Buuren
Historische Uitgeverij

De Angst voor de Vrijheid (Escape from Freedom)
Erich Fromm
Bijleveld

Over Vrijheid (On Liberty)
John Stuart Mill
Vertaling van W.E. Krul
Boom, Amsterdam

John Stuart Mill
On Liberty and Other Essays
Oxford University Press

Blackbeard
The Real Pirate of the Caribbean
Dan Parry
Uitgeverij Memphis Belle

De Oude Belgen
Geschiedenis, leefgewoontes, mythe en werkelijkheid van
de Keltische stammen
Ugo Janssens
The house of books

Passies van het brein
Waarom zondigen zo verleidelijk is
Magriet Sitskoorn
Uitgeverij Bert Bakker. Amsterdam

Religie voor atheïsten
Een heidense gebruikersgids
Alain de Botton
Uitgeverij Atlas. Amsterdam/Antwerpen

Plato, Republic
Translated by John Llewelyn Davies and David James Vaughan
Introduction Stephen Watt
Wordsworth Classics of World Literature

Chronicles of the Ancient World
John Haywood
Quercus

Ethica Nicomachea - Aristoteles
Vertaald en Toegelicht door Charles Hupperts en Bartel Poortman
Uitgeverij Damon bv

Moreel Esperanto
Paul Cliteur
De arbeiderspers

Het Verlies van België
Johan Op de Beeck
Horizon

La passion de la fraternité. Beethoven
Erik Orsenna
Stock fayard

De onzichtbare Maat. Archeologie van Goed en Kwaad
Andreas Kinninging
Prometheus Amsterdam

Behave. Waarom we van nature goed en slecht zijn:
een biologische blik.
Robert Sapolsky
Penguin Press